

DABAS LIEGUMA

Ukru gārša

Tērvetes novada Bukaišu pagasts, Auces novada Ukru pagasts

DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNS

Dabas aizsardzības plāns izstrādāts laika posmam no 2016.-2028. gadam

Izpildītājs:

Latvijas Dabas fonds

Finansētājs:

Rīga
2016

Plāna izstrādē iesaistītie eksperti/speciālisti:

/vārds, uzvārds, specialitāte/

Putni, meža biotopi	Mg. biol. Aivars Petriņš
Augi, zālāju biotopi, plāna vadītāja	Mg. biol. Valda Baronīna
Bezmugurkaulnieki	Dr. biol. Voldemārs Spuņģis
Kartogrāfija, projekta asistente	Mg. biol. Nora Rustanoviča
Sikspārņi	Dr. biol. Gunārs Pētersons

Dabas aizsardzības plāna uzraudzības grupa (Rīkoj. Nr. 1.17.14/14/2015-P no 20.05.2015. Siguldā)

/vārds, uzvārds, pārstāvētā institūcija, amats/

Kristīne Vilciņa	Dabas aizsardzības pārvalde, dabas aizsardzības plānošanas un uzraudzības eksperte.
Dace Dumbere-Bregže	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra, Investīciju projektu departments, projektu attīstības nodaļa, projektu vadītāja (ar DAP rīkojumu Nr. 1.17.14/2/2016-P no 28.01.2016.)
Algerds Miksis	Auces novada pašvaldība, Bēnes pagasta pārvaldes vadītājs.
Skaidrīte Urbāne	Tērvetes novada pašvaldība, dabas projektu vadītāja, skolotāja.
Vilnis Reinfelds	Lauku atbalsta dienesta Zemgales reģionālā lauksaimniecības pārvalde, Kontroles un uzraudzības daļas vadītāja vietnieks.
Elita Fridrihsone	Valsts vides dienesta Jelgavas reģionālā vides pārvalde, Kontroles daļas Piesārņojuma kontroles sektora vecākā inspektore (deleģēto personu 17.02.2016. nomaina Andris Ternovskis)
Vineta Ostrovska	AS "Latvijas Valsts meži", Zemgales mežsaimniecības mežsaimnieciskās plānošanas reģiona vadītāja.
Sarmīte Jankovska	Valsts meža dienests, Zemgales virsmežniecības inženiere vides aizsardzības jautājumos.
Viesturs Ķerus	Latvijas Ornitoloģijas biedrība, Valdes priekšsēdētājs.
Elita Kalniņa	Vides aizsardzības klubs, viceprezidente.
Nauris Dombrovskis	Mednieku klubs "Bukaišu mednieks", vadītājs.
Agris Ģermanis	Zemes īpašnieku pārstāvis, Nekustamais īpašums "Zemzari".

Saturs

KOPSAVILKUMS	6
I TERITORIJAS APRAKSTS	9
1.1. Vispārēja informācija par teritoriju.....	9
1.1.1. Atrašanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātas, platība	9
1.1.2. Pašvaldības teritorijas plānojumā noteiktā teritorijas izmantošana	9
1.1.3. Esošais funkcionālais zonējums.....	11
1.1.4. Kartogrāfiskais materiāls par teritoriju	11
1.1.5. Zemes lietošanas veidu raksturojums un zemes īpašuma formu raksturojums	12
1.1.6. Aizsardzības un apsaimniekošanas vēsture	13
1.1.7. Kultūrvēsturiskais raksturojums	15
1.1.8. Valsts un pašvaldību institūciju funkcijas un atbildība.....	17
1.2. Normatīvo aktu normas, tai skaitā pašvaldības saistošie noteikumi, kas tieši attiecas uz teritoriju.....	17
1.2.1. Latvijas likumdošana	17
1.2.2. Starptautiskās un Eiropas Savienības noteiktās saistības.....	24
1.2.3. Teritorijas plānošanas dokumenti	26
1.3. Īss fiziski ģeogrāfiskais raksturojums.....	29
1.3.1. Klimats.....	29
1.3.2. Ģeoloģija un ģeomorfoloģija	29
1.3.3. Hidroloģija	29
1.3.4. Augsne	30
1.4. Teritorijas sociālās un ekonomiskās situācijas apraksts	31
1.4.1. Iedzīvotāji	31
1.4.2. Teritorijas izmantošanas veidi	31
1.4.3. Pašreizējā un paredzamā antropogēnā slodze uz teritoriju	34
2. TERITORIJAS NOVĒRTĒJUMS.....	35
2.1. Aizsargājamā teritorija kā vienota dabas aizsardzības vērtība un faktori, kas to ietekmē, to skaitā iespējamo draudu izvērtējums	35
2.1.1. Teritorija kā vienota dabas aizsardzības vērtība	35
2.1.2. Teritoriju ietekmējošie faktori un to draudu izvērtējums.....	38
2.2. Teritorijas ainaviskais novērtējums	42
2.3. Biotopi, to sociālekonomiskā vērtība un ietekmējošie faktori.....	43
2.3.1. Meži	43
2.3.2. Zālāji	54
2.3.3. Saldūdeņi.....	57
2.3.4. ES un Latvijas īpaši aizsargājamo biotopu izvērtējums dabas liegumā	58
2.4. Sugas.....	60
2.4.1. Vaskulārie augi, sūnas, ķerpji, sēnes	60
2.4.2. Putni	67
2.4.3. Bezmugurkaulnieki	76
2.4.4. Zīdītāji.....	81
2.5. Aizsargājamās teritorijas vērtību apkopojums un pretnostatījums	85

3. TERITORIJAS SAGLABĀŠANAS MĒRĶI.....	86
3.1. Teritorijas apsaimniekošanas ilgtermiņa mērķi	86
3.2. Teritorijas apsaimniekošanas īstermiņa mērķi plānā apskatītajam apsaimniekošanas periodam no 2016. līdz 2028. gadam.....	86
4. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMU PĀRSKATS	88
4.1. Iepriekšējā Plāna periodā veikto apsaimniekošanas pasākumu izvērtējums	88
4.2. Plānoto biotopu apsaimniekošanas pasākumu apjomi.....	88
4.3. Tūrisma un izziņas infrastruktūras objektu izvērtējums dabas liegumā	90
4.4. Plānotie apsaimniekošanas pasākumi turpmākajam 12 gadu laika periodam	91
4.5. Apsaimniekošanas pasākumu apraksti.....	97
5. FUNKCIONĀLAIS ZONĒJUMS	112
6. PRIEKŠLIKUMI PAR NEPIECIEŠAMAJIEM GROZĪJUMIEM PAŠVALDĪBU TERITORIJU PLĀNOJUMOS UN CITOS PAŠVALDĪBU DOKUMENTOS.....	113
7. ĪSS PĀRSKATS PAR PLĀNA IZSTRĀDI, PLĀNA IEVIEŠANA UN ATJAUNOŠANA	114
8. TERITORIJAS INDIVIDUĀLO AIZSARDZĪBAS UN IZMANTOŠANAS NOTEIKUMU PROJEKTS	116

PIELIKUMI

KARTES

1. pielikums. Zemes lietojuma veidi.
2. pielikums. Zemes īpašuma formas.
3. pielikums. Mežaudžu plāns.
4. pielikums. Eiropas Savienības nozīmes īpaši aizsargājami biotopi.
5. pielikums. Īpaši aizsargājamās putnu sugas.
6. pielikums. Īpaši aizsargājamās vaskulāro augu, sūnu, ķērpju un sēņu sugas.
7. pielikums. Īpaši aizsargājamās bezmugurkaulnieku un zīdītāju sugas.
8. pielikums. Dabas lieguma "Ukru gārša" plānotais funkcionālais zonējums.
9. pielikums. Apsaimniekošanas pasākumu vietas.
10. pielikums. Tūrisma infrastruktūra.
11. pielikums. Dabiskie mežu biotopi un potenciālie dabiskie mežu biotopi.

DOKUMENTI

12. pielikums. Teritorijas robežu apraksts (2002.)
13. pielikums. Pašreizējais funkcionālais zonējums (2002.)
14. pielikums. Paziņojums "Latvijas Vēstnesī" par informatīvo sanākumi.
15. pielikums. Paziņojums "Latvijas Vēstnesī" par sabiedrisko apspriešanu.
16. pielikums. Pārskats par sabiedriskās apspriešanas sanākumi. Protokols un iesniegtie priekšlikumi.
17. pielikums. Pielikums uzraudzības grupas 4. (pēdējās) sanāksmes protokolam.
18. pielikums. Tērvetes novada pašvaldības atzinums.
19. pielikums. Auces novada pašvaldības atzinums.

Dabas aizsardzības plānā lietotie saīsinājumi

A/S – akciju sabiedrība

DA plāns – dabas aizsardzības plāns

DAP – Dabas aizsardzības pārvalde

DL – dabas liegums

DMB – dabiskais meža biotops

EMERALD – projekts, kas norisinājās 2001./2003. gadā ar mērķi apzināt īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un salīdzināt tās ar *Natura 2000* teritoriju kritērijiem

EP – Eiropas Padome

ES – Eiropas Savienība

GIS – Ģeogrāfiskās informācijas sistēmas

Kv. – meža kvartāls

ĪADT – īpaši aizsargājamā dabas teritorija

LAD – Lauku atbalsta dienests

LDF – Latvijas Dabas fonds

LĢIA – Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra

LR – Latvijas Republika

LSG – Latvijas Sarkanā grāmata

LVĢMC – Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs

LVM – „Latvijas valsts meži”

MK – Ministru kabinets

Natura 2000 – Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju tīkls

Nog. – meža nogabals

PDMB - potenciālais dabiskais meža biotops

PNV - starptautiski putniem nozīmīga vieta

RVP – reģionālā vides pārvalde

SPA – *Special Protection Area - Natura 2000* teritorija, kas izveidota saskaņā ar Eiropas Padomes Direktīvas 79/409/EEK (Putnu direktīvas) prasībām īpaši aizsargājamo putnu sugu aizsardzībai

VAF – Vides aizsardzības fonds

VARAM – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (no 2011. gada 1. janvāra)

VIDM- Vides ministrija (līdz 2010.gada 31. decembrim)

VM – virsmežniecība

VMD – Valsts meža dienests

VVD - Valsts vides dienests

VZD – Valsts zemes dienests

ZM – Zemkopības ministrija

Kopsavilkums

Dabas liegums „Ukru gārša” atrodas Tērvetes novada Bukaišu pagastā un Auces novada Ukru pagastā (1.1. att.). 1992. gadā WWF-Pasaules dabas fonda realizētā projekta “4568 Dabas aizsardzības plāns Latvijai” rezultātā meža masīvs starp Bukaišiem un Ukriem tika ieteikts aizsardzībai. 1999. gadā ar MK noteikumiem Nr. 212. tika apstiprināts dabas liegums „Ukru gārša” (robežu apraksts šo noteikumu 64. pielikumā). Dabas liegums dibināts daudzu retu putnu un augu sugu, kā arī platlapju mežu aizsardzībai. Tā platība (nedaudz variē dažādos informācijas avotos) ir 1115 ha. Lielākā daļa dabas lieguma (95%) ir valsts īpašums akciju sabiedrības „Latvijas valsts meži” valdījumā, bet 4% ir četru fizisku un mazāk kā 1% vienas juridiskas personas īpašumā.

Dabas liegumā 98% ir meža zeme. Te konstatēti 5 Latvijā un 7 Eiropas Savienībā īpaši aizsargājami biotopi, kas aizņem gandrīz 45% no teritorijas. Turklāt 3 no mežu biotopiem ir prioritāri aizsargājami Eiropas nozīmes biotopi (apzīmēti ar * pie biotopa koda). Konstatēti arī 2 Eiropas nozīmes zālāju biotopi.

Īpaša nozīme ir vairākiem Eiropā aizsargājamiem mežu biotopiem. Lielākās platības (344 ha jeb 66% no visiem ES nozīmes aizsargājamiem biotopiem) aizņem biotops 9020* *Veci dabiski platlapju meži*, kas Latvijā ir reti izplatīti. Zemgales dienvidos ir šo mežu vēsturiskās izplatības reģions, tāpēc šeit to aizsardzībai ir īpaša nozīme un te tie arī aizņem ievērojamas platības no visiem Latvijas 9020* biotopiem (4%). Ļoti nelielās platībās sastopams līdzīgs – Latvijā arī ļoti rets biotops 9160 *Ozolu meži* (1%). Tāpat nelielās platībās sastopami vēl 2 Eiropas nozīmes biotopi: 9080* *Staignāju meži* (2%) un 91E0* *Aluviāli krastmalu un palieņu meži* (6%). Daudz ievērojamākas platības aizņem Eiropas nozīmes mežu biotops 9050 *Lakstaugiem bagāti egļu meži* (27%). Bioloģiski vērtīgajās mežu teritorijās nekāda īpaša apsaimniekošana nav nepieciešama, mežiem jāļauj dabiski attīstīties bez iejaukšanās, izņemot vietās, kur jāveic ozolu nogabalu apsaimniekošana. Vietās, kur saskaņā ar zonējumu ir atļautas kopšanas circes, svarīgi tos izkopt platlapju mežu atjaunošanās virzienā un šāds apsaimniekošanas pasākums plānā ir paredzēts.

Visi šie biotopi ir dzīvotne daudzām Latvijā tipiskām, kā arī 49 īpaši aizsargājamām augu un dzīvnieku sugām, no tām 19 ir sugas, kurām var veidot mikroliegumus, 7 ir Eiropas Padomes direktīvas 92/43/EEK II pielikuma sugas, vairākas IV un V pielikuma sugas. Tomēr teritorijas galvenā vērtība ir tieši putni – te konstatētas 20 Putnu Direktīvas 2009/147/EK I pielikuma sugas, un dabas liegums vienlaikus ir arī viena no Starptautiski putniem nozīmīgām vietām Latvijā. „Ukru gārša” ir viens no lielākajiem mazā ērgļa ligzdošanas blīvumiem Latvijā (te nodibināti 7 mikroliegumi šai sugai), pastāvīgi te ligzdo melnais stārķis un 7 dzeņu sugas.

Teritorijā ir daudz dižkoku, galvenokārt ozoli, un potenciālie dižkoki, kā arī ozoli ar mazāku apkārtmēru (dabas liegumā to ir simtiem) – visi šie koki piemēroti īpaši aizsargājamo putnu ligzdošanai un citām retām sugām, kā arī tiem ir liela dabas lieguma ainaviskā vērtība. Interesanta ir teritorijas kultūrvēsture – meža masīva austrumu daļā 19. gs. otrajā pusē un 20. gs. sākumā bijis viens no Latvijas pirmajiem iršu dārziem.

Īpaši aizsargājamo sugu un biotopu koncentrācija bija pamatojums iekļaut šo Latvijas īpaši aizsargājamo dabas teritoriju Eiropas nozīmes aizsargājamo teritoriju tīklā Natura 2000.

Teritorijas saglabāšanas ilgtermiņa mērķi ir:

1. Nodrošināt labvēlīgu aizsardzības statusu aizsargājamo un tipisko augu un dzīvnieku sugu populācijām dabas liegumā.

2. Nodrošināt labvēlīgus apstākļus īpaši aizsargājamo biotopu pastāvēšanai un attīstībai.
3. Novērst biotopu fragmentāciju – sabalansējot dabas aizsardzības prasības un mērķtiecīgu biotopu apsaimniekošanu, panākt dabas lieguma meža masīva šobrīd mazvērtīgo daļu pakāpenisku pielīdzināšanos vērtīgajiem biotopiem.

Ilgtermiņa mērķim ir pakārtoti 10 īstermiņa mērķi:

- A Teritorijas apsaimniekošana un dabas vērtību saglabāšana
  1. Nodrošināt Biotopu Direktīvas I pielikuma meža biotopu labvēlīga stāvokļa saglabāšanu, netraucētu attīstību un līdz ar to kvalitātes uzlabošanu 498 ha platībā.
  2. Nodrošināt optimālus apstākļus un piemērotus biotopus Putnu Direktīvas I pielikuma putnu un Biotopu Direktīvas II pielikuma augu sugām.
  3. Veicināt platlapju augšanu un mistrotu jauno mežaudžu veidošanu 131 ha platībā.
  4. Nodrošināt vecajiem ozoliem tādas vides apstākļus, kas pagarina to dzīves ilgumu un labvēlīgi ietekmē ne vien pašus ozolus, bet arī ar tiem saistītās sugas 26 ha platībā.
  5. Nodrošināt zālāju pļaušanu, kā arī atjaunošanu gar Tērvetes upi un uzturēšanu 14,5 ha platībā.
- B Informēšanas un teritorijas labiekārtošanas pasākumi
  6. Nodrošināt dabas lieguma robežu atpazīstamību dabā.
  7. Nodrošināt rekreācijas un dabas izziņas iespējas teritorijā, kā arī informāciju par dabas liegumu.
- C Institucionālie un organizatoriskie aspekti
  8. Nodrošināt dabas aizsardzības plāna ieviešanas juridisko bāzi.
  9. Nodrošināt dabas lieguma robežu un funkcionālā zonējuma iestrādāšanu novadu teritoriālajos plānojumos.
- D Zinātniskā izpēte un monitorings
  10. Nodrošināt regulāru dabas lieguma monitoringu dažādās jomās.

Visi 10 īstermiņa mērķi sasniedzami, realizējot 28 plānotos teritorijas apsaimniekošanas, informatīvos u.c. pasākumus, kuri iztirzāti plāna 4. nodaļā.

Plānā paredzēti pasākumi arī bioloģiski vērtīgo meža biotopu labvēlīga aizsardzības statusa saglabāšanai – gan ar zonējuma palīdzību nodrošinot pilnīgu neiejaukšanos meža attīstības procesos, gan veicot ierobežotu un mērķtiecīgu meža apsaimniekošanu saskaņā ar plāna ieteikumiem, tādā veidā nodrošinot reto sugu dzīvotņu saglabāšanu teritorijā, kā arī veicot pasākumus platlapju mežu atjaunošanas virzienā.

Atbilstoši dabas vērtībām liegumā ieteiktas 3 funkcionālās zonas:

1) regulējamā režīma zona, 2) dabas lieguma zona un 3) dabas parka zona. Plānā tām paredzēti atbilstoši apsaimniekošanas pasākumi. Regulējamā režīma zonā galvenais pasākums ir neiejaukšanās biotopu dabiskajā attīstībā. Dažos nogabalos paredzēta ozolu atbrīvošana no to vainagos ieaugošajām eglēm. Arī dabas lieguma zonas vienā daļā apsaimniekošanas pasākumi nav nepieciešami, bet jaunajās mežaudzēs, tostarp egļu monokultūrās, paredzēti daži apsaimniekošanas pasākumi stāvokļa uzlabošanai, kas galvenokārt saistīti ar platlapju ieviešanu.

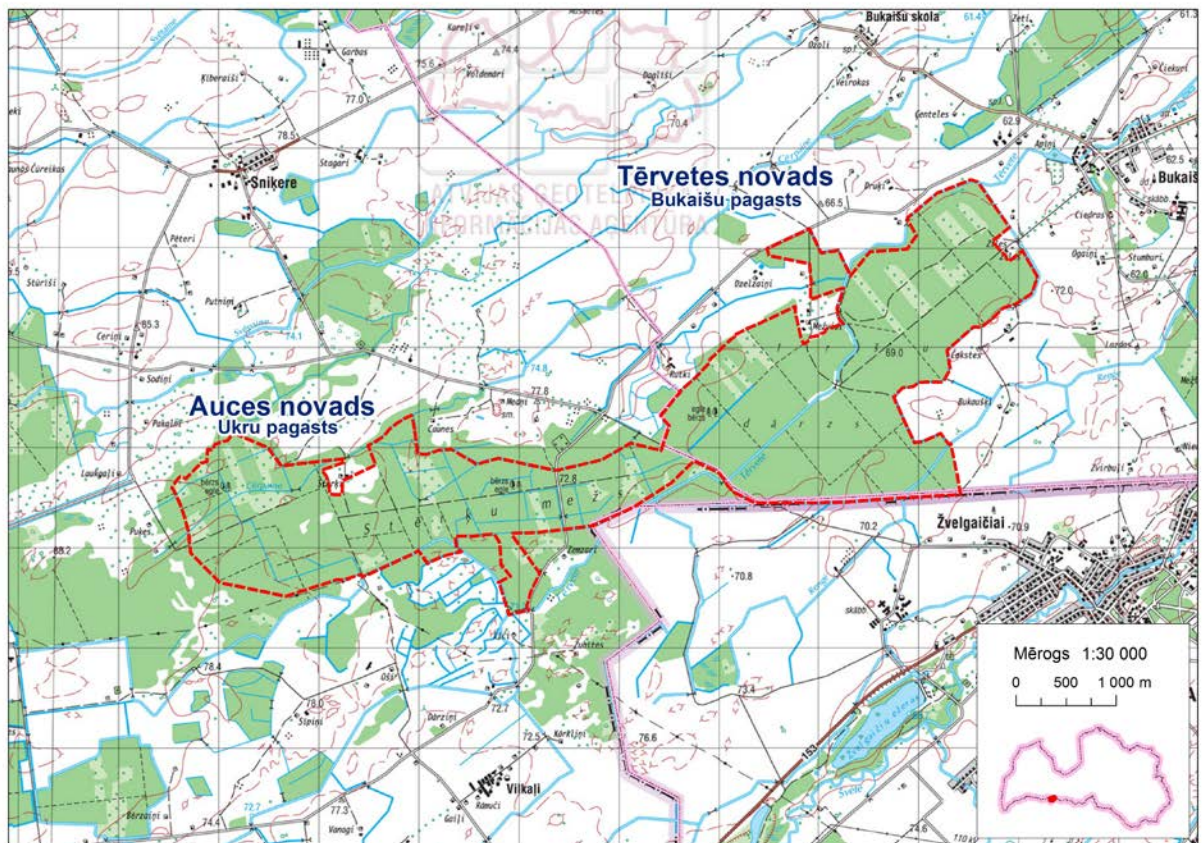
Aizliegtās un atļautās darbības ir individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektā (8. nodaļa).

Plāns izstrādāts Norvēģijas finanšu instrumenta 2009.–2014. gada perioda programmas „Kapacitātes stiprināšana un institucionālā sadarbība starp Latvijas un Norvēģijas valsts institūcijām, vietējām un reģionālām iestādēm” projekta Nr.4.3-24/NFI/INP-003 „Latvijas īpaši aizsargājamo dabas teritoriju integrācija teritorijas plānojumā” ietvaros.

Plāns izstrādāts saskaņā ar MK noteikumu Nr. 686 (09.10.2007.) “Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību” prasībām. Uzsākot plāna izstrādi, tika izveidota uzraudzības grupa 12 personu sastāvā, ko apstiprinājusi Dabas aizsardzības pārvalde un kurā ir pārstāvji no iesaistītajām valsts un pašvaldību institūcijām, kā arī no nevalstiskajām organizācijām un viens privātpašnieku pārstāvis. Informatīvā sanāksme notika 24.04.2015. Uzraudzības grupas 1. sanāksme notika 23.07.2015., 2. sanāksme 01.10.2015., 3. sanāksme 10.11.2015. Plāna sabiedriskās apspriešanas sanāksme notika 10.12.2015. Uzraudzības grupas 4. (pēdējā) sanāksme notika 18.02.2016.

Plāna izstrādes vajadzībām teritorija apsekota 2015. gada pavasara/vasaras/rudens sezonā, darbu veica 4 eksperti.

Dabas aizsardzības plāns izstrādāts 12 gadiem, tā atjaunošana paredzēta 2028. gadā.

1. 1. att. Dabas lieguma "Ukru gārša" atrašanās vieta

I TERITORIJAS APRAKSTS

1.1. Vispārēja informācija par teritoriju

1.1.1. Atrašanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātas, platība

Dabas liegums „Ukru gārša” atrodas Zemgales līdzenuma dienvidu daļā, pēc Latvijas administratīvi teritoriālā iedalījuma Tērvetes novada Bukaišu pagastā un Auces novada Ukru pagastā (1.1. att.). Dabas lieguma teritorija nav apdzīvota, bet tās tuvumā atrodas vairākas viensētas. Tuvākais ciems Bukaiši atrodas 1 km attālumā uz ziemeļaustrumiem un Ukri 3 km uz dienvidrietumiem no dabas lieguma robežas. Dabas liegumu veido Zemgales reģionam raksturīgs neliels meža masīvs, kas atrodas senajā platlapju koku izplatības zonā un kurā vēl saglabājušies veci ozoli, tostarp dižkoki un daudzi potenciālie dižkoki. Tā kā Zemgales reģiona mežainība ir neliela, tad šis meža masīvs kalpo kā patvēruma vieta daudzām īpaši aizsargājamām dzīvnieku (īpaši putnu) un augu sugām. Teritoriju šķērso vairākas nelielas (regulētas) upītes – Tērvete, Cērpaine un Reņģe. Dabas lieguma dienvidu robeža vienā posmā robežojas ar Lietuvas republiku. Teritorija atrodas uz dienvidiem no vietējas nozīmes autoceļa V111, bet teritoriju šķērso vietējas nozīmes autoceļš V1108.

Dabas lieguma platība nedaudz variē dažādos informācijas avotos – Dabas aizsardzības pārvaldes mājas lapā

(http://www.daba.gov.lv/public/lat/iadt/dabas_liegumi/ukru_garsa/%22%22/), kā arī dabas lieguma individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos (MK noteikumi Nr. 44 no 29.01.2002.) tā ir 1121 ha, turpretim Natura 2000 datu bāzē, kā arī plāna kartogrāfiskajā materiālā dabas lieguma platība ir 1115 ha.

Lieguma vidējā koordināta Latvijas koordinātu sistēmā (LKS-92) X 451180; Y 248604.

1.1.2. Pašvaldības teritorijas plānojumā noteiktā teritorijas izmantošana

Auces novada teritorijas izmantošanu kopš 2009. gada nosaka Auces novada pašvaldības 22.07.2009. saistošie noteikumi Nr. 22 „Par teritorijas plānojumiem”, ar kuriem pēc Auces novada izveidošanas tika apstiprināts Auces novada teritorijas plānojums, kas sastāv no Auces pilsētas ar lauku teritoriju teritorijas plānojuma un no visu Auces novada pagastu – Bēnes, Īles, Lielauces, Vecauces, Vītiņu un Ukru – teritoriju plānojumiem. Auces novada teritorijas plānojums izstrādāts 2013.-2025. gadam.

Auces novada Ukru pagasta teritorijas plānojuma plānotās (atļautās) izmantošanas kartē dabas liegumā „Ukru gārša”:

- ir iezīmētas dabas lieguma robežas,
- ir iezīmētas mikroliegumu vietas,
- nav atzīmēts individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos norādītais funkcionālais zonējums,
- ir iezīmētas atsevišķu dižkoku un potenciālo dižkoku atrašanās vietas,
- ir iezīmēta atpūtas vieta,
- ir iezīmēti virszemes ūdensobjekti (Tērvete, Cērpaine) un to aizsargjoslas,
- ir iezīmēti valsts vietējie autoceļi un to aizsargjoslas,

- ir iezīmēts maģistrālais gāzes vads un tā aizsargjosla (kas dabas lieguma D daļā vienā posmā robežojas ar dabas lieguma teritoriju).
- aizsargājamajā teritorijā plānotā (atļautā) izmantošana ir noteikta atbilstoši pašreizējai izmantošanai – meža teritorijas, ūdensteču un pašvaldības ceļu teritorijas.

Auces novada valsts mežu sadalījuma kartē dabas liegumā zonējums nav iezīmēts, bet meži iedalīti šādi:

- dabas zonas meži - visi dabas lieguma meži,
- ekomeži - meža daļa, kur individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos ir stingrā režīma un regulējamā režīma zona,
- rekreācijas meži - meža daļā, kur individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos ir ainavu režīma zona.

Ir iezīmēta AS „Latvijas valsts meži” izveidota atpūtas vieta.

Auces novada Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi (TIAN) nosaka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju, dabas liegumu „Ukru gārša”, „Vīķu purvs”, „Garākalna smilšu krupja atradne”, dabas pieminekļu – „Bēnes aleja” un „Lielauces ozolu aleja” teritorijas, ap aizsargājamiem kokiem esošo teritoriju izmantošanas nosacījumus. TIAN teikts, ka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju izmantošana un apsaimniekošana notiek atbilstoši likumā „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” un uz tā pamata izdotajos normatīvos aktos noteiktā kārtībā.

Aizsargjoslas noteiktas Aizsargjoslu likumā noteiktā kārtībā un apmērā. TIAN atzīmēts upju, kuras šķērso dabas lieguma teritoriju, aizsargjoslu platums: Tērvetes upei 100 m, bet Cērpaines upei 50 m.

Aizsargājamie koki un ap to esoša teritorija atbilstoši koka vainaga projekcijas robežai uz zemes un 10 m plata josla ap to.

Aizsargjoslas platums ap naftas produktu cauruļvadu „Polocka- Mažeikis” Ukru pagastā ir 25 metri no cauruļvada ass.

Saskaņā ar Auces novada teritorijas plānojumu dabas liegumā kā izmantošanas veids noteiktas galvenokārt mežu teritorijas.

Tērvetes novada teritorijas plānojuma izstrāde laika periodam 2005.-2017. uzsāka saskaņā ar Tērvetes novada domes sēdes lēmumu 16.09.2003. Plānojuma grozījumi izstrādāti, pamatojoties uz Tērvetes novada padomes 16.12.2008. lēmumu. Tērvetes novada teritorijas plānojums ir tiesiskais pamats novada teritorijas izmantošanai 12 gados un nosaka teritorijas atļauto izmantošanu un izmantošanas ierobežojumus.

Teritorijas plānojuma plānotās (atļautās) izmantošanas kartē dabas liegumā „Ukru gārša”:

- ir iezīmētas dabas lieguma robežas,
- ir iezīmēts funkcionālais zonējums saskaņā ar teritorijas individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem,
- ir iezīmēti virszemes ūdensobjekti (Tērvete, Cērpaine, Reņģe) un to aizsargjoslas,
- ir iezīmēti valsts vietējie autoceļi un to aizsargjoslas.

Tērvetes novada Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi (TIAN) kā īpaši aizsargājamās dabas teritorijas Tērvetes novadā ir noteiktas: dabas parks „Tērvete”, dabas liegums „Skujaines un Svētaines ieleja”, dabas liegums „Svētes ieleja”, dabas liegums „Ukru gārša”, dabas piemineklis Tērvetes „Sprīdīšu” dendroloģiskie stādījumi, dabas

piemineklis Bukaišu aleja, ģeoloģiskais un ģeomoroloģiskais dabas piemineklis Klūnu atsegums, aizsargājami koki, kā arī 7 mikroliegumi.

Noteikts, ka jebkādas darbības aizsargājamās dabas teritorijās veicamas saskaņā likumu Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, Aizsargjoslu likumu, MK noteikumiem Nr.264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” (22.07.2003.), MK noteikumi Nr.212 „Noteikumi par dabas liegumiem” (15.06.1999.) un tiem pakārtotajiem MK noteikumiem. Izstrādājot dabas aizsardzības plānus un/vai individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, jāņem vērā šajos dokumentos noteiktās prasības un rekomendācijas dabas vērtību saglabāšanai.

Teritorijas plānojumā tiek noteiktas visa veida aizsargjoslas saskaņā ar Aizsargjoslu likumu.

Norādīts aizsargjoslu platums upēm, kuras šķērso dabas liegumu – Tērvetei 100 m, Cērpainei un Reņģei 50 m.

Saskaņā ar likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” (02.03.1993. ar groz. līdz 11.01.2014.) 18. pantu aizsargājamo teritoriju un funkcionālo zonu robežas attēlo vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā. 21. pants nosaka, ka veicot tautsaimniecības un teritoriālo plānošanu, zemes ierīcību un meža apsaimniekošanu, un visu veidu projektēšanas darbus, jāievēro aizsargājamās teritorijas izvietojums, tās aizsardzības un izmantošanas noteikumi. Dabas aizsardzības plānam ir ieteikuma raksturs.

1.1.3. Esošais funkcionālais zonējums

29.01.2002. apstiprināti dabas lieguma „Ukru gārša” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi (MK noteikumi Nr. 44), kur noteiktas šādas zonas:

- stingrā režīma zona,
- regulējamā režīma zona,
- ainavu aizsardzības zona.

08.10.2013. ir veikti grozījumi individuālajos noteikumos, kas paredz precizējumus 12. punktā par atļauto un aizliegto mežsaimniecisko darbību regulējamā režīma zonā. Teritorijas individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi nosaka, ka: „Dabas lieguma teritorijā ir spēkā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārīgie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, ja šajos noteikumos nav noteikts citādi”.

1.1.4. Kartogrāfiskais materiāls par teritoriju

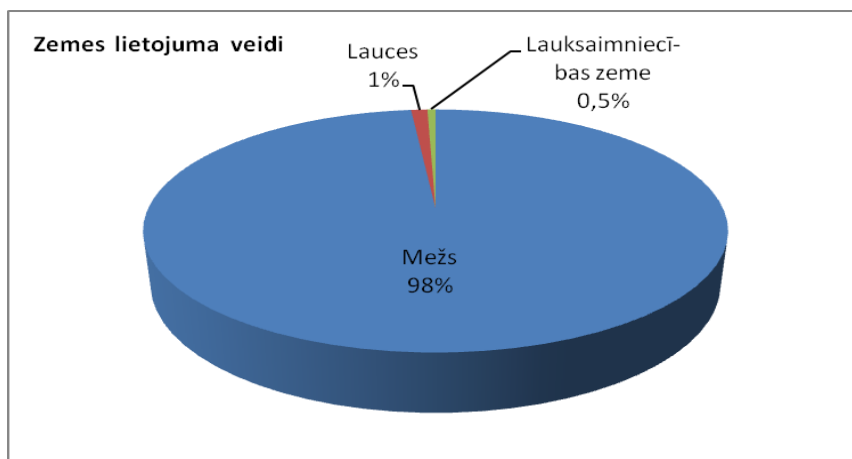
1.1. tabula
Plāna izstrādē izmantotais karšu materiāls

Karšu veids	Mērogs	Gads
VMD Zemgales VM mežaudžu plāns	1:15 000	2002.
Ortofoto karte, LĢIA		2003., 2007.
Zemes īpašuma karte, VZD		2015.
Latvijas Republikas topogrāfiskā karte, LĢIA	1:50 000	2006.
Latvijas topogrāfiskā karte, Latvijas Armijas štāba Ģeodēzijas - Topogrāfijas daļa	1:75 000	1928.

1.1.5. Zemes lietošanas veidu raksturojums un zemes īpašuma formu raksturojums

Zemes lietojuma veidi

Mežs dabas liegumā aizņem 1097 ha jeb nedaudz vairāk par 98%. Meža lauces (ietilpst zemes kategorijā – pārējās zemes) ir 11,6 ha jeb 1%. Lauksaimniecībā izmantojama zeme ir 6,3 ha jeb 0,5% (1.2. att.). Lieguma kopējā platība pēc 2002. g. VMD un LAD datiem ir 1115,23 ha.

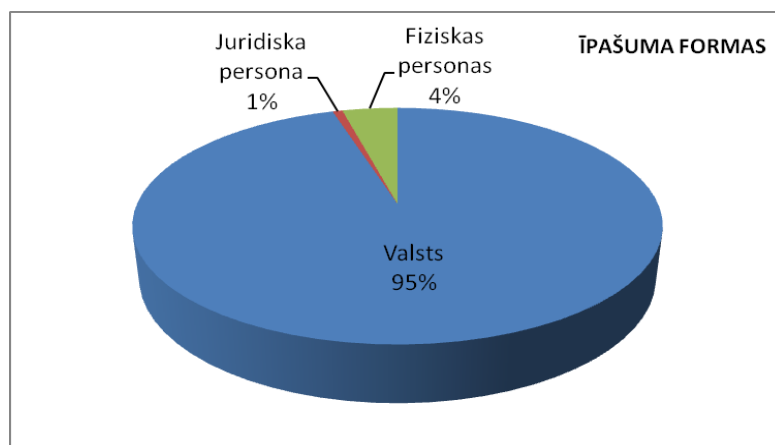
1.2.att. Zemes lietojuma veidi dabas liegumā (1. pielikums)

Zemes īpašuma formas

- Lielākā daļa zemes (95%) ir valsts īpašums un atrodas AS „Latvijas valsts meži” tiesiskajā valdījumā;
- 4 % pieder 3 fiziskām personām;
- 1 % pieder 1 juridiskai personai (1.2. tab., 1.3. att.).

1.2. tabula
Īpašuma formas dabas liegumā

Kadastra Nr.	Īpašnieks	Īpašuma nosaukums	Platība (ha)
46900030051;	AS „Latvijas valsts meži”	Stērķu mežs	358,3
46900030052;	AS „Latvijas valsts meži”	Stērķu mežs	67,5
46560060464	AS „Latvijas valsts meži”	Iršu dārzs	637,1
46900030025	Juridiska persona SIA „Latvijas finieris mežs”	„Menuči”	7,6
46900030026	Fiziska persona	„Jaunie Stērķi”	27,3
46900030001	Fiziska persona	„Zvaigznes”	13,6
46900050029	Fiziska persona	„Zemzari”	4,2

1.3. att. Īpašuma formas dabas liegumā (2. pielikums)

1.1.6. Aizsardzības un apsaimniekošanas vēsture

Pirmās ziņas par Ukru gāršas apsaimniekošanu ir no 19. gs. otrās puses, kad tur tika ierīkots iršu dārzs un mežā ganījās staltbrieži, un notikušas greznas medības (par to vairāk nodaļā 1.1.7.).

Pirmais zinātnisko pētījumu apkopojums par teritorijas īpaši aizsargājamām sugām ar ierosinājumu veidot Ukru meža masīvā aizsargājamu teritoriju publicēts 1992. gadā WWF projektā „Dabas aizsardzības plāns Latvijai”. Tur uzskaitītas putnu un vaskulāro augu sugas, par kurām līdz tam laikam bija uzkrāta informācija un kuru aizsardzībai ieteikts veidot aizsargājamās dabas teritorijas (1.3. tab.). Tika ieteikts veidot šādu teritoriju arī meža masīvā starp Ukriem un Bukaišiem un tas nosaukts – Ukri. Šajā pētījumā apkopotas ziņas par 5 īpaši aizsargājamām putnu sugām un 7 augu sugām, kas sastopamas šajā teritorijā un kuras tajā laikā bija īpaši aizsargājamo sugu sarakstā:

1.3.tabula

Īpaši aizsargājamās sugas dabas lieguma teritorijā 1992. gadā

Putni		Augi	
Mazais ēglis	<i>Aguila pomarina</i>	Benekena zaķauza	<i>Bromopsis benekenii</i>
Melnais stārķis	<i>Ciconia nigra</i>	Mīkstā cietpiene	<i>Crepis mollis</i>
Baltmugurdzenis	<i>Picoides leucotos</i>	Baltijas dzegužpirkstīte	<i>Dactylorhiza baltica</i>
Vidējais dzenis	<i>Picoides medius</i>	Pūkainā asinszāle	<i>Hypericum hirsutum</i>
Pelēkā dzilna	<i>Picus canus</i>	Mežābele	<i>Malus sylvestris</i>
		Lielā noraga	<i>Pimpinella major</i>
		Villainā gundega	<i>Ranunculus lanuginosus</i>

Līdz dabas lieguma nodibināšanai meža masīvā notika mežu nosusināšana un diezgan intensīva mežizstrāde, atjaunojot mežus ar egli.

Īpaši aizsargājama dabas teritorija – dabas liegums „Ukru gārša” – nodibināts 1999. gadā (Ministru Kabineta noteikumi Nr. 212 „Noteikumi par dabas liegumiem”, 64. pielikums).

1999. gadā dabas liegumam “Ukru gārša” izstrādāts dabas aizsardzības plāns, kas 2000. gadā apstiprināts Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijā. Saskaņā ar VARAM ministra R.Vējoņa 25.02.2011. rīkojumu Nr.125 „Par dabas aizsardzības plāna darbības termiņa pagarināšanu” dabas lieguma „Ukru gārša” dabas aizsardzības plāna darbības termiņš pagarināts līdz 2015. gada 31. decembrim. Plāna izstrādes laikā konstatētas:

9 īpaši aizsargājamas augu sugas,

19 bezmugurkaulnieku,

4 putnu sugas, turklāt atzīmēts, ka mazajam ērglim te ir lielākais ligzdošanas blīvums Latvijā. Eiropas Savienības nozīmes īpaši aizsargājamus biotopus tajā laikā Latvijā vēl nenoteica. Saskaņā ar šo dabas aizsardzības plānu dabas liegumā ir uzsākta biotopu apsaimniekošana (egles izvākšana no ozolu stāva).

Īsi pēc plāna izstrādes tika apstiprināti teritorijas individuālie aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi (MK noteikumi Nr. 44 no 29.01.2002., groz. 08.10.2013.).

2001./2002. gadā teritorija ir apsekota projekta “Latvijas īpaši aizsargājamo teritoriju sistēmas saskaņošana ar EMERALD/NATURA 2000 aizsargājamo teritoriju tīklu” ietvaros. Te konstatēti 3 Eiropas Padomes Biotopu direktīvas I pielikuma biotopi – 9020* *Veci platlapju meži*, 91E0* *Aluviāli krastmalu un palieņu meži* un 9160 *Ozolu meži*, kā arī īpaši aizsargājamas sugas: 7 aizsargājamas vaskulāro augu (tostarp 1 Direktīvas suga spilvainais ancītis *Agrimonia pilosa*), 3 zīdītāju, 3 bezmugurkaulnieku sugas.

2004. gadā publicētajā darbā „Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgas vietas Latvijā” (Račinskis, 2004) teritorija saucas „Ukru meži” (kods LV026, 1144 ha). Kā kvalificējošās sugas minētas mazais ērglis *Aquila pomarina* (7 pāri) un vidējais dzenis *Dendrocopos medius* (15 pāri). Minētas arī deviņas Putnu direktīvas 1. pielikuma sugas, no kurām visvairāk (10-20 pāri) minētas tādas sugas kā mazais mušķērājs *Ficedula parva* un mežzirbe *Bonasa bonasia*.

2005. gadā, pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā, ar grozījumiem likumā “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” (15.09.2005.) dabas liegumam piešķirts Natura 2000 vietas statuss (vietas kods LV0523200). Teritorija klasificēta kā „C” tipa Natura 2000 teritorija, kas nozīmīga īpaši aizsargājamo sugu un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai. Par katru Natura 2000 teritoriju tika aizpildīta un iesniegta Eiropas Vides aģentūrā standarta datu forma, kurā atrodama informācija par Direktīvu sugām un biotopiem. Sākotnējā informācija laiku pa laikam tiek atjaunota un papildināta, pēdējo reizi 2012. gadā, un tā ir pieejama publiski Eiropas Vides aģentūras mājas lapā <http://natura2000.eea.europa.eu/>). Pašreiz saskaņā ar šo datu formu teritorijā ir zināmi trīs Eiropas Savienības īpaši aizsargājami biotopi:

9020* *Veci jaukti platlapju meži* (176 ha),

9160 *Ozolu meži* (4 ha),

91E0* *Aluviāli krastmalu un palieņu meži* (11 ha).

Datu formā minētas arī 11 Putnu direktīvas 1. pielikuma putnu sugas un Biotopu direktīvas 2. pielikuma 1 augu suga spilvainais ancītis *Agrimonia pilosa* un 3 zīdītāju sugas: ūdrs

Lutra lutra, vilks *Canis lupus* un bebrs *Castor fiber*. Norādītas arī 10 Latvijas īpaši aizsargājamās augu sugas.

Kopš 2006. gada visās Latvijas ĪADT notiek „Augu un biotopu monitorings *Natura 2000* teritorijās”. Dabas liegumā „Ukru gārša” 2008. gadā monitorēti 2 biotopi – 9020* *Veci platlapju meži* un 9160 *Ozolu meži*, kā arī 4 putnu sugas. Monitoringa laikā papildus konstatētās sugas uzrādītas Standarta datu formās 2012. gadā. Tie ir dati, ar kuriem tiek salīdzināti šajā dabas aizsardzības plāna izstrādē iegūtie rezultāti.

Dabas datu pārvaldības sistēmā OZOLS redzams, ka 2003., 2004. gadā dabas lieguma teritorijā nodibināti 11 mikroliegumi, no kuriem 7 ir mazajam ērglim, 2 melnajam stārķim un pa vienam baltmugurdzenim un vidējam dzenim. Tik nelielā meža teritorijā (1115 ha) 7 ligzdojoši mazā ērgļa pāri ir nozīmīgs blīvums, iespējams, viens no lielākajiem Latvijā. Sistēmā redzams arī 2008. gadā veiktais Eiropas Savienības nozīmes biotopu kartējums, kā arī teritorijas funkcionālais zonējums saskaņā ar individuālajiem noteikumiem.

1.1.7. Kultūrvēsturiskais raksturojums

Nosaukums – Ukru gārša – nav viennozīmīgi atšifrējams. Dažādos avotos skaidrots, ka vārds “ukris” nozīmē „punduris, īkšķītis, liliputs, rūķis, rūķītis, sprīdītis” vai pat kā latviešu mitoloģisks tēls, kam tomēr īsti nav saistības ar meža masīvu. Vietējie zina teikt, ka vārds „ukris” nozīmējot „vārgākais sivēns metienā”, bet arī tas neizskaidro šī vārda saistību ar mežu, pat zinot, ka Ukru gāršā mīt mežacūkas. Interneta vietnē http://www.iveta.lv/gramata/HTML/Ps_61c.htm atrodams garāks skaidrojums: “Ukru dzimtas esot dzīvojušas augstāk pret straumi no pomerāņiem Oderas upes kreisajā piekrastē, Vācijas galā. Viņiem esot bijušas 5 - 6 dzimtu zemkopības un piemājas lopkopības kopienas. Kaut V.Sedovs viņus dēvēja par senslāvu cilti, bet patiesībā ukru etniskā piederība nav zināma (400), kaut gan latviešu vārds ukri nozīmē 'ļoti cītīgi strādātāji' un nāk no ide *euk- 'pierast, būt piesietam (pie vienas dzīves vietas vai darba)', arī 'savs kakts, piem.: Ukru pagasts Dobeles rajonā netālu no Lietuvas robežas.

No valodnieciskā viedokļa šis etnonīms vārds varēja nākt vienīgi un tikai no prūšu un sveju vārdu *ucka ‘augša, augšpuse, augšpus’ un ruggis ‘rudzi, rudzu roga’ salikuma saīsinājuma kā vietvārds, piemēram, Augšrogas, Rudzgaļi, Augšas Rudzaiši, jo šo novadu zemnieki bija pazīstami kā rudzu maizes gādnieki kopš bronzas laikmeta, tātad ukriem nebija nekāda sakara ar bijušajās Romas Gentes sclovorom jeb senslāvu ciltīm.”

Tāpat interneta vietnēs atrodamas ziņas, ka visvecākās liecības par cilvēku aktivitātēm Bukaišu pagasta teritorijā attiecināmas uz II g.s.p.m.ē., kad plašo mežu ieskautajā ozolu birzī izveidota svētvieta ar akmeņiem un upuraltāri. Ozolu zaros bijušas zīmes, ka pats Pērkons nolaidies zemē un uzklausījis upuru lūgšanas. Agrā, vidējā un vēlā dzelzs laikmeta pēdas atrastas Kvietu, Lielogļu, Atvašu, Strikaišu un Centra senkapos. Līdz 1562. gadam Bukaiši piederējuši Livonijas ordenim. Ap 1600. gadu šīs zemes nodotas kādam Fockam, no kā arī cēlies vēlākais pagasta nosaukums Fockendorf. Domā, ka viņš cēlies no latviešu Brukņu ģimenes, kurai kādreiz piederējis šis apvidus. Brukņu ģimene uzņēmta muižniecībā un tiem dots vārds ‘von Brucken genannt Fock’. Domājams, ka nosaukums Bukaiši cēlies no agrākajiem īpašniekiem Brukņām. Vecākais dokuments, kurā minēts Bukaišu pagasts, ir no 1605. gada. Ap 1700. gadu novads piederēja Kurzemes – Zemgales hercogistei. 1795. gadā Krievijas ķeizariene Katrīna II atdāvina Bukaišu un Mežmuižas muižas ar pieguļošajām zemēm Oto fon Hovenam.

19. gs. 1. pusē Bukaiši nonāca firstu Līvenu īpašumā, kuriem piederēja zemes daudzviet Latvijā. G. Skriba savā grāmatā „Staltbriežu izcelsme, izplatība un audzēšana Latvijā” raksta, ka muižas zeme bijusi ap 9000 desetīnu (1 desetīna = 1,0725 ha), no tām pusi apsaimniekoja pati muiža, bet otru daļu 79 zemnieku saimniecības. Ievērojamu daļu no muižas zemes aizņēma auglīgs mežs jeb pašreizējais Ukru gāršas meža masīvs. 1856. gadā sāka būvēt medību pili („Mežvidi”) un vienlaikus arī žogu jaunajam iršu dārzam (par iršiem sauca staltbriežus). 19. gs. staltbrieži Latvijā bija pilnībā izzuduši gan intensīvu medību, gan saimnieciskās darbības rezultātā. To atgriešanos veicināja tieši šādu iršu dārzu izveide. Muižas centru ar ieeju iršu dārzā (pie mājām „Zīles”) savienoja liepu un kastaņu aleja, kas tagad ir dabas piemineklis – Bukaišu aleja.

Iršu dārzu apjoza 18 km garš un 2 m augsts iežogojums (no ozola šķilu stabiem, kārtīm un zedeņiem). Ir saglabājušās liecības, ka 600-700 ha plašajā iršu dārzā bijuši ap 500 dzīvnieku, galvenokārt staltbrieži, bet arī dambrieži, stirnas un daži aļņi. Audzēti arī fazāni. Staltbrieži ievesti vai nu no Vācijas vai Polijas. Notikušas grandiozas medības ar 20-30 mednieku un 100 dzinēju dalību. Šis briežu dārzs kļuvis par staltbriežu donoru citiem Latvijas iršu dārziem. Ap 1900. gadu iršu dārza žogam veikts kapitāls remonts. 1905. gada laikā muiža nodedzināta. Dārzs pastāvējis vēl līdz Pirmajam pasaules karam, tad dzīvnieki izkļuvi brīvībā, labi iedzīvojušies apkārtnes mežos, izveidojot tagadējo Bukaišu-Bēnes-Benkavas staltbriežu populāciju.

Medību pils „Mežvidi” pastāvēja vēl ilgi, savulaik tur bijusi arī mežniecība. 2000. gadā to nopostīja ugunsgrēks, bet drupas vēl tagad atrodas blakus dabas lieguma teritorijai. No muižas pēc 1905. gada nemieriem pāri palika tikai muižkunga māja „Lidoņi”.

Pagastā no 1847. gada darbojas skola. 1901.gadā pagastā uzcēla tiem laikiem lepnu biedrības namu, kurā no 1953. gada darbojas Bukaišu pamatskola.

Saimniecisko un kultūras uzplaukumu Bukaiši piedzīvoja tā saucamajos Ulmaņa laikos, kad pagastā attīstījās jaunsaimniecības un dibinājās dažādas biedrības. Aktīvi darboties sāk jau 1889. gadā dibinātā Bukaišu Labdarības biedrība. 1935. gadā Bukaišu pagastā dzīvoja 1853 cilvēki (2013. gadā tikai 782 cilvēki). Bukaišu pagastu smagi skāra Otrais pasaules karš, 1941. un 1949. gada deportācijas. 1949. gadā pagastā bija 93 bezsaimnieka mājas.

Pašlaik pagasta teritorija ir 6665 ha liela.

Bukaišu pagasta centrā izveidots skvēriņš, kas pilnībā veltīts dabas liegumā sastopamajam melnajam stārķim, un šķiet, ka tas kļuvis par Bukaišu pagasta simbolu. Izglītojošs informatīvais stends stāsta par melno stārķi Latvijā un Ukru gāršā.

*Stends par melno stārķi
Bukaišu centrā*

Melnais stārķis kļuvis par Bukaišu simbolu

Ukru pagasta vēsture nav bijusi tik raiba un bagātīga saistībā ar aktivitātēm dabas liegumā laiku lokos. Tomēr dabas lieguma tuvumā ir nozīmīgi kultūrvēsturiski objekti: piemēram, Sņiķeres ev. luteriskās baznīcas drupas. Baznīcai gara vēsture – pirmā Sņiķeres baznīca celta 1669. gadā. Ap 1740. gadu tai blakus celta jauna, koka baznīcas ēka, kas 1830. gadā sagrauvusi. Jauna mūra baznīca celta no 1839. līdz 1841. gadam. Baznīca sagrauta Otrā pasaules kara laikā, bet drupas vēl arvien atrodas Sņiķeres ciematā. Pavisam netālu no dabas lieguma robežas atrodas Nesavas kapi. Tur aug Nesavas dižegle.

1.1.8. Valsts un pašvaldību institūciju funkcijas un atbildība

Sākot ar 2011. gada 1. februāri, dabas lieguma pārvaldi īsteno Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra pakļautībā esošās tiešās pārvaldes iestādes Dabas aizsardzības pārvaldes struktūrvienība Pierīgas reģionālā administrācija.

Vides un reģionālās attīstības ministrijas pakļautībā esošā Dabas aizsardzības pārvalde realizē īpaši aizsargājamo dabas teritoriju pārvaldi, organizē un koordinē aizsargājamo teritoriju monitoringu, uzrauga arī dabas lieguma „Ukru gārša” dabas aizsardzības plāna izstrādi un veicina tā ieviešanu pēc apstiprināšanas.

Vides valsts kontroli lieguma aizsardzības un apsaimniekošanas jomā veic Dabas aizsardzības pārvalde un Valsts vides dienesta Jelgavas reģionālā vides pārvalde.

Pašvaldību pārziņā ir valsts vietējas nozīmes autoceļu uzturēšana.

Meža apsaimniekošanas normatīvo aktu ievērošanu kontrolē Valsts meža dienesta Zemgales virsmežniecība.

Valsts meža zemes apsaimnieko AS “Latvijas valsts meži” Zemgales mežsaimniecība. Pārējās zemes apsaimnieko 1 juridiskā persona un 3 fiziskas personas.

1.2. Normatīvo aktu normas, tai skaitā pašvaldības saistošie noteikumi, kas tieši attiecas uz teritoriju.

1.2.1. Latvijas likumdošana

LR **Vides aizsardzības likuma** (02.11.2006., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 07.06.2012.) mērķis ir veicināt ilgtspējīgu attīstību vides aizsardzības jomā, kā arī radīt un nodrošinot efektīvu vides aizsardzības sistēmu. Tās uzdevumi ir saglabāt, aizsargāt un uzlabot vides kvalitāti, saglabāt bioloģisko daudzveidību, veicināt dabas resursu un enerģijas ilgtspējīgu izmantošanu, nodrošināt sabiedrības līdzdalību ar vides aizsardzību saistītu lēmumu pieņemšanā, kā arī nodrošināt sabiedrībai iespēju brīvi saņemt vides informāciju.

Likums piemērojams jomās, kas saistītas ar lieguma kontroli valsts vides aizsardzības jomā un resursu izmantošanu, iedzīvotāju tiesībām un pienākumiem vides aizsardzības jomā.

LR likums **“Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”** (02.03.1993., ar grozījumiem, kas izdarīti līdz 11.01.2014.) definē īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (turpmāk tekstā ĪADT) sistēmas pamatprincipus, to veidošanas kārtību un pastāvēšanas nodrošinājumu, pārvaldes, stāvokļa kontroles un uzskaites kārtību, kā arī valsts, starptautisko, reģionālo un

privāto interešu savienojamību ĪADT izveidošanā, saglabāšanā, uzturēšanā un aizsardzībā. Likums nosaka, ka "Dabas liegumi ir cilvēka darbības mazpārveidotas vai dažādā pakāpē pārveidotas dabas teritorijas, kas ietver īpaši aizsargājamo savvaļas augu un dzīvnieku sugu dzīvotnes un īpaši aizsargājamus biotopus". Dabas aizsardzības plāns ir izstrādāts saskaņā ar likuma 18. pantu. Likuma pielikums „Latvijas NATURA 2000 – Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju saraksts” nosaka, ka dabas liegums "Ukru gārša" (LV0525600; 207) ir šo teritoriju skaitā un ir noteikta atbilstoši ES direktīvai "Par dabisko biotopu, savvaļas faunas un floras aizsardzību" (92/43EEK) kā teritorijas, kas noteiktas īpaši aizsargājamo sugu un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai („C” tipa).

„Noteikumi par dabas liegumiem” (MK noteikumi Nr.212, 15.06.1999. ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 26.11.2013., izdoti saskaņā ar likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 13. panta otro daļu). *Šie noteikumi nosaka dabas liegumu "Ukru gārša" un tā ārējās robežas (64. pielikums).*

„Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” (MK noteikumi Nr.264, 16.03.2010., izdoti saskaņā ar likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 14. panta otro daļu un 16.pantu) nosaka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējo aizsardzības un izmantošanas kārtību, tajā skaitā pieļaujamos un aizliegtos darbības veidus aizsargājamās teritorijās, kā arī aizsargājamo teritoriju apzīmēšanai dabā lietojamās speciālās informatīvās zīmes paraugu un tās lietošanas un izveidošanas kārtību. *Dabas liegumā "Ukru gārša" ir spēkā MK noteikumi Nr. 44 Individuālie aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi (29.01.2002)., to 2. punktā ir teikts, ka dabas lieguma teritorijā ir spēkā īpaši aizsargājamo teritoriju vispārīgie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, ja individuālajos noteikumos nav noteikts citādi.*

„Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību” (MK noteikumi Nr.686, 04.12.2010. ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 27.01.2009., izdoti saskaņā ar likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 18. panta trešo daļu) nosaka īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību. *Dabas aizsardzības plāns dabas liegumam "Ukru gārša" tiek izstrādāts saskaņā ar šiem noteikumiem.*

„Noteikumi par Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000) izveidošanas kritērijiem Latvijā” (MK noteikumi Nr. 199, 28.05.2002. ar grozījumiem, kas izdarīti līdz 29.12.2009., izdoti saskaņā ar likuma "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" 43. panta otro daļu) nosaka kritērijus, kas piemērojami Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000) izveidošanai Latvijā.

„Noteikumi par kritērijiem, pēc kuriem nosakāmi kompensējošie pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (NATURA 2000) tīklam, to piemērošanas kārtību un prasībām ilgtermiņa monitoringa plāna izstrādei un ieviešanai” (MK noteikumi Nr.594, 18.07.2006., izdoti saskaņā ar likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 44. panta otro daļu) nosaka kritērijus, pēc kuriem jāveic kompensējošie pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (NATURA 2000) tīklam, kompensējošo pasākumu piemērošanas kārtību un prasības ilgtermiņa monitoringa plāna izstrādei un ieviešanai.

„Kārtība, kādā novērtējama ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (NATURA 2000)” (MK noteikumi Nr. 300, 19.04.2011., izdoti saskaņā ar likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 4.¹ panta otro daļu, 19.panta ceturto daļu un 23.⁵ panta 7.² daļu un likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 44. panta ceturto daļu) nosaka, kā novērtējama to paredzēto darbību ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (*NATURA 2000*), kuru īstenošanai nav jāveic ietekmes uz vidi novērtējums, ziņojuma par kompensējošo pasākumu piemērošanu saturu un kārtību, kādā ziņojumu nosūta Eiropas Komisijai, kā arī kārtību, kādā sagatavo informatīvo ziņojumu par paredzēto darbību vai plānošanas dokumenta īstenošanu un iesniedz to Ministru kabinetā lēmuma pieņemšanai.

LR “Sugu un biotopu aizsardzības likums” (16.03.2000. ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 21.03.2014.) veicina bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu Latvijā, saglabājot Latvijai raksturīgo faunu, floru un biotopus, regulē sugu un biotopu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību, veicina populāciju un biotopu saglabāšanu atbilstoši ekonomiskajiem un sociālajiem priekšnoteikumiem, kultūrvēsturiskajām tradīcijām, kā arī regulē īpaši aizsargājamo sugu un biotopu noteikšanas kārtību. Likums definē valsts pārvaldes un institūciju kompetenci, zemes īpašnieku un pastāvīgo lietotāju pienākumus un tiesības sugu un biotopu aizsardzībā, nosaka nepieciešamību veikt sugu un biotopu monitoringu.

„Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu” (MK noteikumi Nr. 396, 14.11.2000. ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 27.07.2004., izdoti saskaņā ar Sugu un biotopu aizsardzības likuma 4. panta 1. punktu) nosaka īpaši aizsargājamo sugu sarakstu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu.

Dabas lieguma „ Ukru gārša” teritorijā ir konstatētas 48 Latvijā īpaši aizsargājamas sugas.

“Noteikumi par putnu sugu sarakstu, kurām piemēro īpašus dzīvotņu aizsardzības pasākumus, lai nodrošinātu sugu izdzīvošanu un vairošanos izplatības areālā” (MK noteikumi Nr. 211, 27.03.2007.) Latvijas valdības apstiprināts Eiropas Komisijas Putnu Direktīvas 1. pielikuma sugu saraksts – sugas, kuru aizsardzība ir saistoša arī Latvijai. Šo noteikumu pielikumā: **Putnu sugu saraksts, kurām piemēro īpašus dzīvotņu aizsardzības pasākumus, lai nodrošinātu sugu izdzīvošanu un vairošanos.** *Dabas liegumā ligzdo un uzturas 20 īpaši aizsargājamas putnu sugas, kuras ietvertas šajā sarakstā.*

„Noteikumi par mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību, to aizsardzību, kā arī mikroliegumu un to buferzonu noteikšanu” (Ministru kabineta noteikumi Nr. 940, 18.02.2012., izdoti saskaņā ar Sugu un biotopu aizsardzības likuma 4. panta 1. punktu). Nosaka īpaši aizsargājamo sugu sarakstus, kurām jāveido mikroliegumi, kā arī nosaka to izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumus. *Dabas liegumā “Ukru gārša” konstatētas 19 sugas, kurām jāveido mikroliegumi. Dabas liegumā nodibināti 11 mikroliegumi – 7 mazajam ērglim, 2 melnajam stārķim un pa 1 baltmugurdzenim un vidējam dzenim.*

„Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu” (MK noteikumi Nr. 421, 05.12.2000. ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 01.01.2014., izdoti saskaņā ar Sugu un biotopu aizsardzības likuma 4. panta 2. punktu) nosaka īpaši aizsargājamo biotopu

sarakstu, kurā iekļauti apdraudēti vai reti biotopi. *Dabas lieguma „Ukru gārša” teritorijā ir konstatēti 5 Latvijā īpaši aizsargājami biotopi.*

„Noteikumi par Latvijā sastopamo Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu” (MK noteikumi Nr.153, 21.02.2006., ar grozījumiem līdz 03.01.2013. izdoti saskaņā ar Sugu un biotopu aizsardzības likuma 4.panta 7.punktu) nosaka Latvijā sastopamo Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu. *Dabas lieguma „Ukru gārša” teritorijā ir konstatēti 7 Eiropas Savienībā aizsargājami biotopi, no kuriem prioritāri aizsargājami ir 3 biotopi. ES prioritāri aizsargājama suga ir arī lapkoku praulgrauzis *Osmoderma barnabita*, kura atrodama dabas liegumā.*

"Noteikumi par to Eiropas Kopienā nozīmīgu dzīvnieku un augu sugu sarakstu, kurām nepieciešama aizsardzība, un to dzīvnieku un augu sugu individu sarakstu, kuru ieguvei savvaļā var piemērot ierobežotas izmantošanas nosacījumus" (MK noteikumi Nr.1055, 15.09.2009.). *Dabas lieguma „Ukru gārša” teritorijā ir konstatētas 7 Biotopu direktīvas II pielikuma sugas, 11 IV pielikuma sugas un 3 V pielikuma sugas.*

"Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu un īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu atjaunošanu mežā" (MK noteikumi Nr.325, 18.06.2013.), kuri nosaka, kādā veidā atjauno īpaši aizsargājamus biotopus un sugu dzīvotnes mežā.

Metodika „Eiropas Savienības nozīmes īpaši aizsargājami biotopi Latvijā”, kas apstiprināta ar vides ministra 2010. gada 15. marta rīkojumu Nr. 93. *Saskaņā ar šo metodiku noteikti un kartēti ES nozīmes biotopi dabas lieguma teritorijā.*

“Aizsargjoslu likums”, 11.03.1997., ar grozījumiem līdz 14.05.2009., nosaka dažādu veidu aizsargjoslas, aizsargzonas, aizsardzības joslas aizsargjoslu veidus un to funkcijas; aizsargjoslu izveidošanas pamatprincipus; aizsargjoslu uzturēšanas un stāvokļa kontroles kārtību; saimnieciskās darbības aprobežojumus aizsargjoslās.

LR likums “Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos” (30.06.2005., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 01.02.2014.) definē kompensāciju piešķiršanas nosacījumus, nosaka atlīdzības apmēra novērtēšanu un atlīdzības piešķiršanas kārtību, kā arī regulē zemes maiņas procesu.

„Noteikumi par valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanu, administrēšanu un uzraudzību vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanai 2014.–2020.gada plānošanas periodā” (MK noteikumi Nr. 171, 07.04.2015., Izdoti saskaņā ar Lauksaimniecības un lauku attīstības likuma 5. panta ceturto un septīto daļu. Nosaka, kā novērtē atlīdzības apmēru par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos, un atlīdzības novērtēšanas metodiku, kā arī atlīdzības izmaksas, to reģistrācijas kārtību un termiņus.

1) Nosaka atbalsta apjomu par ierobežojumiem mežsaimnieciskajā darbībā Natura 2000 vietās:

- Atbalsta apmērs par vienu hektāru atbalsttiesīgās platības, kurā ievēroti visi atbalsta saņemšanas nosacījumi, pašreiz (2016. gadā) ir šāds:

pretendentam, kam vienā zemes vienībā ir viena veida saimnieciskās darbības ierobežojumi:

- 160 *euro* – aizliegta mežsaimnieciskā darbība, aizliegta galvenā cirte un kopšanas cirte;
- 120 *euro* – aizliegta galvenā cirte;
- 45 *euro* – aizliegta kailcirte;

112 *euro* – pretendentam, kam vienā zemes vienībā ir vairāku veidu dažādu likmju saimnieciskās darbības ierobežojumi.

Privātie meža īpašnieki, kam noteikti augstākminētie aprobežojumi mežsaimnieciskajā darbībā, var pieteikties uz šīm kompensācijām.

- 2) Nosaka atbalsta maksājumu par bioloģiski vērtīga zālāja apsaimniekošanu (pēc biotopa tipa) – 2.2. punkts un 2. pielikums.

LR **“Meža likums”** (24.02.2000., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 19.02.2015.), likuma mērķis ir veicināt meža ekonomiski, ekoloģiski un sociāli ilgtspējīgu apsaimniekošanu un izmantošanu, visiem meža īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem nodrošinot vienādas tiesības, īpašuma tiesību neaizskaramību un saimnieciskās darbības patstāvību un nosakot vienādus pienākumus, kā arī reglamentēt valsts meža zemes pārvaldības un atsavināšanas nosacījumus.

“Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā” (MK noteikumi Nr.936, 18.12.2012., izdoti saskaņā ar Meža likuma 37. pantu) nosaka vispārējās dabas aizsardzības prasības meža apsaimniekošanā, aprobežojumus aizsargjoslās ap purviem, bioloģiski nozīmīgu meža struktūras elementu noteikšanas un saglabāšanas nosacījumus, kā arī saimnieciskās darbības ierobežojumus dzīvnieku vairošanās sezonas laikā.

“Noteikumi par koku ciršanu mežā” (MK noteikumi Nr. 935, 18.12.2012., izdoti saskaņā ar Meža likuma 13.pantu un Aizsargjoslu likuma 36. panta ceturtais daļas 2. punktu) nosaka galvenās cirtes un kopšanas cirtes kritērijus, maksimālo kailcirtes platību, kailcirtes cirsmu izvietošanas nosacījumus, koku ciršanas kārtību izlases cirtē, ainavu cirtē un atmežošanas cirtē, neproduktīvas mežaudzes atzīšanas un ciršanas kārtību, sauso, vēja gāzto, slimību inficēto, kaitēkļu invadēto vai citādi bojāto koku ciršanas kārtību, dabas aizsardzības prasības koku ciršanai, cirsmu sagatavošanas kārtību, kārtību, kādā izsniedzams apliecinājums koku ciršanai, un tā derīguma termiņu, koku ciršanas kārtību Baltijas jūras un Rīgas jūras līča krasta kāpu aizsargjoslā, kuras rezultātā platība tiek atmežota. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijās šos noteikumus piemēro tiktāl, ciktāl tie nav pretrunā ar to aizsardzību un izmantošanu regulējošajiem normatīvajiem aktiem.

„Noteikumi par koku ciršanu ārpus meža” (MK noteikumi Nr. 309, 02.05.2012., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 04.11.2013., izdoti saskaņā ar Meža likuma 8. panta pirmo daļu) nosaka kārtību koku ciršanai ārpus meža. Lai cirstu kokus ārpus meža īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, ir nepieciešama vietējās pašvaldības izsniegta atļauja,

izņemot, ja celma caurmērs ir mazāks par 20 cm, augļu kokus un citus šajos noteikumos minētos izņēmuma gadījumus.

„Noteikumi par meža aizsardzības pasākumiem un ārkārtējās situācijas izsludināšanu mežā” (MK noteikumi Nr. 947, 18.12.2012., izdoti saskaņā ar Meža likuma 28.pantu) nosaka meža aizsardzības pasākumus, to izpildes kārtību un termiņus, kārtību, kādā izsludināma ārkārtējā situācija meža ugunsgrēka, meža kaitēkļu savairošanās vai slimību masveida izplatīšanās dēļ un kārtību, kādā kontrolējama meža sanitārā stāvokļa prasību ievērošana. Noteikumi attiecas arī uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, ciktāl to aizsardzību un izmantošanu reglamentējošie normatīvie akti nenosaka citādi.

LR **“Medību likums”** (08.07.2003., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 12.07.2013.) nosaka medību saimniecības pamatnoteikumus Latvijas Republikā. Nosaka arī medību un medību saimniecības organizēšanu dzīvnieku skaita regulēšanas nolūkos ĪADT. Noteikumi paredz, ka īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, kurās ir spēkā medību ierobežojumi, savvaļas sugu zīdītāju skaita regulēšanas pasākumus nosaka attiecīgos īpaši aizsargājamās dabas teritorijas individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus.

“Medību noteikumi” (MK noteikumi Nr. 113, 26.02.2013., izdoti saskaņā ar Medību likuma 3. panta ceturto un piekto daļu, 5. panta otro daļu, 8. un 9. pantu, 13. panta otro daļu un 17. un 26. pantu) nosaka medījamo dzīvnieku sugas, to medību termiņus, kā arī gadījumus, kādos iespējamās medības ārpus medību termiņiem, medību pieteikšanas kārtību, medību norises dokumentēšanas kārtību un medību iecirkņa plāna saturu, medību vadītāja pienākumus un tiesības, medību šaujamo ieroci un medību munīcijas izmantošanas kārtību, medību drošības prasības, šķirnes medību suņu izmantošanu medībās, kārtību, kādā rīkojas ar medījamiem dzīvniekiem, kuru bojāejas cēlonis nav medīšana, ķeršana vai turēšana nebrīvē, kārtību, kādā Valsts meža dienests ir tiesīgs mainīt zīdītāju medību termiņus, kā arī noteikt papildu ierobežojumus medību organizēšanai atbilstoši attiecīgās dzīvnieku populācijas stāvoklim, meteoroloģiskajiem apstākļiem un fenoloģiskajai situācijai. Medības īpaši aizsargājamās dabas teritorijās nosaka šie noteikumi, īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, attiecīgo teritoriju individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi un citi medības reglamentējošie normatīvie akti. *Dabas liegumā “Ukru gārša” medības ir atļautas saskaņā ar individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem.*

LR **„Meliorācijas likums”** (14.01.2010., pēd. groz. 01.01.2015.) nosaka meliorācijas sistēmu pārvaldes, uzskaites, ekspluatācijas un uzturēšanas pamatnostādnes, kā arī meliorācijas finansēšanas kārtību valstī.

„Meliorācijas sistēmu un hidrotehnisko būvju būvniecības kārtība” (MK noteikumi Nr.261, 16.03.2010). Noteikumi nosaka īpašu būvniecības kārtību meliorācijas sistēmām un hidrotehniskajām būvēm.

“Prasības maģistrālajiem cauruļvadiem un maģistrālo cauruļvadu tehniskās uzraudzības kārtība” MK noteikumi Nr.164, 01.06.2002., groz. 06.02.2010.). Noteikumi nosaka prasības, kas jāievēro, organizējot un veicot darbus ar naftas, naftas produktu vai dabasgāzes pārvadei un transportēšanai ārpus uzņēmuma teritorijas paredzētajiem metāla vai stiklšķiedras epoksīda materiāla cauruļvadiem un papildiekārtām, kas projektētas īpaši šiem cauruļvadiem, kā arī maģistrālo cauruļvadu tehniskās uzraudzības kārtību, lai neradītu

draudus cilvēku dzīvībai, veselībai, īpašumam un videi. *Vienā posmā uz Latvijas/Lietuvas robežas ir gāzes cauruļvads.*

LR **"Teritorijas attīstības plānošanas likuma"** (13.10.2011., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 26.02.2014.) mērķis ir panākt, ka teritorijas attīstība tiek plānota tā, lai varētu paaugstināt dzīves vides kvalitāti, ilgtspējīgi, efektīvi un racionāli izmantot teritoriju un citus resursus, kā arī mērķtiecīgi un līdzsvaroti attīstīt ekonomiku. Teritorijas plānošanas viens no uzdevumiem ir saglabāt dabas un kultūras mantojumu, ainavas un bioloģisko daudzveidību, kā arī paaugstināt kultūrainavas un apdzīvoto vietu kvalitāti. Cita starpā teritorijas attīstības plānošanā jāievēro ilgtspējības princips, kas ietver kvalitatīvas vides saglabāšanu un veidošanu esošajām un nākamajām paaudzēm, racionālu dabas resursu izmantošanu, dabas un kultūras mantojuma attīstību un daudzveidības princips, ņemot vērā dabas, kultūrvides, cilvēku un materiālo resursu un saimnieciskās darbības daudzveidību.

„Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem” (MK noteikumi Nr. 711., 16.10.2012., izdoti saskaņā ar Teritorijas attīstības plānošanas likuma 7. panta pirmās daļas 4. un 5. punktu) nosaka pašvaldības vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentu – ilgtspējīgas attīstības stratēģijas, attīstības programmas, teritorijas plānojuma, lokālpļānojuma un to grozījumu, detālpļānojuma un tematiskā plānojuma – saturu un to izstrādes kārtību, kādā organizē sabiedrības līdzdalību pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādes procesā, nosacījumus, kas iekļaujami līgumā par lokālpļānojuma vai detālpļānojuma izstrādi un finansēšanu un prasības pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādātājiem. Teritorijas plānošanas dokumentā apraksta un attēlo arī dabas teritoriju telpisko struktūru, tai skaitā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju tīklu.

“Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi” (MK noteikumi Nr.240., 30.04.2013.). Noteikumi nosaka vispārīgās prasības vietējā līmeņa teritorijas attīstības plānošanai, teritorijas izmantošanai un apbūvei, kā arī teritorijas izmantošanas veidu klasifikāciju.

Likums Par ietekmes uz vidi novērtējumu (30.10.1998., ar grozījumiem līdz 01.01.2015.). Likumā sniegta ietekmes uz vidi novērtējuma definīcija - procedūra, kas veicama šajā likumā noteiktajā kārtībā, lai novērtētu paredzētās darbības vai plānošanas dokumenta īstenošanas iespējamo ietekmi uz vidi un izstrādātu priekšlikumus nelabvēlīgas ietekmes novēršanai vai samazināšanai vai aizliegtu paredzētās darbības uzsākšanu normatīvajos aktos noteikto prasību pārkāpumu gadījumos. Likuma mērķis: novērst vai samazināt fizisko un juridisko personu paredzēto darbību vai plānošanas dokumentu īstenošanas nelabvēlīgo ietekmi uz vidi.

Likumā sniegta stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma definīcija - ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam, kura īstenošana var būtiski ietekmēt vidi.

Noteikumi „Kārtība, kādā novērtē paredzētās darbības ietekmi uz vidi un akceptē paredzēto darbību” (MK noteikumi Nr.18, 13.01.2015.). Noteikumi nosaka kārtību, kādā novērtējama paredzētās darbības ietekme uz vidi.

Noteikumi „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” (MK noteikumi Nr. 157, 23.03.2004., ar groz. Līdz 18.11.2009.). Noteikumi nosaka kārtību, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums.

Noteikumi „Kārtība, kādā Valsts vides dienests izdod tehniskos noteikumus paredzētajai darbībai” (MK noteikumi Nr.30, 27.01.2015.). Noteikumi nosaka: paredzētās darbības, kuru veikšanai ir nepieciešami tehniskie noteikumi; prasības tehnisko noteikumu saturam; tehnisko noteikumu pieprasīšanas un sagatavošanas kārtību; prasības tehnisko noteikumu grozīšanai.

1.2.2. Starptautiskās un Eiropas Savienības noteiktās saistības

Konvencija par bioloģisko daudzveidību Latvijā tika pieņemta un apstiprināta ar likumu **“Par 1992. gada 5. jūnija Riodežaneiro Konvenciju par bioloģisko daudzveidību”** (31.08.1995.). Šīs konvencijas uzdevumi ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana.

Ar MK noteikumiem Nr.10 **„Noteikumi par līgumu par sikspārņu aizsardzību Eiropā”** (07.01.2003., izdoti saskaņā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 14.panta pirmās daļas 3.punktu) pieņemtais un apstiprinātais **„Līgums par sikspārņu aizsardzību Eiropā”** (04.12.1991.) nosaka, ka Latvijā ir jāaizliedz sikspārņu apzināta ķeršana, turēšana vai nogalināšana, jānosaka teritorijas, kas ir nozīmīgas sikspārņu saglabāšanas statusam, ieskaitot mītnēm un aizsardzībai, jāņem vērā nepieciešamie ekonomiskie un sociālie apsvērumi, aizsargājot šīs vietas no izpostījuma vai traucējumiem, jācenšas identificēt un aizsargāt svarīgākās sikspārņu barošanās vietas no izpostīšanas vai traucēšanas, jāveic atbilstoši pasākumi, lai sekmētu sikspārņu aizsardzību un sekmētu sabiedrības apziņas veidošanos par sikspārņu saglabāšanas nozīmīgumu. Līgums izstrādāts Londonā 1991.gada 4.decembrī.

Konvencija „Par migrējošo savvaļas dzīvnieku aizsardzību” (Bonnas 1979. gada konvencija) Latvijā tika pieņemta un apstiprināta ar likumu **„Par 1979. gada Bonnas konvenciju par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību”** (11.03.1999.). Puses atzīst migrējošo sugu saglabāšanas nozīmīgumu un šim mērķim lietojamo pasākumu saskaņošanu starp areāla valstīm, un, kur tas iespējams un ir mērķtiecīgi, sevišķu uzmanību veltot tām migrējošām sugām, kuru aizsardzības statuss ir nelabvēlīgs, kā arī veicot pasākumus, kas nepieciešami šādu sugu vai to dzīves vides saglabāšanai.

Konvencija “Par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu” (Bernes konvencija 1979.gada 16.septembrī) Latvijā tika pieņemta un apstiprināta ar likumu **„Par 1979. gada Bernes konvenciju par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību”** (17.12.1996.). Šīs Konvencijas mērķi ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība, kā arī veicināt šādu sadarbību. Īpašs uzsvars likts uz apdraudētajām un izzūdošajām sugām, tajā skaitā apdraudētajām un izzūdošajām migrējošajām sugām.

Eiropas Padomes Direktīva 79/409/EEK “Par savvaļas putnu aizsardzību” (02.04.1979.) nosaka, ka dalībvalstīm jāveic nepieciešamie pasākumi, lai saglabātu migrējošo sugu populācijas tādā līmenī, kas atbilst īpašajām ekoloģiskajām, zinātniskajām un kultūras prasībām, tai pašā laikā ņemot vērā ekonomiskās un rekreācijas vajadzības, vai regulēt šo sugu populāciju lielumu atbilstībā šim līmenim.

Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2009/147/EK “Par savvaļas putnu aizsardzību” (30.11.2009.)

Dabas lieguma „Ukru gārša” teritorijā konstatēta 20 Eiropas Padomes Direktīvas 2009/147/EK “Par savvaļas putnu aizsardzību” sugas.

Eiropas Padomes Direktīvas 92/43/EEK “Par dabisko biotopu, savvaļas faunas un floras aizsardzību” (21.05.1992.) mērķis ir veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos, veicot dabisko biotopu, faunas un floras aizsardzību. Direktīvas paredz, ka katrai dalībvalstij ir jāizveido aizsargājamo dabas teritoriju tīkls (saukts par *NATURA 2000*), kas nodrošinātu direktīvu pielikumos minēto sugu un biotopu adekvātu aizsardzību. Direktīva nosaka dažādus aizsardzības pasākumus, lai izveidotu stingru augu un dzīvnieku aizsardzības režīmu.

Dabas lieguma „Ukru gārša” teritorijā konstatēti 7 biotopi un 7 II pielikuma, 11 IV pielikuma un 3 V pielikuma sugas, kas minēti šīs direktīvas dažādos pielikumos.

Ūdens resursu aizsardzību un izmantošanu regulē **Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 23. oktobra direktīva 2000/60/EK, kas nosaka struktūru Eiropas kopienas rīcībai ūdeņu aizsardzības politikas jomā (Ūdens Struktūrdirektīva)**. Šīs direktīvas prasības Latvijā ir noteiktas Ūdens apsaimniekošanas likumā (15.10.2002.) un saistītajos Ministru kabineta noteikumos.

Eiropas Padomes 1991. gada 12. decembra Direktīva 91/676/EK attiecībā uz ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskas izcelsmes nitrāti. Direktīvas mērķis ir samazināt un novērst ūdens piesārņojumu, ko rada vai izraisa lauksaimnieciskas izcelsmes nitrāti.

Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2000/60/EC, ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai ūdens resursu politikas jomā (Ūdens struktūrdirektīva) tika apstiprināta 2000.gada 20. decembrī ar mērķi aizsargāt un uzlabot virszemes un pazemes ūdeņu ekosistēmu stāvokli un veicināt ilgtspējīgu ūdeņu lietošanu, ieviešot integrētu upju baseinu apsaimniekošanas procesu.

Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 16. decembra Direktīva 2008/105/EK par vides kvalitātes standartiem ūdens resursu politikas jomā, un ar ko groza un sekojoši atceļ Padomes Direktīvas 82/176/EEK, 83/513/EEK, 84/156/EEK, 84/491/EEK, 86/280/EEK, un ar ko groza Direktīvu 2000/60/EK, nosaka vides kvalitātes standartus piesārņojošajām vielām, kā paredzēts Direktīvas 2000/60/EK 16. pantā, lai panāktu labu ķīmisko stāvokli virszemes ūdeņiem, un saskaņā ar minētās direktīvas 4. panta noteikumiem un mērķiem, tajā skaitā dalībvalstis īsteno vajadzīgos pasākumus, lai novērstu visu virszemes ūdens objektu stāvokļa pasliktināšanos. Nosaka ūdens objektu kvalitātes klases.

Eiropas ainavu konvencija, kas tika pieņemta Florencē, 2000. gada 20. oktobrī, tās mērķi ir veicināt ainavu aizsardzību, pārvaldību un plānošanu, kā arī organizēt sadarbību par ainavu jautājumiem Eiropā. Konvencija attiecas uz visām pušu teritorijām un ietver dabiskās, kā arī lauku, urbānās un piepilsētu teritorijas. Tā ietver sauszemes un jūras teritorijas, un iekšējos ūdeņus. Tā attiecas uz ainavām, kuras var uzskatīt par izcilām, tāpat kā uz ikdienišķām vai degradētām ainavām. Latvijā ir izstrādāts un 2007. gada 29. martā Saeimā pieņemts **Likums par Eiropas ainavu konvenciju**, ar kuru tā tiek pieņemta un apstiprināta. Konvencijā paredzēto saistību izpildi koordinē Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija.

Orhūsas konvencija - Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisijas 1998. gada 25.jūnija konvencija par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu

pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem Latvijā tika pieņemta un apstiprināta ar likumu "**Par 1998. gada 25. jūnija Orhūsas konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem**" (18.04.2002.). Tas ir jauna veida starptautisks līgums, kurš sasaista vides tiesības ar cilvēka tiesībām. Orhūsas konvencija nosaka sabiedrības un valsts pārvaldes iestāžu attiecības saistībā ar vides jautājumiem, sevišķi pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs.

1.2.3. Teritorijas plānošanas dokumenti

Zemgales plānošanas reģiona teritorijas plānojums 2006.-2026. gadam (apstiprināts ar ZPRAP 16.10.2007. sēdes Nr. 11 lēmumu Nr.131) ir ilgtermiņa plānošanas dokuments (uz 20 gadiem), kurā noteiktas plānošanas reģiona teritorijas attīstības iespējas un virzieni, plānojuma mērķis ir radīt plānošanas reģiona telpisko struktūru, kas nodrošinātu ilgtspēju, pieejamu, kvalitatīvu dzīves un darba vidi.

Dokumentā ir noteikti uzdevumi dabas un vides aizsardzības jomā:

- sasaistīt aizsardzību ar attīstību;
- mazināt cilvēka darbības rezultātā izraisīto spiedienu uz dabu;
- pretoties autotransporta pārvadājumu pieauguma tendencei, vairāk izmantot vidi saudzējošus transporta veidus;
- popularizēt saskaņotu telpiskās attīstības politiku visos pārvaldes līmeņos;
- izveidot vērtīgo dabas teritoriju tīklojumu, lai mazinātu sadrumstalotību;
- plašāk izmantot finanšu instrumentus, lai aizsargātu vērtīgās dabas teritorijas;
- kopīgi attīstīt dabas un kultūras mantojumu.

Auces novada Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2013.-2030. gadam atzīmēts, ka novada dabas teritorijas, to saglabātība un pieejamība nākotnē būs viens no galvenajiem dzīves vides augstas kvalitātes rādītājiem, kas sekmēs izvēli dzīvot un viesoties novadā. Dabas, kultūrvēstures un tūrisma resursu kartē dabas liegums norādīts kā nozīmīgs tūrisma galamērķis. Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju kontekstā Auces novada Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā atbalsta tūrisma maršruta izveidošanu valsts nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas dabas lieguma „Ukru gārša” teritorijā. Norādīts, ka šis projekts īstenojams sadarbībā ar vides aizsardzības institūcijām un Tērvetes novadu.

Tērvetes novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2014.-2030. gadam teikts, ka tas ir pirmais Tērvetes novada attīstības plānošanas dokuments, kas nosaka Tērvetes novada teritorijas ilgtermiņa attīstības mērķus, prioritātes un telpiskās attīstības perspektīvu turpmākajiem 16 gadiem. Telpiskās attīstības perspektīvā attēlots dabas liegums un dabas izziņas tūrisma vieta. Stratēģijā Bukaiši norādīti kā dabas izziņas centrs.

Tērvetes novada attīstības programmas 2012. – 2018. gadam atzīmēts, ka dabas liegums “Ukru gārša” varētu būt viens no Latvijā pazīstamiem dabas objektiem ar ozolu audzēm un putnu mikroliegumiem. Programmā kā viens no punktiem paredzēta bioloģiskās daudzveidības saglabāšana.

Kopīgie dabas aizsardzības mērķi:

- Augsnes piesārņojuma samazināšana.
- Zemsedzes aizsardzība.
- Notekūdeņu kvalitatīva attīrīšana, virszemes noteces regulēšana.

- Ražošanas un komunālo objektu ietekmes uz vidi samazināšana.
- Caurejošo ceļu joslu sakārtošana.
- Upju ieleju aizsardzība.
- Lauku ainavas aizsardzība.
- Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana.

Programmā atzīmēts, ka jau tagad ir skaidrs, ka Tērvetes dabas parkā lielā tūristu skaita pieplūduma rezultātā var tikt nodarīts zināms kaitējums dabai.

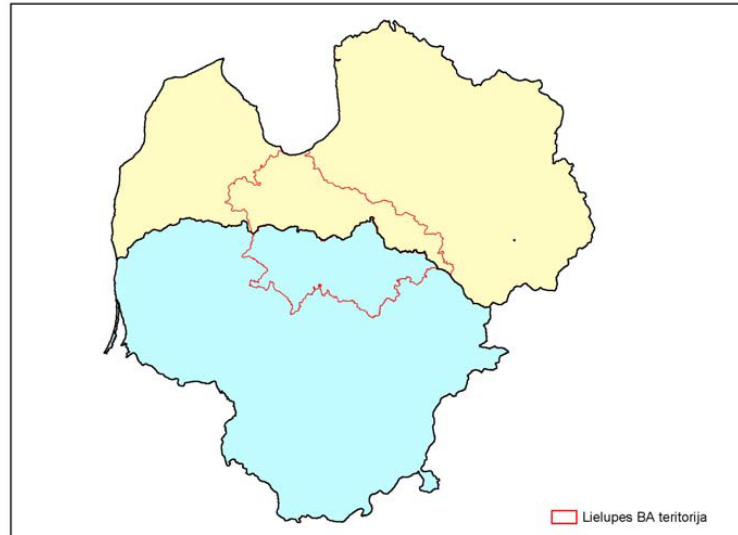
Auces novada attīstības programma 2012.-2018. gadam. Auces novada attīstības programma ir vidēja termiņa plānošanas dokuments 2012.-2018.gadam, kas nosaka novada attīstības ilgtermiņa un vidēja termiņa prioritātes, rīcības virzienus un uzdevumus, kā arī to īstenotājus un finanšu resursus stratēģisko mērķu sasniegšanai. Attīstības programma ir pamats Auces novada domes rīcību un investīciju mērķtiecīgai plānošanai. Programmā īsi aprakstītas dabas lieguma bioloģiskās vērtības, minēts funkcionālais zonējums.

Programmā izdalīti:

- 1) **Dabas zonas meži** Auces novadā ir 2178 ha (19% no kopējās novada valsts meža platības). To galvenais apsaimniekošanas mērķis ir dabas daudzveidības saglabāšana. Šajā zonā plāno tikai tādas darbības, kas neapdraud, bet paaugstina teritorijas dabas aizsardzības vērtību, neplāno un neveic galveno cirti, izņemot izlases cirti, saskaņā ar zonējuma atribūtu tabulā laukā: APROB reģistrēto ciršanas aprobežojumu, neplāno meža meliorācijas sistēmu renovāciju, rekonstrukciju, jaunu meža ceļu būvi, zemes dzīļu ieguvu, zemes nomu plāno tikai tādām darbībām, kas nav pretrunā ar teritorijas dabas vērtību saglabāšanu.
- 2) **Rekreācijas zonas meži** Auces novadā ir 2359 ha (20,5 % no kopējās novada valsts meža platības). To galvenais apsaimniekošanas mērķis ir rekreācija, vides izziņa un ainavu aizsardzība. Šajā zonā saimniecisko darbību plāno un veic ņemot vērā meža ainavu vizuālās plānošanas principus un saskaņā ar rekreācijas mežu masīva individuālo apsaimniekošanas plānu, kas nodrošina teritorijas rekreācijas un ainavisko vērtību saglabāšanu un uzlabošanu. Līdz LVM izpilddirektora apstiprināta rekreācijas mežu masīva individuālā plāna izstrādei, mežaudzēs neplāno un neveic kailcirtes, neplāno un neveic zemes dzīļu ieguvu, zemes nomu plāno tikai tādām darbībām, kas nemazina teritorijas rekreācijas un ainavisko vērtību.
- 3) **Mežsaimnieciskie meži** 6945 ha (60,5 % no kopējās novada valsts meža platības). To galvenais apsaimniekošanas mērķis ir augstvērtīgas koksnes audzēšana.

Programmā minēts, ka lielu īpatsvaru Auces novadā sastāda dabas zonas un rekreācijas meži, šo vietu vidū minot arī Ukru gāršu un norādot, ka šīs vietas izveidojušās kā sabiedriskas vai kultūrvēsturiskas nozīmes meža teritorijas un kuras sabiedrība izmanto rekreācijai, pašvaldība var izveidot par **mežaparkiem**, izvietojot tajos labiekārtojuma elementus, ierīkojot takas u.c. (piemēram, soliņus, tiltiņus, norādes, atkritumu urnas, utt.). Auces novada pašvaldība izskata iespēju pirmo mežaparku izveidot Īles pagasta teritorijā, bet attiecībā uz Ukru gāršu būtu pieļaujama tikai dabas takas uzlabošanas pasākumi.

Ūdens izmantošanas sociālekonomiskās nozīmes novērtējums Lielupes upju baseina apgabala apsaimniekošanas plānam 2016.-2021. gadam. (LVĢMC, <https://www.meteo.lv/lapas/vide/udens/udens-apsaimniekosana-upju-baseinu-apgabalu-apsaimniekosanas-plani-upju-baseinu-apgabalu-apsaimniekosanas-plani-un-pludu-riska-parvaldiba?id=1107&nid=424>)

1.4 .att. Lielupes baseina apgabals Latvijas un Lietuvas teritorijā (LVĢMC)

Lielupes upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns 2016.-2021.gadam ir turpinājums 2009.gadā publicētajam plānam. Tas atklāj ūdeņu apsaimniekošanas jaunu sešgadīgo ciklu, atbilstoši Ūdens Struktūrdirektīvas (2000/60/EK) prasībām. Plāns sastāv no vairākām sadaļām: upju baseinu apgabala vispārīgs raksturojums; virszemes un pazemes ūdeņu kvalitātes vērtējums; slodžu un ietekmju analīze; ūdens izmantošanas sociālekonomiskās nozīmības novērtējums; ūdens izmantošanas tendenču attīstības un risku novērtējums; vides kvalitātes mērķi un izņēmumi; ūdens izmantošanas izmaksu segšanas un maksājumu sistēmas analīze; pasākumu programma ūdeņu stāvokļa uzlabošanai. Dotajā dokumentā un pielikumos ir apkopota vispārīga informācija par Lielupes upju baseinu apgabalu un tā virszemes ūdeņiem. Lielupes upju baseinu apgabals aizņem 8849 km² (tā daļa, kas ir Latvijas teritorijā) jeb 13.7% no Latvijas teritorijas. Visa baseina platība ir 17 600 km².

Aizsargājamas teritorijas Ūdens Struktūrdirektīvas izpratnē ir apgabali, kam vajadzīga īpaša aizsardzība saskaņā ar ES tiesību aktiem virszemes ūdeņu un gruntsūdeņu aizsardzībai vai dzīvotņu un sugu, kas ir tieši atkarīgas no ūdens, saglabāšanai. Starp aizsargājamo teritoriju veidiem ŪS izpratnē pieder arī teritorijas, kas noteiktas dzīvotņu vai sugu aizsardzībai, ja ūdens resursu stāvokļa saglabāšana vai uzlabošana ir svarīgs to aizsardzības faktors, tostarp attiecīgas Natura 2000 teritorijas, kas noteiktas saskaņā ar Direktīvām 92/43/EEK un 79/409/EEK. Lielupes upju baseinā atrodas 56 īpaši aizsargājamas dabas teritorijas, kurās ūdens resursu stāvokļa saglabāšana vai uzlabošana ir svarīgs to aizsardzības faktors. Pie šādām teritorijām pieder ĪADT, kas izveidotas ūdeņu vai mitraiņu biotopu (upju, ezeru, purvu, palieņu) aizsardzībai; aizsargājamas jūras teritorijas; ĪADT, kurās ietilpst pārpurvojušies apgabali un pārpurvojušos biotopu saglabāšana ir atkarīga no ūdens daudzuma jeb kvantitatīvā stāvokļa; ūdens ietekmē izveidojušos ģeomorfoloģisko pieminekļu; kā arī ĪADT, kurās mīt no ūdeņiem atkarīgas, aizsargājamas augu vai dzīvnieku sugas.

Dabas liegumu "Ukru gārša" šķērso 3 ūdensteces – Tērvete, Cērpaine un Reņģe, kuras ietilpst Lielupes upju baseinā.

Ņemot vērā, ka Auces un Tērvetes novadi raksturojas ar intensīvu lauksaimniecību un lielu aramzemju īpatsvaru, nepārdomāta lauksaimniecības zemju apsaimniekošana var apdraudēt gan virszemes, gan pazemes ūdeņu kvalitāti.

Zemgales mežsaimniecības mežu apsaimniekošanas plāna kopsavilkums 2015.-2019. gadam. Zemgales mežsaimniecības apsaimniekošanas plāna kopsavilkums satur svarīgākos meža apsaimniekošanas plānošanas procesa rezultātus, mērķus resursu novērtējumu, darbību apjomu. Šajā dokumentā dabas liegums ir ar ID kodu 488 un tur paredzēti apsaimniekošanas pasākumi 50 ha platībā.

Novadu un pagastu teritorijas plānojumi jau apskatīti 1.1.2. nodaļā.

1.3. Īss fiziski ģeogrāfiskais raksturojums

1.3.1. Klimats

Zemgales līdzenuma mitruma apstākļus nosaka tā atrašanās uz austrumiem no Kursas augstienes un uz dienvidaustrumiem no Žemaitijas augstienes, kuras kavē atlantisko gaisa masu brīvu nokļūšanu Zemgales līdzenumā. Klimats silts, nedaudz mitrs. Nokrišņu daudzums austrumu virzienā palielinās no 500 mm gadā līdz 650 mm gadā. Siltajā gada laikā nokrišņi ir 400-450 mm. Zemgales līdzenums pieder pie nokrišņiem nabadzīgākajiem rajoniem Latvijā. Gada vidējā temperatūra 5,9-6,2°C, janvāra -5,4 līdz 5,7°C, jūlija 17-17,5°C. Aktīvo temperatūru (augstāka par 10°) summa veģetācijas periodā ir viena no lielākajām visā Latvijā (tā pārsniedz 2000°). Bez sala periods 137-143 dienas. Pastāvīga sniega sega izveidojas decembra 3. dekādē, tās biezums līdz 19 cm. Augsnes pilnīgas atkuššanas laiks ir aprīļa pirmā dekāde.

1.3.2. Ģeoloģija un ģeomorfoloģija

Dabas liegums "Ukru gārša" atrodas Zemgales ģeobotāniskajā rajonā, kurš ietilpst Viduslatvijas zemienes ģeogrāfisko rajonu grupā, konkrētāk - Zemgales līdzenumā, kas ir viens no viendabīgākajiem Latvijas fiziski ģeogrāfiskajiem rajoniem. Izcelsmes ziņā Zemgales līdzenumam ir limnoglaciāls raksturs, jo tas veidojies uz ledāja kušanas ūdeņu lokālo baseinu nogulumiem. Pamatiežus raksturo karbonātiežu grupa – augšdevona dolomīti un merģeļi. Kvartāra segu veido dažāda biezuma morēnas smilšmāls, virs kura izvietojusies baseinu ūdeņu karbonātiem bagātie bezakmeņu segmālu nogulumi – slokšņu māli un puteklaini lesveida smilšmāli. Kvartāra nogulumu segas biezums līdzenuma lielākajā daļā sasniedz 20 m, vidusdaļā nepārsniedz 10 m.

1.3.3. Hidroloģija

Zemgales līdzenuma reljefs ar vāji izteiktu slīpumu ziemeļu virzienā veicinājis radiāla upju tīkla izveidošanos, kas ir visblīvākais Latvijā (vidēji 0,27 km uz 1 km²). Noteicošā loma te ir Lielupes baseina upēm. Vairums upju krastu ir lēzeni un saplūst ar apkārtējo līdzenumu. Lielākās virsmas augstumu starpības vērojamas Lielupes augštecē, Mūsas un Mēmeles lejtecē, Tērvetes vidusdaļā, Skujaines, Iecavas un dažu citu mazo upju krastos. Tērvetes un Skujaines upēm pie Tērvetes ir apm. 20-30 m dziļa ieleja, bet Iecavai pie Iecavas ap 10 m dziļa ieleja. Stāvi dolomītu krasti ir izveidojušies Mēmeles un Mūsas lejtecēs, kā arī Lielupes augštecē, Bauskas apkārtnē. Šie ieleju posmi atdzīvina Zemgales līdzenuma samērā vienmuļo ainavu un vienlaikus tie ir ievērojamākie tūrisma objekti šajā rajonā.

Dabas liegumu šķērso 3 upes – Tērvete, Cērpaine un Reņģe. Tērvete ir 68 km gara upe, kas sākas grāvju sistēmā Ukru pagastā pie Lietuvas robežas un netālu arī no dabas lieguma

robežas. Dabas lieguma teritorijā un līdz Ailes strautam upe ir regulēta kā vairākus metrus plats novadgrāvis. Teritoriju šķērso arī Tērvetes kreisā krasta pieteka Cērpaine (17 km gara upe) un labā krasta pieteka Reņģe (13 km gara). Meliorācijas digitālajā kadastrā gan Tērvete, gan Reņģe tiek uzrādītas kā regulētas ūdens notekas, bet Cērpaine kā regulēta uzrādīta tikai aiz dabas lieguma robežām, kaut gan tā ir regulēta arī dabas lieguma robežās. Dabas lieguma rietumu daļā pa dienvidu robežu ir Šauksteļu grāvis, kurš arī uzrādīts kā regulēta ūdensnoteka (ietek Tērvetē pirms tā šķērso dabas liegumu).

Tabulā (1.4. tab.) redzami dati, kurā laikā teritoriju šķērsojošajām upēm veikti meliorācijas darbi (dati no TIAN). Upes regulēšanas darbi Tērvetes upē dabas lieguma teritorijā veikti jau 20. gs. 30-os gados (1939. g. meliorācijas kartē parādās kā pabeigta līdz atpūtas vietai, bet tabulā tas nav norādīts), vēlāk meliorācijas darbi turpinājās 20. gs. otrajā pusē.

1.4.tabula

Meliorācijas darbu veikšanas laiki dabas lieguma ūdenstecēm

N.p.k.	Ūdensteces nosaukums	Ūdens-saimniecības iecirkņa kods	Kopējais garums (km)	Tērvetes novadā (km)			Gads, kurā veikti būvdarbi
				1*	2*	3*	
1.	Cērpaine	382694	11,41	1,13		8,36	1959.,1962., 1988.
2.	Reņģe	382692	11,47		5,20	4,03	1956., 1958., 1981.
3.	Tērvete	3826	68,88	22,73		9,34	1962., 1977., 1978., 1988., 2005.

Pēdējos gados (2014.) ir notikusi Tērvetes upes tīrīšana teritorijas ZA malā, kur upe tek pa dabas lieguma robežu, un zināmā mērā tas ietekmē arī dabas lieguma teritoriju.

Meliorēto lauksaimniecības zemju īpašniekiem vai lietotājiem jārūpējas par meliorācijas būvju un ierīču saglabāšanu un uzturēšanu darba kārtībā saskaņā ar MK noteikumiem Nr.272 „Meliorācijas sistēmu ekspluatācijas un uzturēšanas noteikumi” (08.04.2004.). Paredzot meliorācijas sistēmu un hidrotehnisko būvju renovāciju, rekonstrukciju, būvniecību, dīķu un ūdens krātuvju ierīkošanu, meliorēto zemju apbūvi un apmežošanu jāvadās pēc MK noteikumiem Nr.1018 „Meliorācijas sistēmu un hidrotehnisko būvju būvniecības kārtība” (19.12.2006.). Plānojot būvdarbu veikšanu īpaši aizsargājamas dabas teritorijas un Natura 2000 vietas tuvumā, nepieciešams veikt ietekmes uz vidi izvērtējumu (MK noteikumi Nr.18 „Kārtība, kādā novērtē paredzētās darbības ietekmi uz vidi un akceptē paredzēto darbību”).

Labi noteces apstākļi līdzenuma lielākajā daļā nav sekmējuši ezeru un purvu veidošanos.

Tērvetes upes ekoloģiskā kvalitāte LVGMC Lielupes upju baseina apgabala apsaimniekošanas plānā (2010.-2015. gadam) novērtēta kā ļoti slikta. Norādīts, ka tas ir pierobežas ūdensobjekts, kur dabisko īpatnību un intensīvas lauksaimniecības rezultātā vides kvalitātes mērķi līdz 2015. gadam nav sasniedzami un nepieciešams papildus pasākumu programmas izvērtējums sadarbībā ar Lietuvu.

1.3.4. Augsne

Augsnes veidošanās apstākļu ziņā Zemgales līdzenumā sevišķa nozīme ir tam, ka augsnēs ir daudz karbonātu, to saturs svārstās no 20-30%. Ar karbonātiem bagāti ir limnoglaciālie nogulumi un arī morēnas smilšmāls, kas izplatīts līdzenuma nomalēs, daudz

karbonātu ir arī dolomīta atsegumu joslās upju ielejās. Tāpēc Zemgales līdzenumā pārsvarā ir velēnu karbonātu augsnes (lielākoties izskalojās), vietām sastopamas arī velēnu vāji podzolētas augsnes. Mazāk drenētu ūdensšķirtņu posmos augsnes ir glejotas. Velēnu karbonātu augsnes laika gaitā pārvērstas augstvērtīgās iekultivētās velēnu karbonātu un velēnu gleja putekļaina smilšmāla un māla augsnēs.

1.4. Teritorijas sociālās un ekonomiskās situācijas apraksts

1.4.1. Iedzīvotāji

Tērvetes novada teritorijas platība ir 22390 ha jeb gandrīz 224 km². Tērvetes novada administratīvajā teritorijā ietilpst Tērvetes, Augstkalnes un Bukaišu pagasti. Lielākais ir Tērvetes pagasts, kas aizņem 9260 ha no novada teritorijas.

Bukaišu pagasta teritorija ir 6670 ha (Tērvetes novada Domes publiskais pārskats par 2012. gadu).

Zemgalē ir samērā augsts iedzīvotāju blīvums – 26,1 uz 1 km². Šo rādītāju būtiski ietekmē mazais iedzīvotāju skaits pierobežā, jo, piemēram, Tērvetes pagastā iedzīvotāju blīvums ir 22,8, kamēr Bukaišos tikai 13,3.

Bukaišu pagasta teritorijā līdz novada izveidošanai skaitījās pieci ciemi, taču četros no tiem iedzīvotāju skaits bija tik mazs, ka, izstrādājot novada teritorijas plānojumu 2005.-2017. gadam, tika pieņemts lēmums Bukaišu pagasta teritorijā ciema nosaukumu saglabāt tikai ciemam **Bukaiši** ar 310 iedzīvotājiem (uz 2003. gadu); taču iedzīvotāju skaits samazinās un uz 2012. gada sākumu reāli uz vietas dzīvojošo skaits Bukaišu ciemā bija 214 cilvēki. Bukaišu pagastā uz 01.01.2013. dzīvoja 782 iedzīvotāji.

Auces novada teritorijas platība ir 51758 ha jeb 517 km². Auces novada administratīvajā teritorijā ietilpst Auces pilsēta un Bēnes, Īles, Lielauces, Ukru, Vītiņu un Vecauces pagasti. No tiem lielāko platību aizņem Vītiņu pagasts (133,8 km²), bet Ukru pagasts aizņem 9445,6 ha jeb 94,5 km².

Pēc Nodarbinātības valsts aģentūras datiem 2014. gadā Auces novadā dzīvoja 7945 iedzīvotāji. Pēdējo piecu gadu laikā iedzīvotāju skaits samazinās ik gadu vidēji par 1,4%, bet 2010.gada laikā šis samazinājums ir bijis straujāks – 2,4%. Kopš 2007.gada kopējais Auces novada iedzīvotāju skaits ir samazinājies par 500. Vidējais Auces novada iedzīvotāju blīvums uz 1 km² ir 16,4 (pēc citiem datiem 13,7), Ukru pagastā - 4,93. Salīdzinot novada vidējo iedzīvotāju blīvumu ar vidējo Latvijā (34,5), tas ir 2 reizes zemāks.

Ukru pagastā dzīvo 450 iedzīvotāji (Latvijas iedzīvotāju skaits pašvaldībās uz 1.7.2013.)

2013. un 2000. gada centrālās statistikas pārvaldes (CSP) datu salīdzinājums liecina, ka Zemgales reģionā 14 gadu laikā iedzīvotāju skaits ir samazinājies par 44,5 tūkstošiem jeb par 15%. Iedzīvotāju skaita samazinājums ir noticis gan iedzīvotāju dabiskās kustības (mirušo skaitam pārsniedzot dzimušo skaitu), gan starptautiskās migrācijas ietekmē.

1.4.2. Teritorijas izmantošanas veidi

Mežsaimniecība

Tērvetes novada teritorija nav klasificējama ar augstu mežainuma koeficientu – meža zemes aizņem 16,1 % no kopējās teritorijas. Vismežainākais ir Tērvetes pagasts, te meži

aizņem 19,7 %. Augstkalnes pagastā tikai 9,7 %, bet Bukaišu pagastā 17,4 % (Vides pārskats Tērvetes novada teritoriālajam plānojumam, 2005).

Auces novadā meža zemes aizņem 37,2% no novada teritorijas (Auces novada attīstības programma 2012.-2018. gadam. Vides pārskats, 2012.).

Zemgalei kopumā ir raksturīgi, ka mežu masīvi ir nelieli, tie veido atsevišķas "saliņas". Arī dabas liegums "Ukru gārša" veido "salas" veida meža masīvu, ko no visām pusēm ietver plašas lauksaimniecības zemes.

Dabas liegumā "Ukru gārša", ņemot vērā tā dabas aizsardzības statusu, šo mežu izmantošana pieļaujama tikai pastāvošas dabas aizsardzības likumdošanas ietvaros un saskaņā ar šīs teritorijas individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem, ievērojot teritorijas funkcionālo zonējumu (MK Noteikumi Nr. 44). Šī plāna ietvaros izstrādāts jauns individuālo noteikumu projekts, kas stāsies spēkā pēc to apstiprināšanas Ministru Kabinetā (8. nodaļa).

Saskaņā ar teritoriju izmantošanas veidu klasifikatoru MK noteikumos Nr. 240 (30.04.2013.) "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi" galvenais teritorijas izmantošanas veids ir "Meža apsaimniekošana atbilstoši normatīvo aktu prasībām īpaši aizsargājamās dabas teritorijās" (kods 21002).

Mežs dabas liegumā aizņem 98%. No tiem 32% ir jaunas un vidēja vecuma audzes, daļā no kurām saskaņā ar likumdošanu var veikt kopšanas circes. 52% ir ciršanas vecumu pārsniegušas audzes (pieaugušas un pāraugušas), kurās koncentrējas galvenās dabas lieguma bioloģiskās vērtības. Sīkāka mežu analīze 2.3. nodaļā.

Jau iepriekšējā dabas aizsardzības plānā bija paredzēta meža apsaimniekošanas pasākumi, izvēcot egli no ozolu vainagiem. Šie pasākumi un citi ciršanas veidi pēdējo gadu laikā 1.5. tabulā.

1.5.tabula
Pēdējos 3 gados veiktie apsaimniekošanas pasākumi
un circes dabas liegumā (VMD dati).

Apsaimniekošanas pasākums	Mērķis	Īpašums, kvartāls, nogabals	Platība (ha)	Pasākuma veikšanas gads
Ainavu izlases cirte	Ozolu atbrīvošana no E ieaugšanas vainagā	LVM 135.kv. - 11., 12. nog.	4,8	2013.
Ainavu izlases cirte	Ozolu atbrīvošana no E ieaugšanas vainagā	LVM 136.kv. - 30., 32. nog.	3	2013.
Ainavu izlases cirte	Ozolu atbrīvošana no E ieaugšanas vainagā	LVM 141.kv. - 16., 17. nog.	2,1	2013.
Galvenā cirte-kailcirte		"Menuči" 1.kv.-9. nog.	0,3	2014.

Lauksaimniecība

Plašas lauksaimniecības zemes dominē dabas lieguma apkārtnē, bet pašā dabas liegumā sastopamas nelielās platībās un tie ir divi zālāji 6,32 ha platībā īpašumā „Jaunie Stērķi”. Nelielie zālāji gar Tērvetes upi un daži nelieli zālāji mežā taksēti kā meža zeme – meža dzīvnieku barošanās lauces. Sīkāk par zālājiem 2.3. nodaļā.

Medības

Teritorijā notiek medības. Meža zeme tiek iznomāta 2 mednieku klubiem: "Bukaišu mednieks" (131.kv.-149.kv.) un „Liepziedi” (122.kv.-130.kv.). Tabulā 1.6. doti dati par uzskaitītajiem un nomedītajiem dzīvniekiem šajos mednieku kolektīvos pēdējos 3 gados (dati attiecas uz visu mednieku kluba teritoriju, nevis tikai uz dabas liegumu):

1.6.tabula
Medijamo dzīvnieku uzskaitē (VMD dati)

Mednieku klubs „Bukaišu mednieks”

Dzīvnieki	2014/2015.		2013./2014.		2012./2013.	
	Uzskaitīti	Nomedīti	Uzskaitīti	Nomedīti	Uzskaitīti	Nomedīti
Staltbrieži	54	16	54	8	54	7
Stirnas	130	7	130	7	130	8
Meža cūkas	63	21	63	26	63	18
Aļņi	2	-	-	-	-	-

Biedrība Mednieku klubs „Liepziedi”

Dzīvnieki	2014/2015.		2013./2014.		2012./2013.	
	Uzskaitīti	Nomedīti	Uzskaitīti	Nomedīti	Uzskaitīti	Nomedīti
Staltbrieži	131	50	124	37	96	24
Stirnas	146	10	146	10	146	10
Meža cūkas	128	115	128	117	128	111
Aļņi	4	-	-	-	-	-

Vietējie iedzīvotāji uzskata, ka dabas liegums ir meža cūku vairošanās vieta, ko medību kolektīvi nespēj izšaut, un meža cūkas ar savu darbību apdraud iedzīvotāju gan jaunos meža stādījumus, gan lauksaimniecībā izmantojamās platības. Teritorijas apsekošanas laikā 2015. gada pavasarī un vasarā netika novērota pastiprināta meža cūku uzturēšanās dabas liegumā – tā nebija lielāka kā jebkur citur Latvijā un arī šajā konkrētajā apkārtnē. Tomēr to darbības pēdas bija gana bieži konstatējamās, kas norāda, ka meža cūkas te tomēr ir lielā skaitā. Medības dabas liegumā ir atļautas saskaņā ar medību normatīvajiem aktiem, papildus ievērojot MK noteikumus Nr. 264 „Vispārīgie īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības un izmantošanas noteikumi”.

Tūrisms un rekreācija

Dabas liegumā AS „Latvijas valsts meži” 2006. gadā ir ierīkojusi atpūtas vietu un meža izziņas dabas taku – tādējādi dabas liegums ir pieejams kā atpūtas un dabas izziņas objekts. Dabas taku apmeklē nelielas interesentu grupas, ģimenes ar bērniem, bieži to izmanto vietējās skolas skolēni mācību nolūkā. Ir pieejami arī zinoša gida pakalpojumi. Tomēr taka prasa zināmus uzlabojumus (par to vairāk 4. nodaļā).

Atpūtas vietā izvietots izziņas stends par dabas liegumu, ierīkota ugunsкура vieta, nojume, galds, soli, tualete, neliela auto stāvvietā. Otrs izziņas stends ir Bukaišu-Ukru ceļa malā. Ir bijis arī trešais stends pie pagrieziena uz Sņķeri, taču pašreiz tā koka daļas ir nogāzušās, bet planšetes daļa vēl laba.

Atsevišķas meža teritorijas ir piemērotas arī sēņošanai, mazāk ogošanai, pārējā daļā meži ir grūti caurejami kritalu dēļ.

AS „Latvijas valsts meži” Zemgales mežsaimniecības mežu apsaimniekošanas plānā norāda „Ukru gāršu” kā sabiedrībai nozīmīgu vietu, taču kā atrašanās vieta uzrādīts Auces novads, Ukru pagasts, kaut gan reāli atpūtas vieta atrodas Tērvetes novadā, Bukaišu

pagastā. Tomēr AS LVM uzskata šo taku par vāji apmeklētu un plāno vairs neuzturēt atpūtas vietu un taku no 2016. gada.

Atbilstoši dabas lieguma statusam, galvenais dabas lieguma teritorijas izmantošanas veids pašlaik ir dabas aizsardzība – dabas vērtību saglabāšana.

1.4.3. Pašreizējā un paredzamā antropogēnā slodze uz teritoriju

Pašreiz antropogēnā slodze uz teritoriju ir neliela – dabas izziņas taka zināmā mērā ierobežo apmeklētāju stihisku pārvietošanos pa mežu un novirza tos pa konkrētu maršrutu, kas veidots sadarbībā ar ornitologu, lai netraucētu putniem nozīmīgās vietas dabas liegumā. Precīzs apmeklētāju skaits nav zināms (jo ne visi izmanto gida pakalpojumus), bet tas nav tik liels, lai apdraudētu dabas lieguma vērtības.

Teritorijas meži tiek izmantoti arī sēņošanai un ogošanai, bet šī nav ievērojama noslodze dabas liegumam. Vietējie iedzīvotāji norāda, ka pavasaros dabas liegumā kļīst staltbriežu nomesto ragu meklētāji.

Auces novada Vides pārskatā (2012.) teikts: “palielinoties tūrisma infrastruktūras objektu skaitam, palielināsies arī antropogēnā ietekme uz apkārtējo vidi. Veidojot jaunus tūrisma industriju objektus, nepieciešams pēc iespējas saglabāt bioloģisko daudzveidību un dabas pamatni, kā arī izmantot videi draudzīgus materiālus un tehnoloģijas. Paredzot jaunus tūrisma objektus īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, tos jāveido tikai saskaņā ar teritoriju dabas aizsardzības plāna rekomendācijām.” Atsaucoties uz šo ierakstu Vides pārskatā, jāatzīmē, ka dabas liegumā šobrīd vairāk dabas apskates objekti nav vējami, pietiek ar esošo izziņas taku, kura ir labi izplānota un kur ir tikai jāuzlabo vai jāatjauno daži infrastruktūras elementi.

Literatūra

Auces novada teritoriālais plānojums, 2005.

Āva R. 1994b. Augšņu klasifikācija. Grām.: Kavacs G. Enciklopēdija „Latvijas daba”, 1. sējums. Rīga, Latvijas enciklopēdija, 88. lpp.

Āva R. 1994c. Augšņu rajonēšana. Grām.: Kavacs G. Enciklopēdija „Latvijas daba”, 1. sējums. Rīga, Latvijas enciklopēdija, 88.-90. lpp.

Lielupes baseina apgabala apsaimniekošanas plāns. LVĢMC (Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs), 2009. Rīga, 112 lpp.

Kalniņa A. 1995. Klimatiskā rajonēšana. Enciklopēdija “Latvija un latvieši”. Latvijas daba. 2. sēj. Rīga, Preses nams, 245. lpp.

Račinskis E., 2004. Putniem nozīmīgas vietas Latvijā. LOB.

Skriba G. 2011. Staltbriežu izcelsme, izplatība un audzēšana Latvijā”, Rīga, 57.-62.lpp.

Tabaka L. 2001. Latvijas flora un veģetācija. Zemgales ģeobotāniskais rajons, 97. lpp. .

Tērvetes novada teritoriālais plānojums 2008 -2017.

Vides pārskats Tērvetes novada teritoriālajam plānojumam, 2005.

Vides pārskats. Auces novada attīstības programma 2012.-2018. gadam., 2012.

WWF project 4568: Conservation plan for Latvia, 1992. Rīga (in Latvian).

Zelčs V., 1998. Zemgales līdzenums. Enciklopēdija “Latvija un latvieši”. Latvijas daba. 6. sēj. Rīga, Preses nams, 126.-128. lpp.

Zemgales mežsaimniecības apsaimniekošanas plāns 2015.-2019. gadam.

(<http://tervetesnov.lv/sscms/novads/pagastos/vesture-bukaisi>)

2. TERITORIJAS NOVĒRTĒJUMS

2.1. Aizsargājamā teritorija kā vienota dabas aizsardzības vērtība un faktori, kas to ietekmē, to skaitā iespējamo draudu izvērtējums

2.1.1. Teritorija kā vienota dabas aizsardzības vērtība

Lai gan lielāko daļu dabas lieguma aizņem meži (98%), tas ir gana daudzveidīgs un veido kompleksu dabas aizsardzības vērtību – te konstatēti 5 Eiropas nozīmes meža biotopi, kā arī 2 zālāju biotopi. Bioloģiski daudzveidīgie mežu biotopi, kas atbilst kādam no ES nozīmes biotopam, aizņem 45% no dabas lieguma platības (496 ha), zālāji un meža lauces ir ievērojami mazāk (kopā tikai ap 1,5%) un tikai daļa no tiem ir atzīti par bioloģiski vērtīgiem zālājiem (BVZ). Lai arī ar taisnotu gultni, bet teritoriju bagātina arī Tērvetes upīte. Meža masīvs ir ilglaicīgs – par to liecina kartes: jau 1867. gada kartē Ukru meža masīvs pastāv un noteikti ir pastāvējis arī agrāk, par ko pietrūkst vizuāla uzskates materiāla – kartes, bet par to liecina kaut vai fakts, ka 1865. gadā Ukru meža masīvā ierīkots iršu dārzs apm. 600 ha platībā (skat. 1.1.7. nodaļu), un tam bija nepieciešams pietiekami liels meža masīvs.

Ir arī zināms, ka Zemgales dienvidu daļa ir viens no senajiem platlapu koku izplatības reģioniem un visticamāk, ka te vēl 17. un 18. gadsimtā bija izplatīti ozolu meži, kuri tagad Latvijā gandrīz vairs nav sastopami. Tomēr nelieli ozolu mežu fragmenti ar ozoliem, kā arī atsevišķi 200-300 gadus veci ozoli un to grupas Ukru gāršā ir saglabājušies, kā arī vēl arvien sastopami citu platlapju, galvenokārt, ošu meži. Tiesa, pēdējos gados oši cieš no sēnītes slimības un masveidīgi iet bojā, taču to neskaitāmās kritalas arī savā ziņā ceļ šo mežu bioloģisko vērtību. Visās vietās oši strauji atjaunojas un tie ļoti bieži sastopami paaugā, tomēr sēnītes slimības dēļ to nākotne nav skaidra. Auglīgās, nedaudz karbonātiskās augsnes ir pamats sugām bagātai veģetācijai – nemorālām sugām piesātinātai, raksturīgai gāršas meža augšanas apstākļu tipa zemsegai, kur aug citviet Latvijā retas sugas, kam te ir izplatības areāla ziemeļu robeža.

Tomēr dabas liegums galvenokārt dibināts putnu sugu aizsardzībai, un tā ir viena no Starptautiski nozīmīgām putnu vietām Latvijā (tādas ir 71). Te konstatētas 20 Latvijā un Eiropas Savienībā īpaši aizsargājamas putnu sugas, samērā nelielajā dabas lieguma teritorijā nodibināti 11 mikroliegumi (7 mazajam ērglim, 2 melnajam stārķim, 1 baltmugurdzenim, 1 vidējam dzenim). Var uzskatīt, ka te ir viens no lielākajiem mazā ērgļa ligzdošanas blīvumiem Latvijā. Vecie ozoli ir piemērota ligzdošanas vieta melnajam stārķim – dabas liegumā ir Latvijā vecākā monitorētā ligzda, kas periodiski apdzīvota jau no 1983. gada. Lapkoku meži piemēroti daudzām dzeņu sugām, kas apdzīvo šo mežu. Meža masīvs ir dzīvesvieta zīdītājdzīvniekiem un vairākām retām bezmugurkaulnieku sugām, īpaša nozīme ir bagātīgajai ozolu klātbūtnei teritorijā, kam ir būtiska nozīme arī īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku atradumiem un ar ozoliem varētu būt saistīta lapkoku praulgrauža nākotne šajā teritorijā. Pagaidām tas atrasts vien trīs ozolos, bet perspektīvas ir gana labas, jo īpaši, veicot apsaimniekošanas pasākumus nogabalos, kur bagātīgi sastopami ozoli. Negaidīti ir arī tumšās pūcītes atradumi dabas liegumā, kaut arī platības ziņā atradne maznozīmīga, tomēr šī ir 3. vieta Latvijā.

Diemžēl šo meža masīvu ir skārusi arī meliorācija (vairāk rietumu daļu) un intensīva mežizstrāde (galvenokārt tā vidusdaļu). Vēl neilgi pirms dabas lieguma dibināšanas (1999. gadā) notikušas kailcirtes un meža atjaunošana ar šim reģionam un augšanas apstākļiem nepiemērotu koku sugu – egli. Tieši šis iemesls šobrīd traucē uztvert visu meža masīvu kā vienotu veselu dabas vērtību, un dabas aizsardzības plānā ir ieteikti apsaimniekošanas pasākumi, kā šo neviendabību nākotnē samazināt, tuvinot centrālās daļas šobrīd mazvērtīgo mežu bioloģisko vērtību pārējiem mežiem teritorijas austrumu un rietumu galā. Tas var prasīt daudz laika – vismaz turpmākos 50 gadus.

Tālāk sniegts īss dabas lieguma vērtību apkopojums (2.1. un 2.2. tab.) par biotopiem un sugām.

2.1. tabula

Latvijas un Eiropas nozīmes īpaši aizsargājамie biotopi dabas liegumā

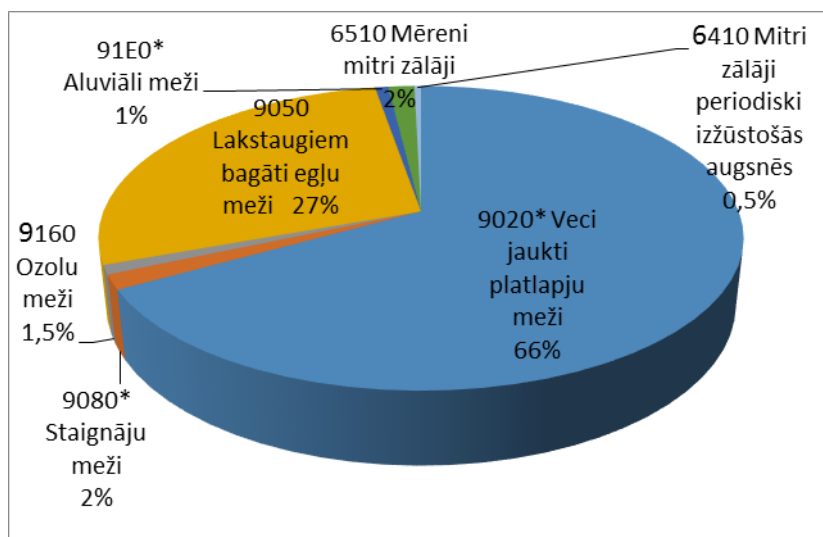
Nr.p.k.	Latvijas īpaši aizsargājamā biotopa nosaukums, kods		Platība (ha)	Biotopu Direktīvas I pielikuma biotops, kods		Platība (ha)	% no lieguma platības
1.	<i>Veci jaukti platlapju meži</i>	1.6.	342	<i>Veci jaukti platlapju meži</i>	9020*	342	30
2.	<i>Aluviāli krastmalu un palieņu meži</i>	1.11.	4,1	<i>Aluviāli krastmalu un palieņu meži</i>	91E0*	4,1	0,4
3.	<i>Ozolu meži</i>	1.10.	4,4	<i>Ozolu meži</i>	9160	4,4	0,4
4.	<i>(Pašreiz 9010*_2 Veci un dabiski boreāli meži) tikai (P)DMB</i>	1.17.	74	<i>Lakstaugiem bagāti egļu meži</i>	9050	137	12,3
5.	<i>Staignāju meži</i>	1.15.	8,6	<i>Staignāju meži</i>	9080*	8,6	0,7
6.	<i>Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs</i>	3.23.	1,9	<i>Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs</i>	6410	1,9	0,2
7.	<i>Mēreni mitras pļavas</i>	3.27.	7,5	<i>Mēreni mitras pļavas</i>	6510	7,5	0,7
		Kopā	444,2		Kopā	505	44,7

Apzīmējumi:

Latvijas īpaši aizsargājамie biotopi - pēc MK noteikumiem Nr.421, „Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu”, 05.12.2000.

Eiropas Padomes Direktīva 92/43/EEK, I pielikums.

* Eiropas Savienības nozīmes prioritāri aizsargājami biotopi.

2.1. att. ES nozīmes īpaši aizsargājami biotopi dabas liegumā (pēc 2015.g. kartējuma)

Dabas liegumā konstatētas 48 īpaši aizsargājamas sugas, 19 no tām ir mikroliegumu sugas. Sugu ziņā lielākā nozīme un vērtība neapšaubāmi ir putnu sugām – 20 Putnu Direktīvas I pielikuma sugas (vienlaikus arī Latvijā aizsargājamas sugas) sastopamas dabas liegumā, no tām 10 sugām pierādīta ligzdošana. Konstatētas arī Biotopu direktīvas dažādu pielikumu augu, bezmugurkaulnieku un zīdītāju sugas – īss pārskats par to 2.2. tabulā.

2.2. tabula

Latvijas un Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamās sugas dabas liegumā

Sugu grupa	LV		BD			PD
	ĪAS	MIK	II	IV	V	I
Putni	20	8	-	-	-	20
Vaskulārie augi	11	7	1	1	-	
Sūnas	1	-	-	-	-	
Ķērpji	1	1	-	-	-	
Sēnes	1	1	-	-	-	
Bezmugurkaulnieki	7	2	3	3	1	
Zīdītāji	7	-	3	8	1	
Kopā	48	19	7	11	3	20

Apzīmējumi:

LV – Latvijas likumdošana.

ĪAS – īpaši aizsargājamā suga - MK noteikumi Nr. 396. „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”, 14.11.2000., 1.,2. pielikumi.;

MIK – sugas aizsardzībai veidojams mikroliegums, MK noteikumi Nr.45 „Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi”, 30.01.2001., 1.pielikums;

BD – Eiropas Padomes Biotopu direktīvas 92/43/EEK “Par dabisko biotopu un savvaļas dzīvnieku un augu aizsardzību”. **II** pielikums - dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana; **IV** pielikums -dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešams stingrs aizsardzības režīms. **V** pielikums - dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama.

PD – Putnu Direktīva - Eiropas Padomes Direktīvas 2009/147/EK “Par savvaļas putnu aizsardzību” I pielikums.

Šo vērtību dēļ liegumam ir būtiska nozīme bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā gan visas Latvijas mērogā, gan Eiropas aizsargājamo teritoriju tīklā *Natura 2000*.

2.1.2. Teritoriju ietekmējošie faktori un to draudu izvērtējums

Ir zināms teritoriju negatīvi ietekmējošu faktoru kopums, tāpēc plāna uzdevums izvērtēt, kurus no tiem iespējams mazināt vai pat novērst.

1. Mežu meliorācija. Meža meliorācija uzsākta jau 20. gs. 30-os gados. Šādi samērā sekli grāvīši (attēls pa kreisi) sastopami teritorijas austrumu daļā. Lai gan purvainu meža biotopu šajā teritorijā nav bijis, tomēr meži uz slapjām minerālaugsnēm un pat staignāju mežu fragmenti bija sastopami. Tāpēc 20. gs. otrajā pusē notika jau vērienīgāka mežu meliorācija, jo īpaši teritorijas rietumu daļā, kur atrodami vairākus metrus dziļi grāvji. Tas atstājis ietekmi uz slapjajiem mežu biotopiem – tie ir ievērojami nosusinājušies, dažviet degradējušies. Tam ir negatīva ietekme ir arī uz retām sūnu un bezmugurkaulnieku sugām, kuras nosusinātos biotopos vairs nesastop.

Sekls grāvis dabas lieguma austrumu malā.

Šeit un turpmāk V.Baroniņas foto

Vairākus metrus dziļš grāvis dabas lieguma rietumu malā.

2. Upju regulēšana. Dabas liegumu šķērso 3 nelielas upītes – Tērvete, Cērpaine un Reņģe. Visas upītes ir regulētas, pēc oficiāli pieejamiem datiem būvdarbi notikuši 20. gs. 50-to gadu beigās un 60-to gadu sākumā, tomēr vecajās meliorācijas kartēs ir informācija, ka Tērvetes upes gultne (līdz atpūtas vietai) ir taisnota jau agrāk. Katrs upes gultnes pārrakšanas process neizbēgami veicina apkārtējo zemju nosusināšanos, bieži vien pēc tam iztrūkst tāds dabiskais faktors kā palī, kam ir sava nozīme biotopu mitruma apstākļu uzturēšanā. Tā arī dabas liegumā „Ukru gārša” mazajās taisnotajās upītēs applūšana pavasaros vairs nav novērojama vai ir minimāla, vien nedaudz paaugstinoties ūdens līmenim tajās. Līdz ar to arī tipiski, ar šo procesu saistīti biotopi vairs nav sastopami (piem. 91E0* *Aluviāli krastmalu un palieņu meži*), tikai atsevišķās vietās degradētais šī biotopa variants.

Regulētā Tērvetes upes teritorijas austrumu malā

Regulētā Reņģes upīte

3. Tērvetes upes tīrīšana tiešā dabas lieguma tuvumā. 2014. gadā ir veikta Tērvetes upes tīrīšana vietās, kur tā tieši robežojas ar dabas liegumu. Ir veikta upes gultnes padziļināšana un vistīcāmāk notiek dabas liegumā blakusesošo biotopu nosusināšanās. Kaut arī ap Tērvetes upi šajos posmos nav pārmitri biotopi, tomēr arī uz šiem sausieņu biotopiem šāda upes pārrakšana atstāj savu iespaidu.

Pa dabas lieguma robežu tīrīta un padziļināta Tērvetes upes gultne teritorijas ZA malā

Tērvete regulēta arī pa Latvijas-Lietuvas robežu gar dabas liegumu, bet teritorijas vidusdaļā pie vecā ceļa pēdējā laikā nav pārrakta

4. Meža biotopu fragmentācija. Tā kā vēl neilgi pirms dabas lieguma dibināšanas (1999.g.) teritorijā notika intensīva mežizstrāde, tad pašreiz te ir daudz jaunu mežu nogabalu, kas atrodas starp ap ± 100 gadus veciem nogabaliem. Aktīvā mežu ciršana vēl pirms 20 gadiem ir sadrumstalojusi agrāk vienlaidus vērtīgākos mežu masīvus, tas redzams arī no dabisko mežu biotopu indikatorsugu izplatības – tās ne tikai saprotamu iemeslu dēļ nav sastopamas jaunākajos mežu nogabalos, vēl vairāk – kaut arī vecajos nogabalos ir visi apstākļi, lai vairākas indikatorsugas būtu sastopamas biežāk, tomēr tā nav, vistīcāmāk tieši šī meža ilglaicīguma un nepārtrauktības trūkuma dēļ. Ar laiku situācija var uzlaboties, turpmāk vairs neiejaucoties ciršanas vecumu pārsniegušo mežu dabiskajā attīstībā un mērķtiecīgi apsaimniekojot jaunās mežaudzes.

5. Ošu sēnīšu slimība. Latvijā, līdzīgi kā citur Eiropā, īpaši Zemgalē, jau vairākus gadus konstatēta pastiprināta ošu atmiršana, kam par iemeslu ir sēnīšu slimība, ko izraisa mikroskopisko sēņu suga – hifomicēte *Chalara fraxinea*. Pagaidām ir maz datu par sēnes izplatības mehānismu. Ošu audzes Latvijā atrodas tuvu šīs sugas areāla ziemeļu robežai, tāpēc osis ir jutīgs pret vides faktoriem, sevišķi gaisa temperatūras svārstībām un barības vielu daudzumu augsnē. Pēc VMD datiem ošu audzes laika period no 2000.-2007. gadam samazinājušās par 23%. Zinātnieki lēš, ka laika gaitā oši ar šo slimību tiks galā paši, veidosies pret slimību izturīgāki koki. Zinātnieku ieteikums – nav vēlams stādīt ošu tīraudzes. Dabas lieguma oši arī cieš no šīs slimības – bieži sastopamas ošu kritālas, pēdējos gados to skaits ir palielinājies. Tomēr dabas liegumā kritušie koki pieder pie vērtīgiem struktūrelementiem, kas zināmā mērā ceļ šo mežu bioloģisko vērtību. Paaugā ļoti daudz jauno ošu.

6. Egļu monokultūru ierīkošana agrāko platlapju mežu vietā. Kā zināms, dabas lieguma mežs atrodas senajā platlapju izplatības teritorijā Latvijā, augšanas apstākļi un auglīgās augsnes te piemērotas platlapju mežu augšanai, tāpēc egļu monokultūru ierīkošana šādās vietās, arī šajā dabas liegumā, nav attaisnojama. Lai veicinātu platlapju atgriešanos savā agrākajā izplatības zonā, jāveic mērķtiecīga šo jauno egļu un bērzu mežu apsaimniekošana.

Egļu monokultūras teritorijas centrālajā daļā

Dabiskojies egļu mežs, kurā 90-os gados veikta kopšanas cirte, aizmugurē atvērumi ar vecu ozolu.

7. Egļu iesaugšana ozolu vainagos. Dabas liegums bagāts atsevišķi augošiem ozoliem – te konstatēti gan ozolu dižkoki (apkārtmērs > 4m), gan potenciālie ozolu dižkoki (apkārtmērs 3,6m-4,0 m), gan ļoti daudz ozolu, kuru apkārtmērs mazāks par 3,6, bet kas tāpēc nav mazāk vērtīgi. Ļoti bieži vērojams, ka ozolu vainagos iesaug jaunas vai arī jau vecākas egles, kas noēno ozolus (kas tomēr ir sauli mīloša suga), tāpēc lielākoties nepieciešama šo egļu izvākšana no ozolu vainagiem.

Šāda egļu ieaugšana ozolu vainagos dabas liegumā novērojama nereti

Vairākos nogabalos notikusi ozolu vainagu atbrīvošana no egļu ieaugšanas

8. Zālāju, kas atrodas gar Tērvetes upi, aizaugšana. Gar Tērvetes upi savulaik bijuši gari, šauri atklāti zālāji. Acīmredzot, agrāk pastāvīgi pļauti un ganīti, bet pamazām to platības neapsaimniekošanas dēļ samazinājās, un tagad gar Tērveti saglabājušies pavisam nelieli zālāju fragmenti, pārējie jau aizauguši ar baltalkšņiem. Tā kā dabas liegums galvenokārt ir mežu teritorija, tad bioloģiskās daudzveidības ziņā katram, arī nelielam zālājam, ir svarīga nozīme, un tie ir saglabājami un atjaunojami. Tas nepieciešams ne vien vēsturiskās ainavas un zālāju atjaunošanas nolūkā, bet lai veidotos brīvs "koridors", kur varētu pārvietoties lapkoku praulgrauzis no viena ozola dobuma uz potencialajiem kokiem.

Zālājs (BVZ) un baltalkšņu josla gar Tērvetes upi

Vecos ozolus no upes šķir ne vien baltalkšņu josla, bet arī stādītu egļu rindas.

9. Stigu un ceļu gar Tērveti aizaugšana. Stigas un celiņi gar Tērveti ir ļoti piemēroti ES direktīvas sugas spilvainā ancīša augšanai. Šai sugai piemēroti celiņi baltalksnajos vai uz stīgām lapkoku mežos, pa kuriem var pārvietoties gājēji un dažkārt pieļaujama pārvietošanās ar mehānizētiem transporta līdzekļiem, bet tikai tik daudz, lai uzturētu tos neaizaugušus. Dabas liegumā pozitīvi tas, ka pa šiem celiņiem gar Tērveti nekur tālāk

nevar aizbraukt un tos retumis izmanto tikai mednieki. Šāds izmantošanas režīms sugai ir labvēlīgs, bet intensīvāka slodze var sugu iznīcināt.

10. Gāzes vads teritorijas D malā. Tā izveidošanai gar dabas lieguma malu izrakts grāvis cauruļu ievietošanai. Arī šāds grāvis nosusina tuvumā esošos biotopus, tomēr pēc cauruļvadu ievietošanas grāvis ir aizbērts un visticamāk nosusinoša darbība tā dēļ nepastāv.

11. Mežacūku piebarošana dabas liegumā un tā tiešā tuvumā palielina dzīvnieku koncentrāciju, apdraud uz zemes ligzdojošos putnus, tāpēc dabas lieguma teritorijā nav pieļaujama (arī jau pašreiz saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 264). Dabas liegumā divās vietās konstatēts, ka notikusi dzīvnieku piebarošana uz zemes, tomēr pēdējos gados tā ir pārtraukta.

12. Mežacūku postījumi dabas lieguma apkārtnē viensētu lauksaimniecības zemēs un mežu stādījumos - par šo sūdzas vietējie iedzīvotāji. Kaut arī plāna izstrādes laikā (kas notika periodiski vien vairāku nedēļu garumā) netika novērots palielināts mežacūku daudzums, tomēr medniekiem, kuri apmeklē šo teritoriju pastāvīgi un ilgākā laika periodā, šīs sūdzības ir jāizvērtē un, ja nepieciešams, šo dzīvnieku skaits ir jāregulē.

13. Invazīvas sugas – daudzlapu lupīnas *Lupinus polyphyllus* – savairošanās dabas liegumā. Zālajos ap bij. Mežvidu mājām masveidīgi savairojusies daudzlapu lupīna. Ja tā laikus netiks iznīdēta, tā var pāriet blakusesošajos meža nogabalos. Tāpēc AS LVM būtu intensīvi jāpļauj šīs platības (taksācijā kā meža dzīvnieku lauces) – iesākumā vēlams pat 2x sezonā, lai neļautu nogatavoties un izplatīties lupīnu sēklām.

2.2. Teritorijas ainaviskais novērtējums

Latvijā izdalītas 16 ainavzemes, kuras nošķirtas pēc zemes virsas lielformām un pārejas formām starp tām. Kā atsevišķas ainavzemes nodalītas teritorijas gar lielajām upēm (Ventaszeme, Daugavzeme). Ainavzemes tālāk sadalītas ainavapvidos, kas veido lokālo ainavisko vienību augstāko pakāpi. Pēc K. Ramana (1994) izveidotā Latvijas ainavu rajonēšanas iedalījuma dabas lieguma „Ukru gārša” meža masīvs atrodas Rietumzemgales (Zemgales līdzenuma) ainavzemē Džūkstes-Tērvetes āru viļņainē. Reģionālā līmenī šis mežu masīvs kalpo kā dabas daudzveidības elements, kas izceļas starp iekultivētajiem lauksaimniecības zemju masīviem.

Dabas lieguma meža masīvs kopā ar līdzīgiem, platības ziņā nelieliem mežu puduriem kopā ar apkārtnē intensīvi izmantotajām lauksaimniecības zemēm veido tikai Zemgalei raksturīgu mozaikveida ainavu. Mežu ainavas raksturu nosaka daudzveidīgi meža augšanas apstākļi, kā rezultātā izveidojusies mozaikveida ainava, kurā dažādas meža ainavas nomaina cita citu, mijoties jaunākiem mežiem ar vecajiem mežiem un nelielām meža laucēm. Kā šo meža ainavu degradējošu faktoru var uzskatīt neseno mežu izciršanu un egļu monokultūru ieaudzēšanu platlapju mežu vietā. Šajās vietās tagad ir nepieciešama īpaša apsaimniekošana, lai daudzveidotu šo mežu audzes un veicinātu platlapju atgriešanos tajos. Meža ainavu degradējoši ir arī meliorācijas grāvji – dabas lieguma austrumu galā tie ir seklāki, jo rakti pagājušā gadsimta 30-os gados un to ietekme ir neliela, bet rietumu galā grāvji ir samērā dziļi, rakti 70-os gados, to dēļ degradējas mitrie mežu biotopi.

Savdabīgi ainavas elementi ir 2 alejas, no kurām viena – Bukaišu aleja – ir stādīta 19. gs. vidū, izveidojot muižas parku un aleju, kas savieno parku ar savulaik mežā izveidoto iršu dārzu un tālāk ar medību pili. Kā izcili ainavas elementi jāmin daudzie ozoli gan mežā, gan tā tuvākajā apkārtnē, un kas ir dzīvas vēstures liecības no savulaik te plaši izplatītajiem ozolu mežiem.

Kā ainavu degradējoši elementi jāatzīmē daudzie meliorācijas grāvji gan dabas lieguma teritorijā, gan tuvākajā apkārtnē. Diemžēl arī Tērvetes upe, ar ko robežojas dabas liegums, ne ar ko neatšķiras no liela meliorācijas grāvja, upes gultne ir taisnota arī dabas lieguma robežās. Līdzīgas ir arī 2 pārējās upītes – Reņģe un Cērpaine. Vēl 1928. gada kartē redzams, ka gar Tērvetes upi gandrīz visā tās garumā stiepjas šauri atklāti zālāji. Laika gaitā daudzi no tiem aizauguši un pašreiz saglabājušies vairs tikai nelieli atklātu zālāju fragmenti, no kuriem daļu pļauj, bet daļa ir uz aizaugšanas robežas. Plānā ir paredzēta vairāku šādu zālāju fragmentu atjaunošana, kas nepieciešama ne tikai lai atjaunotu vēsturisko atklāto ainavu gar upi, bet arī lai nodrošinātu pārvietošanās koridori retai vaboļu sugai lapkoku praulgrauzim no viena ozola uz otru. Šāds apsaimniekošanas pasākums palīdzētu arī atēnot simtgadīgos ozolus, kuri savulaik auguši uz zālāja un meža robežas, bet tagad ieauguši mežā. Par to atrašanos kādreiz atklātā ainavā liecina zemie zari un kuplie ozolu vainagi.

Dabas liegumā ir arī 2 plašāki zālāji – viens pie Stērķu mājām, otrs pie bijušajām Mežvidu mājām, kur kādreiz bijusi arī medību pils. Šis zālājs ir daudzlapu lupīnas pārņemts, bet zālāja vidū atrodas klasisks atklātu ainavu dižozols kupliem zemiem zariem. Lai gan ziedošas lupīnas izskatās vizuāli krāšņi, tomēr tā ir invazīvas suga, no kuras, intensīvi pļaujot zālāju, jācenšas atbrīvoties, jo tā nomāc visas citas pļavu sugas.

Literatūra

Kalniņa A. 1995. Klimatiskā rajonēšana. Latvijas dabas enciklopēdija. 2. sējums. "Latvijas enciklopēdija". Rīga. 245. lpp.

Kenigvalde K., Arhipova N., Laiviņš M., Gaitnieks T. 2010. Ošu audžu bojāeju izraisošā sēne *Chalara fraxinea* Latvijā. Mežzinātne 21(54)'2010. 110.-120. lpp.

Nikodemus, O., Kalniņš, G., 2000. Ainavu aizsardzība. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. Apgāds Jumava. Rīga. 91 lpp

Ramans K. 1994. Ainavrajonēšana. Latvijas Daba. Enciklopēdija Latvija un latvieši. 24. lpp.

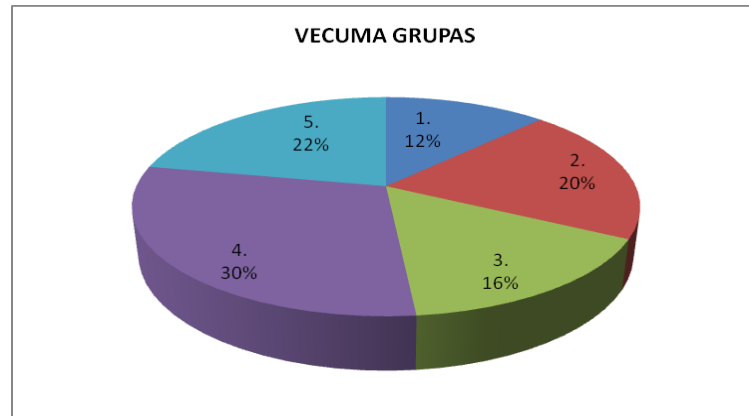
2.3. Biotopi, to sociālekonomiskā vērtība un ietekmējošie faktori

2.3.1. Meži

Saskaņā ar Zemgales mežsaimniecības apsaimniekošanas plāna datiem (valsts meži), visvairāk šajā reģionā ir sausieņu meži (57,1%), kas aug uz normāla mitruma minerālaugsnēm, bet uz pārmitrām minerālaugsnēm un kūdras augsnēm ir 16,1 % mežu (slapjainu – 9,9 % un purvainu – 6,2 % meža tipi). Statistika arī liecina, ka Zemgales mežsaimniecībā 37,5 tūkst. ha (jeb 26,8%) mežu ir nosusināti, kas liecina par iepriekšējos gadu desmitos veiktās meža meliorācijas apjomu.

Dabas liegumā mežs aizņem 1097 ha (98%) no kopējās teritorijas platības. Samērā daudz ir jaunaudzis (1. - 12%) un vidēja vecuma audzes (2. - 20%) (2.2. att.). Tātad apmēram 1/3 daļu mežu (32%) aizņem jauni un vidēja vecuma meži – tas izskaidrojams ar to, ka vēl neilgi pirms dabas lieguma nodibināšanas 1999. gadā šajā teritorijā notika diezgan aktīva mežsaimnieciskā darbība – tāpēc pašreiz liegumā ir daudz jaunu stādītu mežu, jo īpaši teritorijas visdusdaļā. Šīs divas mežaudžu grupas bioloģiskās daudzveidības ziņā pagaidām

ir vismazvērtīgākās – Eiropas nozīmes biotopi tajos nav sastopami, tomēr tajos atsevišķiem eksemplāriem vai nelielās grupās ir saglabājušies veci ozoli, kas ir pietiekami nozīmīgi gan putniem, gan bezmugurkaulniekiem, kā arī sagaidāma to bioloģiskās vērtības palielināšanās nākotnē. Tāpēc te ir nepieciešama mērķtiecīga apsaimniekošana.

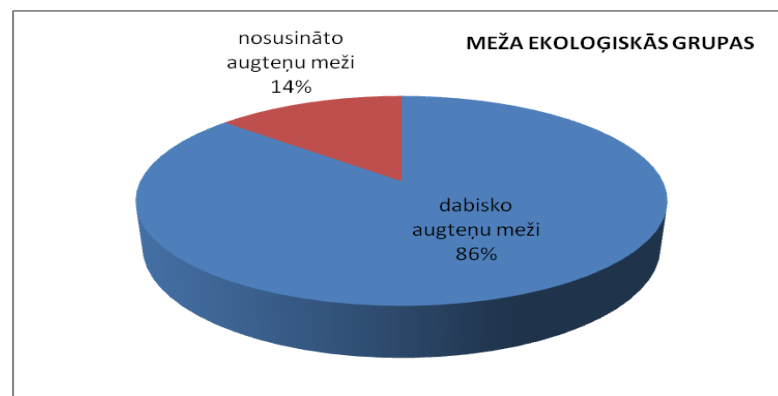
2.2. att. Sadalījums pa mežaudžu vecuma grupām.

Datu avots te un turpmāk: Valsts meža reģistra datu bāze.

Samērā liela grupa dabas liegumā ir briestaudzes (16%). Šo audžu vidū ir arī mežaudzes, kas atbilst Eiropas nozīmes biotopa statusam – tie ir meži, kuru bioloģiskā vērtība tikai daļēji saistāma ar audzes vecumu, piemēram, 9050 *Lakstaugiem bagāti egļu meži* un 9080* *Staignāju meži*. Te noteicošie ir hidroloģiskie apstākļi, atbilstoša veģetācija un zināma dabiskuma pakāpe.

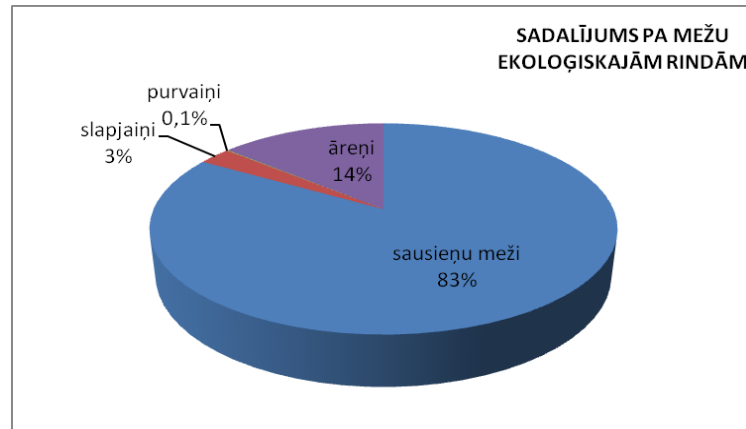
52% no mežiem aizņem ciršanas vecumu pārsniegušas audzes (30% pieaugušas un 22% pāraugušas audzes). Tātad lielāko daļu mežu aizņem bioloģiski vērtīgākas ilglaicīgas audzes, kurās tad arī lielākoties konstatēti Eiropas nozīmes biotopi, retu sugu atradumi un, protams, vērtīgākās ligzdošanas vietas putniem. Visvairāk 5. vecuma grupas meži ir apšu meži (no 61 g. vecuma, 129 ha) un bērzu meži (no 91 g. vecuma, 58 ha), ozolu meži (no 141 g., 5,3 ha). Ošu mežu, lai arī to kopējās platības ir lielas, tomēr 5. vecuma grupas (no 121. g.) mežu nav, bet ir 135 ha 4. vecuma grupas mežu no 81 g. vecuma.

Lielāko daļu mežu aizņem dabisko augtņu meži (86%), bet, tā kā teritorijā dažādos laika periodos ir veikta meliorācija, tad 14% te ir nosusinātie meži (2.3. att.). Meža meliorācija veikta gan pirms 2. Pasaules kara – šie grāvji ir sekli un liela to daļa faktiski vairs nefunkcionē (teritorijas A daļā), bet grāvji, kas izrakti 20. gs. otrajā pusē, ir dziļi un mēdz būt gan pilni ar ūdeni, gan gandrīz sausi (R daļā).

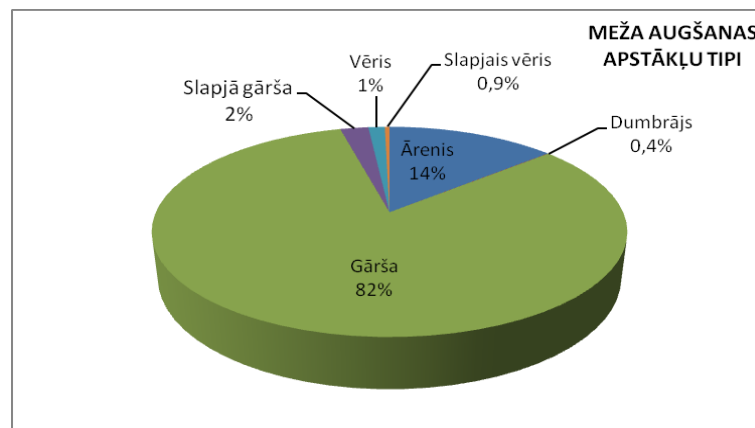
2.3. att. Mežaudžu sadalījums pa ekoloģiskajām grupām

Saskaņā ar taksāciju, sausieņu meži aizņem ievērojami lielākas platības (83%), bet slapjaini un purvaini kopā tikai dažus procentus (3,1%). Toties āreņi (galvenokārt šaurlapju) ir otrā lielākā ekoloģiskā grupa te un aizņem, kā jau iepriekš minēts 14% (2.4. att.).

2.4. att. Mežaudžu sadalījums pa ekoloģiskajām rindām

Aplūkojot dabas lieguma mežus pa mežu augšanas apstākļu tipiem (2.5. att.), absolūti lielākās platības aizņem gārša – 862 ha jeb 82%. Tas arī saprotams, jo dabas liegums atrodas seno platlapju mežu izplatības reģionā, auglīgajās augsnēs savulaik bijušas bagātīgas ozolu gāršas, tāpēc arī tagad šis meža augšanas apstākļu tips ir visizplatītākais.

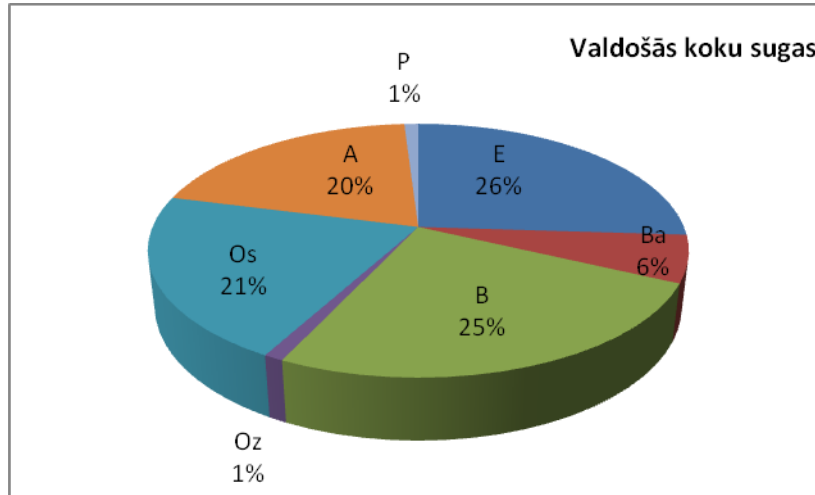

2.5. att. Sadalījums pa meža augšanas apstākļu tipiem

20. gs. 30.-os gados tika izdalīts atsevišķs meža augšanas apstākļu tips – mistrājs, kas Latvijā bija sastopams ļoti reti (1,1%) un tikai Zemgalē, brūnaugšņu reģionā. Ar šo tipu saprata ozola, oša, bērza, apses, liepas un baltalkšņa I bonitātes tīraudzes un mistraudzes ar biezu pamežu, kurā aug lazdas, blīgzņas, liepas, pīlādži, ievas, sausserži, krūkļi, irbenes, un ar bagātīgu oša paaugu. Dabiskas izcelsmes jaunaudzēm raksturīgs bagātīgs mistrojums, nereti liels oša piemistrojums, kas izmantojams oša audžu veidošanai. Šis meža augšanas apstākļu tips mūsdienās vairs atsevišķi netiek izdalīts (to var uzskatīt par gāršas apakštipu), bet dabas liegumā sastopamie meži samērā labi atbilst šim tipam, vienīgi piemistrojumā nereti sastopama arī egle.

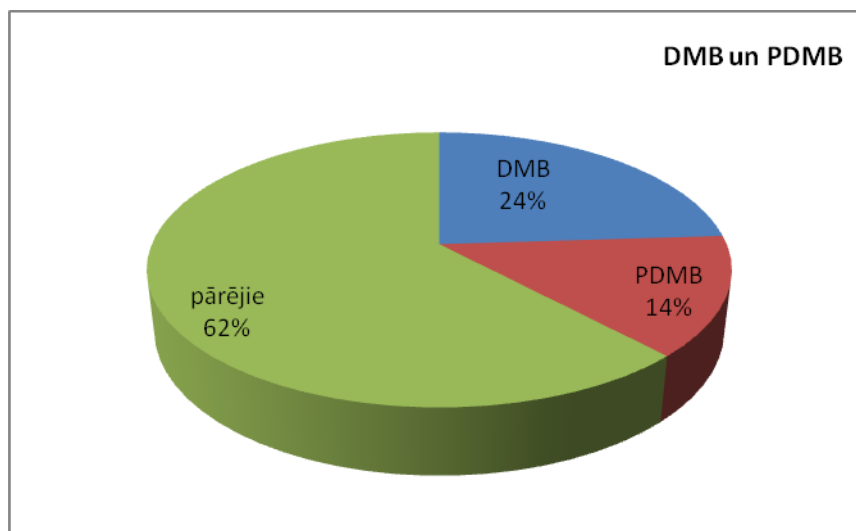
Pārējie dabisko augtņu meži (vēris, slapjais vēris, slapjā gārša un dumbrājs), saskaņā ar taksācijas datiem dabas liegumā sastopami ļoti mazās platībās un visi kopā aizņem tikai

4,3% no mežiem. Āreņi (14%) veidojušies, nosusinot slapjos vērūs un slapjās gāršas – šie meža augšanas apstākļu tipi šajā teritorijā līdz meliorācijai bijuši biežāk izplatīti. Valdošās koku sugas dabas liegumā (2.6. att.) ir bērzs (B) un egles (E), šādi meži aizņem katrs $\frac{1}{4}$ no dabas lieguma mežiem un kopumā pusi no dabas lieguma. Apšu (A) un ošu (Os) meži arī ir apmēram vienādās platībās un abi kopā aizņem 40% no dabas lieguma. Pārējie 8% ir baltalkšņu (Ba), ozolu (Oz) un 3 nogabali arī veci priežu (P) meži (kuri visticamāk ir stādīti).

2.6. att. Sadalījums pa valdošajām koku sugām

38% jeb 424 ha no dabas lieguma mežiem aizņem DMB un PDMB (2.7. att.). 24% no dabas lieguma mežiem ir DMB – tie galvenokārt ir 9020* *Veci jaukti platlapju meži*, kā arī 9050 *Lakstaugiem bagāti egļu meži*.

2.7. att. DMB un PDMB dabas lieguma mežos

14% no mežiem ir PDMB, arī tie galvenokārt ir 9020* *Veci jaukti platlapju meži*, kā arī 9050 *Lakstaugiem bagāti egļu meži*.

Latvijas un Eiropas nozīmes īpaši aizsargājami meža biotopi

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā visā dabas lieguma teritorijā veikta detaļa biotopu inventarizācija un izvērtēta sastopamo biotopu atbilstība Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamajiem biotopiem, vadoties pēc 2010. gadā izstrādātās metodikas „Eiropas Savienības nozīmes īpaši aizsargājami biotopi Latvijā”, kas apstiprināta ar Vides ministra 2010.gada 15.marta rīkojumu Nr. 93. Inventarizācijas rezultātā tika precizēti Eiropas Savienības nozīmes biotopu veidi un to platības, procentuālais salīdzinājums par datiem dabas datu pārvaldības sistēmā OZOLS un 2015. gadā apsekotajiem datiem dots 2.3. tabulā. Pēc jaunākās informācijas dabas liegumā konstatēti 5 ES nozīmes īpaši aizsargājami meža biotopi, to kopējā platība ir 496 ha jeb 45 % no meža platībām. Līdz šim dabas liegumā bija konstatēti 3 ES nozīmes īpaši aizsargājami meža biotopi, bet teritorijas inventarizācijas rezultātā 2015. gadā konstatēti vēl 2 jauni.

2.3. tabula

ES nozīmes mežu biotopu veidi un to platības dabas liegumā
atbilstoši Natura 2000 datu bāzē reģistrētajām platībām (pēdējās izmaiņas 2012. g.) un dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā veiktās inventarizācijas datiem (2015. g.)

Nr. p.k.	Latvijas īpaši aizsargājamā biotopa nosaukums, kods	Platība (ha)	Biotopu Direktīvas I pielikuma biotops, kods	Platība (ha)	% no dabas lieguma mežu platībām	Platība (ha) Natura 2000 datu bāzē		
1.	<i>Veci jaukti platlapju meži</i>	1.6.	342	<i>Veci jaukti platlapju meži</i>	9020*	342	31	176
2.	<i>Aluviāli krastmalu un palieņu meži</i>	1.11.	4,1	<i>Aluviāli krastmalu un palieņu meži</i>	91E0*	4,1	0,4	11
3.	<i>Ozolu meži</i>	1.10.	4,4	<i>Ozolu meži</i>	9160	4,4	0,4	4
4.	<i>(Pašreiz 9010*_2 Veci un dabiski boreāli meži), tikai (P)DMB</i>	1.17.	74	<i>Lakstaugiem bagāti egļu meži</i>	9050	137	12,5	-
5.	<i>Staignāju meži</i>	1.15.	8,6	<i>Staignāju meži</i>	9080*	8,6	0,7	-
	Kopā	422		Kopā	496	45	191	

Apzīmējumi

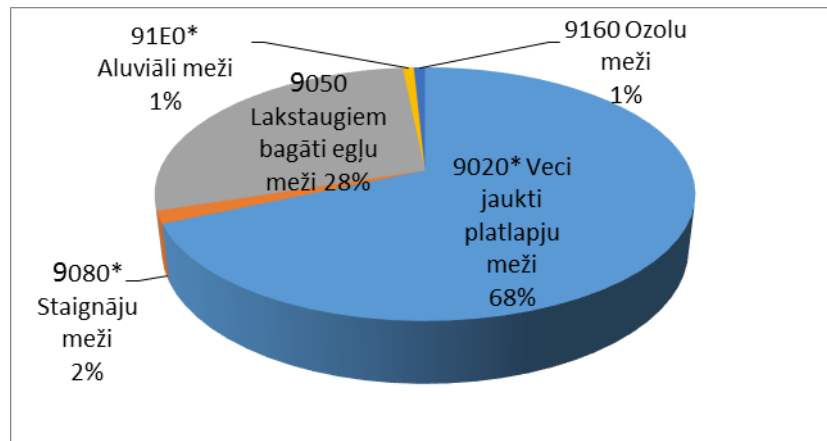
ES nozīmes biotopi - Eiropas Padomes Direktīvas 92/43/EEK I pielikuma biotopi.

Latvijas (LV) īpaši aizsargājami biotopi - pēc MK noteikumiem Nr.421, „Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu”, 05.12.2000.

* Eiropas nozīmes prioritāri aizsargājams biotops.

Atšķirības kartējumu platībās, salīdzinot ar līdzšinējo kartējumu (Natura 2000 datu bāzē), lielākoties skaidrojamas ar pilnīgāku teritorijas izpēti un kartējumu plāna izstrādes laikā, apsekojot visu teritoriju, kāds līdz šim netika veikts. Lielākās izmaiņas platības ziņā ir Eiropas nozīmes biotopam 9020* *Veci jaukti platlapju meži* (2.8. att.). Tas izskaidrojams ar precīzāku kartējumu, kā arī ar tomēr mainīgo situāciju dabā – bijušas vējgāzes, oši krīt slimības dēļ, rodas daudz kritalu, nokaltuši sausokņi un stubeņi – struktūras, kas ļauj mežaudzi ieskaitīt kā DMB vai PDMB. Samērā lielas platības uzrāda biotops 9050 *Lakstaugiem bagāti egļu meži*, kas līdz šim bija iekļauts biotopā 9010* *Veci un dabiski*

boreāli meži (2. variants), bet, sākot ar 2015. gadu, šo biotopu kartē kā atsevišķu patstāvīgu. Pārējie ES nozīmes meža biotopi sastopami salīdzinoši nelielās platībās.

2.8. att. Eiropas Savienības nozīmes meža biotopi dabas liegumā pēc 2015. gada biotopu kartēšanas datiem.

3 no 5 ES nozīmes mežu biotopiem ir prioritāri aizsargājami (*). Meža masīvs ir ilglaicīgs, jau 19. gs. kartēs tas redzams, un kā zināms, dabas lieguma austrumu daļas mežos 19. gs. otrajā pusē, 20. gs sākumā ir bijis iršu dārzs – mežs, kurā ierīkots staltbriežu aploks vairāk kā 600 ha platībā. Tajā laikā visu šo platību acīmredzot varēja droši nosaukt par ES nozīmes biotopu 9070 *Meža ganības*, mūsdienās diemžēl nekas par to vairs neliecina. Daudzie ozoli, kas sastopami teritorijā, visticamāk arī tad auguši meža apstākļos, jo nav sastopami daudz ozoli-zemzari, kas raksturīgi atklātām platībām. Vietām tādi ir – tas liecina, ka tajā laikā mežā, iespējams bijušas lauces, kur ozoli attīstījušies ar zemāku zaru vainagu. Ir meža teritorijas, kas veidojušās samērā nesēnā pagātnē, aizaugot lauksaimniecības zemēm (piem., ošu meži pie Zīļu mājām), meža laucēm vai mežmalu zālājiem.

Tālāk seko katra ES nozīmes meža biotopu raksturojums dabas liegumā, sākot izvērtējumu ar plašāk izplatīto biotopu.

9020* *Veci jaukti platlapju meži*

Aizsargājams biotops gan Eiropā, gan Latvijā (Latvijā par tādu metodiski uzskata mežu, ja tas atbilst DMB vai PDMB). Rets biotops visā Latvijā, kas aizņem aptuveni 8500 ha jeb 0,13 % no valsts teritorijas. Dabas liegumā šis biotops aizņem 342 ha jeb 68% no visiem ES nozīmes meža biotopiem (31% no visa dabas lieguma platības).

Dabas liegumā konstatēti visi 4 šī biotopa varianti:

1. variants – mistrots platlapju mežs uz sausām minerālaugsnēm, kur kokaudzē vairākas platlapju sugas, tomēr galvenokārt sastop mežaudzes tikai ar osi kokaudzē. Šādas mežaudzes raksturīgas tikai Zemgalei, piemistrojumā var būt arī citas sugas, piemēram, egle. Izplatīts variants dabas liegumā, raksturīga jauno ošu paauga. Tomēr ļoti bieži sakarā ar ošu sēnīšu slimību oši sakrituši, koku stāvā paliekot vien atsevišķiem ošiem, nedaudz apsēm un bērziem.
2. variants – kokaudzē dominē bioloģiski vecas apses, piemistrojumā citas sugas. Var būt arī mistrota apšu-egļu-bērzu audze. Tieši šādi meži ļoti raksturīgi arī dabas liegumā un aizņem biotopa 9020* lielāko daļu – paaugā platlapji (osis, liepa, goba), kā arī raksturīga ļoti bagāta gāršas zemsedze.

3. variants – mistrots platlapju mežs uz nosusinātām augsnēm. Dabas liegumā ir veikta meliorācija un samērā daudz nosusinātu mežu uz minerālaugsnēm, te pārstāvēts šis variants, kur kokaudzē dominē osis, piemistrojumā var būt egle. Būtībā ne sevišķi atšķiras no 1. varianta, tomēr zemsedzē vērojama vairāk mitru sugu klātbūtne.
4. variants – mistrots priežu un platlapju mežs, visticamāk, ka mežs izveidojies senākā lauksaimniecības zemē uz auglīgām augsnēm un priede ieaugusi kā pioniersuga, bet te sastopami arī platlapji, īpaši 2. stāvā un paugā, bet zemsedzē dominē tipiski gāršu augi. Šis variants dabas liegumā visretākais un sastopams tikai dažos nogabalos. Vienā no tiem (147. kv. 2. nog.) – stādītas Eiropas lapegles (*Larix decidua*), no kurām vienai ir potenciālā dižkoka apkārtmērs.

Lapegles stādītas arī gar iebraucamo ceļu uz medību pili (Mežvidu mājas), un ne tikai lapegles – mežā gar ceļu var atrast arī stādītas kastaņas, liepas, kļavas un pat pa kādam skābarža un dižskābarža eksemplāram. Tās visas ir bijušās greznības liecības, kuras saglabājušās no baronu laikiem līdz mūsdienām.

DMB statusam atbilst 2/3 no dabas lieguma 9020* mežiem. Tie galvenokārt ir meži, kuros dominē osis vai apse. 1/3 ir potenciālie PDMB – tas nozīmē, ka tie vēl nav sasnieguši savu labāko DMB kvalitāti, tomēr tas ir tikai laika jautājums, dabas liegumā šie meži ir pasargāti un, turpinot dabiski un netraucēti attīstīties, šie meži būs DMB - te ir bagātīga gāršas zemsedze, paaugā netrūkst platlapju un pa kādam platlapim ir arī koku 1. stāvā. Pamatā tie ir apšu meži.

9020* Vecs platlapju mežs ar ošu kritālām un biezu lazdu pamežu.

Dabas lieguma platlapju meža raksturīgā nemorālā zemsedze ar ziedošu villaino gundegu.

Sugām bagātajā zemsedzē dominē tādas nemorālas vaskulāro augu sugas kā baltais vizbulis *Anemone nemorosa*, dzeltenais vizbulis *A. ranunculoides*, zilā vizbulīte *Hepatica nobilis*, ziemas kaņepene *Mercurialis perennis*, pavasara dedestiņa *Lathyrus vernus*, dziedniecības lakacis *Pulmonaria obscura*, plašā ēnsmilga *Milium effusum* un ļoti bieži citur Latvijā reti sastopamā un īpaši aizsargājamā suga villainā gundega *Ranunculus lanuginosus*, kas ir arī DMB speciālā suga. No citām DMB sugām šajos mežos ļoti bieži sastopama tievā gludlape *Homalia trichomanoides*, daudz retāk īssetas nekera *Neckera pennata*, pumpurainā akrokordija *Acrocordia gemmata* un sīkpuntainā artonija *Arthonia byssacea*.

9050 Lakstaugiem bagāti egļu meži

Līdz šim šis biotops netika kartēts, tāpēc nav precīzu datu par tā izplatību. Latvijā pagaidām nav īpaši aizsargājamo biotopu sarakstā, bet ir ES nozīmes biotops. Tas ir samērā rets dabiskās mežu veģetācijas veids Latvijā, kas reprezentē boreonemorālās zonas īpatnības – skujkoku mežaudzi kombinācijā ar platlapju mežiem raksturīgām zemsedzes sugām. Biotopam atbilst mežaudzes, kurās I un II stāvā kopumā dominē egle un kurās vismaz

30% zemsedzes veģetācijas veido biotopam raksturīgo nemorālo lakstaugu sugu komplekss. Tā kā Latvijā brūnaugsnes ir ļoti maz izplatītas, šis biotops pārsvarā sastopams uz auglīgām velēnu podzolaugsnēm vai velēnu karbonātaugsnēm, kādas ir arī dabas liegumā. Atsevišķos gadījumos biotops iespējams arī uz nosusinātām auglīgām minerālaugsnēm vai kūdras augsnēm, ja hidroloģiskais režīms ir stabilizējies, notiek kūdras augsnes mineralizēšanās un netraucēta mežaudzes attīstība. Biotopam nav obligāti jāatbilst DMB vai PDMB prasībām, bet jābūt raksturīgajiem dabiskas attīstības struktūras elementiem (mirusī koksne, dažādvecuma koki, atvērumi). ¼ no šī biotopa dabas liegumā atbilst DMB prasībām, nedaudz vairāk atbilst PDMB. Puse no šī biotopa platībām neatbilst (P)DMB prasībām, bet ir vairāki dabiskuma elementi, lai šīs audzes atzītu par ES nozīmes biotopu 9050. Iespējama arī mākslīga šī biotopa izcelsme un senākas saimnieciskās darbības ietekmēta mežaudze, ja tā atbilst minimālajiem biotopa kvalitātes kritērijiem.

Šī biotopa kopējā platība dabas liegumā ir 137 ha, kas ir 28% no visiem ES nozīmes biotopiem jeb 12% no dabas lieguma platības.

Dabas liegumā konstatēti 2 šī biotopa varianti:

1. variants - sausieņu variants – meži labi drenētās minerālaugsnēs. Kokaudzes pirmajā un otrajā stāvā dominē egle, piemistrojumā platlapji, jaunākās attīstības

9050 Lakstaugiem bagāts egļu mežs, sausais variants – dominē nemorālais zemsedzes aspekts.

9050 Lakstaugiem bagāts egļu mežs, mitrais variants, zemsedzē nemorālajām sugām pievienojas arī higrofītās sugas, piem. lēdzerkste.

stadijās arī šaurlapji. Zemsedzē nemorālās sugas, kas raksturīgas sausām vai viegli mitrām augsnēm. Nereti šis variants sastopams uz stāvām nogāzēm un gravās.

2. variants - mitrais variants – mitri vai slapji egļu vai mistroti egļu meži ar paaugstinātu gruntsūdens līmeni. Zemsedzē dominē mitrām vai avoksnainām vietām raksturīgas sugas, nereti daudz paparžu.

Sausieņu variants – dabas liegumā sastopams biotopa 9050 lielākajā daļā. Raksturīga ar sugām bagātīgu nemorālu zemsedzi, kāda sastopama arī platlapju mežos, bet koku 1. un 2. stāvā dominē egle. Piemistrojumā gan bērzs, gan apse, gan platlapji. Šādi biotopi dabas liegumā sastopami, galvenokārt, austrumu daļā, bet nedaudz ir arī vidus un rietumu daļā. Līdzīgi kā biotopā 9020* *Veci jaukti platlapju meži*, arī te zemsedzē dominē pavasara aspekts – dzeltenā zeltņātrīte *Galeobdolon luteum*, vārpainā krauklene *Actaea spicata*, ziemas kaņepene *Mercurialis perennis*, baltais vizbulis *Anemone nemorosa*, zilā vizbulīte *Hepatica nobilis*, kumelļpēda *Asarum europaea*, četrlapu čūskoga *Paris quadrifolia*, mūra mežsalāts *Mycelis muralis*, meža dziedēnīte *Sanicula europaea* un dažādas paparžu sugas. Šajā auglīgajā meža biotopā dabas liegumā atrastas vairākas retas un aizsargājamas sugas, piemēram, smaržīgā naktsvijole *Platanthera bifolia*, īssetas nekera *Neckera pennata*,

ļoti bieži sastopami tievā gludlape *Homalia trichomanoides* un rakstu ķērpis *Graphis scripta*.

Mitrais variants – sastopams tikai dažās dabas lieguma vietās. Šādās vietās raksturīgs paaugstināts gruntsūdens līmenis un vairāk mitru vietu sugas: bez nemorālās zemsedzes te sastop arī lēdzerksti *Cirsium oleraceum*, attālvārpu grīslī *Carex remota*, un purva cietpieni *Crepis paludosa*.

9160 Ozolu meži

Latvijā ļoti rets biotops, aizņem apmēram 6434 ha platības jeb 0,1% no valsts teritorijas. Aizsargājams gan Eiropas Savienībā, gan Latvijā. Biotopam raksturīgi dabiskas attīstības struktūras elementi (mirusī koksne, dažādvecuma koki, atvērumi). Šis biotops ir nozīmīga dzīvotne epifītiskajām ķērpju un sūnu sugām, t.sk. aizsargājamajām, no kurām liela daļa saistīta tieši ar veciem platlapu kokiem. Biotops var kalpot kā šādu sugu izplatīšanās epicentrs. Ozolu mežu biotopam būtiskākā ir atvērumu dinamika jeb audzes pašizrobošanās, kas rodas, ja lielu koku vai dažus kokus izgāž vējš vai arī tas iet bojā citu iemeslu dēļ un kokaudzes vainagā veidojas atvērums.

Dabas lieguma teritorija, kā zināms, atrodas reģionā, kur agrāk pletās ozolu meži. Tomēr šie meži bija pakļauti izciršanai – koksni izmantoja kuģu būvniecībā u.c. ražošanā, bet auglīgās zemes arvien vairāk izmantoja lauksaimniecībā. No agrāk plaši izplatītajiem ozolu mežiem mūsdienās atlikuši vien nelieli fragmenti – tādi ir arī dabas liegumā, kopumā 4,4 ha t.i. tikai daži nogabali jeb 1% no ES nozīmes biotopiem jeb 0,4% no dabas lieguma teritorijas. Šis ir biotops (un vispār nogabali, kur sastopami vecie ozoli), kuram dabas liegumā jāpievērš īpaša uzmanība, jo nereti ozolu vainagos ieaug egles un noēno ozolus – te nepieciešami speciāli apsaimniekošanas pasākumi (skat. 4. nod.).

9160 Ozolu mežs – 2013. gadā bijusi biotopa kopšanas cirte – izvāktas egles no ozolu vainagiem..

Daudzi ozoli agrāk auguši atklātās vietās – piemēram, pļaviņās gar Tērvetes upi. Tiem raksturīgs zemu zaru vainags.

Biotops pieder Eiropas platlapju klases mežiem, zemsedze bagāta ar sugām, sezonālajā attīstībā veģetācijai raksturīgs pavasara aspekts – kopumā zemsedze līdzīga kā biotopā 9020* *Veci jaukti platlapju meži* – tajā dominē tās pašas sugas. Ar šo biotopu saistītas retas bezmugurkaulnieku, īpaši vaboļu, sugas – dabas liegumā tāds ir ļoti retais lapkoku praulgrauzis *Osmoderma barnabita*, kas konstatēts 3 vietās. Tomēr šai sugai nepieciešami atklātu vietu koki, neilglaicīgos mežu biotopos.

9080* *Staignāju meži*

Aizsargājams biotops gan Eiropā, gan Latvijā. Latvijā melnalkšņu staignāju meža biotopi sastopami samērā reti visā teritorijā un aizņem aptuveni 0,3% jeb 225 km² no valsts

teritorijas (Auniņš, 2010). Dabas liegumā šis biotops sastopams ļoti reti un aizņem tikai 8,6 ha. Diemžēl jau tā nedaudzos melnalkšņu staignājus vietām nosusinājuši meliorācijas grāvji un labā stāvoklī atrodas puse no šī biotopa. Pārējie (3,6 ha) atbilst šī biotopa 3. variantam (degradēti staignāji 9080*_3).

9080* Staignāja mežs teritorijas centrālajā daļā.

Melnalkšņu staignājs teritorijas rietumu daļā ar spēcīgām nosusināšanas pazīmēm.

Susināšanas neskartā staignājā dabas liegumā dominē krastmalas grīslis *Carex acutiformis*, bebrukārklīņš *Solanum dulcamara*, Eiropas vilknadze *Lycopus europaeus*, purva skalbe *Iris pseudacorus* u.c. Susināšanas skartos staignāja nogabalos atsedzas melnalkšņu stumbru pamatnes un zemsedze vāji atbilst staignāju prasībām.

91E0* *Aluviāli krastmalu un palieņu meži*

Aizsargājams biotops gan Eiropā, gan Latvijā. Biotops fragmentāri izplatīts visā valstī, galvenokārt saistīts ar upju krastmalām, biotops kopumā aizņem ap 0,1% no valsts teritorijas. Veģetāciju bieži ietekmē sezonāla applūšana, te raksturīgas mitru augteņu sugas. Dabas liegumā sastopams ļoti nelielā platībā (4 ha), kas ir 1% no ES nozīmes biotopiem teritorijā, turklāt šis biotops te ir daļēji degradētā stāvoklī (biotopa 3. variants). Periodiski slapjās, glejotās augsnēs veidojas pārmitrie ošu un melnalkšņu meži. Tajos parasti nav kūdras slāņa; applūšana veido smilšu sanes. Ūdeņu tuvums vai pārmitrā augsne nosaka pastāvīgi paaugstinātu gaisa mitrumu mežaudzē.

Aluviāls mežs pavasarī nelielas ūdensteces krastā.

Šajā biotopā vispār un arī dabas liegumā zemsedzē sastopama parastā vīgrieze *Filipendula ulmaria*, meža zirdzene *Angelica sylvestris*, birztales virza *Stellaria nemorum*, attālvārpu grīslis *Carex remota*, meža grīslis *C. sylvatica*, lēdzerkste *Cirsium oleraceum*, kosas *Equisetum spp.*, Eiropas vilknadze *Lycopus europaeus*, lielā nātre *Urtica dioica*, purva cietpiene *Crepis paludosa*, parastais apinis *Humulus lupulus*, pavasara mazpurenīte *Ficaria verna*, baltais vizbulis *Anemone nemorosa*. Dabas liegumā visas upītes ir regulētas – tāpēc faktiski izpaliek šim biotopam tik nepieciešamais sezonālais applūšanas faktors. Gar taisnotajām upītēm vietām vēl ir arī vecākas baltalkšņu audzes, tomēr tās neatbilst šī biotopa minimālajām prasībām.

Meža biotopu sociālekonomiskā vērtība un ietekmējošie faktori

Dabas lieguma mežu sociālekonomisko vērtību, pirmkārt, veido mežs kā koksnes resurss. Lieguma meži ekonomiskā ziņā ir vērtīgi – 52% no tiem ir sasniegušas vai pat pārsniegušas mežsaimnieciskās izmantošanas vecumu (pieaugušas un pāraugušas audzes), tomēr, ņemot vērā teritorijas dabas aizsardzības statusu un to dabas aizsardzības vērtību, šo mežu izmantošana saimnieciskām vajadzībām pieļaujama tikai pastāvošās dabas aizsardzības likumdošanas ietvaros un saskaņā ar izstrādāto lieguma zonējumu. Aizsargājamajos biotopos nav pieļaujama kritalu un sausokņu izvākšana, kā arī pameža tīrīšana. Kvartālstīgu tīrīšana ir atļauta un dažviet pat nepieciešama, jo tieši neaizaugušas, atklātas stīgas ir piemērota dzīvotne Biotopu Direktīvas II pielikuma sugai spilvainajam ancītim. Pēdējā laikā dabas liegumā notiek ierobežota mežsaimnieciskā darbība – valsts mežos tas saistīts ar ozolu mežu izkopšanu, bet nevalsts mežos intensīvāka mežsaimnieciskā darbība.

Ļoti liela ir dabas lieguma mežu kultūrvēsturiskā vērtība – ir zināms, ka šajos mežos 19. gs. beigās, 20. gs. sākumā ir bijis iršu dārzs ar bagātīgu vēsturi (skat. nodaļu 1.1.7.). Vēl nesen bija saglabājusies medību pils (bij. Mežvidu mājas), no kuras diemžēl palikušas tikai drupas. Tomēr ir saglabājusies aleja, kas veda uz medību pili, bet gar piebraucamo ceļu meža malā stādītas dažādas koku sugas – liepas, zirgkastaņas, kļavas, lapegles, pat skābarži un dižskābarži, kuri tagad izplatās paaugā ceļam tuvākajos meža nogabalos.

Dabas liegumā ir bagātīgi medību resursi. Medības liegumā ir atļautas saskaņā ar vispārējiem medību normatīvajiem aktiem, bet divās zonās jāievēro medību termiņi. Teritorijā medī 2 mednieku kolektīvi.

Dabas lieguma meži ir bagāti sēnēm, mazāk ar ogām. Tomēr samērā grūtās pieejamības dēļ šajā nolūkā dabas lieguma meži šķiet maz izmantoti.

Dabas lieguma mežiem ir augsta estētiskā un ainaviskā vērtība. Galvenokārt tas saistās ar vecajiem ozoliem, kuri teritorijā sastopami simtiem, bet pavasaros meži piesaista ar ziedošajām mežābelēm, kuras te sastopamas lielā skaitā. Veco mežaudžu dabiskais izskats ir vizuāli piesaistošs – te sastopami daudzi veci, dažkārt sūnām, ķērpjiem un sēnēm apauguši koki, to kritalas un sausokņi. Vietām kritalas un sausokņi aizšķērso ceļu, bet arī tā ir savdabīga ainava.

Nepārvērtējama ir mežu zinātniskā vērtība – ornitoloģiskie pētījumi mežā norisinās jau vismaz 35 gadus un ir uzkrājies bagātīgs faktu materiāls. Dabas liegumā ir vecākā monitorētā melnā stārķa ligzda (no 1983. gada), kura laiku pa laikam ir apdzīvota.

Par dabas liegumu ietekmējošiem un apdraudošajiem faktoriem vairāk nodaļā 2.1.2.

Dižkoki

Dabas liegumā ir simtiem lielu dimensiju ozolu. Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā nebija iespējams tos visus apmērīt un nokartēt – pārāk darbietilpīgs process, ko varētu veikt atsevišķa projekta ietvaros, bet iespēju robežās tika atzīmētas koordinātes tiem ozoliem, kuri ir sasnieguši potenciāla dižkoka (apkārtmērs 1,3 m augstumā 3,6 m) vai dižkoka (4 m) apkārtmērus. Pašreiz dabas liegumā ir apmērīti un uzņemtas koordinātes lielākai daļai potenciālo un dižkoku ozolu – reģistrēti 14 ozolu dižkoki un 18 ozolu potenciālie dižkoki. Konstatēta arī 1 egle-potenciālais dižkoks un 2 lapegles-potenciālie dižkoki. Ozolu vecums dabas lieguma vecākajiem ozoliem tiek lēsts pat vairāk kā 300 gadu, bet lielākā daļa veco ozolu ir 150-270 gadi (VMD taksācijas dati).

Literatūra

- Auniņš A.** (red.) 2010. Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. Rīga: Latvijas Dabas fonds. – 320 lpp.
- Ābele G.**, 1961. Piezīmes par Zemgales līdzenuma dienvidu daļas floru. P. Stučkas Latvijas Valsts Universitātes Botāniskā dārza raksti, XVII sējums, 45.-50. Lpp.
- Ābele G.** 1963. Mistrāja pētīšanas vēsture Latvijas PSR. P. Stučkas Latvijas Valsts Universitātes Zinātniskie raksti, 49. Sēj. Bioloģijas zinātnes. 2. Botānika 1., 31.-41. lpp.
- Bušs K.** 1976. Latvijas PSR meža tipoloģijas pamati. Rīga: LRZTIZPI, 24 lpp.
- Dabas aizsardzības plāns Latvijai** (WWF – Pasaules dabas fonda projekts nr. 4568). Rīga: LU Ekoloģiskais centrs, 1992. 163 lpp.
- Ek T., Suško U., Auziņš R.** 1998. Mežaudžu atslēgas biotopu inventarizācija (metodika). Rīga. 70 lpp.
- Latvijas PSR flora un veģetācija:** Rietumlatvijas ģeobotāniskais rajons/ L. Tabakas red. Rīga: Zinātne, 1977. 175 lpp. (krievu val.)
- Liepa I.**, 2005. Meža enciklopēdija. Apgāds "Zelta grauds".
- Priedītis N.** 1999. Latvijas mežs: daba un daudzveidība. Rīga: WWF Pasaules dabas fonds. 209 lpp.
- Rašomavičius V.** (red.) 2012. EB svarbos natūraliu buveiniu inventorizavimo vadovas. Vilnius.
- Tabaka L.**, 2001. Latvijas flora un veģetācija. Zemgales ģeobotāniskais rajons. 97 lpp.
- Zviedris A., Matuzāns J.**, 1960. Latvijas PSR meža tipi. Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība. 90 lpp.

2.3.2. Zālāji

Zālāji dabas liegumā aizņem tikai 18 ha jeb 1,5% no teritorijas platības. Tie galvenokārt šauru joslu veidā koncentrējas gar Tērvetes upi, dažās meža laucēs un pie Stērķu mājām. Aplūkojot 20. gs. 20-30-to gadu kartes, redzams, ka savulaik zālāji aizņēma lielākas platības – tie bija sastopami gan teritorijas ZA galā pie Zīļu mājām, gan teritorijas centrālajā daļā, gan plašākās teritorijās ap Stērķu mājām, kā arī pie bijušā ceļa no Nesavas muižas uz Aleksandrovska muižu Lietuvā. Taču zālāji ir pilnībā atkarīgi no to apsaimniekošanas – kamēr tos pļāva vai ganīja, tikmēr tie pastāvēja atklātā veidā. Pārtraucot apsaimniekošanu, lielākā daļa zālāju ir aizauguši un saglabājusies tikai daļa no agrākajām zālāju platībām, kuras vēl arvien pļauj vai vēl nesēn pļāva. Tomēr par bioloģiski vērtīgiem zālājiem šobrīd var atzīt tikai daļu, jo pārējos neapsaimnieko vai to vērtība zudusi citādu iemeslu dēļ.

Zālāju vērtība ir ļoti augsta – tos apdzīvo dzīvnieki, kuru ekoloģiskā niša ir tieši zālāji, vai arī tie mēdz tur baroties un atpūsties. Un, protams, augsta arī ir zālāju zinātniskā vērtība –

tikai dabiskajos zālajos var konstatēt īpaši aizsargājamus biotopus un atrast retas augu un dzīvnieku sugas. Pēc vietējo iedzīvotāju novērojumiem zālajos gar upi mēdz baroties melnais stārķis, plašākās pļavās dzirdamas griezes, te konstatēti 2 Eiropas nozīmes aizsargājami biotopi – tas viss ir pierādījums, cik svarīgi šādus zālājus saglabāt un uzturēt neaizaugušus.

Daļa no dabas lieguma zālāju biotopiem atbilst Latvijā īpaši aizsargājamiem biotopiem saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 421 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu sarakstu”, kā arī Eiropas Savienībā īpaši aizsargājamiem biotopiem saskaņā ar ES direktīvas 92/43/EEK I pielikumu.

Latvijas un Eiropas Savienības īpaši aizsargājami zālāju biotopi dabas liegumā, to sociālekonomiskā vērtība un ietekmējošie faktori

6510 Mēreni mitras pļavas

Latvijā un Eiropā rets un izzūdošs biotops, aizņem 0,08 % no valsts teritorijas. Dabas liegumā sastopams ļoti reti, nelielā platībā (7 ha) 2 vietās: 1) gar Tērvetes upi un 2) pie Stērķu mājām.

- 1) Gar Tērvetes upi (kreisajā krastā pretim atpūtas vietai) biotops iespējams agrāk bijis applūstošs, kad vēl nebija veikta upes gultnes taisnošana. Pašreiz tā ir 6510 *Mēreni mitra pļava* ar mozaīkveidā sastopamiem nelieliem biotopa 6410 *Mitri zālāji periodiski izzūstošās augsnēs* ieslēgumiem. 2015. gada vasarā vērtēts, ka zālājs vairākus gadus nav pļauts, taču šī paša gada septembrī tas tika nopļauts. Zālājs bija sācis aizaugt ar krūmiem un dominējoši kļuvuši augstie lakstaugi, kuri nomāc citas sugas – pļavas auzene *Festuca pratensis*, pļavas skarene *Poa pratensis*, slotiņu ciesa *Calamagrostis arundinacea*, parastā vīgrieze *Filipendula ulmaria*, meža suņburkšķis *Anthriscus sylvestris* u.c. Kaut arī pļavas auzene un pļavas skarene ir šo biotopu raksturojošas sugas, tomēr tām nav jādominē. Sastopamas arī citas mēreni mitriem zālājiem raksturīgas sugas – baltā madara *Galium album*, Sibīrijas latvānis *Heracleum sibiricum*, pūkainā pļavauzīte *Helictortichon pubescens*, pļavas dedestiņa *Lathyrus pratensis* u.c. Izkļaidus konstatētas 9 BVZ indikatorsugas: gaiļbiksīte *Primula veris*, zeltainā gundega *Ranunculus auricomus*, ziemeļu madara *Galium boreale*, dziedniecības ancītis *Agrimonia eupatoria*. Par biotopu 6410 liecina vairākas indikatorsugas: sāres grīslis *Carex panicea*, Hartmaņa grīslis *Carex hartmanii*, parastā čūskmēlīte *Ophioglossum vulgatum*, ķimeņlapu selīne *Selinum carvifolia*, Eiropas saulpurene *Trollius europaeus*.

Pārējie 2 zālāji, kas atzīti par BVZ un vienlaikus par Eiropas nozīmes biotopu 6510 *Mēreni mitras pļavas*, ir tālāk otrpus ceļa – tie vēl arvien tiek pļauti, bet nav sugām tik bagāti. Uz austrumiem tālāko zālāju pie medību tornīša mednieki izmantojuši dzīvnieku piebarošanai uz zemes – tur ir laukums, kur biotops stipri degradējies. Zālājs atpūtas vietā pie stenda un vēl tālāk uz R, kurš tiek visrūpīgāk pļauts, diemžēl neatbilst BVZ prasībām, iespējams, te kādreiz bijis uzarts un ierīkots dzīvnieku piebarošanas lauciņš. Protams, laika gaitā zālājs ir atjaunojies, bet kādam konkrētam biotopam atbilstošas veģetācijas nav un arī BVZ indikatorsugas nav atrodamas.

Zālājs Tērvetes upes kreisajā krastā
iepretim atpūtas vietai

Zālājs pie Stērķu mājām.

- 2) Pie Stērķu mājām ir vairāki zālāji, bet dabas liegumā ietilpst tikai 2 no tiem. Plašākais zālājs ir regulāri pļauts, bet iespējams, ka tā lielākajā daļā ir piesēta augstā dižauza, kura ievērojami dominē (iespējams arī neatbilstošas apsaimniekošanas dēļ pagātnē), tomēr te sastopamas vismaz 30 vaskulāro augu sugas, tostarp 4 indikatorsugas: matainā vēlpiene *Leontodon hispidus*, parastais vizulis *Briza media*, dziedniecības ancītis *Agrimonia eupatoria* un zilganais grīslis *Carex flacca*. Indikatorsugu nav daudz un tās satopamas izklaidus, tomēr zālāju regulāri pļaujot vai noganot, tas varētu uzlaboties. Šajā zālājā dzirdamas griezes.

Biotops dabas liegumā vērtējams kā viduvējas kvalitātes – gar Tērveti (iepretim atpūtas vietai) tas tiek neregulāri pļauts, bet pie Stērķu mājām dominējošās augstās dižauzas dēļ.

6410 Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs

Latvijā rets un izzūdošs biotops, aizņem tikai 0,02 % no valsts teritorijas jeb ap 1400 ha. Dabas liegumā konstatēti 2 vietās: 1) pie Stērķu mājām un 2) LVM 125. kvartāla 7. nogabalā.

- 1) Pie Stērķu mājām biotops satopams iepriekšaprakstītā zālāja (biotops 6510) malā, kur ir mitrāki augšanas apstākļi un ko nav skārusi augstās dižauzas piesēja. No biotopam raksturīgajām sugām te konstatētas vītola staģe *Inula salicina*, ovālā divlape *Listera ovata*, Baltijas dzegužpirkstīte *Dactylorhiza baltica*, no BVZ indikatorsugām – sāres grīslis *Carex panicea*, zilganais grīslis *C. flacca*, ziemeļu madara *Galium boreale* u.c. sugas. Līdzīga pļaviņa ir arī nedaudz uz dienvidiem, bet tā ir sašķīvota un atstāta. Iespējams, ka tā atjaunosies, bet pagaidām par BVZ to nevar uzskatīt.
- 2) LVM 125. kv. 7. nogabalā ir meža dzīvnieku barošanās lauce. Pēdējos gados nav pļauts, sāk aizaugt ar krūmiem, bet viegli atjaunojama, atsākot apsaimniekošanu. Sugu sastāvs līdzīgs kā iepriekšējam zālājam. Otra lauce 125. kv. 5. nog. neatbilst BVZ prasībām, bet vienalga uzturama atklātā, neaizaugušā stāvoklī.
- 3) Pie bij. mājvietas vecā ceļa malā 142. kv 8. nogabalā – šis nogabals intensīvi aizaug, par BVZ to arī nevar atzīt, tomēr šī meža lauce kopā ar zālājiem ap māju drupām būtu jāuztur atklātā, neaizaugušā veidā.

Zālāju **sociālekonomiskā vērtība** ir gana plaša – siena ieguve, ganības, rekreācija, ārstniecības augi, ogošana, medības, putnu u.c. dzīvnieku vērošana un vienkārši pievilcīgā atklātā ainava. Tas viss ir pieejams un izmantojams arī dabas liegumā „Ukru gārša”. Tomēr

tas prasa arī darba ieguldījumu, lai būtu pieejams. Ieteicamie zālāju apsaimniekošanas pasākumi aprakstīti 4. nodaļā.

Galvenie zālājus **negatīvi ietekmējošie faktori** dabas liegumā ir apsaimniekošanas pārtraukšana un ar to saistītā aizaugšana, meliorācija un upes gultnes taisnošana, meža dzīvnieku piebarošana uz zemes un zālāju uzaršana medījamo dzīvnieku piebarošanas lauciņu ierīkošanai (kas veikts agrāk, bet sekas jūtamas vēl tagad). Diemžēl daļa zālāju dabas liegumā ir zuduši, jo pārāk sen nav apsaimniekoti un aizauguši ar mežu (vietām gar Tērvetes upi), tomēr daļa ir vēl atjaunojama vai vienkārši jāturpina to uzturēšana. Arī šie ieteicamie apsaimniekošanas pasākumi aprakstīti 4. nodaļā. Medījamo dzīvnieku piebarošana uz zemes ir aizliegta ar MK noteikumiem Nr. 264 - dabas liegumā šī noteikuma neievērošana ir degradējusi daļu no bioloģiski vērtīga zālāja. Meliorācija un upišu gultņu taisnošana ir izmainījusi dabisko hidroloģisko režīmu.

2.3.3. Saldūdeņi

Dabas liegumu šķērso 3 upes – Tērvete, Cērpaine un Reņģe. Tās visas ir regulētas upes un neatbilst biotopa 3260 „*Upju straujtecēs un neregulēti upju posmi*” prasībām.

Upes regulēšanas darbi Tērvetes upē dabas lieguma teritorijā veikti jau 20. gs. 30-os gados (1939. g. meliorācijas kartē parādās kā pabeigta līdz atpūtas vietai), vēlāk turpināts 20. gs. otrajā pusē. Upe ir ar smilšainu, vietumis sīki oļainu grunti, tomēr straujtecēs tajā neveidojas. Dažās vietās ir nelieli bebru aizsprosti, tomēr jaatzīst, ka bebru dabas liegumā ir maz un to aizsprosti nelieli. Vienā vietā augšpus bebru dambja izveidojies neliels ūdens uzstādinājums, kas izveidojis vai nu jaunu upes līkumu vai atjaunojis agrāko. Tāpēc bebru darbība te vērtējama pozitīvi. Atsevišķās vietās ūdenī ieliekušies vai iekrituši nelieli koki – lai neveidotos lieki aizsprosti, tos vēlams no ūdens izvākt. Sakarā ar upes gultnes regulēšanu krasti nav augsti, bet stāvi (līdz 1 m), tāpēc nav izveidojusies raksturīga piekrastes augu veģetācija, tikai atsevišķās vietās ūdenī gar krastu sastopamas nelielas miežbrāļa *Phalaris arundinacea* vai grīšļu audzītes, bet vienlaidus ūdensaugu veģetācija gar krastiem un arī ūdenī nav novērojama. Tērvetes upē konstatēta biežā perlamutrene *Unio crassus*, tomēr tās populācija atzīta par vāju un neperspektīvu (skat. 2.4.5. nodaļu).

Šādas nelielas upītes ir raksturīgi un piemēroti biotopi ūdram *Lutra lutra*, kas te arī ir konstatēts. Zivju sugām Tērvete šajā posmā nav nozīmīga, arī ES nozīmes zivju sugas EMERALD projekta laikā nav konstatētas, plāna izstrādē zivju eksperts netika pieaicināts. Upes ūdeni izmanto meža dzīvnieki, upītes krastā barojas putni, novērots uzturamies melnais stārķis *Ciconia nigra*.

Dažviet zālajos gar upi var samanīt nelielas, zemas ieplakas – iespējams, ka tie ir bijušie Tērvetes upītes meandri pirms gultnes taisnošanas. Tagad tajos aug slaidais grīslis *Carex acuta* un miežbrālis *Phalaris arundinacea*, kas ir mitrumu mīlošas sugas.

Tērvetes upe dažādos vides pārskatos un atskaitēs novērtēta kā stipri piesārņota. Tas skaidrots ar intensīvi attīstīto lauksaimniecību šajā Zemgales reģionā. Novērojumi liecina, ka salīdzinoši silto ziemu rezultātā, kad gada aukstajā periodā nesasalst zeme un neveidojas sniega sega, no lauksaimniecībā izmantojamām teritorijām ar nokrišņiem virszemes ūdeņos pastiprināti tiek ienesti slāpekļa savienojumi. Šajos mēnešos (janvāris-aprīlis un novembris-decembris) nitrātu koncentrācijas atsevišķās Lielupes apgabala upēs, tostarp Tērvetē pārsniedz noteikto normatīvu. Plānots uzlabot upes stāvokli līdz 2021. gadam (Lielupes upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns 2010.- 2015. gadam). Arī jaunajos upju baseinu apsaimniekošanas plānos Tērvete atzīmēta kā upe ar sliktu ekoloģisko kvalitāti (2. perioda Upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāni un Plūdu riska pārvaldības plāni 22.12.2015.-2021.g.).

Tērvetes upes gultne ir smilšaina, vietām oļaina

Neliels bebra dambītis uz Tērvetes, augšpus tā dabiskojies upes līkumiņš

Abas pārējās upes – Reņģe un Cērpaine – arī ir regulētas un vēl vairāk līdzinās parastiem meliorācijas grāvjiem.

Sociālekonomiskā vērtība un ietekmējošie faktori

Ūdeņu sociālekonomiskā vērtība, pirmkārt, ir kā zivju resursam, bet, ņemot vērā dabas lieguma upīšu gultņu regulēšanu, šīs upes ir zaudējušas to sākotnējo vērtību un par nozīmīgiem zivju resursiem te nevar runāt. Tāpat arī zūd šo upīšu rekreatīvā vērtība.

Upju gultnes regulēšanas rezultātā ir izmainījies dabiskais hidroloģiskais režīms, nenotiek dabiska apkārtējo biotopu applūšana, iespējams, ka agrāk šo upīšu krastos bija palieņu zālāji, kas veic nozīmīgas ekoloģiskas funkcijas – regulē palu stiprumu, nodrošina barības vielu apriti, attīra virsūdeņus. Arī mežos nelielo upīšu krastos nereti veidojas mitruma apstākļiem atbilstoši biotopi, kas pašreizējos apstākļos vairs nav iespējams. Šādas regulētas upes zaudē arī savu ainavisko vērtību, jo lielākoties atgādina vienkārši meliorācijas grāvjus.

2.3.4. ES un Latvijas īpaši aizsargājamo biotopu izvērtējums dabas liegumā

Ik sešus gadus visas ES dalībvalstis gatavo ziņojumu Eiropas Komisijai par apdraudēto un īpaši aizsargājamo biotopu un sugu stāvokli katrā valstī, ko nosaka Eiropas Padomes 1992. gada 21. maija direktīvas 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību 17. pants. Ziņojuma būtība ir novērtēt sasniegto ceļā uz valstu apņemšanos apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos. Latvija šo ziņojumu pirmo reizi iesniedza 2007. gadā, bet 2012. gada septembrī tika iesniegts jau 2. šāds ziņojums par 2007.-2012. gada periodu. 2.4. tabulā sniegts dabas liegumā ES nozīmes sastopamo biotopu pārskats, vērtējot tos šī ziņojuma aspektā.

2.4. tabula
Dabas liegumā konstatēto ES un Latvijas nozīmes aizsargājamo biotopu
izvērtējums Biotopu Direktīvas 17. panta aspektā

ES nozīmes aizsargājamā biotopa kods un nosaukums (* - prioritārs biotops)	ES nozīmes aizsarg. biotopa labvēl. aizsardz. stāvokļa novērtēj. valstī kopumā (atbilstoši ETC datiem)	Latvijas nozīmes īpaši aizsargājamā biotopa kods un nosaukums	Biotop a platība (ha) teritorijā	% no dabas lieguma	ES nozīmes aizsargājamā biotopa platības attiecība (%) pret biotopa platību Natura2000 teritorijās Latvijā	ES nozīmes aizsargājamā biotopa platības attiecība (%) pret biotopa platību valstī kopumā
9020* Veci jaukti platlapju meži	U2-	1.6.Veci jaukti platlapju meži	342	30	18	4
9050 Lakstaugiem bagāti egļu meži	Nav vērtēts 2012. gadā	-	137	12,3	-	-
9080* Staigņāju meži	U2-	1.15. Staigņāju meži	8,6	0,7	0,1	0,03
91E0* Aluviāli krastmalu un palieņu meži	U2-	1.11. Aluviāli krastmalu un palieņu meži	4,1	0,4	0,02	0,005
9160 Ozolu meži	U 2x	1.9. Ozolu meži	4,4	0,4	0,06	0,006
6140 Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs	U2-	3.23.Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs	1,9	0,1	0,3	0,14
6510 Mēreni mitras pļavas	U 2x	3.27. Mēreni mitras pļavas	7,5	0,7	0,42	0,15

Apzīmējumi

Ar * atzīmēti ES prioritāri aizsargājamās dzīvotnes

FV	Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable)
U1	Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate)
U2	Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Unfavourable-Bad)
XX	Aizsardzības stāvoklis nezināms (Unknown)

Apzīmējumi dzīvotnes aizsardzības stāvokļa tendencei:

- + uzlabojas
- pasliktinās
- = stabils
- x nezināms

No tabulas redzams, ka neviens no biotopiem pēdējā ziņojuma (2012.) laikā nav vērtēts kā labvēlīgs, visi vērtēti kā nelabvēlīgi-slikti. Biotops 9020* *Veci jaukti platlapju meži* dabas liegumā aizņem ievērojamas platības – 342 ha, kas ir 3,4 km² jeb 18% no visiem šī biotopa mežiem Natura 2000 vietās Latvijā jeb 4% no šī biotopa platībām Latvijā kopumā. Kaut arī daļa no šī biotopa vērtēti tikai kā PDMB, tas nozīmē, ka to vērtīgāko stadiju tie sasniegs vēl pēc gadiem, tomēr šis skaitlis rāda teritorijas nozīmīgumu šī biotopa saglabāšanas un aizsardzības ziņā. Iespējams, ziņojumā dati par šī biotopa platībām Latvijas Natura 2000 teritorijās nav pilnīgi, jo nav nokartētas visas Natura 2000 teritorijas.

2.4. Sugas

2.4.1. Vaskulārie augi, sūnas, ķērpji, sēnes

Teritorijas flora un veģetācija, tās izpētes vēsture

Zemgales ģeobotāniskā rajona flora ir savdabīga, to ietekmējuši 2 faktori – īpatnēji dabas apstākļi un sena, intensīva cilvēka darbība, pārvēršot dabīgas veģetācijas platības lauksaimniecības zemēs. Meži te saglabājušies nelielu fragmentu veidā un aizņem vidēji 10-12 % no ģeobotāniskā rajona platības, tos ietver auglīgas lauksaimniecībā izmantojamas zemes. Tomēr, neskatoties uz ilgstošu antropogēno ietekmi šajā rajonā, mežos saglabājusies ievērojama platlapu koku līdzdalība, bet dominējošais meža augšanas apstākļu tips ir gārša, kas nodrošina arī bagātīgu veģetāciju uz auglīgām, ģeobotāniskajam rajonam raksturīgajām karbonātiskajām augsnēm.

20. gs. 50.-60.-os gados Zemgales reģiona mežus (konkrētāk gāršas apakštipu – mistrāju) pētījusi Latvijas Universitātes botāniķe Gaida Ābele un konstatējusi te lielu augu sugu bagātību – šādos mežos sastopamas 260 vaskulāro augu, sūnu un ķērpju sugas. Mūsdienās mistrāju kā atsevišķu meža augšanas apstākļu tipu vairs neizdala, to ietver gāršas augšanas apstākļu tips.

Atsevišķi herbārija vākumi atrodami Latvijas Universitātes Bioloģijas institūta herbārijā (LATV), jo 20. gs. 80-to gadu beigās, 90-to gadu sākumā Botānikas laboratorijas darbinieki pētīja pēdējo no astoņiem Latvijas ģeobotāniskajiem rajoniem – Zemgali. Kopumā šajā, vismazākajā Latvijas ģeobotāniskajā rajonā, konstatētas 1000 vaskulāro augu sugas no 106 dzimtām un 449 ģintīm (Tabaka, 2001).

Meži dabas liegumā aizņem 98 %. Sugām bagātākās ir gāršas, kuras dabas liegumā aizņem 82% no visām meža zemēm. Sastopamas ošu, apšu, bērzu, egļu un pavisam nedaudz ozolu gāršas. Lielākoties dominē mistrotas šo koku sugu audzes. Zemsedzē dominē nemorālais pavasara aspekts un bieži sastopamas tādas sugas kā baltais vizbulis *Anemone nemorosa*, dzeltenais vizbulis *A. ranunculoides*, zilā vizbulīte *Hepatica nobilis*, ziemas kaņepene *Mercurialis perennis*, kumeljpēda *Asarum europaeum*, spuļģītis *Stellaria holostea*, ārstniecības lakacis *Pulmonaria obscura*, pavasara dedestiņa *Lathyrus vernus* un ļoti bagātīgi citur Latvijā reti sastopamā villainā gundega *Ranunculus lanuginosus*. Lielākās platības aizņem ošu gāršas, mazāk apšu, bērzu vai egļu gāršas. Pirms teritorijas meliorācijas te bijuši arī mitrāki meži – slapjās gāršas un slapjie vēri, nedaudz arī dumbrāji. Tagad šo mežu vietā 12 % teritorijas aizņem platlapju ārenis, un pavisam nelielas platības aizņem dumbrāji, kur raksturīgas vairākas grīšļu sugas, bebrukārkliņš *Solanum dulcamara*, Eiropas vilknadze *Lycopus europaeus*, purva rūgtdille *Peucedanum palustre* u.c.

Zālāji dabas liegumā sastopami ļoti nelielās platībās, tās laika gaitā sarūk, jo zālāji aizaug. Sīkāk par zālājiem 2.3.2. nodaļā. Teritorijas plašākajā zālājā pie Stērķu mājām vērojams, ka iespējams te savulaik piesēta augstā dižauza, bet sastopamas arī dabisku zālāju indikatoraugi. Zālājs līdz šim ir pļauts un tas jāturpina arī turpmāk.

Dabas liegumā „Ukru gārša” 2015. gada apsekošanas rezultātā tika konstatēta 13 īpaši aizsargājamas un retas vaskulāro augu sugas (2.5. tab.). Viena no tām – spilvainais ancītis *Agrimonia pilosa* ir arī ES Biotopu direktīvas II pielikuma suga. Konstatētas arī 3 sūnu, 1 ķērpju un 3 sēņu sugas, kuras nav īpaši aizsargājamo sugu sarakstā, bet ir dabisko mežu (DMB) indikatoraugi. No agrāk zināmajām, tolaik aizsargājamām, 8 vaskulāro augu sugām konstatētas visas un atrastas vēl 5 jaunas sugas. Īpaši jāatzīmē 4 augu sugas, kurām Latvijā ir izplatības areāla robeža un ārpus tā šīs sugas sastopama ļoti reti: spilvainais ancītis, lielā zvaigznīte, pūkainā asinszāle un villainā gundega. Tuvu areāla robežai aug arī Benekena zaķauza.

Īpaši aizsargājamās un retās vaskulāro augu sugas

Spilvainais ancītis *Agrimonia pilosa* Ledeb. Vienīgā ES Biotopu direktīvas 2. pielikuma augu suga dabas liegumā. Latvijā sastopams galvenokārt valsts austrumu daļā, jo Latviju šķērso sugas izplatības areāla rietumu robeža. Valsts austrumu daļā suga nav retums, turklāt nav izvēlīga biotopu ziņā – to var atrast uz meža celiņiem, īpaši balstakšņu mežos, uz stigām lapkoku mežos, mežmalās. Sugu Latvijā nevar uzskatīt par apdraudētu. Dabas liegums „Ukru gārša”, iespējams, ir pēdējā vieta tik tālu uz rietumiem, kur piemērotos biotopos šī suga vēl ir diezgan bagātīgi pārstāvēta, tālāk uz rietumiem Kurzemē jau sastopamas tikai atsevišķas nelielas atradnes un pašos valsts rietumos nav sastopama nemaz. Dabas liegumā aug uz baltakšņu ieskauda celiņa gar Tērvetes upi, kā arī uz stigām – tieši šādi biotopi ir sugai raksturīgi, tomēr jāseko, lai šie biotopi neaizaugtu un saglabātos kā stigas vai ceļi bez intensīvas slodzes. Atrasta 9 vietās, turklāt viena atradne var lineāri stiepties pat apmēram 100 m garumā. Kopumā saskaitīti ap 320 augu stublāji. Dabas liegumā pirmo reizi atrasta 2008. gadā, veicot biotopu monitoringu.

Lielā zvaigznīte *Astrantia major* L. Latvijā sasniedz izplatības areāla ziemeļu robežu un sastopama ļoti reti – tikai Zemgalē un tikai dažās ĪADT – dabas liegumā „Skujaines un Svētaines ieleja”, kā arī dabas parkā „Tērvete”. Lielākoties sastopama mazu, dabisku upīšu krastos. Atradnes apdraud arī upju regulēšana. Iespējams, ka arī dabas liegumā „Ukru gārša” šī suga kādreiz pirms upju regulēšanas ir bijusi biežāk sastopama. Pašreiz dabas liegumā sastopama vien dažās atradnēs nedaudz eksemplāru. Vecie herbāriju atradumi liecina, ka pirmo reizi suga te atrasta jau 1912. gadā (Zandbergs, Latvijas Universitātes herbārijs).

Benekena zaķauza *Bromopsis benekenii* (Lange) Holub Latvijā sastopama reti – bagātīgos platlapju un jauktos mežos, galvenokārt upju nogāzēs. Benekena zaķauza ir dabisko mežu speciālā suga, aug ilglaicīgos, dabiskos, vecos platlapju vai jauktos mežos, sugu var apdraudēt mežu izciršana. Dabas liegumā pirmo reizi atrasta 1990. gadā (LATV–Bioloģijas institūta herbārijs), pašreiz zināma tikai viena atradne – visticamāk tā ir tā pati agrāk konstatētā vieta.

Mīkstā cietpiene *Crepis mollis* (Jacq.) Asch. Latvijā reti sastopama, galvenokārt valsts centrālajā daļā, aug tuvu izplatības areāla ziemeļu robežai. Sastopama krūmainās pļāvās,

mežmalās, arī dabas liegumā atrasta mēreni mitrā zālājā pie Tērvetes, mežmalā. Pirmo reizi te atrasta 1990. gadā (LATV– Bioloģijas institūta herbārijs).

Baltijas dzegužpirkstīte *Dactylorhiza baltica* (Druce) Soó Latvijā sastopama diezgan bieži mēreni mitrās un mitrās pļavās, krūmājos, ceļmalās un grāvjmalās. Dabas liegumā atrasta nedaudz vietās – zālājā pie Jaunajiem Stērķiem un pie Tērvetes upes.

Plankumainā dzegužpirkstīte *Dactylorhiza maculata* (L.) Soó Latvijā sastopama pāreji un aug zāļu un pārejas purvos, purvainos mežos. Dabas liegumā pagaidām zināma vienā atradnē, kur aug ļoti mitrā pļavā. Šīs abas dzegužpirkstīšu sugas apdraud mitruma apstākļu izmaiņas, nosusinot tām piemērotus biotopus.

Pūkainā asinszāle *Hypericum hirsutum* L. Latvijā sasniedz izplatības areāla ziemeļu robežu un sastopama ļoti reti – tikai Zemgales līdzenuma nelielajos mežu fragmentos, kur to tomēr var atrast biežāk, un Latvijas pašos dienvidaustrumos Pilskalnes apkārtnē. Dabas liegumā sastopama dažās atradnēs, iespējams ir vairāk, bet augu apsekošana teritorijā notika vasaras pirmajā pusē, kad pūkainā asinszāle vēl nav izaugusi. Pirmo reizi šajā teritorijā atrasta 1973. gadā, vēlāk vēl vairākkārt (LATV). Sugu apdraud mežu izciršana.

Vīru dzegužpuķe *Orchis mascula* L. Latvijā sastopama diezgan reti, parasti mitrās vai avoksnainās pļavās. Šeit ir viens no retajiem gadījumiem, kad vīru dzegužpuķe sastopama mežā (nesen otra tāda atradne atrasta Ruņupes ielejā nogāžu mežā). Sugai nepieciešami mitri augšanas apstākļi, to var apdraudēt biotopu nosusināšana. Dabas liegumā konstatēta 2 vietās biotopu monitoringa laikā 2008. gadā (A.Opmaņa pers. ziņoj.).

Smaržīgā naktsvijole *Platanthera bifolia* (L.) Rich. Latvijā sastopama pļavās, krūmājos, meža laucēs, platlapju, platlapju-egļu, egļu, jauktos un lapukoku mežos, dažkārt arī pārejas purvos. Dabas liegumā atrasta nelielā skaitā dažās vietās. Zālajos šo sugu var apdraudēt biotopa nosusināšana, mežos – izciršana un nosusināšana.

Skrajziedu skarene *Poa remota* Forselles Latvijā sastopama reti un aug dabiskos mitros un slapjos platlapju, platlapju-egļu un skujkoku mežos, melnalkšņu staignajos. Kā jau daudzas DMB sugas, arī skrajziedu skarene ir atkarīga no stabiliem, ilglaicīgiem mitruma apstākļiem un negatīvi to var ietekmēt biotopa nosusināšana, izciršana. Dabas liegumā atrasta 2 vietās slapjos mežos.

Bezdelīgactiņa *Primula farinosa* L. Latvijā sastopama nereti, tomēr sugas izplatība pēdējo 50 gadu laikā krietni sarukusi piemēroto biotopu nosusināšanas dēļ. Sastopama kaļķainos zāļu purvos un kūdrainās pļavās. Ņemot vērā, ka augsnes dabas liegumā ir viegli karbonātiskas, bezdelīgactiņās atrašana šeit ir diezgan likumsakarīga. Konstatēta zālājā pie stenda un ceļmalas grāvī ceļā uz atpūtas vietu.

Parastā čūskmēlīte *Ophioglossum vulgatum* L. Nav īpaši aizsargājama suga (bet ir BVZ indikatorsuga), diezgan reti sastopama mitrās pļavās. Arī dabas liegumā atrasta mēreni mitrā, aizaugošā, jau vairākus gadus nepļautā zālājā nedaudz eksemplāri. Sugu var apdraudēt piemēroto zālāju biotopu neapsaimniekošana, kad ieviešas par čūskmēlīti augumā daudz augstākas lakstaugu sugas, kuras sāk dominēt un nomākt nelielo augu.

Villainā gundega *Ranunculus lanuginosus* L. Viena no sugām, kuras izplatības areāls Latvijā sasniedz ziemeļu robežu, sastopama ļoti reti, izņemot Zemgales fragmentāros mežu

pušus, kur vietām tā sastopama pat bieži. Tieši tā tas ir dabas liegumā, kur villainā gundega sastopama ļoti bieži gandrīz visā teritorijā, vairāk tās austrumu daļā. Pirmās ziņas par šo sugu dabas liegumā ir no 1955. gada. Sugu apdraud mežu izciršana.

Sūnu sugas

Īssetas nekera *Neckera pennata* Hedw. Latvijā sastopama diezgan pārti dabiskos mitros platlapju, jauktos un egļu mežos uz platlapju un nereti apšu stumbriem – gan uz augošiem kokiem, gan sausokņiem un kritālām. DMB indikatorsuga, atkarīga no stabiliem un ilglaicīgiem apstākļiem, apdraud mežu izciršana, biotopu fragmentācija. Dabas liegumā atrasta aptuveni 20 vietās, galvenokārt uz apsēm. Piemērotu biotopu te daudz, varētu būt sastopama ievērojami vairāk, bet acīmredzot negatīva ietekme ir veco mežu biotopu fragmentācijai.

Gludā nekera *Neckera complanata* (Hedw.) Huebener Latvijā sastopama vecos platlapju vai mistrotos mežos, dabas liegumā tikai 1 atradnē, retākā no sūnu sugām dabas liegumā.

Līklapu novellija *Nowellia cavifolia* (Dicks.) Mitt. Nav īpaši aizsargājama suga, bet ir DMB indikatorsuga, diezgan bieži sastopama lapu koku mežos uz kritālām. Arī dabas liegumā sastopama bieži.

Rudens džeimsonīte *Jamesoniella autumnalis* (DC.) Steph. Latvijā sastopama diezgan reti dabiskos mežos uz lapukoku (galvenokārt melnalksnis un bērzs) stumbriem, to pamatnēm, kā arī uz lapukoku un skujkoku kritālām. Dabas liegumā atrasta 1 vietā.

Tievā gludlape *Homalia trichomanoides* (Hedw.) Schimp dabas liegumā sastopama ļoti bieži.

Ķērpju sugas

Pumpurainā akrokordija *Acrocordia gemmata* (Ach.) A.Massal. Nav īpaši aizsargājama, bet ir dabisko mežu indikatorsuga, sastopama uz platlapju stumbriem, arī uz apsēm. Dabas liegumā atrasta 4 vietās uz apsēm.

Iesarkanā bacīdija *Bacidia rubella* (Hoffm.) A. Massal. Arī DMB indikatorsuga, līdzīgi kā iepriekšējā suga sastopama uz platlapju stumbriem, arī uz apsēm. Dabas liegumā atrasta dažās vietās uz kritušu ozolu stumbriem vai stubbeņiem.

Sīkpunktainā artonija *Arthonia byssacea* (Weigel.) Almq. DMB speciālā suga, sastopama uz lapu kokiem, biežāk uz platlapjiem, īpaši ozoliem. Dabas liegumā konstatēta 4 atradnēs.

Rakstu ķērpis *Graphis crispa* (L.) Ach un **parastā sprogaine** *Ulota crispa* (Hedw.) Brid. dabas liegumā sastopami ļoti bieži.

Sēņu sugas

Lapukoku svečtursēne *Clavicornia pyxidata* (Pers.: Fr.) Doty DMB indikatorsuga. Latvijā sastopama ne bieži uz trūdošas lapu koku koksnes. Dabas liegumā atrasta vairākās vietās uz koku kritālām.

Milzu cietpiepe *Phellinus populicola* Niemalā DMB indikatorsuga, aug tikai uz dzīvu apšu stumbriem. Latvijā sastopama vecos apšu mežos. Dabas liegumā sastopama vienā atradnē uz apses.

Kastaņbrūnā kātiņpiepe *Polyporus badius* (Pers: F.S. Gray) Schwein Latvijā sastopama samērā reti, atrodama uz lapu koku kritālām. Dabas liegumā atrasta uz pussatrupējušas bērza kritalas.

Plaisājošā rūtainē *Xylobolus frustulatus* (Pers.:Fr.) Boidin. Latvijā sastopama reti, uz atmirušu ozolu stumbriem. Dabas liegumā konstatēta 1 atradnē.

2.5. tabula.

Īpaši aizsargājamās, retās un DMB vaskulāro augu, sūnu, ķērpju un sēņu sugas, to aizsardzības statuss, izplatība valstī un sastopamība dabas liegumā

Zinātniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	BVZ	DMB	LSG	ĪAS	MIK	BAL	ES	Sastopamība valstī	Sastopamība DL
Vaskulārie augi										
<i>Agrimonia pilosa</i>	Spilvainais ancītis	-	-	-	-	-	+	II, IV	Diezgan bieži valsts A daļā, R daļā ļoti reti	Reti uz stigām un uz ceļa gar Tērveti 9 vietās
<i>Astrantia major</i>	Lielā zvaigznīte	-	-	2	+	+	2	-	Ļoti reti	Ļoti reti, 2 vietās
<i>Bromopsis benekenii</i>	Benekena zaķauza	-	s	2	+	+	2	-	Reti	Ļoti reti, 1 vietā
<i>Crepis mollis</i>	Mīkstā cietpiene	-	-	2	+	+	2	-	Reti	Ļoti reti, 1 vietā
<i>Dactylorhiza baltica</i>	Baltijas dzegužpirkstīte	+	-	4	+	-	4	-	Diezgan bieži	Reti
<i>Dactylorhiza maculata</i>	Plankumainā dzegužpirkstīte	+	-	4	+	-	4	-	Diezgan reti	Ļoti reti
<i>Hypericum hirsutum</i>	Pūkainā asinszāle	-	-	3	+	+	3	-	Reti	Reti
<i>Orchis mascula</i>	Vīru dzegužpuķe	-	-	3	+	+	3	-	Diezgan reti	Ļoti reti, 2 vietās
<i>Ophioglossum vulgatum</i>	Parastā čūskmēlīte	+	-	-	-	-	+	-	Diezgan reti	Ļoti reti, 1 vietā
<i>Platanthera bifolia</i>	Smaržīgā naktsvijole	+	-	4	+	-	4	-	Diezgan reti	Reti
<i>Poa remota</i>	Skrajziedu skarene	-	s	3	+	+	2	-	Reti	Ļoti reti, 1 vietā
<i>Primula farinosa</i>	Bezdelīgactiņa	+	-	2	+	-	2	-	Diezgan reti	Reti
<i>Ranunculus lanuginosus</i>	Villainā gundega	-	s	3	+	+	3	-	Diezgan reti	Ļoti bieži
<i>Sanicula europaea</i>	Eiropas dziedēnīte	-	i	-	-	-	+	-	Diezgan bieži	Diezgan bieži
Sūnas										
<i>Homalia</i>	Tievā gludlape		i	-	-	-	-	-	Diezgan	Ļoti bieži

<i>trichomanoides</i>									bieži	
<i>Jamesoniella autumnalis</i>	Rudens džeimsonīte		i	-	-	-	-	-	Diezgan bieži	Ļoti reti
<i>Nowellia cavifolia</i>	Līklapu novellija		i	-	-	-	-	-	Diezgan bieži	Ļoti bieži
<i>Neckera pennata</i>	Īssetas nekera		i	-	-	-	-	-	Diezgan bieži	Diezgan bieži
<i>Neckera complanata</i>	Gludā nekera		i	2	+	-	-	-		
Ķērpji										
<i>Acrocordia gemmata</i>	Pumpurainā akrokordija		i	-	-	-	-	-	Diezgan bieži	Diezgan bieži
<i>Arthonia byssacea</i>	Sīkpunktainā artonija		s	-	+	+	-	-	Diezgan bieži	Reti
<i>Bacidia rubella</i>	Iesarkanā bacīdija		i	-	-	-	-	-	Reti	Diezgan bieži
<i>Graphis scripta</i>	Rakstu ķērpis		i	-	-	-	-	-	Bieži	Ļoti bieži
<i>Lecanactis abietina</i>	Dižegļu lekanaktis		i	-	-	-	-	-	Bieži	Samērā bieži
<i>Ulota crispa</i>	Parastā sprogaine		i	-	-	-	-	-	Bieži	Ļoti bieži
Sēnes										
<i>Clavicoora pyxidata</i>	Lapukoku svečtursēne		i	-	-	-	-	-	Diezgan bieži	Diezgan bieži
<i>Phellinus populicola</i>	Milzu cietpiepe		i	-	-	-	-	-	Diezgan bieži	Ļoti reti
<i>Polyporus badius</i>	Kastaņbrūnā kātiņpiepe		s	-	-	-	-	-	Diezgan reti	Ļoti reti
<i>Xylobolus frustulatus</i>	Plaisājošā rūtaine		s	1	+	+	-	-	Reti	Ļoti reti

Apzīmējumi:

BVZ – bioloģiski vērtīgo zālāju indikatorsugas;

DMB – Dabisko meža biotopu speciālās (s) un indikatorsugas (i) (Suško, 1998, Ek, Suško, Auziņš, 1998);

LSG – aizsardzības kategorija Latvijas Sarkanajā grāmatā (LSG, 2003);

ĪAS – īpaši aizsargājama suga (MK noteikumi nr. 396., 14.11.2000., grozījumi 27.07.2004.);

MIK – sugas aizsardzības nodrošināšanai var dibināt mikrolietumus (MK noteikumi nr.940., 18.12.2012.);

BAL – Baltijas reģiona sarkanā grāmata (Red Data Book of the Baltic Region, 1993); 0-izzudis, 1-apdraudēts, 2-juftgs, 3-rets, 4-rūpes prasošs, + valstī sastopams.

ES – Eiropas Sugu un biotopu direktīva 92/43/EEC (21.05.1992). II, IV un V – šīs direktīvas pielikumi.

Dabas liegumā sastopama tikai viena Eiropas Biotopu direktīvas II pielikuma augu suga - 2.6. tabulā sniegts izvērtējums par šīs sugas populācijas lielumu dabas liegumā un valstī kopumā.

2.6. tabula.

Eiropas Padomes direktīvas 92/43/EEK II pielikumā iekļauto augu sugu populāciju novērtējums dabas liegumā "Ukru gārša"

Sugas nosaukums	Sastopamība*	Sugas populācijas lielums teritorijā		Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju Natura2000 teritorijās Latvijā kopumā	Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju valstī	Sugas dzīvotnes platība (ha)**	Sugas dzīvotnes platības attiecība (%) pret sugas dzīvotnes platību valstī	Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī kopumā
		Min.	Maks.					
Spilvainais ancītis <i>Agrimonia pilosa</i>		320	500	3,2	2,5	Stigas, celiņi 1-2 ha	Valstī platība nav vērtēta	FV

2.7. tabula.

ES un Latvijā īpaši aizsargājamās augu sugas un to aizsardzības statuss

Sugas nosaukums	Sugas aizsardzības statuss valstī		Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī kopumā (atbilstoši ETC datiem, tikai direktīvu pielikumos iekļautajām sugām)
	Īpaši aizsargājama suga atbilstoši 14.11.2000. MK noteikumiem Nr.396 (ar ¹ atzīmēt mikroliegumu sugas 18.12.2012. MK noteikumiem Nr.940)	Putnu vai Biotopu direktīvu (BD) pielikumos iekļauta suga (ar * atzīmē prioritārās sugas)	
Spilvainais ancītis <i>Agrimonia pilosa</i>	-	BD II, IV	FV
Lielā zvaigznīte <i>Astrantia major</i>	ĪAS ¹	-	-
Benekena zaķauza <i>Bromopsis benekenii</i>	ĪAS ¹	-	-
Mīkstā cietpiene <i>Crepis mollis</i>	ĪAS ¹	-	-
Baltijas dzegužpirkstīte <i>Dactylorhiza baltica</i>	ĪAS	-	-
Plankumainā dzegužpirkstīte <i>Dactylorhiza maculata</i>	ĪAS	-	-
Pūkainā asinszāle <i>Hypericum hirsutum</i>	ĪAS ¹	-	-
Vīru dzegužpuķe <i>Orchis mascula</i>	ĪAS ¹	-	-
Smaržīgā naktsvijole <i>Platanthera bifolia</i>	ĪAS	-	-
Skrajziedu skarene <i>Poa remota</i>	ĪAS ¹	-	-
Bezdelīgactiņa <i>Primula farinosa</i>	ĪAS ¹	-	-
Villainā gundega <i>Ranunculus lanuginosus</i>	ĪAS ¹	-	-

Apzīmējumi:

Ar * atzīmēti ES prioritāri aizsargājamās dzīvotnes

FV	Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable)
U1	Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate)
U2	Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Unfavourable-Bad)
XX	Aizsardzības stāvoklis nezināms (Unknown)

Literatūra

Ābele G., 1961. Piezīmes par Zemgales līdzenuma dienvidu daļas floru. P. Stučkas Latvijas Valsts Universitātes Botāniskā dārza raksti, XVII sējums, 45.-50. lpp.

Baroniņa V., 1986. Ranunculus lanuginosus L. Grām.: Latvijas PSR floras horoloģija. 47. lpp.

Bumbure M., 1955. LPSR Flora. II sēj. Latvijas valsts izdevniecība, Rīga. 274. lpp.

Fatare I., 1992. Vides aizsardzība Latvijā. 3. Latvijas floras komponentu izplatības analīze un tās nozīme augu sugu aizsardzības koncepcijas izstrādāšanā. LR Vides aizsardzības komitejas pētījumu centrs. 258 lpp.

Fatare I., 1986. Hypericum hirsutum. Grām.: Latvijas PSR floras horoloģija. 37. lpp.

Tabaka L., 2001. Latvijas flora un veģetācija: Zemgales ģeobotāniskais rajons. – Rīga: Latvijas Universitāte, 98 lpp.

Ziņojums Eiropas Komisijai par biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā
Novērtējums par 2007.-2012. gada periodu

http://bd.eionet.europa.eu/activities/Reporting/Article_17/Reports_2013/Member_State_Deliveries

2.4.2. Putni

Teritorijas īpaši aizsargājamo putnu faunas raksturojums

Dabas liegumā "Ukru gārša" konstatētas 20 Putnu direktīvas 1. pielikuma sugas, no kurām 13 ligzdo, bet 7 teritorijā uzturas tikai epizodiski, jo vai nu ligzdo vai dzīvo tiešā robežu tuvumā ārpusē (2.8. tab.).

2015. gadā iegūtie putnu sugu populāciju vērtējumi teritorijā apliecina jau agrāk konstatēto, ka vairākām īpaši aizsargājamām meža putnu sugām teritorija ir nozīmīga ligzdošanas vieta, jo te sastopami lielākā skaitā.

Salīdzinoši nelielajā dabas liegumā ligzdo 2 pāri melno stārķu, 7 pāri mazo ērgļu, 8-10 pāru baltmugurdzeņu un 14-18 pāru vidējo dzeņu. Tādēļ teritorija ir nozīmīga tām putnu sugām, kuru eksistencei nepieciešams tieši jauktu koku vecs, maz fragmentēts mežs, kas bagāts ar struktūrelementiem (kritālas, sausi koki, stubeņi un tml.) un kāds modernajā mežsaimniecībā neveidojas. Tādēļ dabas liegumam ir ļoti nozīmīga loma putnu faunas saglabāšanā. Kopējā īpaši aizsargājamo putnu sugu daudzveidība teritorijā vai tiešā tās tuvumā ir ievērojama, turpmāk iespējama vēl dažu citu sugu sastapšana.

2015.gada pavasara periodā teritorijā veiktas Natura 2000 programmā plānotās uzskaites divos maršrutos, kas aptvēra dabas lieguma austrumu un rietumu daļas.

Uzskaišu laikā speciāli skaitītas šādas sugas: baltmugurdzenis, vidējais dzenis, melnā dzilna, pelēkā dzilna, dzērve, mežirbe, kā arī reģistrētas visas citas novērotās Putnu direktīvas I pielikuma sugas. Vasaras periodā pirmā uzskaitē veikta ķīķim un melnajam stārķim.

Mazā ērgļa speciālajā monitoringa programmā paraglaukumā « Bukaiši » apsektas ligzdas pāru ligzdošanas teritorijās un skaidrota to apdzīvotība.

Papildus tam tekstā izmantoti dati par putniem no DAP datu bāzes „Ozols”, dabas lieguma "Ukru gārša" dabas aizsardzības plāna 2000-2010, no Natura 2000 putnu uzskaišu

anketām, iepriekšējos gados veiktajām mazā ērgļa uzskaitēm un arī ekspertu pētījumiem, tajā skaitā gadījuma novērojumiem.

Eksperti, kuru novērojumi izmantoti tekstā, apzīmēti ar šādiem saīsinājumiem:

VB - Valda Baroniņa, MB - Madars Bergmanis, AP - Aivars Petriņš, JĶ - Jānis Ķuze.

2.8.tabula

Latvijas un Eiropas Savienības īpaši aizsargājamās putnu sugas dabas liegumā

Latviskais nosaukums	Latīniskais nosaukums	IAS	MIK	PD	Sastopamība dabas liegumā
1. Melnais stārķis	<i>Ciconia nigra</i>	+	+	+	Ligzdo, 2 pāru teritorijas
2. Baltais stārķis	<i>Ciconia ciconia</i>	+	-	+	Pārlido, ligzdo tuvumā
3. Ziemeļu gulbis	<i>Cygnus cygnus</i>	+	+	+	Pārlido, iespējams ligzdo tuvumā
4. Ķīķis	<i>Pernis apivorus</i>	+	-	+	Ligzdotājs
5. Jūras ērglis	<i>Haliaeetus albicilla</i>	+	+	+	Pārlido
6. Niedru lija	<i>Circus aeruginosus</i>	+	-	+	Pārlido, ligzdo tuvumā
7. Pļavas lija	<i>Circus pygargus</i>	+	-	+	Pārlido, ligzdo tuvumā
8. Mazais ērglis	<i>Aquila pomarina</i>	+	+	+	7 pāru teritorijas
9. Mežirbe	<i>Bonasa bonasia</i>	++	-	+	Ligzdotāja
10. Grieze	<i>Crex crex</i>	+	-	+	Ligzdotāja
11. Dzērve	<i>Grus grus</i>	+	-	+	Ligzdotāja
12. Apodziņš	<i>Glaucidium passerinum</i>	+	+	+	Ligzdotājs
13. Pelēkā dzilna	<i>Picus canus</i>	+	-	+	Ligzdotāja
14. Melnā dzilna	<i>Dryocopus martius</i>	+	-	+	Ligzdotāja
15. Vidējais dzenis	<i>Dendrocopos medius</i>	+	+	+	Ligzdotājs
16. Baltmuguras dzenis	<i>Dendrocopos leucotos</i>	+	+	+	Ligzdotājs
17. Trīsirkstu dzenis	<i>Picoides trydactylus</i>	+	+	+	Reti ielido
18. Svītrainais ķauķis	<i>Sylvia nisoria</i>	+	-	+	Ligzdo tuvumā
19. Mazais mušķērājs	<i>Ficedula parva</i>	+	-	+	Ligzdotājs
20. Brūnā čakste	<i>Lanius collurio</i>	+	-	+	Ligzdotāja

Apzīmējumi

IAS – īpaši aizsargājama suga (MK noteikumi nr. 396., 14.11.2000., grozījumi 27.07.2004., MIK – sugas aizsardzības nodrošināšanai var dibināt mikroliegumus (MK noteikumi nr.940., 18.12.2012.

PD – Putnu direktīvas I pielikuma putnu suga

++ – ierobežoti izmantojama īpaši aizsargājama putnu suga

Ar zaļu – teritorijā ligzdo

**Dabas liegumā konstatētās īpaši aizsargājamās putnu sugas, to apraksts
un izvērtējums saistībā ar teritorijā sastopamajām dzīvotnēm**

Melnais stārķis *Ciconia nigra*

Sastopams vidēja vecuma un vecu mežu lielākos masīvos.

Teritorijas rietumu daļā no 1983. gada zināms apdzīvots rajons ar ligzdu ozolā, kad tajā novēroti 3 mazuļi (AP). Turpmākajos gados apdzīvota epizodiski, ar mainīgām sekmēm. Vēl 2010.g. ligzdā izauga 3 mazuļi, bet pēdējos gadus ligzda ir neapdzīvota. Ligzdas vecums ir vismaz 36 gadi un tā ir viena no visvecākajām, regulāri monitorētajām šīs sugas ligzdām valstī.

Teritorijas austrumu daļā mežaudzēs Tērvetes labajā krastā atrodas otrs apdzīvots rajons, kas zināms no 1983.gada. Te laika gaitā pāri ir mainījuši ligzdu vietas - pavisam zināmas četras. Pēdējā ligzda ar 4 mazuļiem atkal jaunā vietā atrasta 2015. gada jūnijā (VB).

Tādējādi dabas lieguma teritorijā ligzdo 2 pāri.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības. Nepieciešami vidēja vecuma un veci meži ar atsevišķiem liela izmēra, zarainiem kokiem. Nemiera faktora novēršana.

Baltais stārķis *Ciconia ciconia*

Teritorijā ligzdas nav atrastas, tās atrodas viensētās netālu no dabas lieguma robežas. Novērots piemērotās vietās teritorijā barības meklējumos.

Ziemeļu gulbis *Cygnus cygnus*

Apdzīvo seklas ūdenstilpes ar bagātīgu virsūdens lakstaugu veģetāciju, piemēram, dīķus un senākus bebru uzpludinājumus klajās un arī mežainās teritorijās.

Dabas liegumā šai sugai nav piemērotas ūdenstilpes, taču pēdējos gados pavasara periodā atsevišķi pāri gan novēroti pārlidojam teritoriju, gan uzturamies lāmās uz laukiem tiešā robežu tuvumā.

2013. gada pavasarī viens pāris novērots meliorācijas bojājuma izraisītā lauka applūzumā ap 50 m uz ziemeļiem no 136. kvartāla (AP), bet 2014. gadā pāris uzturējās netālu no 122. kvartāla - bijušo māju „Ķauķi” dīķī. 2015. gadā pāris redzēts bebru uzpludinājumā pie ceļa (MB).

Ķīķis *Pernis apivorus*

Ligzdošanai piemērota teritorijas lielākā daļa. Izvairās gadu no gada ligzdot vienā un tajā pašā ligzdā. Pārsvārā katru gadu ierīko jaunu, tomēr mēdz aizņemt arī ilgāku laiku neapdzīvotas.

Teritorijā vismaz 3 ligzdošanas iecirkņi. Pirmais austrumu daļā 135/144 kvartālu rajonā, otrs 131. kv. (1989. gadā atrasta ligzda), trešais 126/129 kvartālu rajonā.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības. Vidēja vecuma un vecu mežu saglabāšana.

Jūras ērglis *Haliaeetus albicilla*

Populācijas lielums valstī pašlaik ir no 80 līdz 100 pāriem (J.Ķ). Skaitis pa gadiem nemēdz daudz mainīties un visumā ir stabils.

Līdz šim ligzdošana teritorijā nav konstatēta. Neligzdojošs putns ar raidītāju, kuru iespējams izsekot, 2014. g. regulāri uzturējās ap 1km uz rietumiem no dabas lieguma, pie Ķauķu dīķa (J.Ķ). Dažkārt, piemēram 2015. gadā, tika novērots riņķojumā virs dabas lieguma un tā apkārtnes.

Teritorijā ir piemērotas mežaudzes šīs sugas ligzdošanai.

Niedru lija *Circus aeruginosus*

Sugai piemērots biotops - niedrāju zonas seklās ūdenstilpēs, tai skaitā senākos bebru uzpludinājumos.

Teritorijā ligzdojam nav konstatēta, taču nereti to pārlido un medī laukos, kas robežojas ar dabas liegumu. 2014. un 2015. gadā konstatēta ligzdojam bebru uzpludinājumā pie ceļa uz ziemeļiem no 123.kvartāla(AP, MB).

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības.

Biotopa - seklu aizaugušu ūdenstilpju, tai skaitā ar niedrājiem, saglabāšana. Svarīgs faktors ir kaut nelielu ar niedri apaugušu sektoru esamība ūdenstilpēs.

Pļavas lija *Circus pygargus*

Sugai piemērots biotops - pļavu zonas ar garāku veģetāciju.

Teritorijā ligzdojam nav konstatēta, taču nereti to pārlido medījot laukos, kas robežojas ar dabas liegumu.

29.07.2004. novēroti izvesti jaunie putni pļavā netālu no dabas lieguma rietumu daļas, uz ziemeļrietumiem no 122.kvartāla (AP), bet 2005. gadā šai rajonā atrasta ligzda ar olām, kas vēlāk atrasta izpostīta (MB). Novērota arī 2015.gadā uz ziemeļiem no 132.kvartāla.

Mazais ērglis *Aquila pomarina*

Ligzdošanas teritorijās skaits pa gadiem nemēdz daudz mainīties un visumā ir stabils. Izmaiņas ir ligzdošanas gadījumu skaitā (visi pāri neligzdo) un sekmēs, ko nosaka barības pieejamība konkrētajā gadā galvenokārt robežojošajās teritorijās. Dabas liegumā atrodas 7 ligzdošanas teritorijas ar ligzdām, no kurām daļa ir rezerves ligzdas. 2015.gada sezonā visas ligzdošanas teritorijas tika aizņemtas, bet mazulis izauga tikai vienā.

Šai sugai svarīgi nosacījumi ir apkārtnes biotopu mozaikveida raksturs kopā ar dabas lieguma mežaudžu koku sugu vecumu un pašreizējo aizsardzības veidu. Mežos dominē vidēja vecuma un vecas audzes. Visās šīs sugas ligzdošanas teritorijās pārsvarā ir ap 100 gadu (80-111) vecas jauktas lapu koku audzes (bērzs, apse un platlapju koku sugas), kā arī jauktas audzes, kur piejaukumā ir egle.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības. Nepieciešams saglabāt vidēja vecuma un vecās mežaudzes zināmajos ligzdošanas iecirkņos un ar saudzējošu apsaimniekošanas režīmu. Ieteicams zonējuma pielietot zonas režīmu, kas analogs mikroliegumam.

Mežzirbe *Bonasa bonasia*

Mīt galvenokārt mežos ar egles klātbūtni. Sastopama ne tikai meža masīvos, bet arī skrajās vietās gar stigām, ceļiem, klajumu malām, mežmalās. Ierobežojami medījama suga. Teritorijā novērota neregulāri, nelielā skaitā, atsevišķās vietās ar lielāku egles daļu mežaudzēs. Iespējams, dabas lieguma mežaudzes šai sugai pašlaik ir pārāk sabiezinātas. 06.04.2015., veicot pavasara uzskaiti 6 km garā maršrutā, mežzirbe konstatēta tikai 2 vietās (AP).

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības. Meža cūku skaita mākslīga nepalielināšana, ierīkojot barotavas ar ievestiem lauksaimniecības produktiem (kartupeļi, labība, bietes, kukurūza un tml.) Meža cūku skaita regulēšana.

Grieze *Crex crex*

Teritorijā ir maz ligzdošanai piemērotu vietu – pļavu. Pļavas ļoti nelielās platībās ir saglabājušās senu mājvietu zonās, kā arī dažviet Tērvetes upes krasta joslā un dažviet citur. Neraugoties uz nelielajām piemērotajām platībām, minētajās vietās dažkārt dzirdēta dziedam, piemēram, 17.06.2015. pļavā pie Stērķu mājām (VB). Datu par ilgstošu

dziedāšanu un uzturēšanos šajās vietās nav (AP). Epizodiski dzirdēta ar teritoriju robežojošajās lauksaimniecības zemēs, taču maz, domājams sugai maz piemērotu biotopu dēļ.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības.

Apdraud jau tā ļoti nelielo pļavu platību aizaugšana, kas novēršama tās pļaujot šai sugai labvēlīgos termiņos.

Dzērve *Grus grus*

Skaitam Eiropā un arī Latvijā ir tendence palielināties. Latvijā dzērviu skaitu pozitīvi ietekmējis bebru radītā mitro platību palielināšanās, kā arī jaunu izcirtumu regulāra pieejamība.

Teritorijā esošie biotopi maz piemēroti šīs sugas ligzdošanai, tomēr, neraugoties uz to, līdz šim konstatēti divi ligzdošanas gadījumi. Tā 04. 2006. atrasta ligzda ar 2 olām, kas atradās pārplūdušā sektorā izcirtumā dažus desmitus metru no dabas lieguma rietumu robežas (MB). 06.05.2013. stigu krustojumā (135.kvartāla dienvidi) atrasta ligzda ar 2 olām (AP). 01.05.2015. dzirdētas balsis no jaunaudzes 138. Kvartālā, kur iespējama ligzda. Viens pāris regulāri ligzdo ap 800 m no dabas lieguma rietumu malas 117. kvartāla dienviddaļas staignajā.

Dabas liegumā ligzdo vismaz 2 pāri.

Apodziņš *Glaucidium passerinum*

Ligzdo tikai vidēja lieluma dzeņu sugu kaltos dobumos. Kā koku dobumu ligzdotājam nepieciešami vidēja vecuma un veci, galvenokārt jauktu koku meži ar atsevišķiem liela izmēra, veciem kokiem.

Šī gadsimta sākumā teritorijā veiktajos dzeņu dobumu pētījumos (MB) divos rajonos konstatētas sugas klātbūtnes pēdas – barības atriņas. Tās vairākkārt atrastas 124/125. un 131. kvartālos.

Dziedošs putns dzirdēts 2010.gada pavasarī 133. kvartālā (MB) . Teritorijas austrumu galā dziedošs putns dzirdēts 145. kvartāla rajonā (AP).

2015. gadā, apsekojot mežaudzes, 11.10. divās vietās dzirdēta rudens dziesma 136. kvartālā (AP).

Teritorijā epizodiski ligzdo 1-2 pāri.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības. Nepieciešami tādi paši nosacījumi kā dzeņiem un dzilnām – vidēji un veci lapkoku, skujkoku un jaukti meži. Kā dobumu ligzdotājs pilnīgi atkarīgs no dzeņu kaltajiem dobumiem.

Pelēkā dzilna *Picus canus*

Raksturīga salīdzinoši liela ligzdošanas teritorija. Izplatība teritorijā vairāk saistīta ar mežmalām un robežojošajām teritorijām. Ligzdo 3-5 pāri (MB).

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības. Ligzdošanas teritorijās ir svarīgi vecie nogabali ar sausiem, puskaltušiem, daļēji kritušiem un gulošiem kokiem, kā arī stubeņiem, kas nodrošina dobumu kalšanas un barošanās iespējas.

Melnā dzilna *Dryocopus martius*

Raksturīga liela ligzdošanas teritorija. Nepieciešama resnu dimensiju koku un vecu mežaudžu esamība ar sausiem, puskaltušiem, daļēji kritušiem un gulošiem kokiem, kā arī to stubeņiem. Gadu no gada visai stabilās ligzdošanas teritorijās ligzdo 3 pāri.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības. Svarīgi novērst pārmērīgu mežaudžu izkopšanu kā rezultātā mazinās barības resursi un dobumu kalšanas iespējas.

Vidējais dzenis *Dendrocopos medius*

Apdzīvo mežus, kur lielākās platībās sastopami un dominē vecāki lapu koki, tai skaitā platlapju koku sugas – ozoli, liepas, oši, gobas.

Dabas lieguma teritorijas biotopi šai sugai ļoti piemēroti. Ligzdo 14-18 pāri.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības. Galvenais skaitu noteicošais faktors ir vecu lapu koku un mežaudžu esamība. Kā viens no pamatnosacījumiem ir vecajos nogabalos neveikt mežsaimniecisko darbību. Teritoriju robežās jāpielieto aizsardzības režīms, kas analogs mikroliegumiem.

Baltmuguras dzenis *Dendrocopos leucotos*

Apdzīvo mežus, kur lielākās platībās sastopami un dominē vecāki lapu koki – bērzi, melnalkšņi vai platlapju koku sugas auglīgās augsnēs.

Dabas liegumā ligzdo 8-10 pāri.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības. Galvenais skaitu noteicošais faktors ir vecu lapu koku un mežaudžu esamība. Kā viens no pamatnosacījumiem ir vecajos lapu koku nogabalos neveikt mežsaimniecisko darbību.

Teritoriju robežās jāpielieto aizsardzības režīms, kas analogs mikroliegumiem.

Trīspirkstu dzenis *Picoides trydactylus*

Apdzīvo mežus, kur lielākās platībās sastopamas egles un dominē vecākas mitras un pārmitras mežaudzes – galvenokārt skujkoku un jauktas. Labprāt apdzīvo bebru uzpludinājumu robežjoslas, kurās kalst koki, kā arī lielākus degumus, purva-meža malas. Kurzemē un Zemgales rietumdaļā sastopams daudz mazākā skaitā nekā valsts austrumu daļā. Teritorijā konstatēts tikai vienu reizi – 1998.gada pavasarī, kad austrumu daļā novērots bungojošs tēviņš (MB).

Svītrainais ķauķis *Sylvia nisoria*

Apdzīvo klajas vietas ar krūmāju grupām. Konstatēts tiešā dabas lieguma tuvumā.

2014. gada vasarā novērots pāris un vēlāk atrasta izvesta ligzda vecā mājvietā ap 300 m no 134. kvartāla. Vēl viens pāris tajā pašā gadā novērots vecā mājvietā ap 200 m no 148. kvartāla robežas.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības. Kā klajumu ar krūmājiem sugai nav vēlama teritorijas vienlaidus apmežošana, kā arī atsevišķu koku un krūmu grupu, piemēram, vecu mājvietu apstādījumu likvidēšana.

Mazais mušķērājs *Ficedula parva*

Apdzīvo mitrus vecākus gan lapkoku, gan skujkoku un jauktus mežus. Skaits pa gadiem mēdz mainīties.

Līdz šim mežaudzēs konstatēts regulāri, bet nelielā skaitā. Atsevišķās vietās dzirdēts dziedam vairākas sezonas, piemēram, 2012. un 2013.gadā 144. kvartālā.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības. Nepieciešami mitri vidēja vecuma un veci lapkoku vai jaukti neizkopti meži ar daudz struktūrelementiem - kritālām, stumbeņiem, laužiem kokiem.

Brūnā čakste *Lanius collurio*

Krūmāju apdzīvotāja, kas lokalizēti klajās vietās, ar krūmiem apaugušās grāvju zonās, viensētu dārzu zonās, pamestās mājvietās un līdzīgās vietās.

Ligzdo dabas lieguma robežas zonā ar klajajām teritorijām.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības. Kā klajumu ar krūmājiem sugai nav vēlama teritorijas vienlaidus apmežošana.

2.9. tabula.
Putnu Direktīvas I pielikumā iekļauto
putnu sugu populāciju novērtējums dabas liegumā "Ukru gārša"

Sugas nosaukums	Sastopamība *	Sugas populācijas lielums teritorijā (pāri)		Sugas populācijas lielums N2000 teritorijās Latvijā (pāri)	Terit. esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju Natura2000 teritorijās Latvijā kopumā **	Sugas populācijas lielums valstī (2008-2012) (pāri)	Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju valstī
		Min.	Maks.				
Melnais stārķis	ligzdo	2	2	65-160	1,3 -3	180-240	0,8-1,1
Baltais stārķis	barojas	-	-			10000	
Ziemeļu gulbis	pārlido	-	-	36-83		320	
Ķīķis	ligzdo	3	3	133-267	0,7-2,3	2000-3000	0,15
Jūras ērglis	uzturas	-	-	17-32		90-100	
Niedru lija	pārlido	-	-	225-426		2028-37345	
Pļavas lija	pārlido	-	-	23-83		29-68	
Mazais ērglis	ligzdo	7	7	169-304	2,3-4,1	3700	0,18
Mežzirbe	ligzdo	-	-	1364-3128		9989-47414	
Grieze	ligzdo	1	2	2611-4843	0,02 -0,04	61849-187719	0,001
Dzērve	ligzdo	2	3	464-932	0,2- 0,4	1513-2268	0,13
Apodziņš	ligzdo	1	2	259-3008	0,03-0,4	3752	0,02
Pelēkā dzilna	ligzdo	3	5	308-604	0,5-0,9	15052-85005	0,019
Melnā dzilna	ligzdo	3	3	743-1173	0,3-0,4	44783-144674	0,006
Vidējais dzenis	ligzdo	14	18	297-553	2,5- 4,7	2758-39983	0,5
Baltmuguras dzenis	ligzdo	8	10	364-674	1,2 - 2,2	1498-13989	0,5
Trīspirkstu dzenis	uzturas	-	-	269-452		3101-129013	
Svītrainais kauķis	uzturas	-	-	50-191		1000-6000	
Mazais mušķērājs	ligzdo	-	-	1330-3694		55163-128638	
Brūnā čakste	ligzdo	-	-	2322-4626		68240-246255	

* *nometnieks/ligzdo/uzturas ziemošanas laikā/caurceļo u.tml.*

** *aprēķinos izmantoti pašreiz pieejamie dati, kuri, iespējams, ir novecojuši, bet jaunāku publicētu datu nav.*

Datu avots:

Dati par populāciju lielumu Natura 2000 teritorijā no Natura 2000 datu bāzes.

Dati par populācijas lielumu valstī kopumā no Latvijas ziņojuma Eiropas Savienībai (2008.-2012.).

Sekojošas ailes no tabulas izņemtas (*skat. Piezīme par sugas dzīvotnes platību*):

Sugas dzīvotnes platība (ha)***

Sugas dzīvotnes platības attiecība (%) pret sugas dzīvotnes platību Natura2000 teritorijās Latvijā kopumā

Sugas dzīvotnes platības attiecība (%) pret sugas dzīvotnes platību valstī

Piezīme par sugas dzīvotnes platību

Līdz šim Latvijā nav noteiktas putnu sugu dzīvotņu platības Natura 2000 teritorijās, kā arī putnu sugu dzīvotņu platības valstī kopumā.

Putniem, kas ir kustīgi, lidojoši objekti, **sugas dzīvotnes platība** nosakāma nesalīdzināmi grūtāk, nekā stacionāri dzīvojošām sugām, piemēram augstākiem augiem. Tam nepieciešams speciāls aprīkojums, katrā vietā jāveic speciāls pētījums. Lai putniem (piemēram, pārim) noteiktu **sugas dzīvotnes platību** mūsdienās pielieto raidītājus, kurus nostiprina putnam uz muguras un fiksē signālus no vietām, kurās putns uzturas. Šādi pētītas virkne sugu. Latvijā pētīts tikai mazais ērglis (ligzdojoši), jūras ērglis un melnais stārķis (neligzdojoši). Noskaidrots, ka, piemēram, mazajiem ērgļiem apdzīvotā platība dažādiem pāriem ir atšķirīga, atšķirīga ir arī platība sekmīgiem un nesekmīgiem pāriem utt. Tādēļ rādītājs **sugas dzīvotnes platība** vismaz pagaidām putnu sugām nav reāli nosakāms un nav pielietojams.

Praksē, lai raksturotu teritorijas apdzīvotības intensitāti, piemēram plēsīgajiem putniem, lieto tādas rādītājus kā:

Ligzdojošo pāru skaits uz laukuma vienību (meža, klajo vai kopējo),

Neligzdojošo (klātesošo) pāru skaits uz laukuma vienību (meža, klajo vai kopējo)

Kopējais konstatēto pāru skaits uz laukuma vienību (meža, klajo vai kopējo) utt.

2.10. tabula.

Dabas liegumā "Ukru gārša" sastopamās ES un Latvijā īpaši aizsargājamās putnu sugas, to aizsardzības statuss un sugu labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī

Sugas nosaukums	Sugas aizsardzības statuss valstī		Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī kopumā (atbilstoši ETC datiem, tikai direktīvu pielikumos iekļautajām sugām)
	Īpaši aizsargājama suga atbilstoši 14.11.2000. MK noteikumiem Nr.396 (ar ¹ atzīmēt mikroliegumu sugas 18.12.2012. MK noteikumiem Nr.940)	Putnu vai Biotopu direktīvu (BD) pielikumos iekļauta suga (ar * atzīmē prioritārās sugas)	
Melnais stārķis <i>Ciconia nigra</i>	ĪAS ¹	PD I	-
Baltais stārķis <i>Ciconia ciconia</i>	ĪAS	PD I	0
Ziemeļu gulbis <i>Cygnus cygnus</i>	ĪAS ¹	PD I	+
Ķīķis <i>Pernis apivorus</i>	ĪAS	PD I	x
Jūras ērglis <i>Haliaeetus albicilla</i>	ĪAS ¹	PD I	+
Niedru lija <i>Circus aeruginosus</i>	ĪAS	PD I	F
Pļavas lija <i>Circus pygargus</i>	ĪAS	PD I	x
Mazais ērglis <i>Aquila pomarina</i>	ĪAS ¹	PD I	-
Mežirbe <i>Bonasa bonasia</i>	ĪAS	PD I	-
Grieze <i>Crex crex</i>	ĪAS	PD I	+
Dzērve <i>Grus grus</i>	ĪAS	PD I	0
Apodziņš <i>Glaucidium passerinum</i>	ĪAS ¹	PD I	-
Pelēkā dzilna <i>Picus canus</i>	ĪAS	PD I	F
Melnā dzilna <i>Dryocopus martius</i>	ĪAS	PD I	+
Vidējais dzenis <i>Dendrocopos medius</i>	ĪAS ¹	PD I	+
Baltmuguras dzenis <i>Dendrocopos leucotos</i>	ĪAS ¹	PD I	-

Trīspirkstu dzenis <i>Picoides tridactylus</i>	ĪAS ¹	PD I	X
Svītrainais kauķis <i>Sylvia nisoria</i>	ĪAS	PD I	X
Mazais mušķērājs <i>Ficedula parva</i>	ĪAS	PD I	+
Brūnā čakste <i>Lanius collurio</i>	ĪAS	PD I	0

Apzīmējumi:

+	Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Increasing)
U	Aizsardzības stāvoklis nenoteikts (Uncertain)
-	Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Decreasing)
X	Aizsardzības stāvoklis nezināms (Unknown)
...0.....	Aizsardzības stāvoklis stabils (Stable)
...F.....	Aizsardzības stāvoklis svārstīgs (Fluctuating)

Sociālekonomiskā vērtība

Dabas lieguma ornitofauna var būt interesanta gan profesionāliem pētniekiem, gan putnu vērošanas entuziastiem un teritorijai ir zinātniskā, izglītojošā, kā arī rekreatīvā nozīme. Salīdzinoši lielā īpaši aizsargājamo sugu daudzveidība un vairāku sugu ievērojami populāciju lielumi un vietas ekoloģiskās īpatnības, kas izpaužas kā vecs, struktūrām bagāts platlapju meža masīvs Zemgales intensīvas lauksaimniecības ainavā, piešķir teritorijai potenciālu vērtību zinātniskiem pētījumiem.

Ietekmējošie faktori

Viens no faktoriem, kas ilgstoši turpina nelabvēlīgi ietekmēt dabas liegumu un līdz ar to arī putnu populācijas, ir agrāk veiktās visai plašās kailcirtes teritorijā, galvenokārt tās vidus daļā. Kādreiz nocirstie nogabali ir gan mākslīgi apmežoti ar nedabiski blīvi stādītām eglēm, gan atjaunoti dabiski, taču tie pašlaik ir jauni meži. Līdz ar to audzes ir nepiemērotas lielākai daļai pašlaik te sastopamajām īpaši aizsargājamajām putnu sugām. Arī esošās lieguma teritorijas hidroloģisko stāvokli un putnu sugu biotopu kvalitāti vietām turpina pasliktināt perifērās un iekšējās meliorācijas sistēmas.

Diemžēl pagājušā gadsimta vidū veiktās meliorācijas nelabvēlīgā ietekme uz meža putnu dzīvotņu stāvokli dabas lieguma vidus un rietumu daļā, mūsdienās nav mazinājusies, jo sakarā ar grandiozajiem grāvju izmēriem un smagās augsnes dēļ, nav vērojama grāvju tīkla novecošana. Bebru darbība ir vāji izteikta.

Nozīmīgs negatīvs faktors mežā uz zemes ligzdojošo putnu populācijām (mežirbe, sloka, vairākas zvirbulveidīgo putnu sugas) ir meža cūku piebarošana dabas liegumā un tiešā tā tuvumā, tādējādi piesaistot un palielinot skaitu teritorijā. Piebarošana uz zemes gan pēdējos gados ir pārtraukta.

Atsauces

Priednieks J., Strazds M., Strazds A., Petriņš A 1989. Latvijas ligzdojošo putnu atlants. Rīga. Zinātne.

Hagemeijer, E.J.M. and Blair, M.J. (Editors). 1997. The EBBC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance. T&AD Poyser, London.

Otrais Latvijas ligzdojošo putnu atlants. 2004.

Račinskis E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga. LOB **Natura 2000 monitoringa daļa "Putnu monitorings Natura 2000 teritorijās"**.

2.4.3. Bezmugurkaulnieki

Izpētes vēsture

Dabas datu pārvaldības sistēmā "Ozols" ir ieraksti tikai par trim īpaši aizsargājamām kukaiņu sugām: lapkoku samtenis uz DL robežas, meža sīksamtenis un zirgskābeņu zilenītis blakus DL teritorijai. Nav datu par lapkoku praulgrauzi. Emerald projekta laikā apsekota tikai neliela teritorija dabas lieguma vidusdaļā. Aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas netika konstatētas 07.-08.08.2001. Tad arī nevienu no aizsargājamām sugām nevarēja konstatēt, jo apsekojumi izdarīti nepiemērotā laikā. Par lapkoku praulgrauža meklēšanas metodēm nebija skaidra priekšstata.

Iepriekšējā DL dabas aizsardzības plānā ir ziņas par lapkoku praulgrauzi, kas konkrēti minēts kopā ar nenosauktām 6 LSG zirnekļu un 13 LSG kukaiņu sugām.

Lapkoku praulgrauža sugas aizsardzības plānā 2005. gadā un arī priekšlikumos jaunu Natura 2000 teritoriju veidošanai vabolei, minēta viena atradne DL un daudzas blakus esošajās teritorijās, piemēram, Bukaišu alejā. Ierosināts paplašināt DL Ukru gārša, pievienojot aleju dabas liegumam.

Ņemot vērā DL izolētību un attālumu no pētījumu centriem, pētnieki to apmeklējuši reti un publicētu datu par citām aizsargājamām sugām un bezmugurkaulnieku faunu kopumā nav.

Latvijas un Eiropas Savienības īpaši aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas

Bezmugurkaulnieku sugu inventarizācijas laikā izmantota tiešās apsekošanas metode. Pirms tam analizēts kartogrāfiskais materiāls un iepriekš zināmā informācija, tad sastādīts apsekojamo teritoriju plāns un tās sistemātiski apsekotas sugām piemērotā sezonas laikā: saproksilofāgi vieglāk konstatējami jūlijā un augustā, pārējām sugām nav izteiktas sezonālītātes. Sugas konstatētas tieši vai pēc darbības pēdām, vai ievācot vides paraugus. Pārskats par konstatētajām sugām sniegts 2.11. tabulā.

2.11. tabula

Īpaši aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas un to aizsardzības statuss

Latīniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	DMB	LSG	IAS	MIK	BD	Piezīmes
Gliemji <i>Mollusca</i>							
<i>Helix pomatia</i>	parka vīngliemezis	-	-	2	-	V	
<i>Unio crassus</i>	biezā perlamutrene	-	2	2	1	II, IV	
Kukaiņi <i>Insecta</i>							
Tīklspārņi <i>Neuroptera</i>							
<i>Osmylus chrysops</i>	Eiropas upjtīklspārnis	-	1	1	-	-	
Vaboles <i>Coleoptera</i>							
<i>Osmoderma eremita</i>	lapkoku praulgrauzis	s	1	1	1	II*, IV	
<i>Peltis grossa</i>	Liels asmalis	i	-	-	-	-	
Tauriņi <i>Lepidoptera</i>							
<i>Limnitis camilla</i>	sausseržu raibenis	-	4	-	-	-	

<i>Limenitis populi</i>	apšu raibenis	-	4	-	-	-	
<i>Apatura iris</i>	kārķu zaigraibenis	-	2	-	-	-	
<i>Lopinga achine</i>	gāršas samtenis	-	-	1	-	IV	
<i>Coenonympha hero</i>	meža sīksamtenis	-	-	1	-	IV	Atkārtoti nav atrasts
<i>Xylomoia strix</i>	tumšā pūcīte	-	1	1	-	II	
<i>Lycaena dispar</i>	zirgskābeņu zilenītis, lielais skābeņu zeltainītis	-	-	1	-	II IV	Atkārtoti nav atrasts
Plēvspārņi Hymenoptera							
<i>Lasius fuliginosus</i>	spožā skudra	-	-	1	-	-	

Apzīmējumi:

BD – Eiropas Padomes Biotopu Direktīva 92/43/EEC "Par dabisko biotopu un savvaļas dzīvnieku un augu aizsardzību", **II** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. **IV** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešams stingrs aizsardzības režīms. * - prioritāra suga.

ĪAS – Latvijā īpaši aizsargājama suga - MK noteikumi Nr. 396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu" 14.11.2000. 1. un 2. pielikums.

MIK – sugas aizsardzībai veidojams mikroliegums, MK noteikumi Nr.45 „Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi”, 30.01.2001., 1.pielikums;

DMB – Dabisku meža biotopu sugas (Lārmanis u.c. 2000). **i** – indikatorsuga. **s** – biotopu speciālā suga.

LSG – Latvijas Sarkanā grāmata (Spuris 1998). **1.**, **2.**, **4.** – kategorija.

2.12. tabula.**ES un Latvijā īpaši aizsargājamās sugas, to aizsardzības statuss un labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī.**

Sugas nosaukums	Sugas aizsardzības statuss valstī		Sugas labvēlīga aizsardzības stāvokļa novērtējums valstī kopumā (atbilstoši ETC datiem, tikai direktīvu pielikumos iekļautajām sugām)
	Īpaši aizsargājama suga atbilstoši 14.11.2000. MK noteikumiem Nr.396 (ar ¹ atzīmēt mikroliegumu sugas 18.12.2012. MK noteikumiem Nr.940)	Putnu vai Biotopu (BD) direktīvu pielikumos iekļauta suga (ar * atzīmē prioritārās sugas)	
Tumšā pūcīte <i>Xylomoia strix</i>	ĪAS ¹	BD II	FV
Lapkoku praulgrauzis <i>Osmoderma barnabita</i>	ĪAS ¹	BD II*, IV	FV
Biezā perlamutrene <i>Unio crassus</i>	ĪAS	BD II, IV	U1
Lapkoku samtenis <i>Lopinga achine</i>	ĪAS	BD IV	FV
Parka vīngliemezis <i>Helix pomatia</i>	ĪAS	BD V	FV
Spožā skudra <i>Lasius fuliginosus</i>	ĪAS	-	-
Eiropas upjtīkspārnis <i>Osmylus chrysops</i>	ĪAS	-	-

Apzīmējumi

Ar * atzīmēti ES prioritāri aizsargājamās sugas

FV	Aizsardzības stāvoklis labvēlīgs (Favourable)
U1	Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-nepietiekams (Unfavourable-Inadequate)
U2	Aizsardzības stāvoklis nelabvēlīgs-slikts (Unfavourable-Bad)
XX	Aizsardzības stāvoklis nezināms (Unknown)

2.13. tabula

**Eiropas Padomes direktīvas 92/43/EEC pielikumos iekļauto
bezmugurkaulnieku sugu populāciju novērtējums dabas liegumā "Ukru gārša"**

Sugas nosaukums	Sastopamība	Sugas populācijas lielums teritorijā		Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju <i>Natura2000</i> teritorijās Latvijā kopumā	Teritorijā esošās sugas populācijas attiecība (%) pret sugas populāciju valstī	Sugas dzīvotnes platība (ha)	Sugas dzīvotnes platības attiecība (%) pret sugas dzīvotnes platību <i>Natura2000</i> teritorijās Latvijā kopumā	Sugas dzīvotnes platības attiecība (%) pret sugas dzīvotnes platību valstī	Piezīmes
		Min.	Maks.						
Tumšā pūcīte <i>Xylomoia strix</i>	*	80	320	<1%	<1%	2,4	<1%	<1%	Ne visa minēto nogabalu platība ir piemērota
Lapkoku praulgrauzis <i>Osmoderma barnabita</i>	*	60	120	<1%	<1%	3,3	<1%	<1%	Nogabals ar ozoliem un atsevišķi ozoli
Biezā perlamutrene <i>Unio crassus</i>	*	50	80	<1%	<1%	0,48	<1%	<1%	
Lapkoku samtenis <i>Lopinga achine</i>	*	900	1500	<1%	<1%	20	<1%	<1%	
Parka vīngliemezis <i>Helix pomatia</i>	*	30	100	<1%	<1%	3,3	<1%	<1%	

Biezā perlamutrene *Unio crassus*

Latvijas upēs vismazākā un salīdzinoši retākā perlamutrene Latvijā.

Tērvete visā dabas lieguma garumā ir taisnota, apaugusi ar alkšņiem, noēnota, bez ūdensaugu veģetācijas, aļģes nav novērotas. Ļoti sekla, nelielās straujtecītēs pat 5 cm dziļa, dziļākas vietas veidojas pie zaru sanesumiem. Zivis nav novērotas.

1. transektē uz gultnes atrastas 6 dzīvas gliemenes un divas gliemenes atradās krastā, bet vēl bija dzīvas (tika ielaistas atpakaļ upē - tātad kopā 8). Divas gliemenes krastā bija mirušas, bet ar visu ķermeni, tāpat viena gliemene ūdenī bija mirusi, bet ar visu ķermeni. Daudz tukšo čaulu, to skaits ir aptuvens. Čaulas dažāda izmēra, sākot no 5,5 cm un beidzot ar 8,8 cm, vidēji 6-7 cm, tātad dominē vecas gliemenes. Dzīvās bija apm. 6-8 cm garas, mazākas netika atrastas. No dzīvajām tikai viena veidoja raksturīgo sliedi smiltīs (vitāla), pārējās nepārvietojās. Turpat tika konstatēta arī bezzobe *Anodonta* sp.
2. transektē netika konstatētas dzīvas gliemenes, tikai tukšās čaulas. Konstatēta viena gliemenes veidota sliede smiltīs, taču pati gliemene nebija. Atrastas tikai tukšās

čaulas, piedevām nelielā skaitā. Transektes substrāts krasi atšķiras no 1. transektes substrāta. Arī te konstatētas bezzobes *Anodonta* sp. gan dzīvas, gan tukšas.

Teritorijas apsekošanas laikā tika konstatēts fakts, ka Tērvetes upītes krastā atrodamas gan dzīvas, gan svaigi mirušas gliemenes, kuras acīmredzot bojājis kāds dzīvnieks. Krastā neizdevās novērot kādu potenciālo plēsoņu (ūdrs, melnais stārķis) pēdas. Ja ūdrs apēd gliemeni, tad tas sakož čaulu un var atrast tās paliekas (šāds piemērs bija dabas liegumā "Ruņupes ieleja"). Tāpēc iespējams, ka gliemeņu bojātājs tomēr bijis melnais stārķis, jo Tērvetes upe ir faktiski vienīgā ūdenstece, kur tam baroties. Tika atrasta viena čaula ar caurumiem, kas varētu būt radušies knābja cirtiena rezultātā. Tas varētu izskaidrot arī citu čaulu iznešanu no ūdens Tērvetes krastā. Diez vai melnais stārķis spēj atvērt vēl dzīvu gliemeni. Tā kā upē nav raksturīgās barības – zivju, tad stārķis varētu izvēlēties alternatīvu barību – gliemenes (pēc literatūras ziņām, tas to dara). Diemžēl suga dabas lieguma teritorijā ir izteikti nelabvēlīgā stāvoklī, vērtēts, ka te ir apmēram 40-80 īpatņi.

Lapkoku praulgrauzis *Osmoderma barnabita*

Latvijā un daudzās citās Eiropas valstīs šīs sugas īpatņu skaits samazinās, tā ir izzūdoša un apdraudēta suga visā savā pamatareālā.

Suga atrasta alejā, kas ved no DL uz Bukaišiem, arī pašos Bukaišos daudz piemērotu koku (kas gan nav pārbaudīti). Sugas atrašana DL mežos ir mazvarbūtīga, bet iespējama, ir dobumaini ozoli, taču tie nav saules apsīdēti. Daudzi klajuma ozoli ieauguši mežā, novājināti vai atmiruši un nav piemēroti praulgrauzim. Vaboli iespējams konstatēt DL augošajos ozolos, izmantojot feromonu lamatas. Taču, visticamāk, vabole atlido no mikrobiotopiem, kas atrodas ārpus dabas lieguma, liegumā iekšā nav piemērotu klajuma ozolu vaboles dzīvei, taču blakus teritorijās ir – jau minētie Bukaiši, kā arī atsevišķie ozoli dabas lieguma Z-ZR daļā.

Dabas liegumā lapkoku praulgrauzis tika konstatēts pēc ekskrementiem trijos ozolos – viens bija izdedzis un vaboles populācija nepastāv, viens mežmalas ozols ar lielu dobumu un viens meža ozols ar dobumu stumbra vidusdaļā. Vidēji ozolu apdzīvo 30 vaboles dažādās attīstības stadijās. Pēdējos divos ozolos varētu rēķināt kopā 60 īpatņus. Pastāv varbūtība, ka arī citos meža ozolos ir augšējie dobumi, kurus apdzīvo vabole, tāpēc šo skaitli varētu dubultot. Piedevām netālu no DL robežas ir Bukaišu aleja ar bagātīgi šīs vaboles apdzīvotiem kokiem (liepām). Veicot apsaimniekošanas pasākumus, vabolei ir iespējas kolonizēt piemērotus ozolus DL teritorijā.

Tumšā pūcīte *Xylomoia strix*

Latvijā un arī Eiropas Savienībā tumšā pūcīte sastopama ļoti reti – Latvijā zināmas tikai dažas šīs sugas atradnes – lielākā populācija ir Gaujas ielejas palieņu mežos. Dabas liegumā populācija uzskatāma par ļoti mazu.

Tumšās pūcītes eksemplāri uzskaitīti, izmantojot bojāto ziemzaļo kosu *Equisetum hiemale*, kurā uzturas pūcītes kāpuri. Uzskaitē veikta 50 1 m² laukumos nelielajā kosas izplatības teritorijā. Uzskaitē konstatēts viens kāpurs un divi veci bojājumi t.i. 2 kāpuri uz 100 m². Kosas dabas liegumā sastopamas tikai dažos nogabalos (tikai 128. un 131. kvartālā) – ar tiem tad arī saistīta kāpuru dzīvotne.

Tika atrasts arī kāpurs, kurš bija parazitēts. Tas nozīmē, ka parazitāri ievērojami ietekmē populāciju, iespējams pat 50% no pieaugušiem kāpuriem, jo no diviem veciem bojājumiem tauriņi bija sekmīgi izlidojuši. Izmantojot gaismas lamatas, neizdevās iegūt kādu īpatni. Vienīgi izmantojot ēsmas lamatas, izdevās iegūt 5 īpatņus (N.Savenkova pers. ziņojums). Ņemot vērā parazitāru ietekmi un barības augs stāvokli, kopējais populācijas lielums dabas liegumā būtu vērtējams 80-320 īpatņi.

Lapkoku samtenis *Lopinga achine*

Lapkoku samteņa eksemplāri uzskaitīti 10.06.2014., 15.06.2015., 03.07.2015. Viena uzskaitē bija neveiksmīga (15.06.2015.), jo nebija sugas lidošanas maksimuma laikā. Tikai viena uzskaitē bija ļoti produktīva (03.07.2015., ideālā lidošanas periodā) un atspoguļoja reālo sugas populācijas lielumu.

Pēc uzskaites datiem aprēķināts vidējais tauriņu skaits uz 100 m transektes t.i. 2,7/100 m. Aprēķināts piemērota ekotona garums dabas liegumā – centrālajā daļā, kur konstatēta bagāta populācija, ārpus šīs teritorijas novēroti tikai atsevišķi īpatņi. Tumši, noēnoti meži sugai nav piemēroti, tāpat arī egļu stādījumi. Piemērotās teritorijas ir blakus transektēm esošie meža nogabali, faktiski tikai meža ekotonos t.i. apm. līdz 20-30 m dziļi mežā (pēc novērojumiem citās vietās), pēc kuriem tika noteikta piemērota biotopa platība.

Parka vīngliemezis *Helix pomatia*

No aizsargājamiem gliemežiem atrasts tikai parka vīngliemezis *Helix pomatia*. Sugas populācija ir mazskaitlīga. Teorētiski lapkoku mežos vajadzētu būt arī vārpstiņgliemežiem, taču tie netika konstatēti. Visa teritorija ir meliorēta un maz dabiski slapju/mitru meža biotopu. Tas izskaidro vārpstiņgliemežu neatrašanu. Parasti upju palienēs tos var atrast, bet šajā gadījumā centrālā upe Tērvete visā tecējumā dabas liegumā ir regulēta, un tās krastos nav meandrējošām upēm raksturīgu biotopu.

Zirgskābeņu zilenītis *Lycaena dispar* un meža sīksamtenis *Coenonympha hero* kādreiz bija konstatēti dabas liegumā, bet atkārtoti netika atrasti (tauriņu monitoringa dati). Iepriekš zināmas dažas atradnes ārpus dabas lieguma tuvu pie robežas. Dabas lieguma teritorijā tomēr šīm sugām nav vai maz piemērotu biotopu: zilenītim – palieņu pļavu biotopu, sīksamtenim – meža laucīšu.

Spožā skudra *Lasius fuliginosus*

Konstatēts viens skudru pūznis un vairākās vietās skudras uz ozoliem. DL ir daudz lielu dimensiju koku, kurus skudras varētu apdzīvot.

Eiropas upjtīklspārnis *Osmylus chrysops*

Suga, iespējams, Latvijā ir visai plaši izplatīta, taču tīklspārnim ir slēpts dzīves veids. Visvienkāršāk to konstatēt zem tiltiem, kā arī šajā teritorijā, zem nokareniem krastiem un tml. vietās.

Sociāliekonomiskā vērtība un ietekmējošie faktori

Tiešas sociāliekonomiskas nozīmes konstatētajiem bezmugurkaulniekiem nav, taču šīm sugām ir zinātniska nozīme, kā arī dabas lieguma apmeklētājiem – izziņas vērtība.

Kopumā teritorijai ir raksturīga biotopu un līdz ar to sugu izolētība – apkārt plašas lauksaimniecības zemes un izolēti meža masīvi.

Dabas lieguma nogabalos ar veciem mežiem, kas iezīmēti iepriekšējā plānā, aug arī bioloģiski vecas egles un daļa no tām atmirušas – vai nu kā sausokņi vai kritālas. Apsekojot vecajās audzēs egļu kritālas dažādās sadalīšanās pakāpēs, netika konstatēta potenciāli iespējamā bērzu briežvabole *Ceruchus chrysomelinus*. Tam par iemeslu varētu būt meliorācija, jo samazinās uz augsnes esošo kritālu mitrums, attīstās gaišā trūdēšana (ne brūnā), kas nav piemērota vaboles kāpuru attīstībai.

Dabas lieguma teritorijā daudz lielu dimensiju bērzu un bija sagaidāms, ka varētu būt sastopams vītoli slaidkoksngrauzis *Necydalis major*. Pagaidām to nav izdevies konstatēt pēc izskrejām. Teritorijā ir daudz kritālu, bet galvenokārt ošu – pateicoties ošu sēņu slimībai. Šādas kritālas aizsargājamiem kukaiņiem nav nozīmīgas.

Potenciāli iespējams, ka dabas liegumu apdzīvo ošu pļavraibenis *Hypodryas maturna*. Teritorijā ir daudz ošu, taču pietrūkst jaunu 3-5 m augstu ošu.

Dabas liegumā ir liels vecu apšu īpatsvars, potenciāla dzīvotne sarkanajam plakanim *Cucujus cinnaberinus*. Apsekojot apšu audzes koku bezlapu periodā, tas netika konstatēts. Īpaši aizsargājamas spāres un ūdensvaboles netika novērotas – tām nav piemērotu biotopu. Dabas liegumā ir maz pļavu un līdz ar to arī maz aizsargājamu pļavu biotopu bezmugurkaulnieku sugu.

Pie dabas liegumu ietekmējošiem faktoriem, kas skar arī bezmugurkaulnieku klātbūtni, vēl var minēt:

1. Tērvetes upes gultnes izmaiņas – upē ir izmirstoša biezās perlamutrenes populācija.
2. Ozoli, kas agrāk auguši meža laucēs, tagad ieauguši mežos, bet lapkoku praulgrauzis ir atkarīgs no klajumā augošiem, nevis no meža ozoliem.
3. Nelielo meža lauciņu aizaugšana.

Priekšlikumi DL apsaimniekošanas un aizsardzības pasākumiem

No sugas apdraudošajiem faktoriem izriet divi apsaimniekošanas pasākumi:

1. Ozolu ar lapkoku praulgrauzi atēnošana tā, lai to stumbrus apspīdētu saule.
2. DL paplašināšana, kā tas ierosināts priekšlikumos par Natura 2000 vietu veidošanai/paplašināšanai lapkoku praulgrauzim. Priekšlikumos ietvertas Bukaišu alejas un klajuma ozoli, kas ilgtermiņā (50-100 gadi) varētu nodrošināt vabolei jaunus apdzīvotus kokus. Bukaišu aleju nebūtu loģiski pievienot DL, jo tā ir krasi atšķirīga ekosistēma – tur piemērotāks pasākums varētu būt mikrolieguma veidošana ar atbilstošiem apsaimniekošanas pasākumiem.
3. Pļavu, kas atrodas gar Tērvetes upi, atkrūmošana, lai veidotos lakstaugiem bagātas, atklātas lauces. Tās svarīgas lapkoku samtenim, kā arī parastajiem meža saproksilofāgiem.
4. Ozolu atsegšana gar Tērvetes upi 141. kv. 20. nog., izcērtot baltalkšņus no bijušajām pļavām arī ir ieteicama, jo atbrīvotu koridori gar upi no lapkoku praulgrauža atradnes uz potenciāli piemērotiem ozoliem.
5. Biezās perlamutrenes populācijas glābšanai būtu nepieciešama eitrofikācijas samazināšana un ideālā gadījumā – upes meandrēšana. Tomēr ir maza iespējamība, ka tas varētu glābt perlamutrenes populāciju.

Atsauces

Teļnovs D. 2005. Lapkoku praulgrauža aizsardzības plāns. Latvijas Entomoloģijas biedrība.

Kalniņš M. 2014. Priekšlikumi NATURA 2000 teritoriju dibināšanai lapkoku praulgrauža *Osmoderma eremita* (=barnabita) aizsardzībai. SIA "Zaļā upe".

Gravu un nogāžu mežu 9180* un lapkoku praulgrauža *Osmoderma eremita* dzīvotņu apsaimniekošanas programma Gaujas Nacionālajā parka. FOR-RESR programma, 2014. http://animaldiversity.org/accounts/Ciconia_nigra/#food_habits).

2.4.4. Zīdītāji

Dabas liegumā „Ukru gārša” plāna izstrādes laikā speciāli zīdītājdzīvnieku faunas pētījumi netika veikti, bet brīvprātīgi sikspārņus un mazo susuri te 2015. gada vasarā nedaudz pētījis G. Pētersons, kā arī devis savus atzinumus par citām zīdītājdzīvnieku sugām dabas liegumā.

2.14.tabula

**Dabas liegumā konstatēto Latvijas un ES nozīmes zīdītājdzīvnieku
aizsardzības statuss**

Zinātniskais nosaukums	Latviskais nosaukums	LSG	ĪAS	BD	Sastopamība valstī	Sastopamība DL
<i>Nyctalus noctula</i>	Rūsģanaiss vakarsikspārnis	-	+	IV	Samērā bieži	Iespējama kolonija, iespējama barošana arī ārpus DL
<i>Eptesicus nilssonii</i>	Ziemeļu sikspārnis	-	+	IV	Bieži, salīdzinoši retāks DA daļā	Bieži virs meža ceļiem, stīgām, kļajumos
<i>Pipistrellus nathusii</i>	Natūza sikspārnis	-	+	IV	Bieži, īpaši ūdeņiem bagātās vietās	Salīdzinoši reti, bet informācija ierobežota
<i>Muscardinus avellanarius</i>	Mazais susuris	3	+	IV	Bieži Kurzemē, nav sastopams austrumu daļā	Domājams, ka bieži. Pētījuma apjoms neliels
<i>Lutra lutra</i>	Ūdrs	4	+	II,IV	Diezgan bieži	Reti
<i>Castor fiber</i>	Bebrs	-	-	V	Bieži	Reti
<i>Lynx lynx</i>	Lūsis	-	+	II, IV	Reti	Iespējams (mednieku mut. ziņoj.)
<i>Canis lupus</i>	Vilks	-	+	II,IV;V	Reti	Iespējams ir midzenis (mednieku mut. ziņoj.)

Apzīmējumi

BD – Eiropas Padomes Biotopu Direktīva 92/43/EEC "Par dabisko biotopu un savvaļas dzīvnieku un augu aizsardzību", II pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. IV pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešams stingrs aizsardzības režīms.

ĪAS – Latvijā īpaši aizsargājama suga - MK noteikumi Nr. 396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu" 14.11.2000. 1. un 2. pielikums.

MIK – sugas aizsardzībai veidojams mikroliegums, MK noteikumi Nr.45 „Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi”, 30.01.2001., 1.pielikums;

LSG – Latvijas Sarkanā grāmata (Spuris 1998). 3., 4. – kategorija.

Bebru *Castor fiber* klātbūtnei galvenais priekšnoteikums ir meliorācijas grāvji vai nelielas upītes. Šādu biotopu dabas liegumā netrūkst, tomēr jāatzīmē, ka bebrī dabas liegumā sastopami ļoti nelielā skaitā. Par viņu klātbūtni liecina nedaudzie aizsprosti uz Tērvetes upes, kā arī bebru nograuzti koki, tomēr to ir ļoti maz, arī biotopu bojājumi bebra dēļ nav novērojami un bebrs te vērtējams vairāk kā dabas aizsardzības vērtība. Latvijā bebrs ir Eiropas biotopu Direktīvas V pielikuma suga, un, ņemot vērā šo grauzēju populācijas lielos apjomus, to drīks medīt, kas tiek darīts arī dabas liegumā "Ukru gārša". Bebru dambji uz Tērvetes noteikti veicinātu labvēlīgu apstākļus ūdram, saglabājot pietiekamu ūdens līmeni vasaras vidū, kā arī sikspārņu sugām, kas medī virs ūdens.

Ūdra *Lutra lutra* klātbūtni norāda atrastie dzīvnieka ekskrementi pie Tērvetes upes. Parasti ūdri apdzīvo visu veidu ūdenstilpes un to piekrastes biotopus, kur atrodama barība un drošas slēptuves. Tās galvenokārt ir ūdensteces ar kokiem un krūmiem noaugušiem krastiem – tāpēc vismaz teritorijas mazās upītes un grāvji ir piemēroti ūdra dzīvei.

Sikspārņu sugu konstatēšana un noteikšana tika veikta 15./16. jūnija naktī ar ultraskaņas detektoru palīdzību (Pettersson Elektronik D-1000 un Pettersson Elektronik D-500). Viens

detektors bija novietots uz meža stigas salīdzinoši klajā vietā, otrs – mežmalā liela klajuma malā pie informācijas stenda. Katrai novērošanas vietai tika atzīmēts reģistrēto pārlidojumu skaits katrai sugai vai sugu grupai, ja precīzāka sugas diagnoze nebija iespējama. Tomēr sikspārņu sugu konstatēšana ar ultraskaņas detektoriem nav pielietojama kā metode sikspārņu skaita jeb populācijas lieluma noteikšanai.

Rūsganais vakarsikspārnis *Nyctalus noctula*

Relatīvi lielu izmēru sikspārnis. Latvijā sastopams tikai vasarā. Rudeņos migrē uz ziemošanas vietām Centrāleiropā. Vasaras kolonijas mātītes veido koku dobumos, galvenokārt dzeņu kaltos. Viena no nedaudzām izteikti dendrofilām sugām mūsu faunā. Barojas lidojot atklātā telpā, nereti augstu gaisā. Izmanto dažādus barošanās biotopus, bet īpaši nozīmīgas ir lielas ūdenskrātuves. Barošanās vietas izklidētas plašā teritorijā līdz 25 km attālumā no dienas mītnes. Dabas liegumā dominējošā suga pēc reģistrēto pārlidojumu skaita pie detektora informācijas centra tuvumā. Agrā šīs sugas ierakstu reģistrēšana un ilgstoša uzturēšanās detektora tuvumā var norādīt uz kolonijas esamību šajā vietā.

Ziemeļu sikspārnis *Eptesicus nilssonii*

Vidēja izmēra sikspārnis. Nometnieks. Latvijā sastopams visu gadu. Vasarā viena no biežāk novērojamām sikspārņu sugām. Vasaras kolonijas bieži apmetas ēkās, taču ir zināmi atradumi arī koku dobumos. Medī klajumos starp kokiem, taču vairās no bieza meža. Kaut arī ziemeļu sikspārņi ir bieži novērojami virs ūdeņiem, tos var atrast no lielākām ūdenskrātuvēm attālos mežu masīvos. Biežākā suga virs mežu ceļiem, platākām stīgām, mežu klajumos.

Dabas liegumā novērots ilgstoši medījam virs meža ceļiem, kā arī reģistrēts automātiskajos ultraskaņas detektoros. Pēc novērošanas vietu skaita biežākā suga uzskaites naktī.

Natūza sikspārnis *Pipistrellus nathusii*

Neliela izmēra sikspārnis. Tālmigrējoša suga, kas Latvijā sastopama tikai vasarā. Vasarā veido lielas līdz 200 un vairāk mātīšu lielas kolonijas gan ēkās, gan plaisveida koku dobumos. Bieži sastopams visā valsts teritorijā. Līdzīgi kā ziemeļu sikspārnis, pielāgots medīšanai nelielos klajumos, vairoties no biezas koku lapotnes. Vairāk kā ziemeļu sikspārnis atkarīgs no ūdenstilpju klātbūtnes. To barībā dominē ūdens kukaiņi, īpaši trīsuļodi. Pēc nelielajiem pētījumiem var spriest, ka dabas liegumā sastopams reti. Iemesls varētu būt lielāku ūdeņu trūkums. Iespējams, ka nedaudzie novērojumi abos automātiskajos detektoros attiecināmi uz šīs sugas tēviņiem, kas vasarā dzīvo ārpus kolonijām suboptimālos biotopos.

Naktssikspārņi *Myotis spp.*

Latvijā sastopamas piecas šīs ģints sugas. Divas no tām – dīķu naktssikspārnis *Myotis dasycneme* un ūdeņu naktssikspārnis *M. daubentonii* – ir cieši saistītas ar ūdeņiem. Tie medī, lidojot 5-20 cm augstu virs klaja, no ūdens augiem brīva ūdens virsmas. Dīķu naktssikspārņi medī virs lielākām ūdenstilpnēm, kādu Ukru gārša nav. Ūdeņu naktssikspārņi medī arī virs nelielām upītēm, taču uzskaites naktī virs Tērvetes netika novēroti. Vasarā Tērvetē novērotais ūdens līmenis tik zems, ka ūdeņu naktssikspārņu barošanās varētu būt apgrūtināta. Ticamāka ir iespēja, ka līdz sugai novērojumi pieder kādai no trīs pārējām naktssikspārņu sugām – Branta naktssikspārnim *Myotis brandtii*, bārdainajam naktssikspārnim *M. mystacinus* vai Naterera naktssikspārnim *M. nattereri* naktssikspārņi ir labāk pielāgoti lidošanai šaurās telpās, attiecīgi arī salīdzinoši biežākā mežā. Tie ir objektīvi mazāk pārstāvēti detektoru ierakstos salīdzinoši klusāku saucienu

dēļ. Šo sugu konstatēšanai labāka metode ir sikspārņu ķeršana ar tīkliem, kas ir laika un cilvēkresursu ietilpīgāka.

Lūsis *Lynx lynx* atbilstoši mednieku sniegtajai informācijai, ir novērots dabas lieguma mežos. Parasti lūsis apdzīvo lielākus mežu masīvus, kur meži ir nesafragmentēti, bet acīmredzot dzīves apstākļi, īpaši mazskartajās dabas lieguma daļās, ir piemēroti lūsim. Galvenais lūšu skaitu ierobežojošais faktors līdz šim bijušas medības.

Vilks *Canis lupus* pēc mednieku sniegtajām ziņām arī novērots dabas liegumā un visticamāk, ka teritorijas rietumu daļā tam ir arī midzenis. Mūsdienās vilku izplatību galvenokārt ietekmē antropogēnie faktori. Biežāk, protams, vilki, līdzīgi kā lūši, sastopami lielos, nesafragmentētos mežu masīvos, bet tā kā Zemgalē tādu nav, tad tie var apmesties arī nelielajos, mežsaimniecības mazāk skartajos mežu fragmentos.

Mazais jeb lazdu susuris *Muscardinus avellanarius* sastopams mežos, kur pamežā bagātīgi aug lazdas, konstatēts arī dabas liegumā. Mazo susuru kā sugas klātbūtnes pierādīšanai mežā uz D no informācijas stenda aprīlī tika izlikti 5 zīlīšu tipa putnu būri. Būri kontrolēti jūnija vidū un septembra sākumā. Mazais susuris tika novērots katrā kontroles reizē – viens indivīds. Otrajā kontrolē trijos no pieciem būriem tika atrastas susuru ligzdas. Kurzemē piemērotos biotopos mazais susuris sastopams bieži. Piemēroti biotopi ir jauktu koku vai lapkoku meži ar lazdu audzēm pamežā. Susuri var veidot ligzdas gan koku dobumos, gan krūmos ārpus tiem.

Sociāliekonomiskā vērtība un ietekmējošie faktori

Vairākas zīdītāju sugas ir medījamas un medības dabas liegumā ir atļautas. Medījamajām dzīvnieku sugām piemīt augsta sociāliekonomiskā vērtība – tās ir nozīmīgs pārtikas un medību trofeju resurss. Dabas liegumā medību resursus apsaimnieko divi medību kolektīvi: "Bukaišu mednieks" (131.kv.-149.kv.) un „Liepziedi” (122.kv.-130.kv.).

Dabas lieguma teritorijā tiek medītas sekojošas dzīvnieku sugas :

- Limitētie medījamie dzīvnieki - alnis, meža cūka, stirna, staltbriedis, lūsis, vilks
- Nelimitētie - bebrs, lapsa, jenotsuns, meža cauna.

Vairākām zīdītājdzīvnieku sugām ir negatīva ietekme uz cilvēka apsaimniekotajiem dabas resursiem. Mežacūkas, kas atpūtas vietas un paslēptuves atrod dabas lieguma teritorijā, dodas baroties uz tuvējām lauku teritorijām pie apdzīvotām vietām, nodarot kaitējumu lauksaimniecības kultūrām, zālājiem un jaunaudzēm. Ziņas par daudziem šādiem gadījumiem sniedza vietējie iedzīvotāji, uzskatot, ka dabas liegums ir vieta, kur savairojas mežacūkas. Tomēr jāatzīmē, ka dabas liegumā netika novērots palielināts mežacūku skaits vai pastiprināti izrakņāta zemsedze. Acīmredzot, notiek mežacūku migrēšana no viena meža pudura uz otru un tās apdzīvo arī citus mežus, bet rodas iespaids, ka tās uzturas tikai dabas lieguma teritorijā. Tomēr, ja nepieciešams, vajag šo dzīvnieku skaitu regulēt.

Medības ir arī sporta un rekreācijas veids, tajā pat laikā tas ir mehānisms dzīvnieku skaita regulēšanai un pasākums kaitējumu novēršanai lauksaimniecības zemēs. Ņemot vērā iedzīvotāju sūdzības par mežacūku nodarītajiem kaitējumiem, mednieku kolektīviem būtu jāaplāno, kā iedzīvotājiem palīdzēt.

Nevēlamas ietekmes uz zīdītājdzīvnieku faunu dabas liegumā nav konstatētas un īpaši aizsardzības pasākumi attiecībā uz zvēriem nav nepieciešami. Zīdītājdzīvniekus parasti ietekmē ne tik daudz cilvēku darbības raksturs, bet galvenokārt tā intensitāte, t.i. nemiera

faktors. Tomēr dabas liegums netiek intensīvi apmeklēts ogu un sēņu laikā, bet tūristi parasti apmierinās ar samērā īsās dabas takas izstaigāšanu, tādējādi dabas taka novirza apmeklētājus no vērtīgākajām teritorijas daļām. Dabas liegumu no apmeklētājiem pasargā arī tas, ka te nav meža ceļu, pa kuriem ērti pārvietoties – lielākoties tie ir diezgan aizauguši un grūti izejami. Pēc mednieku novērojumiem, zināmu traucējumu dabas liegumam pavasarī rada briežu ragu meklētāji, kuri nereti apmeklē dabas liegumu ragu atrašanas nolūkā.

Dabas liegumā konstatētās īpaši aizsargājamās zīdītāju sugas (izņemot vilku un lūsi) nepieder pie sugām ar ekonomisku vērtību. Tās pieder pie šīs teritorijas dabas vērtībām. DL konstatētās sīkspārņu sugas var tikt izmantotas kā izglītojošu ekskursiju objekts, lai iepazīstinātu interesentus ar šo dzīvnieku ekoloģiju un bioloģiju. Piemēram, informācijas stenda apkārtnē vakaros iespējama vismaz trīs sīkspārņu sugu vērošana to vakara medību laikā.

Visas konstatētās sīkspārņu sugas ir pilnībā vai daļēji atkarīgas no veciem, dobumiem vai plaisveida slēptuvēm bagātiem kokiem. Šādu koku saglabāšana jebkurā mežā ir viens no galvenajiem nosacījumiem labvēlīgu apstākļu nodrošināšanai sīkspārņu sugu populācijām.

2.5. Aizsargājamās teritorijas vērtību apkopojums un pretnostatījums

2.15.tabula

Dabas aizsardzības vērtības	Sociālekonomiskās vērtības	Ietekmējošie faktori (+pozitīvi un -negatīvi)
Mežs		
1) Bioloģiski vērtīgi meži – dzīvotne tipiskām, retām un īpaši aizsargājamām sugām. 2) Zemgalei tipiski platlapju meži ar īpaši aizsargājamiem mežu biotopiem. 3) 4 Latvijā un 5 Eiropas Savienībā aizsargājami meža biotopi (3 no tiem prioritāras nozīmes) 45 % no lieguma mežu platības. 4) 37% jeb 424 ha no dabas lieguma mežiem ir (P)DMB.	1) Ekoloģiskā vērtība - mežs kā skābekļa avots, mitruma regulētājs un mikroklimata veidotājs. 2) Koksnes krāja. 3) Tūrisms. 4) Ogošana un sēņošana. 5) Medības. 6) Zinātniskā vērtība. 7) Dabas izziņa. 8) Ainaviskā vērtība.	(+) Daļa teritorijas grūti pieejama, kas nodrošina retu sugu pasargāšanu. (+) Dabas liegumā pašreiz nenotiek mežizstrāde – nav traucējuma putniem. (+) Dabas izziņas taka un atpūtas vieta – novirza apmeklētājus no vērtīgāku biotopu apmeklēšanas un traucējuma radīšanas. Takai un stendam arī izziņas vērtība. (-) Veco mežaudžu fragmentācija. (-) Egļu stādījumi platlapju mežu vietā. (-) Egļu ieaugšana ozolu vainagos. (-) Meliorācija - dabisko mitro mežu degradēšanās susināšanas ietekmē. (-) Upju gultņu regulēšana savulaik ir nosusinoši ietekmējusi mežu biotopus gar upēm.
Zālāji		
1) Uzturēšanās un atpūtas vietas zīdītājdzīvniekiem. 2) Barošanās un uzturēšanās vieta putniem. 3) Dzīvotne tipiskām un retām augu un bezmugurkaulnieku sugām. 3) Divi Latvijā un Eiropas Savienībā aizsargājami zālāju biotopi.	1) Ainaviskā vērtība. 2) Ganības. 3) Siena ieguve. 4) Rekreācija. 4) Tūrisms. 5) Medības.	(+) Lielākā zālāju platība tiek regulāri pļauta. (-) Daļā zālāju apsaimniekošana pēdējos gados pārtraukta, bet ir iespējams apsaimniekošanu turpināt un uzlabot zālāju stāvokli. (-) Daļā zālāju apsaimniekošana ir pārtraukta, un tie aizauguši ar krūmiem vai mežu. (-) Upju gultņu regulēšana savulaik ir nosusinoši ietekmējusi zālāju biotopus. (-) Zālāji pie Mežvidu mājām aizauguši ar invazīvu sugu – daudzlapu lupīna.

Saldūdeņi		
1) Piemērota dzīvotne bezmugurkaulnieku (tostarp biežās perlamutrenes) un zivju sugām. 2) Putnu, arī melnā stārķa, un citu dzīvnieku barošanās vieta. 3) Konstanta mitra mikroklimata veidotāji.	1) Ainavu daudzveidojošs elements. 2) Zivju resursi (nelieli).	(-) Upju gultņu regulāšana vēsturiski agrākā laika posmā, kas izraisījusi nosusinošu efektu. (+) Bebru neintensīva darbība, kas ļauj dabiskoties upes tecējumam augšpus dambjiem. (-) Bebru intensīva darbība, būvējot dambjus vai sagāžot upē kokus, var apgrūtināt Tērvetes tecējumu, kas nav vēlams.
Sugas		
1) Īpaši aizsargājamo putnu sugu sastāvs (20 Putnu direktīvas sugas) un skaits liecina par izcilu putniem piemērotu teritoriju. 2) Vairākām putnu sugām teritorijā ligzdo ievērojama populācijas daļa no Natura 2000 vietās zināmās populācijas (sk. 2.9. tab.) 3) Konstatētas Zemgales reģionam tipiskas, citur Latvijā ļoti retas augu sugas, kurām te ir izplatības areāla robeža. 4) Konstatētas 49 Latvijā un 7 Eiropas Savienībā (Direktīvas II pielikums) īpaši aizsargājamas augu un dzīvnieku sugas.	1) Zinātniskā vērtība. 2) Putnu vērošana. 3) Medības. 4) Fotografēšana.	(+) Vietām neskarti, mežsaimniecībai nepakļauti meži, īpaši piemēroti daudzām aizsargājamām sugām no visām organismu grupām. (+) Daudz vecu ozolu – piemēroti lapkoku praulgrauzim un ligzdošanai retām putnu sugām, īpaši melnajam stārķim. (+) Jaunie mežu nogabali – safragmentēti meži nelabvēlīgi ietekmē augus un putnus, bet nereti pozitīvi bezmugurkaulniekus. (-) Mežu meliorācija negatīvi ietekmē faktiski visu organismu grupu sugas. (-) Mežacūku piebarošana lieguma teritorijā var negatīvi ietekmēt uz zemes ligzdojošos putnus un degradēt biotopus. (+) Daudzviet biezs lazdu pamežs – piemēroti mazajam susurim, bet apgrūtina jauno platlapju augšanu. (-) Aizaug zālāji gar Tērveti – piemērota barošanās un uzturēšanās vieta putniem un bezmugurkaulniekiem.

3. Teritorijas saglabāšanas mērķi

3.1. Teritorijas apsaimniekošanas ilgtermiņa mērķi

1. Nodrošināt labvēlīgu aizsardzības statusu aizsargājamo un tipisko augu un dzīvnieku sugu populācijām dabas liegumā.
2. Nodrošināt labvēlīgus apstākļus īpaši aizsargājamo biotopu pastāvēšanai un attīstībai.
3. Novērst biotopu fragmentāciju – sabalansējot dabas aizsardzības prasības un mērķtiecīgu biotopu apsaimniekošanu, panākt dabas lieguma meža masīva šobrīd mazvērtīgo daļu pakāpenisku pielīdzināšanos vērtīgajiem biotopiem.

3.2. Teritorijas apsaimniekošanas īstermiņa mērķi plānā apskatītajam apsaimniekošanas periodam no 2016. līdz 2028. gadam

Ilgtermiņa mērķiem pakļauti 10 īstermiņa mērķi, kas sagrupēti 4 grupās (A, B, C, D). Katram īstermiņa mērķim definēti pasākumi, ar kuru palīdzību šie mērķi sasniedzami.

Kopumā plānoti 29 pasākumi. Īss mērķu un atbilstošo pasākumu pārskats sniegts pārskatā (4.4. tabulā) 4. nodaļā. Izvērstāki pasākumu apraksti 4.5. nodaļā.

A Teritorijas apsaimniekošana un dabas vērtību saglabāšana

1. Nodrošināt Biotopu Direktīvas I pielikuma meža biotopu labvēlīga stāvokļa saglabāšanu, netraucētu attīstību un līdz ar to kvalitātes uzlabošanu 498 ha platībā.
2. Nodrošināt optimālus apstākļus un piemērotus biotopus Putnu Direktīvas I pielikuma putnu un Biotopu Direktīvas II pielikuma augu sugām.
3. Veicināt platlapju augšanu un mistrotu jauno mežaudžu veidošanu 131 ha platībā.
4. Nodrošināt vecajiem ozoliem tādas vides apstākļus, kas pagarina to dzīves ilgumu un labvēlīgi ietekmē ne vien pašus ozolus, bet arī ar tiem saistītās sugas 26 ha platībā.
5. Nodrošināt zālāju pļaušanu, kā arī atjaunošanu gar Tērvetes upi un uzturēšanu 14,5 ha platībā.

B Informēšanas un teritorijas labiekārtošanas pasākumi

6. Nodrošināt dabas lieguma robežu atpazīstamību dabā.
7. Nodrošināt rekreācijas un dabas izziņas iespējas teritorijā, kā arī informāciju par dabas liegumu.

C Institucionālie un organizatoriskie aspekti

8. Nodrošināt dabas aizsardzības plāna ieviešanas juridisko bāzi.
9. Nodrošināt dabas lieguma robežu un funkcionālā zonējuma iestrādāšanu novadu teritoriālajos plānojumos.

D Zinātniskā izpēte un monitorings

10. Nodrošināt regulāru dabas lieguma monitoringu dažādās jomās.

4. Apsaimniekošanas pasākumu pārskats

4.1. Iepriekšējā Plāna periodā veikto apsaimniekošanas pasākumu izvērtējums

Iepriekšējā apsaimniekošanas periodā kopš izstrādāts 1. dabas aizsardzības plāns, ir veikts pasākums – ozolu atbrīvošana no to vainagos ieaugšajām eglēm. Šo darbu izvērtējums 4.1. tabulā.

4.1.tabula

Iepriekšējā Plāna periodā veikto apsaimniekošanas pasākumu izvērtējums

Apsaimniekošanas pasākums	Plānotais ieviešājs	Ieviešanas sekmes un aktualitāte
Ainavu izlases cirte – ozolu atbrīvošana no E ieaugšanas vainagā 135. kv. 11., 12. nog.	AS "Latvijas valsts meži"	Atbrīvoti ozolu vainagi no eglēm. Pēc norādījumiem izzāģētas tikai egles. Dažviet no E atbrīvotajās vietās, ļoti labos gaismas apstākļos, zem ozolu vainagiem progresē lazda.
Ainavu izlases cirte – ozolu atbrīvošana no E ieaugšanas vainagā 136. kv. 30., 32. nog.	AS "Latvijas valsts meži"	Atbrīvoti ozolu vainagi no eglēm. Pēc norādījumiem izzāģētas tikai egles. Dažviet no E atbrīvotajās vietās, ļoti labos gaismas apstākļos, zem ozolu vainagiem progresē lazda.
Ainavu izlases cirte – ozolu atbrīvošana no E ieaugšanas vainagā 141. kv. 16., 17. nog.	AS "Latvijas valsts meži"	Atbrīvoti ozolu vainagi no eglēm. Pēc norādījumiem izzāģētas tikai egles. Dažviet no E atbrīvotajās vietās, ļoti labos gaismas apstākļos, zem ozolu vainagiem progresē lazda. Jāturpina apsaimniekot līdzīgā veidā 16. nogabala R gals.

4.2. Plānoto biotopu apsaimniekošanas pasākumu apjomi

Zemgales mežsainiecības mežu apsaimniekošanas plāna kopsavilkumā 2015.-2019. gadam "Ukru gāršas" ID kods ir 488 un kā apsaimniekošanas mērķis norādīti mikroliegumi un platlapju meži. Plānotās darbības laiks no 2015.-2019. gadam un galvenās cirtes max pieļauj platība ir 50 ha (saskaņā ar DA plānu un individuālajiem noteikumiem). Dabas aizsardzības plāna izstrādes ietvaros plānotie apsaimniekošanas pasākumu apjomi un biotopu stāvokļa novērtējums 4.2. tabulā.

4.2.tabula. Pārskats par plānoto biotopu apsaimniekošanas pasākumu apjomiem

ES nozīmes aizsargājam ā biotopa kods	Kopējā platība (ha)	Platība labā stāvoklī (ha)	Platības nelabvēlīg ā stāvoklī (ha)	Platības bez iejaukšanās (ha)	Plānotie apsaimniekošanas pasākumi										Piezīmes
					466 (ha)	408 (ha)	412 (ha)	241 (ha)	405 (ha)	432 (ha)	433 (ha)	444 (ha)	410 (ha)	122 (ha)	
9020*	342	330,1	11,9	330,1		7,7								4,2	408 būtu nepieciešams daudzviet, kur izretinās ošu meži bet visur to nav iespējams veikt kritalu dēļ, kā arī nav pietiekami daudz informāc. par šī pasākuma efektivitāti, tāpēc paredzēts veikt tikai eksperimentāli.
9050	137	124	13	124		2,2	10,8								Tas pats, kas iepriekš par 408
9080*	8,6	6,7	1,9	6,7										1,9	
9160	4,4	2,9	1,5	0			1,5								1,5 ha no jauna, pārējos uzturēšana, ja nepieciešams
91E0*	4,1	4,1*	0	4,1											*Biotopi nav labā, bet gan vidējā stāvoklī, netiek plānoti pasākumi
6410	1,9	0,4	1,5	0						0,4	1,5	1,5			0,4 ha ir labvēlīgā stāvoklī, bet tāpat jāpļauj. 1,5 ha ir aizaugošs.
6510	7,5	0	7,5	0						7,5					Visiem zālājiem kaut kādas problēmas, visi jāpļauj.
Nav ES biotops			121,8		5,1		14,2	8,2	121,8	1,4		5,4	2,8		Apsaimniekojami biotopi, kuri pašreiz nav ES biotopi.
KOPĀ Meži zālāji	505,5 496 9,4		166	464,9		9,9	26,5	8,2	121,8	9,3	1,5	4,6	2,8	6,1	

408 – pameža/paaugas ciršana (lazdu ciršana)

412 – cita cirte (aizsargājamo meža biotopu un īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu apsaimniekošana mežā - egļu izvākšana no ozolu vainagiem).

405 – kopšanas cirte (jaunajās egļu un bērzu audzēs).

432 – pļaušana ar traktoru (visi 6510 + mazais 6410 + atpūtas vietas pļava).

433 – pļaušana ar siena novākšanu (125./7 uzturēšana, kur nevar pļaut ar traktoru)

444 – atsevišķu koku/krūmu izciršana (meža lauču uzturēšana atklātā stāvoklī + gar Tērveti aizaugošās).

410 – cita cirte nemeža aizs. biotopa atjaunošanai (atmežošana - biotopa 6510 atjaunošana, izcērtot baltalkšņu mežu gar Tērveti un veicinot sugas *Osmoderma barnabita* pārceļošanu un ieviešanos).

466 – atjaunošana, piesējot dabisko zālāju augu sugas

122 – cits darbības veids (noteces mazināšana no biotopa, veidojot aizsprostu, lai ūdens nenotek grāvī).

241 – invazīvo sugu apkarošana (lupīnas audzes)

Piezīme. Atsevišķos nogabalos nepieciešama gan neiejaukšanās, gan vienlaikus egļu izvākšana no ozolu vainagiem. Varētu būt tāds atsevišķs apsaimniekošanas pasākums kā "mežsaimnieciskās darbības aizliegums, izņemot biotopu apsaimniekošanas pasākumus".

4.3. Tūrisma un izziņas infrastruktūras objektu izvērtējums dabas liegumā

Dabas liegumā AS „Latvijas valsts meži” 2006. gadā ir izveidojusi atpūtas vietu un dabas izziņas taku.

4.3.tabula

Tūrisma un izziņas infrastruktūras izvērtējums dabas liegumā

Objekta nosaukums	Pašreizējā objekta kvalitāte (laba/ slikta/apmierinoša (īss skaidrojums))	Vai sasniegts mērķis, kam objekta izveide ir kalpojusi/ mērķa sasniegšanas efektivitāte (ir/nav (īss skaidrojums, apraksts))	Objekta uzturēšana un apsaimniekošana (tiek veikta/netiek (īss apraksts, kurš veic, regularitāte))	Ieteikumi turpmākajai objekta apsaimniekošanai
Ukru gāršas dabas izziņas taka un atpūtas vieta.	Atpūtas vieta tiek uzturēta labi – tā vienmēr izplauta, pie ugunsкура vietas ir nolikta malka, atkritumu nav. Apskatāms izziņas stends. Loģiski būtu, ja dabas izziņas taka sāktos no atpūtas vietas, tomēr līdz atpūtas vietai nevar iebraukt autobusi, tāpēc ekskursijas šādos gadījumos sākas no Mežvidu mājas puses – tāpēc šobrīd nav īsti saprotams, kur ir takas sākums, jo pie atpūtas vietas takas zīmes nav, toties tā ir ceļa malā, kur takas mazais loks iznāk uz ceļa. Ja aprīlī taka pie atpūtas vietas labi saskatāma, tad jūnija sākumā tā ir tik aizaugusi, ka nav pamanāma. Sabrucis tiltiņš pār Tērvetes upīti – tāpēc laikā, kad upē ir vairāk ūdens, to šķērsot nav iespējams. Jūnija beigās taka pie atpūtas vietas atkal bija izplauta, arī septembra beigās notika takas izplaušana. Tomēr ņemot vērā, ka	Pēc takas izveidotāja – A/S LVM trīs gadus veikto monitoringu datiem no oktobra līdz aprīlim apmeklētāju skaits 0; no maija līdz septembrim 1-20 robežās. Bukaišu pagasta pārstāvji uzskata, ka apmeklētāju skaits ir lielāks. Īsā (apm. 2 km) un viegli izejamā taka ir piemērota nelielām apmeklētāju grupām, ģimenēm ar bērniem, skolēniem. Taka sniedz ieskatu par dabisku mežu, atšķirībā no netālu esošā izkoptā, labiekārtotā un uz rekreāciju tendētā Tērvetes dabas parka. Ir pieejami	Objekta uzturēšanu veic tā izveidotājs – AS "Latvijas valsts meži", bet uzskata šo taku par vāji apmeklētu un plāno tās pakāpenisku likvidāciju no 2016. gada.	Tā kā ir izveidota un uzturēta laba infrastruktūra – atpūtas vieta, kā arī izziņas taka, nebūtu lietderīgi to visu vairs neapsaimniekot. Tās uzlabošanai nepieciešamie līdzekļi nav lieli, bet ir nepieciešama novada sadarbība ar A/S LVM, kā arī plašāka informācija par šo taku dažādos informācijas avotos – pašvaldību mājas lapās, vietējos laikrakstos, tūrisma informācijas centros,

	<p>sabrukušā tiltiņa dēļ taka ne visiem apmeklētājiem ir izejama, tās stāvoklis nav vērtējams vairāk kā ar apmierinoši.</p> <p><u>AS LVM skaidrojums</u> – AS LVM sabiedrībai nozīmīgu vietu monitoringa dati liecina, ka taka vāji apmeklēta. Taka nav iekļauta Tērvetes novada teritorijas plānā kā nozīmīgs rekreācijas objekts ar plānotu attīstības perspektīvu. Nav saņemta novada ieinteresētība un atbalsts takas attīstībā. LVM plāno takas pakāpenisku likvidāciju.</p>	<p>zinoša gida pakalpojumi. Pozitīvi, ka turpat takas sākumā ir labiekārtota atpūtas vieta ar nelielu auto stāvlaukumu, izziņas stendu, ugunsкура vietu, nojumi, galdu, soliēm un tualeti.</p> <p>Taka novirza interesentus no pārējā dabas lieguma apmeklēšanas un iespējama traucējuma.</p>		<p>“Mamma daba” maršrutos u.c.</p> <p><u>Ieteikums</u> – LVM un Tērvetes novada pašvaldība slēdz sadarbības līgumu par takas uzturēšanu.</p>
--	---	---	--	--

4.4. Plānotie apsaimniekošanas pasākumi turpmākajam 12 gadu laika periodam

Apsaimniekošanas pasākumi plānoti laika periodam no 2016. gada līdz 2028. gadam, taču tie ir pārskatāmi un maināmi, vadoties pēc monitoringa rezultātiem, kā arī, ja rodas neparedzēti apstākļi, kas liek tos mainīt un to nepieciešamību var zinātniski pamatot. Apsaimniekošanas pasākumiem ir vērtēta to realizēšanas nepieciešamība, vadoties pēc pasākuma ietekmes uz dabas vērtību saglabāšanu un citu sabiedrībai nozīmīgu interešu ievērošanu. Ieviešot dabas aizsardzības plānu kā pirmie jāveic pasākumi, kuri ir būtiski dabas lieguma mērķa sugu un biotopu saglabāšanā vai tie ir priekšnosacījums šo būtisko pasākumu īstenošanai.

I – prioritāri veicams pasākums, kas būtisks dabas lieguma mērķa sugu un biotopu saglabāšanā un kura nerealizēšana var novest pie šo sugu un biotopu kvantitatīvo vai kvalitatīvo parametru samazināšanās;

II – vajadzīgs pasākums, kura īstenošana pozitīvi ietekmē dabas vērtību saglabāšanos;

III – vajadzīgs pasākums, kura realizācija sekmē citu sabiedrībai nozīmīgu interešu ievērošanu;

IV – pasākumam nav būtiskas tiešas pozitīvas ietekmes uz dabas vērtību saglabāšanos un tas nav tieši saistīts ar citu sabiedrībai nozīmīgu interešu ievērošanu, taču tā realizācija sekmē citu pasākumu īstenošanu.

Apsaimniekošanas pasākumu pārskats sniegts 4.4. tabulā. Sīkāki pasākumu apraksti 4.5. nodaļā. Visu pasākumu vietas apskatāmas kartē 9. pielikumā.

4.4. tabula
Apsaimniekošanas pasākumu pārskats

Nr.	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamās izmaksas Euro. Iespējamais finansu avots	Potenciālais izpildītājs	Izpildes rādītāji
A Teritorijas dabas vērtību saglabāšana					
1. mērķis. Nodrošināt Biotopu Direktīvas I pielikuma meža biotopu labvēlīga stāvokļa saglabāšanos, netraucētu attīstību un līdz ar to kvalitātes uzlabošanas 496 ha platībā.					
1.1.	Neiejaukšanās meža dabiskajos attīstības procesos visos meža nogabalos, kas atzīti par Direktīvas I pielikuma īpaši aizsargājamiem biotopiem (4.pielikuma karte).	I Visu periodu	Nav papildus izdevumi	AS LVM Zemgales mežsaimniecība, VMD Zemgales virsmežn.	Ar zonējuma palīdzību panākta vērtīgāko meža biotopu aizsardzība un mežsaimnieciskās darbības aizliegums šajos biotopos. Nodrošināta neietekmēta, dabiska meža attīstība 496 ha platībā, uzlabojas tā kvalitāte - struktūras, ieviešas DMB sugas.
1.2.	Ūdens noteces mazināšana no degradētiem sākušajiem ES nozīmes biotopiem, veidojot aizsprostus pie meliorācijas grāvjiem.	I 2 gadu laikā, pēc tam kontrole ik pēc 2-3 gadiem.	ES fondi (ERAF)	Talkas veidā, ES projektu brīvprātīgie	122. kv. 11. nog. ZA daļā un 124. kv. 1. nog. Z daļā izveidoti aizsprosti, lai ūdens pastiprināti nenotek no ES nozīmes biotopa meliorācijas grāvjos. Mazinājusies ūdens noplūde no biotopiem, uzlabojies biotopu hidroloģiskais stāvoklis, par ko liecina mitro un slapjo vietu sugu ieviešanās. Nepieciešama pasākuma kontrole ik pēc 2 gadiem un ja nepieciešams – aizsprostu labošana.
2.mērķis. Nodrošināt optimālus apstākļus un piemērotus biotopus Putnu Direktīvas I pielikuma putnu un Biotopu Direktīvas II pielikuma augu sugām.					
2.1.	Neiejaukšanās meža nogabalos, kur nodibināti mikroliegumi putnu aizsardzībai (5. pielikuma karte), un regulējamā režīma zonas mežaudzēs (8. pielikuma karte).	I Visu laiku	Nav papildus izdevumi	AS LVM Zemgales mežsaimniecība, VMD Zemgales virsmežn.	Meža nogabali, kuros nodibināti mikroliegumi putnu aizsardzībai, attīstās dabiski bez traucējumiem, bez mežsaimnieciskās un jebkādas citas iejaukšanās. DL vecākās mežaudzes un ES nozīmes biotopi, kuri vienlaikus visvairāk piemēroti putnu ligzdošanai, iekļauti regulējamā režīma zonā, kur aizliegta mežsaimnieciskā darbība. Šajā zonā var atsaukt mikrolieguma statusu 11 mikroliegumiem, jo ar zonējuma palīdzību to aizsardzība ir nodrošināta.
2.2.	Ierobežojumu ievērošana medījamo dzīvnieku piebarošanā.	II Visu laiku	Nav papildus izdevumi	Mednieku klubi.	Dabas lieguma teritorijā medjamie dzīvnieki netiek piebaroti. Barotavas pārceltas ārpus dabas lieguma.

2.3.	Kvartālstīgu uzturēšana.	II Visu laiku	LVM budžeta ietvaros - centrālā stīga uz R no Bukaišu- Ukru ceļa.	LVM uztur centrālo stīgu uz R no Bukaišu-Ukru ceļa. Pārējās stīgas, kuras iezīmētas DA plānā, iespēju robežās uztur mednieku klubi.	Centrālā stīga uz R no Bukaišu-Ukru ceļa uzturēta ar segumu, lai varētu veikt apsaimniekošanas pasākumus jaunajās mežaudzēs (pasākumi 3.1., 3.2. un 4.2.). Pārējās stīgas, kuras atzīmētas apsaimniekošanas pasākumu kartē, uzturētas vismaz tik atklātas, kā apsekošanas laikā 2015. gadā, jo tās piemērotas Direktīvas sugas spilvainā ancīša augšanai.
3. mērķis. Veicināt platlapju augšanu un mistrotu jauno mežaudžu veidošanos 121,2 ha platībā.					
3.1.	Mistrotu mežaudžu veidošana stādītājās egļu audzēs 87,2 ha platībā, veidojot platlapju un citu lapu koku piemistrojumu vēlams vismaz 20 % apjomā .	I Pasākumu veic vienā vai divos paņēmienos.	LVM budžeta ietvaros, ES fondi	AS LVM Zemgales mežsaimniecība, VMD Zemgales virsmežn. vai ES fondi.	Jauno egļu audžu apsaimniekošanā pielietots kāds no cirtes veidiem: kopšanas cirte vai cita cirte, kā rezultātā norādītajos nogabalos (4.5. tab.) samazinājies egļu īpatsvars un iespēju robežās palielinājies platlapju un citu lapu koku īpatsvars mežaudzē līdz vismaz 20 %, veidojas mistrots mežs ar dabisko potenciālu nākotnē un iespējamu biotopu 9020* vai 9050 veidošanos nākotnē. Nepieciešams veikt pasākuma monitoringu - skat. 10.3 pasākumu!
3.2.	Mistrotu mežaudžu veidošana 34,6 ha platībā jaunajās bērzu audzēs, veicinot platlapju ieviešanos un veidojot mistrotas audzes.	I Pasākumu veic vienā vai divos paņēmienos.	LVM budžeta ietvaros, ES fondi	AS LVM Zemgales mežsaimniecība, VMD Zemgales virsmežn. vai ES fondi.	Jauno bērzu audžu apsaimniekošanā pielietots kāds no cirtes veidiem: kopšanas cirte vai cita cirte, kā rezultātā norādītajos nogabalos (4.6. tab.) izkoptas jaunaudzis un vidēja vecuma bērzu audzes, veidojas mistrots mežs, palielinās platlapju īpatsvars tajā.
3.3.	Platlapju sugu ieviešanās veicināšana vecajās mežaudzēs, izcērtot pamežā lazdas (apm. 10 ha platībā).	II Ik pēc 2-3 gadiem	LVM budžeta ietvaros.	AS LVM Zemgales mežsaimniecība 143. kv. 15. nog. daļā. ES fondi u.tml. 148. kv. 8. nogabalā.	Divos nogabalos izcirstas lazdas, veicinot platlapju paaugas veidošanos. No lazdam atbrīvotajos, izgaismotajos laukumos ieviesusies platlapju paauga, uzlabojies zemesdzīvības sugu sastāvs. Nepieciešams veikt pasākuma monitoringu - skat. 10.3 pasākumu!
4. mērķis. Nodrošināt vecajiem ozoliem tādas vides apstākļus, kas pagarina to dzīves ilgumu un labvēlīgi ietekmē ne vien pašus ozolus, bet arī ar tiem saistītās sugas.					
4.1.	Veco ozolu, īpaši dobumaino, atbrīvošana no koku un krūmu apauguma, veicinot lapkoku praulgrauža <i>Osmoderma barnabita</i> ieviešanos.	I 2 gadu laikā, pēc tam atkārtoti ik pēc 3 g.	Daļēji LVM budžeta ietvaros, kā arī piesaistot ES projektus un fondus.	AS LVM Zemgales mežsaimniecība, VMD Zemgales mežn., fiziskās un juridiskā pers.	Ozoli, kuros jau ir konstatēts praulgrauzis, atbrīvoti no krūmu apauguma norādītajās vietās. Periodiski tiek pārbaudīti un uzturēti. Veicot pasākumu 4.2., ja atrod dobumainu koku, arī to apsaimnieko kā potenciāli iespējamo praulgrauža vietu – tādējādi veicināta iespējamība izplatīties praulgrauzim.
4.2.	Veco ozolu atbrīvošana no egļu ieaugšanas to vainagos 26,5 ha platībā.	I 5 gadu laikā,	Daļēji LVM budžeta	AS LVM Zemgales mežsaimniecība,	Ozoli citā cirtē atbrīvoti no egļu ieaugšanas to vainagos norādītajos nogabalos (4.8. tabula) 26,5 ha platībā. Uzturēti arī iepriekšējā periodā

		atkārtoti pēc 5 g.	ietvaros, kā arī piesaistot ES projektus un fondus.	VMD Zemgales mežn., fiziskās un juridiskā pers.	norādītie nogabali. Vienlaikus ar egļu izvākšanu no ozolu vainagiem, veic arī ozolu atbrīvošanu no krūmiem, kā teikts 4.1. pasākumā.
4.3.	Atklātas ainavas atjaunošana, izcērtot baltalkšņus apm. 3 ha platībā gar Tērvetes upi, tādējādi veicinot lapkoku praulgrauža ieviešanos 141. kvartāla nogabalos.	II 5 gadu laikā un pēc tam ilglaicīgi uzturot	Daļēji LVM budžeta ietvaros, kā arī piesaistot ES projektus un fondus.	DAP, AS LVM Zemgales mežsaimniecība	Veikta atmežošana, izcērtot Ba meža joslu gar Tērveti, atstājot ainaviskas koku grupas vai atsevišķus kokus, izgaismoti kādreiz klajumā augušie 141. kv. 16. un 19. nogabala ozoli, veicināta lapkoku praulgrauža ieviešanās iespējamība, vismaz nelielā posmā atjaunota vēsturiskā atklātā ainava gar Tērvetes upi. Uztur kā zālāju. (Sīkāk nodaļā 4.5.).
5. mērķis. Nodrošināt zālāju pļaušanu, kā arī atjaunošanu gar Tērvetes upi un uzturēšanu 14,5 ha platībā.					
5.1.	Zālāju pie Stērķu mājām regulāra pļaušana vai ganišana.	I Katru gadu	Lauksaimniecības subsīdijas (agrovīde), 83 Eur/ha (par 6510) 206 Eur/ha (par 6410)	Privātais īpašnieks	Zālājs 2015. gadā atzīts par BVZ, tomēr tur ir jāveic apsaimniekošana, kas mazina vienas sugas dominanci. Tāpēc zālājs tiek regulāri pļauts vai noganīts, atbilst BVZ prasībām – palielinās indikatoru skaits un izplatība, samazinās vienas sugas dominānce. Īpašnieks informēts par atbalsta maksājuma saņemšanas iespējām.
5.2.	Bioloģiski vērtīgo zālāju gar Tērvetes upi un lauces pļaušana 4,3 ha platībā.	I Katru gadu	LVM budžeta ietvaros (40-60 Eur/ha)	AS LVM Zemgales mežsaimniecība	Zālāji 2015. gadā atzīti par BVZ. Zālāji atbrīvoti no krūmiem, gar Tērvetes upi veikta regulāra pļaušana, bet meža laucē vismaz katru otro gadu, zālāji atbilst BVZ prasībām.
5.3.	Meža lauču uzturēšana atklātā, neaizaugušā stāvoklī.	II Ik pēc 2-3 g.		Mednieku kolektīvi iespēju robežās	Zālāji divos nogabalos atbrīvoti no krūmiem, veikta to uzturēšana neaizaugušā stāvoklī.
5.4.	Zālāja atjaunošana un uzturēšana gar Tērvetes upi.	II 3 gadu laikā, pēc tam uzturēšana	DAP no Eiropas fondiem, LVM budžeta ietvaros	DAP (zālāja atjaunošana) AS LVM Zemgales mežsaimniecība (BVZ uzturēšana)	Meža dzīvnieku barošanās laucē gar Tērvetes upi 143. kv. 1. nog. (un vēlams arī meža 142. kv. 1. nog. daļā) atjaunoti un uzturēti neaizauguši zālāji. Izcirsti baltalkšņi un krūmi, atstājot gar upi tikai ainaviskas koku grupas vai atsevišķus kokus, nodrošināta regulāra atvašu izciršana un zālāja pļaušana ilgtermiņā, optimālā gadījumā zālāji atbilst BVZ prasībām.
5.5.	Daudzlapu lupīnas audžu likvidēšana, regulāri pļaujot zālāju pie Mežvidu mājām.	I 3 gadus 2x gadā, pēc	ES fondi	DAP (atjaunošana), AS LVM Zemgales mežsaimniecība	136. kv. 26. un 37. nog. zālāji tiek regulāri pļauti – sākumā 2x vasarā (līdz iznīdēta invazīvā suga dzudzlapu lupīna), vēlāk 1x. Uzlabojies sugu sastāvs zālājā. Optimālā gadījumā izdodas izveidot BVZ.

		tam 1x gadā.		(uzturēšana)	Vēlams, ka zālājs uzturēts atklāts, nav pieļaujama tā apmežošanās.
B Informēšanas un teritorijas labiekārtošanas pasākumi					
6. mērķis. Nodrošināt dabas lieguma robežu atpazīstamību dabā.					
6.1.	Informatīvo zīmju izvietošana plānā norādītajās vietās.	III 2016.	30-40 Eur par 1 zīmi	DAP	Robežas dabā atpazīstamas pēc informatīvajām zīmēm. Izvietotas min 6 max 13 informatīvās zīmes.
7. mērķis. Nodrošināt rekreācijas un dabas izziņas iespējas teritorijā, kā arī informāciju par dabas liegumu.					
7.1.	Atpūtas vietas pie Tērvetes upes uzturēšana.	III Visu laiku	Apm. 400 Eur gadā	AS LVM Zemgales mežsaimniecība sadarbībā ar Tērvetes novada pašvaldību	Atpūtas vieta pie Tērvetes upes uzturēta apsaimniekota un tīra.
7.2.	Iespējas iepazīties ar dabas liegumu nodrošināšana, uzturot un apsaimniekojot dabas izziņas taku.	III Visu laiku	Apm. 500- 1000 Eur atkarībā no veicamā	AS LVM Zemgales mežsaimniecība sadarbībā ar Tērvetes novada pašvaldību	Dabas izziņas taka uzturēta kārtībā, uzcelts tiltiņš pār Tērvetes upi, uzlabots lielā loka maršruts, izvietotas nepieciešamās informatīvās zīmes.
7.3.	Informācijas stendu atjaunošana.	III 2017.	A0 stends koka daļas ap 600 Eur, planšete ap 60 Eur.	DAP, novadu pašvaldības	Atpūtas vietā pie Tērvetes upes un arī pie Bukaišu-Ukru ceļa atjaunoti informācijas stendi (ja nepieciešams, izgatavojot jaunas stenda koka daļas). Pie Mežvidu dižozola uzstādīts agrāk gatavotais stends par lapkoku praulgrauzi (+jaunas koka daļas) vai cita satura stends.
7.4.	Informācijas pieejamības nodrošināšana par dabas liegumu un par dabas izziņas taku.	III Visu laiku	Nav papildus izdevumi	Novadu un pagasta pašvaldības, AS LVM, DAP	Informācija par dabas liegumu pieejama dabas datu pārvaldības sistēmā OZOLS. Pašvaldībās, mežniecībā, virsmežniecībā, VVD pieejams informatīvais materiāls par liegumu (DA plāns). Interneta vietnēs ir informācija par dabas izziņas taku.
C Institucionālie un organizatoriskie aspekti					
8. mērķis. Nodrošināt dabas aizsardzības plāna ieviešanas juridisko bāzi.					
8.1.	Individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu apstiprināšanas sekmēšana Ministru Kabinētā	.III 2016.	Nav papildus izdevumi	LDF, VARAM	Tuvākajā laikā pēc plāna apstiprināšanas sekmēta individuālo noteikumu precizēšana VARAM un to apstiprināšana Ministru Kabinētā.
8.2.	Informācijas par aizsardzības pazīmi sakārtošana Valsts meža reģistrā, privāto	III 2016.	Nav papildus	VMD, DAP	Valsts meža reģistrā ir sakārtoja aizsardzības pazīmes informācija. Nodrošināta privāto meža īpašnieku informācija par šo pazīmi viņu

	īpašnieku informēšana.		izdevumi		īpašumā.
8.3.	Dabas lieguma robežu precizēšana.	III Pēc grozījumiem MK noteikumos	Nav papildus izdevumi	DAP, VARAM, AS LVM Zemgales mežsaimniecība, VMD Zemgales mežn.	Dabas lieguma robežas precizētas atbildīgajos līmeņos un attiecīgajās datu bāzēs, pieejamas dabas datu pārvaldības sistēmā OZOLS. Sīkāk 8.3. pasākumā 4.5. nodaļā.
9. mērķis. Nodrošināt dabas lieguma robežu un funkcionālā zonējuma iestrādāšanu novadu teritoriālajos plānojumos.					
9.1.	Dabas lieguma robežu un funkcionālā zonējuma iestrāde Tērvetes un Auces novadu plānojumos.	Pēc ind. aizsardz. un apsaimn. noteikumu apstipr. MK	Nav papildus izdevumi	Tērvetes un Auces novadu Domes	Novadu teritoriālajos plānojumos iestrādātas dabas lieguma robežas un funkcionālais zonējums, kā arī mikroliegumi un to buferjoslu robežas. Attiecīgajos pašvaldību dokumentos ir skaidrojums par aizliegtajām darbībām katrā no zonām.
D Zinātniskā izpēte un monitoringi					
10. mērķis. Nodrošināt regulāru dabas lieguma monitoringu dažādās jomās.					
10.1.	Regulāra monitoringa nodrošināšana <i>Natura 2000</i> vietu monitoringa ietvaros Biotopu Direktīvas I pielikuma biotopiem un II pielikuma sugām.	I Ik pēc 6 gadiem	DAP budžeta ietvaros	DAP	Iegūti regulāri monitoringa dati par Biotopu Direktīvas I pielikuma biotopiem 9020*, 9160 un sugām: spilvainais ancītis, zirgskabeņu zilenītis, lapkoku samtenis, lai varētu novērtēt to saglabāšanās stāvokli ilgtermiņā. Perspektīvā tiks monitorēti arī lapkoku praulgrauzis.
10.2.	Regulāra monitoringa nodrošināšana Putnu Direktīvas I pielikuma sugām. Direktīvas I pielikuma dzeņu sugas, mazais ērglis, ķīķis, melnais stārķis un mežzirbe.	I N 2000 monit. ik pēc 6 gadiem. LVM monit. katru gadu.	DAP budžeta ietvaros, AS LVM budžeta ietvaros	DAP, AS LVM	Regulāri tiek veikts konkrētu putnu sugu monitoringi saskaņā ar izstrādāto metodiku. <i>Natura 2000</i> monitoringa ietvaros regulāri monitorētas Direktīvas I pielikuma dzeņu sugas, mazais ērglis, ķīķis, melnais stārķis un mežzirbe. AS LVM veic ikgadēju mazā ērgļa monitoringu.
10.3.	Apsaimniekojamo biotopu monitoringa nodrošināšana.	IV Reizi 5 gados.	DAP, ES projekti	DAP jāizstrādā vadlīnijas šādu monitoringu veikšanai	Periodiski tiek veikts dabas aizsardzības plānā norādīto biotopu apsaimniekošanas monitoringi, ar kura palīdzību iespējams novērtēt teritorijas apsaimniekošanas pasākumu efektivitāti un biotopu attīstības dinamiku. ! Ir nepieciešams izstrādāt vadlīnijas, lai visās ĪADT varētu veikt monitoringu pēc vienotas metodikas. Pašlaik tādu nav, kā arī nav zināms, kas varētu veikt šo monitoringu.

Apzīm: DL – dabas liegums; DA plāns – dabas aizsardzības plāns; VVD – Valsts vides dienests; VAS”LVM”- VAS “Latvijas valsts meži”; VMD – valsts meža dienests; VARAM – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija; DAP – dabas aizsardzības pārvalde; LDF – Latvijas Dabas fonds.

4.5. Apsaimniekošanas pasākumu apraksti

A Teritorijas dabas vērtību saglabāšana

1. mērķis. Nodrošināt Biotopu Direktīvas I pielikuma meža biotopu labvēlīga stāvokļa saglabāšanos, netraucētu attīstību un līdz ar to kvalitātes uzlabošanas 496 ha platībā.

1.1. pasākums. Neiejaukšanās meža dabiskajos attīstības procesos meža nogabalos, kas atzīti par Biotopu Direktīvas I pielikuma biotopiem.

Visos Eiropas nozīmes meža biotopos nekāda mežsaimnieciskā darbība nav veicama (skat. 4. pielikuma karti). Mežsaimnieciskās darbības aizliegums noteikts arī individuālajos noteikumos. Tas nepieciešams, lai nodrošinātu gan biotopu netraucētu attīstību, gan ar šiem biotopiem saistīto sugu dzīvotņu nodrošināšanu. Neiejaukšanās kā apsaimniekošanas veids ir nepieciešama 496 ha platībā.

Nav pieļaujama atsevišķu koku ciršana, kritalu, stubeņu un stāvošu nokaltušu koku izvākšana, kas ir piemērota dzīvotne retām sūnu, ķērpju un sēņu, kā arī kukaiņu sugām, un kalpo par barību tipiskām un retām putnu sugām (galvenokārt dzeņveidīgajiem putniem, kuri teritorijā ir bagātīgi pārstāvēti).

1.2.pasākums. Ūdens noteces mazināšana no degradēties sākušajiem ES nozīmes biotopiem, veidojot aizsprostu pie meliorācijas grāvjiem.

Tā kā dabas lieguma R galā ir bijusi spēcīga meliorācija, tās ietekmi vēl arvien jūt – degradējas slapjie biotopi, jo notiek pastiprināta ūdens notece no tiem. Tāpēc 2 vietās nepieciešams mazināt ūdens noteci no šiem biotopiem teritorijas rietumu galā: 122. kv. 11. nog. ZA daļā un 124. kv. 3. nog. Z daļā. Melnalkšņu staignāja biotopi atrodas ieplakā, ko no meliorācijas grāvjiem šķir tāda kā neliela apmale. Vietās, kur šī apmale pārrauta, pavasaros notiek pastiprināta ūdens notece. Šajās pārravuma vietās nepieciešams izveidot nelielus aizsprostus no grāvjmalā augošiem baltalkšņiem (līdz 12 cm), pēc tam apberot tos ar no grāvja ņemtu augsni un izveidojot jaunu apmali, kas aiztur ūdeni ieplakās. Aizsprostu stāvokli kontrolē ik pēc 2-3 gadiem.

2. mērķis. Nodrošināt optimālus apstākļus un piemērotus biotopus Putnu Direktīvas I pielikuma putnu un Biotopu Direktīvas II pielikuma augu sugām.

2.1. pasākums. Neiejaukšanās meža nogabalos, kur nodibināti mikroliegumi putnu aizsardzībai, un regulējamā režīma zonas mežaudzēs.

Neotiek nekāda saimnieciska darbība mikroliegumos, kas izveidoti dabas liegumā putnu aizsardzībai (skat. 5. pielikuma karti). Ja rodas nepieciešamība pēc konkrētiem apsaimniekošanas pasākumiem kādai sugai, tad to var veikt tikai saskaņā ar eksperta atzinumu.

Neotiek saimnieciskā darbība regulējamā režīma zonā (skat. 8. pielikuma karti), kurā galvenokārt ietilpst ES nozīmes biotopi – tātad dabas lieguma mežu vērtīgākā un putniem piemērotākā daļa.

Pārējos meža nogabalos, kas nav mikroliegumi un nav ES nozīmes biotopi, nodrošināta zonai atbilstoša aizsardzība un mērķtiecīga apsaimniekošana platlapju augšanas veicināšanai (3. mērķa pasākumi).

2.2. pasākums Ierobežojumu ievērošana medijamo dzīvnieku piebarošanā.

Medības ir atļautas visā dabas liegumā (regulējamā režīma un dabas lieguma zonā ievērojot individuālajos noteikumos atļautos termiņus no 1. augusta līdz 1. martam). Jāievēro noteikumi, kas saistīti ar dzīvnieku piebarošanu. Medijamo dzīvnieku piebarošana piesaista dzīvniekus no plašākas apkārtnes. Kaut vai periodiski kādā vietā mākslīgi nodrošinot labvēlīgākus apstākļus barības ziņā nekā blakus teritorijās, rodas palielināts dzīvnieku blīvums piebarošanas vietās visā piebarošanas periodā. Līdz ar to šo dzīvnieku ietekme uz apkārtni piebarošanas rajonos ievērojami pieaug. Koncentrējoties vienā rajonā lielākā skaitā, kāda viena suga var ievērojami ietekmēt kādu citu. Piemēram, meža cūku palielināts blīvums pavasarī ir nevēlams uz zemes ligzdojošajiem putniem - ligzdas, kas atrodas uz zemes, šādos piebarošanas rajonos tiek izpostītas vairāk. Ja piebarošana notiek zālājā, tas degradējoši ietekmē zemsedzi. Tā kā dabas liegumā kā īpaši aizsargājamās dabas teritorijās apsaimniekošanas režīms maksimāli ir vērsts uz visu sugu aizsardzību un biotopu dabisku attīstību, tad šāda cilvēka realizēta darbība ir pretrunā ar dabiskiem procesiem un uzskatāma kā dabas līdzsvara jaukšana un visā dabas lieguma teritorijā ir nevēlama. Ievest un izgāzt dabas lieguma teritorijā lauksaimniecības un pārtikas produktus nav atļauts saskaņā ar MK noteikumu Nr. 264. punktu 18.10.:

"18.10. dabas lieguma teritorijā meža zemēs aizliegts ierīkot jaunas medijamo dzīvnieku piebarošanas lauces, kā arī ievest un izgāzt dabas lieguma teritorijā lauksaimniecības un pārtikas produktus. Ja tas nepieciešams dzīvnieku skaita regulēšanai, pieļaujama automātisko barotavu izmantošana vietās, kur tas neapdraud dabisko biotopu vai īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu saglabāšanu." Dabas lieguma individuālajos noteikumos šis punkts papildināts - ja nepieciešama dzīvnieku skaita regulēšana, tad automātisko barotavu pielietošana atļauta ar DAP atļauju un sertificēta ornitoloģijas eksperta atzinumu.

Dabas liegumā dzīvnieku piebarošana uz zemes gandrīz visur ir pārtraukta, izņemot pie Mežvidu māju drupām, kur dabas lieguma robeža visu šo laiku ir bijusi neskaidra.

2.3. pasākums. Kvartālstigu uzturēšana.

Stigas kalpo kā sugu (t.sk. reto un īpaši aizsargājamo) izplatīšanās koridori. Stigas un celiņi gar Tērvetes upi, kurās sastopama Direktīvas suga spilvainais ancītis *Agrimonia pilosa*, uzturamas neaizaugušas, pat vēlama viegla periodiska izbraukāšana (piemēram, periodiska mednieku vai pļaušanas transporta pārvietošanās 1x gadā), tomēr ne intensīva izbraukāšana, kad veidojas atsegta augsne un risas.

Lakstaugiem apaugušas, bet no koku un krūmu aizauguma brīvas stigas ir piemērotas arī sikspārņu un bezmugurkaulnieku sugām, bet vienā stigu krustpunktā pat konstatēts dzērves ligzdošanas gadījums.

Atklātas, neaizaugušas stigas izmanto arī medījamie dzīvnieki, tāpēc tādām ir nozīme arī medību procesā.

Neaizaugušas kvartālstigas ļauj mežā orientēties un arī pārvietoties gājējiem. Vairākas stigas pirms dabas lieguma dibināšanas 1999. gadā, kad vēl notika mežizstrāde, bija izbraucamas ar mehanizētiem transporta līdzekļiem, tagad braucamas saglabājušās vairs tikai dažas.

Noteikumi, kādi ievērojami kvartālstigu uzturēšanā un lietošanā dabas liegumā:

1) Centrālo stigu uz R no Bukaišu-Ukru ceļa atļauts uzturēt braucamu un uzlabot tās segumu (bez jaunu grāvju ierīkošanas) līdz kvartālu 126., 127. 129. krustpunktam,

jo paredzēti jauno mežaudžu kopšanas pasākumi 127., 128., 129., 130. kvartālos (3. mērķis).

2) Stiga 131. kvartālā, kur plānotas jauno mežaudžu kopšanas cirtes, nav uzlabojama ar segumu, jo stiga šķērso divus putnu mikroliegumus, un uz tās aug Direktīvas suga spilvainais ancītis. Apsaimniekošanas pasākumus vēlams veikt ziemā sasaluma apstākļos.

3) 132. kvartāla kopšanas cirtes jaunajās mežaudzēs veicamas, iebraucot no austrumu puses, bez stigas seguma uzlabošanas.

4) Arī pārējām dabas lieguma stīgām seguma uzlabošana nav atļauta – ja to apkārtnē ir atļautas kopšanas cirtes, tad tās vēlams veikt sasaluma apstākļos pa esošajām stīgām vai meža ceļiem.

5) Plānā apsaimniekošanas pasākumu 9. pielikuma kartē ir uzrādītas stigas, kuras atsevišķu sugu saglabāšanas dēļ vēlams uzturēt atklātas un neaizaugušas vismaz pašreizējā stāvoklī (2015. g.). Līdzīgi nepieciešams uzturēt atklātu arī celiņu gar Tērveti 142. un 143. kvartāla 1. nogabalā. Paredzēts, ka to veiks mednieki.

6) Kvartālstigu uzturēšana atļauta no 1. septembra līdz 1. martam.

Piezīme. Saskaņā ar LVM skaidrojumu, LVM uztur stigas tikai tur, kur notiek meža apsaimniekošana un tikai tad, ja mežiem ir augsta ugunsdrošības klase, kāda DL "Ukru gārša" nav. Mednieki ir gatavi veikt šo pienākumu plānā norādītajās stīgās, ja tas tiek oficiāli atļauts individuālajos noteikumos.

3. mērķis. Veicināt platlapju augšanu un mistrotu jauno mežaudžu veidošanos 121,2 ha platībā.

3.1. pasākums. Mistrotu mežaudžu veidošana stādītajās egļu audzēs 87,2 ha platībā, veidojot platlapju un citu lapu koku piemistrojumu vēlams vismaz 20 % apjomā.

Tā kā meža masīvs atrodas vēsturisko nemorālo platlapju mežu izplatības reģionā Latvijā, bet kas mežsaimnieciskās darbības rezultātā ir mākslīgi pārveidots (egļu monokultūras), tad jāveido arī atbilstoša sastāva mežaudzes, veicinot platlapju koku sugu un citu lapukoku sugu ieviešanos un augšanu ar potenciālu nākotnē veidoties par 9020* vai 9050. Plānojot cirtes (kopšanas cirte vai cita cirte), ir jāņem vērā egļu audzes vecums un citi apstākļi – augšanas apstākļi, biežība un koku sugu sastāvs. Pirmām kārtām apsaimniekošanu jāveic vecākajās egļu audzēs, jo kopšanas cirtes egļu audzēs saskaņā ar likumdošanu dabas liegumā var veikt līdz 50 (dabas lieguma individuālajos noteikumos plānots atļauts līdz 60) gadu vecumam. Cirtes laikā saglabājami visi platlapju koki un citi lapu koki, iespēju robežās veidojot to piemistrojumu vēlams ne mazāku kā 20 %. Egļu zaru atstāšana skuju nobiršanai uz zemes nav vēlama, jo skuju paskābina augsni.

Apsaimniekošanas pasākums veicams no 1. septembra līdz 1. martam. Vēlams pasākumu veikt divos paņēmienos, otrajā paņēmienā pēc 3-5 gadiem sasniedzot minimālo šķērslaukumu.

Nākamā dabas aizsardzības plāna izstrādes periodā jāizvērtē kopšanas ciršu rezultātus un jāplāno turpmākos pasākumus, iespējams, specifiskākus, veicinot platlapju ieviešanos.

4.5. tabula

Nogabali, kuros veicamas apsaimniekošanas cirtes jaunajās egļu audzēs, veicinot lapkoku piemistrojuma veidošanos un platlapju ieviešanos (2002.g. taksācija).

Kv.	Nog.	Plat (ha)
127.	9	3,8
	11	0,6
	12	1,9
	14	2,5
128.	1	2,7
	4	4,7
	9	1,2
129	5	5,6
	9	6,6
130	2	5,8
	3	3,6
	4	1,8
	5	3,9
	6	6,5
	8	4,5
131	3	3,2
	12	2,5
	15	2,1
	16	1,1
132	4	0,9
	5	0,9
	8	1,0
	9	1,9
	10	1,6
136	12	1,9
138	16	2,8
	18	2,2
	21	0,8
148	16	1,7
	18	6,9
Kopā		87,2

3.2. pasākums. Mistrotu mežaudžu veidošana 34,6 ha platībā jaunajās bērzu audzēs, veicinot platlapju ieviešanos un veidojot mistrotas audzes.

Veicot kādu no cirtes veidiem (kopšanas cirte vai cita cirte), saglabājami visi platlapu koki. Egles piemistrojums vēlams ap 20 %, lai veidojas mistrots mežs.

Apsaimniekošanas pasākums veicams no 1. septembra līdz 1. martam. Vēlams pasākumu veikt divos paņēmienos, otrajā paņēmienā pēc 3-5 gadiem sasniedzot minimālo šķērslaukumu.

Nogabali, kuros veicamas apsaimniekošanas cirtes saskaņā ar dotajiem ieteikumiem, ir sekojošā tabulā:

4.6.tabula**Nogabali, kuros veicamas cirtes, veicinot platlapju ieviešanos (2002.g. taksācija).**

Kv.	Nog.	Plat (ha)	Apsaimniekošanas veids
127	5	5,5	Kopšanas cirte vai cita cirte (saglabājot visus platlapju kokus un egles piemistrojumu līdz 20%). Pasākumu vēlams veikt 2 paņēmienos.
	8	6,5	
	16	0,7	
128	3	3,0	
	5	4,8	
	8	1,8	
129	1	2,7	
	4	2,0	
130	1	4,7	
131	4	1,5	
	13	1,4	
Kopā		34,6	

! Veicot cirtes pasākumos 3.1. - 3.2., jāievēro šādi ieteikumi:

- jāveicina lielāku dimensiju koku ar plašu, labi attīstītu vainagu veidošanos;
- saglabājami un ar kopšanas palīdzību atbrīvojami visi audzēs sastopamie platlapju koki un to paauga (osis, liepa, ozols, kļava, goba, vīksna);
- saglabājamas pameža koku un krūmu sugas;
- saglabājami visi dobumainie koki;
- saglabājamas kritālas un stāvoši kaltsi koki (ja tie neapdraud darba drošību);
- ciršana un pievešana organizējama tā, lai paliekošās audzes un augsnes bojājumi būtu iespējami mazi (tāpēc pieļaujama kopšanas ciršu laiks ir no 1. septembra līdz 1. martam, kā tas paredzēts individuālajos aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumos).
- tehnoloģiskie koridori iespēju robežās veidojami izliekti, taisno posmu garums līdz 50 m.

3.3. Platlapju sugu ieviešanās veicināšana vecajās mežaudzēs, izcērtot pamežā lazdas apm. 10 ha platībā.

Dabas liegumā daudzviet ir situācijas, kad koku stāvs platlapju mežā dažādu iemeslu dēļ ir izretināts un pamežā blīvi saaugušas lazdas, neļaujot ieviesties un augt jaunajiem platlapjiem un tipiskajai veģetācijai. Lai to novērstu, iesakāms izvēlēties vienu nogabalu vai tā daļu (piedāvātas divas vietas) un mozaīkveidā izcirst tajos lazdas, izcērtot lielāko daļu lazdu puduru jeb apmēram 3 pudurus no 5. Rezultātā pamežs izretosies un izgaismosies, ļaujot ieviesties platlapjiem. Pasākums jāatkārto vēl vairākas reizes ik pēc 2-3 gadiem jeb kamēr poligonā jaunie platlapji sasniedz tādu augstumu, ka lazdas tos vairs nenomāc. Pasākumam ir jāveic monitorings, lai varētu spriest par tā lietderību vispār un lai varētu novērtēt tā turpmāku pielietojumu dabas liegumā nākamajos apsaimniekošanas periodos. Līdz šim šāds apsaimniekošanas veids Latvijā pielietots ļoti reti, tāpēc pieredze par to maza un ir paplašināma. Pasākums veicams no 1. oktobra līdz 1. martam.

4.7.tabula

Nogabali, kuros nepieciešama lazdu izciršana (2002.g. taksācija).

Kv.	Nog.	Plat (ha)	ES biotops	Apsaimniekošanas veids
143.	15. (ziemeļu gals no grāvja)	2,25	9050	Pameža izciršana.
148.	8.	7,2	9020*	
Kopā		9,45		

4. mērķis. Nodrošināt vecajiem ozoliem tādus vides apstākļus, kas pagarina to dzīves ilgumu un labvēlīgi ietekmē ne vien pašus ozolus, bet arī ar tiem saistītos dzīvniekus un augu sugas.

4.1. pasākums. Veco ozolu, īpaši dobumaino, atbrīvošana no koku un krūmu apauguma, veicinot lapkoku praulgrauža *Osmoderma barnabita* ieviešanos.

Dabas liegumā 3 vietās ir konstatēts lapkoku praulgrauzis *Osmoderma barnabita*. Piemērotu koku, kur tas varētu apmesties, ir daudz, bet atklātu vietu ar ozoliem ir maz.

Lapkoku praulgrauzim piemēroti g.k. tādi dobumaini ozoli, kuri aug atklātās vietās (vai savulaik tādās auguši). Ir atšķirība starp ozoliem, kas agrāk auguši atklātā vietā, no tiem, kas visu laiku auguši mežā – atšķirīgas ir arī sugas, kas tos apdzīvo. Tāpēc tādu ozolu izgaismošana, kuri ilgi auguši meža apstākļos, veicama pakāpeniski, jo šādi koki var būt jutīgi uz strauju gaismas apstākļu maiņu. Ozoliem, kuri auguši meža apstākļos, parasti nekāda apsaimniekošana nav nepieciešama, bet dabas liegumā nereti ir ozoli, kuri auguši meža laucēs vai citās atklātās vietās, un tikai ar laiku ieauguši mežā. Šādiem ozoliem vēlams atbrīvošana no apauguma, lai veicinātu praulgrauža ieviešanos tajos nākotnē. To ieteicams darīt 2 etapos:

1. etapā atbrīvo ozolu no tā vainaga projekcijā ieaugušajiem kokiem un krūmiem.
2. etapā atbrīvo atlikušo daļu, kas līdz tam kalpoja par buferzonu. Ieteicams šo atbrīvojamo joslu veikt vēl vismaz 10-20 metrus aiz ozola vainaga projekcijas robežas.

Izcērt ozolam traucējošus kokus un krūmus, atstāj vilkābeles, mežābeles. Lielāko daļu no izcirstajiem lapu kokiem un krūmiem jāizvāc no poligona, mazāko daļu var salikt grēdās un atstāt nogabalā, lai veicinātu citu reto un aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu populāciju attīstību. Biotopā nedrīkst ilgstoši atstāt egļu kokus un zarus, jo birstošās skujušas nevēlami paskābina augsni.

Ņemot vērā, ka lapkoku praulgrauzis spēj pārvietoties pa gaisu ne vairāk par 200-300 metriem, vēlams, lai šādi apsaimniekoti laukumi savienotos, veidojot iespējamo pārvietošanās koridori praulgrauzim no koka uz koku.

Dabas liegumā konkrēta apsaimniekošana praktiski vajadzīga tikai vienam ozolam, kurā konstatēts praulgrauzis – dižkokam takas malā 137. kv. 5. nog. Tas jau tiek uzturēts, bet atbrīvojamais rādiuss ir jāpaplašina vēl par apm. 5 m. Alejas ozolam nav nepieciešama apsaimniekošana. Tāpat arī 3. atradnei 144. kv. 27. nog. – te praulgrauzis ir stumbra augšējā dobumā un nav nepieciešams kaut ko darīt īpaši, turklāt šajā kokā ir arī ligzda. Iespējams, ka ozolu augšējos dobumos, lapkoku praulgrauzis sastopams arī citur.

Apsaimniekošanas pasākums veicams no 1. oktobra līdz 1. martam. Augstāk minētie ozolu apsaimniekošanas pasākumi piemērojami vienlaikus ar egļu izvākšanu no ozolu vainagiem (4.2. pasākums).

4.2. pasākums. Veco ozolu atbrīvošana no egļu ieaugšanas to vainagos 26,5 ha platībā.

No egļu ieaugšanas ozolu vainagos atbrīvojami ne tikai tie ozoli, kuri aug vai agrāk auguši atklātās vietās. Arī ilglaicīgi mežā augošiem ozoliem nav vēlams pārmērīga egļu ieaugšana to vainagos. Egles var konkurēt ar ozoliem, tos mehāniski traucējot un noēnojot, var izraisīt ozolu novājināšanos un priekšlaicīgu nokalšanu. Tā kā ozolu dabas liegumā ir simtiem, tad izvērtēt apsaimniekošanas pasākumus katram kokam nav iespējams, bet ir izvēlēti vairāki nogabali, kur prioritāri ir jāuzsāk ozolu apsaimniekošana, izvēcot egles no to vainagiem. Apsaimniekošanas pasākumu, pielietojot cirtes veidu cita cirte vai ainavu kopšanas cirte vēlams veikt ziemas apstākļos, zarus uz vietas sadedzinot vai izvēcot – atstāt tos nedrīkst, jo nobirstošās skuju paskābina augsni un mazina tās pH reakciju un saistībā ar to arī auglību, kas raksturīga gāršas meža augšanas tipam. Egles, kuras dažādu apstākļu dēļ nav iespējams izzāģēt, var neitralizēt ar gredzenošanas paņēmienu, ļaujot kokam nokalst. Veicot egļu izvākšanu no ozolu vainagiem, vienlaikus ozolus atbrīvo arī no krūmu apauguma saskaņā ar 1.4. pasākumā minētajiem ieteikumiem.

Paralēli jāturpina uzraudzīt un, ja nepieciešams, izvākt jaunās eglītes no līdz šim apsaimniekotajiem nogabaliem.

Apsaimniekošanas pasākums veicams no 1. oktobra līdz 1. martam.

4.8.tabula

Nogabali, kuros veicama egļu izvākšana no ozolu vainagiem (2002.g. taksācija).

Kv.	Nog.	Plat (ha)	ES biotops	Apsaimniekošanas veids
126.	9.	1,2	-	Veicamais cirtes veids ir cita cirte. Saskaņā ar meža likumu tas ir cirtes veids, ko izmanto, ja cirte nepieciešama meža infrastruktūras un robežstīgu izveidošanai un uzturēšanai, bīstamu koku novākšanai, dabas vērtību saglabāšanai . Tā kā šajā gadījumā mērķis ir saglabāt platlapjus un veicināt platlapju ieviešanos, tad šo apsaimniekošanas pasākumu var apzīmēt ar cirtes veidu – cita cirte.
	10.	0,9	-	
129.	11.	2,2	-	
	3.	0,5	9160	
	4.,8.,9.daļa	2,0	-	
135.	9.	1,9	9050	
138.	18.	2,2	-	
	21.	0,8	-	
141.	13.	0,7	9050	
	16. (R daļa)	1	9160	
142.	12.	4,9	-	Dažviet šis pasākums pārklājas ar 3.1. pasākumu (jauno egļu audžu apsaimniekošanas cirtes).
143.	15. (D daļa)	2,3	9050	
	12.	3,2	9050	
	20.	2,7	9050	
Kopā		26,5		
Turpina uzturēt iepriekš apsaimniekoto				
135.	11., 12.	4,8		
136.	30., 32.	3		
141.	16., 17.	2,1		

4.3.pasākums. Atklātas ainavas atjaunošana, izcērtot baltalkšņus apm. 3 ha platībā gar Tērvetes upi, tādējādi veicinot lapkoku praulgrauža ieviešanos 141. kvartāla nogabalos.

Gar Tērvetes upi vēl pirms apm. 30 gadiem bijušas samērā atklātas ainavas, bet 1928. gada kartē visur gar upi bijuši zālāji un tajos atklāti vai uz meža robežas auga ozoli. Tagad šos klajuma formas ozolus no vienas puses aizsedz jauni baltalksnāji (līdz 30 g. veci), no otras puses tie atrodas mežā, kurā ir veikta egļu izvākšana no ozolu vainagiem. Tieši uz robežas starp jauno baltalksnāju un ozolu mežu 141. kv. 16. un 19. nogabalos ir apm. 20 veci ozoli (tostarp dobumaini), tāpēc nolemts veikt atmežošanu, izcērtot daļu no baltalkšņu nogabala divu iemeslu dēļ:

- 1) lai izgaismotu no upes puses baltalksnāja aizsegtos ozolus, veicinot lapkoku praulgrauža ieviešanos šajos ozolos. 141. kv. 16., 17. un 19. nogabalos ir daudz ozolu (tostarp dobumaini), šajos nogabalos ir jau veikta egļu izvākšana no ozolu vainagiem, atliek veikt nākamo apsaimniekošanas etapu – veidot atklātu koridori līdz praulgrauža atradnei 137. kv. 10. nogabalam.
- 2) lai atjaunotu agrāko atklāto ainavu ar zālāju gar upi.

Lai veidotu šādu atklātu koridori, baltalkšņu izciršana veicama visā posmā gar Tērvetes upi no „Noburtā ozola” izziņas takas malā līdz 141. kv. 16. nogabala R galam. Divos nogabalos tas nozīmē tikai baltalkšņu izciršanu gar upi (jo tur ir apsaimniekoti zālāji), bet divos nogabalos ir jāizcērt baltalkšņu mežs gar upi (atmežošana).

Pasākums izņēmuma kārtā veicams no 1. augusta, lai varētu tūlīt pēc ciršanas un celmu frēzēšanas atjaunot zālāju, vēlams ar nopļauto materiālu no turpat blakus esošajiem BVZ, kuram līdz šim laikam jābūt nopļautam.

4.9. tabula.

Pārskats par baltalkšņu izciršanas pasākumu

Kv.	Nog.	Taksācijas dati	Pasākuma apraksts
141.	20. (daļa)	Ba ārenis	Atmežošana, izcērtot Ba gar 16. un 19. nog., upes krastā atstāj nelielas ainaviskas koku grupas un atsevišķus kokus. Atjauno un uztur kā zālāju.
137.	1. (daļa)	Ba gārša	Atmežošana, izcērtot Ba līdz „Noburtajam ozolam”, upes krastā atstāj nelielas ainaviskas koku grupas un atsevišķus kokus. Nogabalu šķērso dabas izziņas taka. Atjauno un uztur kā zālāju.
135.	16.	Meža dzīvnieku barošanās lauce, BVZ	Jāizcērt tikai šaura baltalksnāja josla gar upi (pārējais ir zālājs, BVZ), atstājot nelielas ainaviskas grupas un atsevišķus kokus. Turpmāk, pļaujot zālāju, regulāri izzāgē arī ataugošās atvases. Izcirst krūmus līdz mežam, lai zālājs nesašaurinās.
136.	36.	Meža dzīvnieku barošanās lauce, BVZ	Jāizcērt tikai šaura baltalksnāja josla gar upi (pārējais ir zālājs, BVZ), atstājot nelielas ainaviskas grupas un atsevišķus kokus. Turpmāk, pļaujot zālāju, regulāri izzāgē arī ataugošās atvases. Izcirst krūmus līdz mežam, lai zālājs nesašaurinās.

Iespējamais scenārijs turpmākai vietas apsaimniekošanai.

Atjauno kādreizējo zālāju (visticamāk 6510), izcērtot baltalkšņus, frēzējot celmus un, vai nu ļaujot ieviesties zālāju sugām pašām vai apsējot ar zālāju pamatsastāva maisījumu, vai ideālā gadījumā, ņemot sienu materiālu no blakusesošajiem BVZ. Šādā gadījumā tiek mainīta zemes lietojuma kategorija no "Mežs" uz "Lauksaimniecības zeme" (pļava), apsaimnieko kā zālāju, veidojot to par BVZ - līdzīgu kā blakus esošā Meža dzīvnieku barošanās lauce 135. kv. 16. nog.

Izcērtot baltalkšņus gar Tērvetes upi, turpmāk, pļaujot zālāju, regulāri izzāgē arī ataugošās atvases.

Obligāta prasība: šo pasākumu drīkst ieviest tikai tad, ja var garantēt turpmāku zālāja uzturēšanu – regulāru pļaušanu ar nopļautās biomasas izvākšanu, un tikai tad, ja to var nodrošināt ilgtermiņā.

Apsaimniekošanas pasākumu plānošanā izmantoti ieteikumi no: "Dabisko pļavu un ganību apsaimniekošana un atjaunošana. Vadlīnijas ES aizsargājamo zālāju biotopu kopšanai un atjaunošanai." S. Rūsiņas redakcijā. 2015. (melnraksts)

[http://nat-](http://nat-programme.daba.gov.lv/upload/File/Zalaji_vadlinijas_ievadnodala_9102015.pdf)

[programme.daba.gov.lv/upload/File/Zalaji_vadlinijas_ievadnodala_9102015.pdf](http://nat-programme.daba.gov.lv/upload/File/Zalaji_vadlinijas_ievadnodala_9102015.pdf)

5. mērķis. Nodrošināt zālāju atjaunošanu un uzturēšanu 14,5 ha platībā.

5.1. pasākums. Zālāju pie Stērķu mājām regulāra pļaušana vai ganīšana 5 ha platībā.

Teritorijā, kur pilnībā dominē meža biotopi, kā tas ir arī dabas liegumā, svarīgi, lai saglabātos neaizauguši nedaudzie zālāji. Tie kalpo kā dzīves un barošanās vietas dzīvniekiem, te sastopamas vairākas retas un aizsargājamas augu sugas. Zālājs pie Stērķu mājām līdz šim ir labi uzturēts un regulāri pļauts, un šāda apsaimniekošana ir jāturpina. Te dzirdama grieze un barojas mežā ligzdojošie putni. Tieši blakus ir mazā ērgļa mikroliegums un šis zālājs noteikti kalpo kā barošanās vieta šai sugai kā arī citām. 2015. gadā zālājs atzīts par BVZ. Tomēr tajā ir problēma - tā lielākajā daļā, iespējams, kādreiz ir piesēta augstā dižauza, tad lai novērstu tās pārmērīgo dominanci, ieteicams zālāju pļaut pēc iespējas agrāk – līdz Jāņiem. Tomēr ņemot vērā, ka tur iespējams ligzdo grieze, tad pļaušana būtu pieļaujama tikai no jūlija vidus. Kompromisa variantā vienu gadu pļauj agri (līdz Jāņiem), otrā gadā jūlija otrajā pusē. Zālājs ir atzīts par BVZ un atbilst Direktīvas biotopam 6510 *Mēreni mitras pļavas*. Pēc iespējas agrāka pļaušana palīdzēs ierobežot augstās dižauzas izplatību un palīdzēs ieviesties vairāk indikatoraugu, kuras tur jau tagad ir sastopamas, bet nelielā skaitā. Šāda apsaimniekošana varētu uzlabot un daudzveidot šī zālāja sugu sastāvu. Zālājs pļaujams katru gadu, sienu aizvācot no pļavas. Zāles smalcināšana un atstāšana pļavā BVZ gadījumā ir aizliegta.

Starp mežu un lielo pļavu ir neliels reljefa pazeminājums, kurā konstatēts biotops 6410 *Mitri zālāji periodiski izžūstošās augsnēs*. Arī tas jāpļauj katru gadu, sienu izvācot no pļavas. Ideālā variantā lielo pļavu pļauj ātrāk, izvācot sienu, mazo nedaudz vēlāk, un no tās sienu izkaisa lielajā pļavā, tādējādi uzlabojot sugu sastāvu tajā.

Zālājus var arī noganīt – lai samazinātu vienas sugas dominanci tas ir pat labāks veids. Ieteicamais hektāru skaits, kas nepieciešami uz 1 liellopu vienību ir 1-2,5 t.i. Stērķu zālājā varētu ganīt maksimums 5 liellopus.

Zemes apsaimniekotājam viens no veidiem, kā nodrošināt aizsargājamo zālāju biotopu apsaimniekošanu, ir pieteikties „Lauku atbalsta programmas” pasākuma „Agrovides maksājumi” apakšpasākuma „Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos (BDUZ08)” atbalsta maksājumiem, kuru mērķis ir veicināt bioloģiski daudzveidīgo zālāju saglabāšanu, savvaļas augu un dzīvnieku populāciju un ainavas uzturēšanu apsaimniekotajās LIZ bioloģiski vērtīgo zālāju platībās.

5.2. pasākums. Bioloģiski vērtīgo zālāju gar Tērvetes upi un lauces regulāra pļaušana 4,3 ha platībā.

Daļa zālāju (taksācijā kā meža dzīvnieku barošanās lauces) gar Tērvetes upi 2015. gadā atzīti par BVZ un Direktīvas biotopu 6510 *Mēreni mitras pļavas*. Šie biotopi jāpļauj reizi gadā, sienu izvācot no pļavas. Šos zālājus pļauj ar traktoru. Līdzīgi jāuztur arī meža lauce (125. kv. 7. nog.), kas atzīta par biotopu 6410 *Mitri zālāji periodiski izžūstošas augsnes*. Apgrūtinātās pieejamības dēļ šo lauci var pļaut 1x divos gados, visticamāk ar rokām. Pēdējos gadus tā nav pļauta, tāpēc sāk aizaugt ar krūmiem un ir liela kūla. Nepieciešams atsākt lauces pļaušanu un krūmu izciršanu, atstājot dažus lielākos krūmu pudurus.

Tā kā zālajos gar Tērvetes upi atsevišķās vietās ir paredzēta baltalkšņu izciršana (pasākums 4.3.), atstājot vien ainaviskas koku grupas un atsevišķus kokus, tad, pļaujot zālāju, vienlaikus jānovāc ataugošās atvases. Pļaušanu un atvašu novākšanu visoptimālāk veikt jūlija 2. pusē un neatlikt uz pēdējo brīdi septembrī vai pat oktobrī. Nav pieļaujama arī šo zālāju sašaurināšanās, kā tas notiek pašreiz, jo zālāji pakāpeniska aizaug ar krūmiem no meža puses. Nepieciešams izcirst krūmus līdz mežam, veidojot izrobotu mežmalas līniju, un turpmāk šādi uzturēt zālāju līdz pašam mežam.

5.3.pasākums. Meža lauču uzturēšana atklātā, neaizaugušā stāvoklī.

125. kv. 5. nogabals un 142. kv. 8. nogabals nav atzīti par BVZ, taču arī tie iespēju robežās jāuztur neaizaugušā stāvoklī, vismaz izcērtot kokus un krūmus. 142. kv. 8. nogabalā ir veca mājvieta, saglabājusies liepu aleja un koku stādījumi. Uz austrumiem no tās bijusi atklāta lauce, kura tagad stipri aizaugusi. Vēlams šo lauci uzturēt atklātu vismaz izcērtot apaugumu.

5.4. pasākums. Zālāja atjaunošana gar Tērvetes upi.

Nav pieļaujama zālāju aizaugšanas turpināšanās uz rietumiem no atpūtas vietas gar Tērvetes upi. Liela daļa šo zālāju jau ir zaudēti, daļu ir iespējams atjaunot, izcērtot krūmus un baltalkšņus gar upi. Viss 143. kv. 1. nogabals pēc taksācijas ir meža dzīvnieku barošanās lauce, un, kaut arī gar upi aiz atpūtas laukuma tā vietām ir aizaugusi ar baltalkšņiem, tomēr izcērtot baltalkšņus un krūmus, būtu iespējama atklātas ainavas gar upi izveidošana - tāda, kāda tā bijusi agrāk. Pēc atjaunošanas nepieciešama šāda atklāta biotopa uzturēšana, regulāri pļaujot un izcērtot ataugušos kokus un krūmus. Šādas atklātas pļaviņas upes krastā barojoties izmanto arī melnais stārķis (novērots), tāpat atklātas lauces un pļaviņas izmanto arī lapkoku samtenis.

Ja lauce vietām īpaši aizaugusi ar baltalksni, tad pielietojama tāda pati atjaunošanas metode kā 4.3. pasākumam un arī līdzīgi uzturēšanas noteikumi ilgtermiņā. Pļaušana un atvašu novākšana visoptimālāk jūlija 2. pusē. Lai paātrinātu zālāja

atjaunošanas procesu, ieteicams sugu sastāva uzlabošanas nolūkā no netālu esošā BVZ pārvest un izklāt sienu šajā atjaunojamajā zālājā, ļaujot izbirt sēklām, pēc tam sienu savācot.

5.5. pasākums. Daudzlapu lupīnas audžu likvidēšana, regulāri pļaujot zālāju pie Mežvidu mājām.

Pašreiz zālāja atrašanās ĪADT teritorijā (statuss) ir neskaidrs, ir ieteikts teritorijas paplašinājums/robežas precizējums, jebkurā gadījumā - ja lupīnu audzes neapkaros, tās var sākt ieviesties mežā.

136. kv. 37. nog. ir taksēts kā meža dzīvnieku barošanās lauce (8,2 ha). Pašreiz zālāji ir pamesti, no malām aizaug ar krūmiem, dažviet neregulāri pļauti, pamatīgi aizauguši ar invazīvu sugu – daudzlapu lupīna. Vispirms jāatsāk zālāja regulāra pļaušana (izvācot nopļauto biomasu!), sākumā vairākus gadus pļaujot 2x sezonā, lai iznīdētu lupīnu. Noteikti nedrīkst sagaidīt sēklu nogatavošanos. Kad lupīna iznīcināta, turpina pļaut 1x gadā un uztur kā zālāju, iespējams pie regulāras apsaimniekošanas izdodas izveidot BVZ.

Turpmākā apsaimniekošana: no lupīnas atbrīvotais zālājs tiek uzturēts atklāts un pļauts. Šī vieta pārskatāmā pagātnē vienmēr ir bijusi atklāta, bez meža, tāpēc, lai saglabātu vēsturisko ainavu, vēlams uzturēt atklātu zālāju. Nav pieļaujama lauces apmežosānās ar baltalksni (šis process jau ir iesācies, īpaši no ziemeļu puses un gar grāvjiem).

**4.10.tabula
Kopsavilkums pasākumiem 5.1.-5.3.**

Kv.	Nog.	BVZ, ES biotops	Apsaimniekošana
136.	26. (daļa)	jā, 6510	Pļaušana 1x gadā ar siena izvākšanu. Nekādā gadījumā neatjaunot dzīvnieku piebarošanu pie medību torņa.
136.	36.	Jā, 6510	Pļaušana 1x gadā ar siena izvākšanu. Nepieļaut lupīnas izplatīšanos (tur konstatēts 1 eksemplārs).
135.	16.	jā, 6510	Pļaušana un krūmu izciršana, siena izvākšana, nesašaurināt pļavu ar katru gadu, izcirst krūmus, kas ieaug pļavā no meža puses. Pasākumā 4.3. ieplānota arī baltalkšņu izciršana gar upi, atstājot tikai ainaviskas koku grupas un atsevišķus kokus.
142.	8.	nē	Uzturēt neaizaugušā stāvoklī.
143.	1. Neaizaugusī daļa	nē	Te atrodas AS LVM atpūtas laukums, kas ir vienmēr izpļauts. Tālāk uz R jāpļauj vismaz 1x gadā reizē ar atpūtas laukuma pļaušanu. Izcirst krūmus, kas ieaug pļavā no meža puses, tādējādi at katru gadu sašaurinot zālāju.
143.	1. Aizaugusī daļa	nē	Nepieciešama Ba un krūmu izciršana, atjaunojot atklātu zālāju gar Tērveti. Pēc tam regulāra pļaušana un ataugušo koku un krūmu

			izciršana, uzturot atklātu ainavu gar upi.
125.	7.	jā, 6410	Pļaušana vismaz 1x divos gados. Krūmu izciršana, atstājot lielākos pudurus. Siena izvākšana. Lauces uzturēšana atklātā stāvoklī.
125.	5.	nē	Pļaušana 1x gadā ar siena izvākšanu.
136.	37.	nē	Iznīdē lupīnu, pļaujot sākumā 2x sezonā, vēlāk 1x. Uztur kā atklātu zālāju, iespējams, izdodas izveidot par BVZ.
Jaunie Stērķi	Lielā pļava	Jā, 6510 + 6410	Tā kā te iespējama griezes ligzdošana, tad pļaušana atļauta no jūlija vidus, tomēr vēlams ne daudz vēlāk, jo jānovērš vienas sugas dominance. Kompromisa variantā vienu gadu pļauj no jūlija vidus, otru gadu līdz Jāņiem.
Jaunie Stērķi	Mazā pļaviņa uz D no lielās.	nē	Jāļauj laucītei atjaunoties pēc sašķīvjotības, tad pļaušana 1x gadā ar siena izvākšanu. Neapstādīt ar mežu. Ir cerības, ka atjaunojies zālājs būs BVZ, jo indikatorsugas bija sastopamas.

Apsaimniekošanas pasākumu plānošanā izmantoti ieteikumi no: "Dabisko pļavu un ganību apsaimniekošana un atjaunošana. Vadlīnijas ES aizsargājamo zālāju biotopu kopšanai un atjaunošanai." S. Rūsiņas redakcijā. 2015. (melnraksts)

http://nat-programme.daba.gov.lv/upload/File/Zalaji_vadlinijas_ievadnodala_9102015.pdf

B Informēšanas un teritorijas labiekārtošanas pasākumi

6. mērķis Nodrošināt dabas lieguma robežu atpazīstamību dabā.

6.1. pasākums. Informatīvo zīmju uzstādīšana plānā norādītajās vietās.

Plānots uzstādīt minimums 6, maksimums 12 informatīvās zīmes dabas lieguma iezīmēšanai dabā. Zīmju izmēri doti MK noteikumos Nr. 264. Par zīmju uzstādīšanu atbild Dabas aizsardzības pārvalde. Vēlams pie informatīvās zīmes piestiprināt uzrakstu ar dabas lieguma nosaukumu. Nepieciešamības gadījumā informācijas zīmju skaits un izvietojums papildināms vai atjaunojams. Ik pēc 3 gadiem vēlams pārbaudīt informācijas zīmju stāvokli un nepieciešamības gadījumā jāveic bojāto zīmju atjaunošana vai nomaiņa.

Zīmes nepieciešamas, lai sabiedrība būtu informēta, kur sākas īpaši aizsargājama dabas teritorija un no tā izrietoši – ir jāievēro zināmi ierobežojumi.

7. mērķis. Nodrošināt rekreācijas un dabas izziņas iespējas teritorijā, kā arī informāciju par dabas liegumu.

7.1. pasākums. Atpūtas vietas pie Tērvetes upes uzturēšana.

AS „Latvijas valsts meži” ierīkotā atpūtas vieta ir labi uzturēta un apsaimniekota. Zālājs regulāri izpļauts, ir ierīkota ugunsкура vieta, tualete, nojume ar galdu un

soliem. Ir uzstādīts izziņas stends. Vēlams atpūtas vietu uzturēt kā līdz šim. Ja nepieciešams, par teritorijas apsaimniekošanu jāslēdz līgums ar Tērvetes novadu.

Turpat blakus mežā 143. kv. 17. nogabalā ierīkota stihiska apmetnes vieta – redzama telts vieta un ugunsкура pēdas. Šādas stihiskas apmetnes nav pieļaujama dabas liegumā, jo tas uzskatāms par traucējumu gan biotopam (kāds atzīts šajā nogabalā), gan putniem.

7.2. pasākums. Iespējas iepazīties ar dabas liegumu nodrošināšana, uzturot un apsaimniekojot dabas izziņas taku.

Dabas liegumā AS „Latvijas valsts meži” 2006. gadā ierīkojusi apm. 2 km garu dabas izziņas taku (ir īsais un garais loks). Lai gan akciju sabiedrība uzskata taku par vāji apmeklētu un pastāv iespēja, ka nākotnē vairs neuzturēs to, tomēr jāatzīst, ka būtu nelietderīgi zaudēt visu līdz šim ieguldīto šajā darbā (ierīkota atpūtas vieta ar visu nepieciešamo tajā, ir auto novietošanas iespējas, ir dabas izziņas stends, pieejami zinoša gida pakalpojumi). Izejot taku, ir iespējams uzzināt par mežu un tā procesiem, par dižkokiem (takas malā ir dabas lieguma dižākais dižozols ar apkārtmēru > 5m), par māzeriem, taka šķērso arī Tērvetes upīti un nelielu zālāju gar to. Takas malās ir norādes. Ieguldījumi takas uzturēšanai nav lieli – jāatjauno zīme, kas norāda kur ir takas sākums, kā arī jāatjauno tiltiņš pār Tērvetes upi, regulāri jāizpļauj taka vai vismaz tās sākums. Iespējams, vajag pārdomāt, kā taku padarīt vēl interesantāku un atraktīvāku apmeklētājiem ar papildus norādēm vai informāciju.

Iespējams taku uzturēt, sadarbojoties Tērvetes novada pašvaldībai ar AS „Latvijas valsts meži”, slēdzot apsaimniekošanas līgumu.

7.3. pasākums. Informācijas stendu atjaunošana.

Zināšanas par dabas vērtībām ļauj pasargāt tās no negatīvas ietekmes, tāpēc teritorijas apmeklētāji ir jāinformē par dabas lieguma vērtībām un kā tās pasargāt. Līdz šim šādam mērķim labi ir kalpojuši 2 informatīvie stendi: atpūtas vietā un ceļa malā pie Bukaišu-Ukru ceļa. Ir arī 3. stends pie pagrieziena uz Sņikeri, kas veltīts lapkoku praulgrauzim, bet šis stends ir nogāzies, jo satrunējušas stenda koka daļas. Stenda planšete vēl ir laba un to var uzstādīt, ja izgatavo jaunas koka daļas, ieteicams mainīt arī stenda vietu, pārceļot to, piemēram, pie Mežvidu ozola. Abos pārējos stendos informācija, kaut arī laba, ir jau nedaudz novecojusi, tāpēc būtu nepieciešams izvietot jaunus stendus. Ja stenda koka daļas ir labi saglabājušās, tās nav jāmaina (ir jāizvērtē), jāizgatavo tikai jaunas planšetes.

7.4. pasākums. Informācijas pieejamības nodrošināšana par dabas liegumu un par dabas izziņas taku.

Dabas aizsardzības plānam jābūt pieejamam atbilstošajās pašvaldībās, Zemgales virsmežniecībā, AS LVM Zemgales mežsaimniecībā, Jelgavas Reģionālajā vides pārvaldē, kā arī DAP mājas lapā. Sabiedrībai jābūt informētai par dabas liegumu un tā vērtībām, par iespējām to apmeklēt un par aizliegtajām darbībām.

Jāveicina informācijas pieejamība par dabas izziņas taku, ievietojot informāciju par to dažādās interneta vietnēs: AS „Latvijas valsts meži” mājas lapā „Mamma daba”, Tērvetes un Auces novadu, kā arī Ukru un Bukaišu pagastu mājas lapās, LLTA „Lauku ceļotājs” mājas lapā un citur. Pašreiz informācijas par dabas izziņas taku dabas liegumā „Ukru gārša” ir maz, iespējams tāpēc arī apmeklējums nav liels.

! Jāpiezīmē, ka dabas liegumā nav nepieciešams liels interesentu skaits, šī taka nav jāsalīdzina ar apmeklējumu citās novada takās, piemēram Tērvetes dabas parkā, tomēr vienlaikus jādod iespēja interesentiem iepazīties ar dabas liegumu – un šajā gadījumā tieši dabas izziņas taka pasargā liegumu no nekontrolētas apmeklēšanas iespējami vērtīgākās vietās, kur tas nav vēlams.

Informācijai par dabas lieguma vērtībām un zonējumu jābūt pieejamai dabas datu pārvaldības sistēmā OZOLS.

C Institucionālie un organizatoriskie aspekti

8. mērķis. Nodrošināt dabas aizsardzības plāna ieviešanas juridisko bāzi.

8.1. pasākums. Individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu apstiprināšanas sekmēšana Ministru Kabinetā.

Dabas liegumam ir izstrādāti individuālie aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi (MK noteikumi Nr. 44 no 29.01.2002., groz. 08.10.2013.), bet tie ir novecojuši, jo pagājuši jau 15 gadi. Tāpēc šī dabas aizsardzības plāna ietvaros ir izstrādāts projekts jauniem noteikumiem un jaunam teritorijas funkcionālajam zonējumam. Tuvākajā laikā pēc plāna apstiprināšanas nepieciešama individuālo aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumu precizēšana VARAM Dabas aizsardzības departamentā un apstiprināšana Ministru Kabinetā. Plāna izstrādātājiem jāsniedz visa iespējamā palīdzība, lai noteikumi pēc iespējas ātrāk tiktu apstiprināti. Jāseko to apstiprināšanas gaitai, vai nav pieļautas nepieņemamas izmaiņas.

8.2. pasākums. Informācijas par aizsardzības pazīmi sakārtotošana Valsts meža reģistrā, privāto īpašnieku informēšana.

Sakarā ar to, ka līdz šim ir bijušas neskaidrības par teritorijas robežu (saskaņā ar robežu aprakstu pēc 1989. g. taksācijas), nepieciešams sakārtot informāciju par aizsardzības pazīmēm Valsts meža reģistrā, kā arī fizisko un juridisko personu mežu īpašumu dokumentācijā jāparādās atbilstošām pazīmēm, kas apliecina šo īpašumu atrašanos īpaši aizsargājamā dabas teritorijā. Līdz šim pastāvošo robežu neskaidrību dēļ vienas fiziskās personas un juridiskās personas mežos notikusi dabas lieguma statusam neatbilstoša mežsaimnieciskā darbība, jo viņu īpašumos neparādījās aizsardzības pazīme. Atzīmei par nekustamā īpašuma apgrūtinājumu jāparādās arī zemesgrāmatā. Jānodrošina, ka pēc jauno individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu apstiprināšanas visas izmaiņas tiks ieviestas visos nepieciešamajos reģistros nekavējoties.

Privātajiem īpašniekiem jābūt informētiem par aizsardzības pazīmi viņu īpašuma mežos.

8.3. pasākums. Dabas lieguma teritorijas paplašināšana/ robežu precizēšana.

Neskaidrības ir arī ar 136. kv. 25., 26., 37. nog. un 135. kv. 3., 4. nog. – pēc robežu apraksta tie ietilpst dabas liegumā, bet pēc oficiālās robežas nē. Tajā pat laikā Valsts meža reģistrā šie nogabali ir ar aizsardzības pazīmi un visus šos gadus tiek uzskatīts, ka šie nogabali ietilpst dabas liegumā.

Plāna izstrādātāju priekšlikums ir paplašināt dabas liegumu un labot robežu, ietverot šos nogabalus dabas liegumā, ja jau tie jau pašreiz skaitās dabas liegumā un visu šo laiku ir bijuši. Šajā teritorijā ietilpst bijušās medību pils/Mežvidu mājas drupas (atsevišķs kadastra numurs, tagad ir pārdots privātai personai), 2 meža nogabali,

meliorētas pļavas (kas taksētas kā meža dzīvnieku barošanās lauces) un šīs pašas pļavas, aizaugušas ar krūmiem. Kopējā platība 15,6 ha. Pozitīvi, ka šajā teritorijas paplašināšanas/robežu labošanas gadījumā dabas liegumā oficiāli ietilps arī ozolu aleja, kas ved uz Mežvidu mājām, nākotnē tā būs nozīmīga arī lapkoku praulgrauzim. Negatīvi tas, ka zālāji tiek pļauti ļoti fragmentāri un no malām, kā arī gar Tērveti jau ir aizauguši ar krūmiem un baltalksni. Turklāt zālajos dominē invazīva suga daudzlapu lupīna, ko nepieciešams kādu laiku pļaut 2x sezonā, lai no tās atbrīvotos, ja to nedarīs, ekspansīvā suga var ieviesties dabas lieguma mežos. Plāna izstrādes procesā bija neskaidrības arī ar divu īpašnieku robežām pie bij. Stērķu mājām (VMD datu bāzē nebija aizsardzības pazīmes, taču pēc robežu apraksta abi īpašumi ietilpst ĪADT), kļūda ir labota.

9. mērķis. Nodrošināt dabas lieguma robežu un funkcionālā zonējuma iestrādāšanu novadu teritoriālajos plāņos.

9.1. pasākums. Dabas lieguma robežu un funkcionālā zonējuma iestrādāšana Tērvetes un Auces novadu teritoriālajos plāņos.

Pašreiz spēkā esošajos Tērvetes un Auces novadu teritoriālajos plāņos dabas lieguma robeža iezīmēta saskaņā ar oficiālo versiju. Tērvetes novada plāņos parādās arī dabas lieguma funkcionālais zonējums, bet Auces novada plāņos šis zonējums nav uzrādīts. Kad tiks apstiprināti jaunie individuālie noteikumi un funkcionālais zonējums, tas obligāti iestrādājams teritoriju plāņos, kā arī, ja tiek labota lieguma oficiālā robeža – arī tam jāatspoguļojas plāņos.

Plāna izstrādes laikā ir tapuši ieteikumi teritorijas funkcionālajam zonējumam, balstoties uz dabas vērtību koncentrācijas vietām. Ieteikts veidot 3 funkcionālās zonas – regulējamā režīma, dabas lieguma un dabas parka zonas. Zonējumam ir jāatspoguļojas teritoriālajā plāņos.

D Zinātniskā izpēte un monitorings

10. mērķis. Nodrošināts regulārs dabas lieguma monitorings dažādās jomās.

10.1. pasākums. Natura 2000 vietu regulāra monitoringa nodrošināšana Biotopu Direktīvas I pielikuma biotopiem un II pielikuma sugām.

Pasākums veicams Valsts bioloģiskās daudzveidības Monitoringa programmas ietvaros saskaņā ar Eiropas Padomes prasībām par dalībvalstu regulāru ziņojumu sniegšanu par tās teritorijā esošo Eiropas nozīmes sugu un biotopu labvēlīgas aizsardzības statusa nodrošināšanu. Ziņojums jāsniedz 1x 6 gados, atbildīgā institūcija ir Dabas aizsardzības pārvalde.

Natura 2000 monitoringa metodikā noteikts, ka dabas liegumā „Ukru gārša” monitorē divus biotopus un vairākas sugas. Monitorējamie biotopi ir 9020* *Veci jaukti platlapju meži* un 9160 *Ozolu meži*. Pirmais monitorings šajos biotopos veikts 2008. gadā, nākamajam monitoringam jānotiek laika periodā no 2013.-2019. gadam. Monitoringa laikā tiek apsektas iepriekš norādītas pastāvīgas transektes un aizpildītas speciālas anketas. Atkārtota biotopu apsekošana nemainīgi izvietotajās transektēs ļauj spriest par izmaiņām biotopā un nepieciešamības gadījumā reaģēt un, ja iespējams, novērst negatīvas izmaiņas ierosinošos faktorus vai ietekmes.

Līdzīgi tiek monitorētas arī Direktīvas II pielikuma augu sugas – šajā gadījumā spilvainais ancītis *Agrimonia pilosa*. Lai atvieglotu šīs sugas monitoringu šajā laika

periodā, sākuma uzskaitē dabas liegumā tika veikta plāna izstrādes laikā 2015. gadā. Suga konstatēta 4 līnijveida atradnēs (stigas, celiņi) un kopumā uzskaitīti 320 eksemplāri. No bezmugurkaulniekiem jāmonitorē zirgskabeņu zilenītis, lapkoku samtenis. Perspektīvē tiks monitorēti arī lapkoku praulgrauzis.

10.2. pasākums. Putnu Direktīvas I pielikuma putnu sugu regulāra monitoringa nodrošināšana.

Dabas liegumā notiek 2 putnu monitoringi:

- 1) Natura 2000 vietu putnu monitoringa ietvaros tiek monitorētas visas Direktīvas I pielikuma dzeņu sugas, kā arī mazais ērglis, ķīķis, melnais stārķis un mežzirbe. Monitorings notiek 1x 6 gados, to koordinē DAP.
- 2) Mazā ērgļa monitorings, ko veic AS LVM katru gadu.

10.3. pasākums. Nodrošināts apsaimniekojamo biotopu monitorings.

Periodiski jāveic dabas aizsardzības plānā norādīto biotopu apsaimniekošanas pasākumu monitorings, ar kura palīdzību iespējams novērtēt teritorijas apsaimniekošanas pasākumu efektivitāti un biotopu attīstības dinamiku. Pirmo reizi monitorings uzsākams veģetācijas periodā pirms apsaimniekošanas pasākuma veikšanas. Turpmāk veicams periodiski ik pēc 5 gadiem. Veicami 3 veida monitoringi:

1) nogabalos, kuros veikta ozolu atbrīvošana no to vainagos iesaistošajām eglēm. Monitorē veģetāciju ap ozolu tā vainaga diametrā, veic arī reto sūnu, ķērpju un bezmugurkaulnieku apsekošanu uz ozolu stumbriem.

2) egļu monokultūru nogabalos, kur veiktas kopšanas circes un veicināta platlapu koku augšana, monitorē pasākuma efektivitāti ik pēc 4-5 gadiem un ja nepieciešams plāno izmaiņas šajā apsaimniekošanas pasākumā. Monitorē platlapju ieviešanās sekmes un izmaiņas veģetācijā kopšanas ciršu rezultātā (gan pēc 1., gan pēc 2. paņēmiena). Monitorings izvēlas atsevišķas vietas un ierīko parauglaukumus.

3) Divos nogabalos eksperimentālā veidā ierosināts izcirst tur ļoti savairojušās lazdas. Pasākumu ieteikts veikt 148. kv. 8. nogabalā un 143. kv. 15. nogabala ziemeļu pusē, izcērtot lazdu pudurus mozaīkveidā apmēram 3 pudurus no 5. Šāds pasākums nepieciešams, lai vietās, kur dažādu apstākļu dēļ koku stāvs izretināts un ļoti savairojušās lazdas, kas neļauj ieviesties raksturīgo platlapu koku paaugai un zemsedzei. Faktiski šādu vietu dabas liegumā ir ļoti daudz, bet eksperimentālā veidā ir izvēlētas 2 apsaimniekojamās vietas. Monitorējot izveido parauglaukumus un reģistrē zemsedzes sugas ik pēc 4-5 gadiem.

! Dabas aizsardzības pārvaldei nepieciešams izveidot vienotu monitoringa metodiku, lai pēc tās var monitorēt apsaimniekošanas pasākumu rezultātus visās ĪADT, kur šādi pasākumi paredzēti. Šobrīd tādu nav, kā arī nav skaidrs, kas varētu veikt šādu monitoringu.

5. Funkcionālais zonējums

Saskaņā ar likuma "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" (02.03.1993., groz. 18.06.2009.) 19. panta 2. daļu īpaši aizsargājamās dabas teritorijās var izdalīt funkcionālās zonas. Dabas liegumam jau pašlaik ir spēkā individuālie aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi un funkcionālais zonējums (MK noteikumi Nr. 44). Tomēr rūpīga teritorijas izpēte 2015. gadā ir devusi daudz jaunu datu par Latvijā un

Eiropā īpaši aizsargājamo biotopu un sugu izplatību, kas ļauj izvirzīt pamatotus priekšlikumus jaunam teritorijas funkcionālajam zonējumam, lai nodrošinātu šo vērtību netraucētu pastāvēšanu, kā arī veidošanos nākotnē.

Plānotas šādas funkcionālās zonas (8. pielikums):

1. regulējamā režīma zona (584 ha),
2. dabas lieguma zona (486 ha),
3. dabas parka zona (45 ha).

Katrā zonā atļautās, nepieciešamās un aizliegtās darbības ir individuālo aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumu projektā.

Pamatojums, kāpēc tiek izdalīta Regulējamā režīma zona:

- 1) Platības ziņā nelielā teritorijā (1115 ha) ir 11 mikroliegumi, kurus, šobrīd pasargā m/l statuss, tomēr no aizsardzības viedokļa drošāk, ja tie visi ir iekļauti vienā stingrākā zonā ar vienotām prasībām nevis izmētāti 11 atsevišķi mikroliegumi. Tādējādi tiks pasargāti mikroliegumi, ja kādreiz nākotnē tiktu atsaukts mikroliegumu statuss dabas lieguma mikroliegumiem.
- 2) Pašreiz atšķirība zonām ir individuālo noteikumu projekta punktā, kur paredzēts, ka DL zonā pieļaujams izvākt kritalas, kur apjoms pārsniedz 5 kubikmetrus uz ha, bet RR zonā tas nav atļauts. Tā ir ievērojama atšķirība, jo VMD var dot atļaujas kritalu izvākšanai vietējiem iedzīvotājiem, bet RR zonā, kur kritalas ir svarīgs struktūrelements, tās izvākt nav pieļaujams. Zemgalē, kur mežu maz, iedzīvotāji var vērsties VMD ar lūgumu atļaut izvākt kritalas, un DL zonā to arī var atļaut saskaņā ar individuālajiem noteikumiem.
- 3) DL zonā ir atļauta sanitārā cirte, bet RR zonā nav paredzēta un nav pieļaujama. Egļu astonzobu mizgrauzis parasti apdraud jaunās egļu audzes, to monokultūras, bet ne vecos mistrotos mežus.
- 4) RR zonā aizliegts mainīt zemes lietošanas kategoriju. DL zonā aizliegts, bet ar izņēmumiem.

6. Priekšlikumi par nepieciešamajiem grozījumiem pašvaldību teritoriju plānojumos un citos pašvaldību dokumentos

Tērvetes un Auces novadu plānošanas dokumentos norādīts:

Tērvetes novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2014.-2030. gadam Telpiskās attīstības perspektīvā ir attēlots dabas liegums un dabas izziņas tūrisma vieta. Bukaiši norādīti kā dabas izziņas centrs.

Tērvetes novada attīstības programmas 2012. – 2018. gadam atzīmēts, ka dabas liegums "Ukru gārša" varētu būt viens no Latvijā pazīstamiem dabas objektiem ar ozolu audzēm un putnu mikroliegumiem.

Auces novada Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā 2013.-2030. gadam dabas, kultūrvēstures un tūrisma resursu kartē dabas liegums norādīts kā nozīmīgs tūrisma galamērķis un tiek atbalstīta tūrisma maršruta izveidošana valsts nozīmes

aizsargājamās dabas teritorijas dabas lieguma „Ukru gārša” teritorijā. Norādīts, ka šis projekts īstenojams sadarbībā ar vides aizsardzības institūcijām un Tērvetes novadu.

Auces novada attīstības programma 2012.-2018. gadam. Programmā īsi aprakstītas dabas lieguma bioloģiskās vērtības, minēts funkcionālais zonējums.

Auces novada teritoriālajā plānojumā (2013.-2025.) ir atzīmēta LVM izveidotā atpūtas vieta. **Tērvetes novada teritoriālajā plānojumā (2005.-2017.)** tā nav atzīmēta, visticamāk tāpēc, ka atpūtas vieta tikai 2006. gadā tika izveidota.

No plānošanas dokumentiem redzams, ka dabas liegums “Ukru gārša” tiek uzskatīts gan par tūrisma galamērķi, gan kā dabas izziņas vieta, tāpēc, ja pašvaldības vēlas, lai atpūtas un dabas izziņas objekti dabas liegumā tiktu saglabāti un apsaimniekoti, tad ir nepieciešama steidzama sadarbība ar A/S “Latvijas valsts meži”, slēdzot sadarbības līgumu par takas uzturēšanu. Pašreiz ir zināms, ka LVM no 2016. gada gatavojas pārtraukt 2006. gadā izveidotās atpūtas vietas un izziņas takas uzturēšanu. Tas plānots divu iemeslu dēļ: 1) pēc LVM uzskaites datiem taka ir pārāk maz apmeklēta, 2) pietrūkst ieinteresētības un sadarbības no pašvaldību puses.

Dabas aizsardzības plāna izstrādātāji uzsver, ka jauni infrastruktūras objekti dabas liegumā noteikti nav nepieciešami (ņemot vērā tā jutīgās dabas vērtības, galvenokārt putnus), vēlams saglabāt un apsaimniekot to pašu esošo.

Izstrādājot jaunus teritoriālos plānojumus, tajos obligāti atainojams jaunais teritorijas funkcionālais zonējums. Dabas liegumā esošajiem mežiem un lauksaimniecības zemēm ir jāpiešķir speciāli indeksi:

- meži regulējamā režīma zonā – M1,
- meži dabas lieguma zonā – M2,
- meži dabas parka zonā – M3,
- lauksaimniecības zeme – L.

Dabas lieguma individuālajos aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumu projektā paredzēts, ka zemes vienību sadalīšana atļauta tikai gadījumos, ja katras atsevišķās zemes vienības platība pēc sadalīšanas nav mazāka par 10 hektāriem.

Dabas liegumā ir valsts nozīmes vietējais autoceļš V1108, kā arī A/S “Latvijas valsts meži” veidotais ceļš uz atpūtas vietu. Individuālo noteikumu projektā paredzēts, ka ir atļauta to uzturēšana un rekonstrukcija, ja nepieciešams, papildus mainot zemes lietošanas kategoriju posmos, kuru plāna, garenprofila vai šķērsprofila ģeometriskie rādītāji neatbilst Latvijas valsts standartu prasībām.

7. Īss pārskats par plāna izstrādi, plāna ieviešana un atjaunošana

Dabas aizsardzības plāna izstrāde sākās pēc līguma parakstīšanas starp Dabas aizsardzības pārvaldi un Latvijas dabas fondu 27.02.2015. Plāna izstrāde notika saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 686 “Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību”. Ar Dabas aizsardzības pārvaldes rīkojumu Nr. 1.17.14/14/2015-P no 20.05.2015. nodibināta plāna izstrādes

uzraudzības grupa 12 cilvēku sastāvā. Teritorijas izpēte notika, sākot no aprīļa līdz oktobrim. Plāna izstrādes laikā notikušas vairākas sanāksmes (7.2. tab.)

Tabula 7.1.
Dabas aizsardzības plāna izstrādes gaita

Nr.	Datums	Pasākums
1.	24.04.2015.	Informatīvā sanāksme
2.	23.07.2015.	Uzraudzības grupas 1. sanāksme
3.	01.10.2015.	Uzraudzības grupas 2. sanāksme (ar ekskursiju dabas liegumā)
4.	10.11.2015.	Uzraudzības grupas 3. sanāksme
5.	10.12.2015.	Sabiedriskās apspriešanas sanāksme
6.	29.01.2016.	Plāns apstiprināts Tērvetes un Auces novadu pašvaldībās
7.	18.02.2016.	Uzraudzības grupas 4. sanāksme

Uzraudzības grupas sanāksmēs risināti galvenie jautājumi:

1. Par robežu neprecizitātēm un neatbilstību VMD datu bāzēm (sanāksmēs piedalījās arī ieinteresētais meža īpašnieks (kad. Nr. 46900030026), kā arī notika atsevišķa plāna izstrādātāju tikšanās ar juridisko personu (kad. Nr. 46900030025) par apsaimniekošanas pasākumu jautājumiem;
2. Tika risināti meža apsaimniekošanas pasākumu jautājumi.
3. Pēc uzraudzības grupas ekskursijas dabā kļuva skaidrāki ozolu apsaimniekošanas pasākumi.
4. Risināti izziņas takas saglabāšanas un uzlabošanas jautājumi.

Tabulā 7.2. dots īss dažādu darbību salīdzinājums pašreizējos un plānotajos individuālajos noteikumos, kā arī norādīts, vai tie plānoti stingrāki vai vājāki.

Tabula 7.2.
Dažādu darbību salīdzinājums pašreizējos un plānotajos individuālajos noteikumos

Darbība	Pašreizējos IN	Plānotajos IN	Noteikumu salīdzinājums
Medības	Ierobežojumi tikai mikroliegumos (01.02.-31.07.)	RR un DL zonā aizliegts 01.03.-31.07.	Stingrāk
Mežsaimnieciskā darbība	RR zonā aizliegta	RR zonā aizliegta	Bez izmaiņām
Kopšanas cirtes	Egles - līdz 50 g.	Egles - līdz 60 g.	Atviegloti
Sanitārās cirtes	DL zonā ar VMD sanitāro atzinumu	DL zonā ar VMD sanitāro atzinumu	Bez izmaiņām
Izsoles cirtes	Aizliegtas	Atļautas DP zonā	Atviegloti
Bebru dambju jaukšana	Aizliegta	Aizliegta, bet ar 3 izņēmumiem	Atviegloti

No tabulas redzams, ka stingrāki kļuvuši medību noteikumi, kas saistīts ar to, ka DL ir 11 putnu mikroliegumi, kas ir vienmērīgi izkaisīti pa visu dabas liegumu, tāpēc vienādi noteikumi būtu jāievēro visā dabas liegumā.

Pēc plānu apstiprināšanas Tērvetes un Auces novadu pašvaldībās, organizēta pēdējā uzraudzības grupas sanāksme, kurā uzraudzības grupas dalībnieki parakstīja dokumentu, ka plāns izstrādāts saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 686 "Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību".

Plāna ieviešana sākas pēc tā apstiprināšanas Vides un reģionālās attīstības ministrijā. Dabas aizsardzības plāns paredzēts laika periodam no 2016. gada līdz 2028. gadam, taču apsaimniekošanas pasākumi ir pārskatāmi un maināmi, vadoties pēc monitoringa rezultātiem, kā arī, ja rodas neparedzēti apstākļi, kas liek tos mainīt dabas aizsardzības vai citu sabiedrības interešu dēļ un to nepieciešamību var zinātniski pamatot. Var mainīt dabas aizsardzības plānā minētās pasākumu vietas, ja izrādās, ka to realizācija dabas aizsardzības plānā minētajās vietās dotajā brīdī nav iespējama objektīvu apstākļu dēļ. Apsaimniekošanas pasākumu maiņu vai to vietu maiņu pasākuma veicējs rakstiski saskaņo ar Dabas aizsardzības pārvaldi, nepieciešamības gadījumā piesaistot attiecīgās jomas ekspertu.

8. Teritorijas individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā sagatavots dabas lieguma „Ukru gārša” individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts. Pēc individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu apstiprināšanas, dabas liegumā vairs nav spēkā MK noteikumi Nr. 264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”. Šajā noteikumu projektā svītrotas darbības vai vārdi no MK noteikumos Nr. 264 minētajiem, kas nav aktuāli dabas liegumā „Ukru gārša”, kā arī minētas citas atļautās un aizliegtās darbības (ar sarkanu), kas nepieciešamas dabas lieguma aizsardzības un izmantošanas mērķu sasniegšanai, ņemot vērā ieteikto teritorijas zonējumu (ar sarkanu slīprakstā ir paskaidrojumi).

1. pielikums

Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju Dabas lieguma „Ukru gārša” vispārējie individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi

Izdoti saskaņā ar likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”

14. panta otro daļu un ~~16. pantu~~ 17. panta otro daļu

I. Vispārīgie jautājumi

1. Noteikumi nosaka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (turpmāk – aizsargājamās teritorijas) dabas lieguma „Ukru gārša” (turpmāk – dabas liegums) vispārējo individuālo aizsardzības un izmantošanas kārtību, tajā skaitā pieļaujamos un aizliegtos darbību veidus aizsargājamās teritorijās dabas liegumā, kā arī aizsargājamo teritoriju dabas lieguma apzīmēšanai dabā lietojamās speciālās informatīvās zīmes paraugu un tās izveidošanas un lietošanas kārtību.

2. Dabas lieguma teritorijā nav spēkā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi.

~~2. Noteikumi attiecas uz Saeimas un Ministru kabineta izveidotām aizsargājamām teritorijām, kurām nav individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu.~~

3. Dabas liegums izveidots, lai aizsargātu Zemgales reģionam raksturīgos platlapju mežu biotopus un liegumā ligzdojošo īpaši aizsargājamo putnu sugu dzīvotnes.

4. Dabas liegumā ir noteiktas šādas funkcionālās zonas:

4.1. regulējamā režīma zona;

4.2. dabas lieguma zona;

4.3. dabas parka zona. *(iespējams, būs nepieciešama neitrālā zona, kurā būs iekļauti ceļi)*

5. Dabas lieguma platība ir 1115 ha. Dabas lieguma funkcionālo zonu shēma noteikta šo noteikumu 1. pielikumā. *(labojot kļūdaino robežu 136. kvartālā - 1131 ha)*

6. Aizsargājamās teritorijas **Dabas lieguma robežas** dabā apzīmē ar speciālo informatīvo zīmi, kuras paraugs, izveidošanas un lietošanas kārtība noteikta šo noteikumu **2. pielikumā**.

7. Dabas aizsardzības pārvalde nosaka ierobežotas pieejamības statusu informācijai par aizsargājamā teritorijā esošo īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu un īpaši aizsargājamo biotopu atrašanās vietu, ja tās atklāšana var kaitēt vides aizsardzībai. Šādu informāciju izplata tikai ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju.

8. Dabas aizsardzības pārvalde, izsniedzot rakstisku atļauju vai saskaņojot noteikumos minētās darbības, izmanto informāciju no dabas aizsardzības plāniem un jaunāko pieejamo informāciju par īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem konkrētajā teritorijā. Darbībām, kurām saskaņā ar normatīvajiem aktiem par ietekmes uz vidi novērtējumu Valsts vides dienests izsniedz tehniskos noteikumus vai veic sākotnējo ietekmes uz vidi novērtējumu, Dabas aizsardzības pārvaldes atļauja nav nepieciešama.

9. Šajos noteikumos minētā Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskā atļauja nav nepieciešama, ja attiecīgo darbību veic Dabas aizsardzības pārvalde, lai īstenotu tai normatīvajos aktos noteiktās funkcijas un uzdevumus.

II Vispārīgie aprobežojumi visā dabas lieguma teritorijā

10. Aizsargājamās teritorijās **Visā dabas lieguma teritorijā** aizliegts:

10.1. ierīkot jaunus atkritumu poligonus;

10.2. audzēt ģenētiski modificētus kultūraugus;

- 10.3. izmantot citzemju sugas meža atjaunošanā un ieaudzēšanā (~~izņemot aizsargājamās dendroloģiskos stādījumus~~);
- 10.4. lietot minerālmēslus, un ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļus, **kā arī herbicīdus**, ~~izņemot Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta ainavu aizsardzības un neitrālo zonu, kā arī izņemot repelentus pārnadžu atbaidīšanai un feromonus koku stumbra kaitēkļu ierobežošanai.~~
- 10.5. nobraukt no ceļiem un pārvietoties ar mehāniskiem transportlīdzekļiem, tricikliem, kvadricikliem un mopēdiem pa meža un lauksaimniecības zemēm, izņemot gadījumus, ja pārvietošanās notiek pa teritorijas apmeklētājiem speciāli izveidotiem maršrutiem vai pārvietošanās ir saistīta ar šo zemju apsaimniekošanu (**tajā skaitā medībām**), uzraudzību vai valsts aizsardzības uzdevumu veikšanu;
- 10.6. kurināt ugunsurus ārpus speciāli ierīkotām vietām, kuras nodrošina uguns tālāku neizplatīšanos, izņemot ~~ugunsurus pagalmos un ugunsurus ciršanas atlieku sadedzināšanai atbilstoši meža apsaimniekošanu regulējošajiem normatīvajiem aktiem;~~
- 10.7. dedzināt sauso zāli, ~~viršāju un niedru platības~~, un meža zemsedzi, izņemot īpaši aizsargājamo biotopu atjaunošanas pasākumus, par kuru veikšanu ir saņemta Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiska atļauja un rakstiski informēta par ugunsdrošību un ugunsdzēsību atbildīgā institūcija;
- 10.8. lai samazinātu dzīvnieku bojāeju – pļaut lauksaimniecībā izmantojamās zemes un lauces virzienā no malām uz centru. Nelīdzena reljefa apstākļos pļauj slejās virzienā no lauka atklātās malas (~~arī no pagalma, ceļa, atklāta grāvja, žoga, upes vai ezera~~) uz krūmāju vai mežu;
- 10.9. nosusināt ~~purvus~~, mežaudzes slapjās minerālaugsnēs un slapjās kūdras augsnēs;
- 10.10. lietot ūdensputnu medībās šāviņus, kas satur svinu;
- 10.11. uzstādīt vēja elektrostacijas, ~~kuru darba rata diametrs ir lielāks par pieciem metriem vai augstākais punkts pārsniedz 30 metru augstumu;~~ (**nekādas vēja elektrostacijas**)
- 16.8. pārvietoties pa virszemes ūdensobjektiem ar kuģošanas un citiem peldošiem līdzekļiem, kuru mehāniskā dzinēja vai motora jauda pārsniedz 3,7 kW, izņemot valsts un pašvaldību institūciju amatpersonas, kuras pilda dienesta pienākumus, kā arī pilnvarotās personas, kuras veic vides normatīvo aktu ievērošanas kontroli, tajā skaitā zvejas kontroli;
- 16.9. pārvietoties ar ūdens motocikliem;
- 10.12. rīkot autosacensības, motosacensības un velosacensības, rallijus, treniņbraucienus, izmēģinājuma braucienus **kā arī rīkot ūdensmotosporta un ūdensslēpošanas sacensības**, Nacionālo bruņoto spēku un zemessargu mācības; (**arī tad, ja notiek uz valsts autoceļa, jo tas šķērso dabas liegumu blakus mikroliegumam**)

10.13. bojāt vai iznīcināt (arī uzarot, kultivējot vai ieaudzējot mežu) ~~palieņu un terašu~~ ~~plavas~~ Latvijas un Eiropas Savienības nozīmes īpaši aizsargājamās zālāju biotopus, kas reģistrēti valsts dabas datu pārvaldības sistēmā;

~~16.12. ierīkot purvos dzērveņu plantācijas;~~

10.14. veikt darbības, kuru rezultātā tiek mainīta ~~ezeru,~~ upju vecupju un strautu krasta līnija un gultne, izņemot upju dabiskā tecējuma vai ūdenstecēm un ūdenstilpēm piegulošo teritoriju dabiskā hidroloģiskā režīma atjaunošanu;

10.15. iegūt derīgos izrakteņus, izņemot pazemes ūdens ieguvi personiskām vajadzībām;

10.16. veikt darbības, kas veicina augsnes erozijas attīstību, ~~izņemot augsnes~~ ~~sagatavošanu lauksaimniecības vajadzībām;~~

10.17. būvēt hidrotehniskas būves un ierīkot meliorācijas sistēmas, veikt ~~to pārbūvi un atjaunošanu~~ ~~rekonstrukciju un renovāciju~~, izņemot, lai novērstu teritoriju applūšanu ārpus **dabas lieguma** aizsargājamās teritorijas, kā arī ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju:

10.17.1. upju dabiskā tecējuma, ūdenstecēm un ūdenstilpēm piegulošo teritoriju hidroloģiskā režīma atjaunošanu;

10.17.2. īpaši aizsargājamo biotopu un īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu atjaunošanas pasākumu veikšanu;

10.17.3. zivju migrācijas ceļu atjaunošanu;

10.18. bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas:

10.18.1. ierīkot jaunas ~~un paplašināt esošas~~ iežogotas platības savvaļas dzīvnieku turēšanai nebrīvē;

10.18.2. cirst kokus, kuru caurmērs 1,3 metru augstumā virs koku sakņu kakla pārsniedz 60 centimetrus, izņemot bīstamos kokus (koki, kas apdraud cilvēku dzīvību un veselību, tuvumā esošās ēkas vai infrastruktūras objektus);

10.18.3. organizēt brīvā dabā publiskus pasākumus, kā arī nometnes, kurās piedalās vairāk par 60 cilvēkiem, izņemot pasākumus un nometnes, kas tiek organizētas šim nolūkam paredzētās un speciāli ierīkotās vietās;

10.18.4. jaukt bebru dambjus, izņemot gadījumus, ja:

10.18.4.1. bebru darbības dēļ applūst ceļi,

10.18.4.2. tiek negatīvi ietekmēti īpaši aizsargājamie biotopi,

10.18.4.3. bebru darbības dēļ tiek negatīvi ietekmētas dabas liegumam blakus esošās mežaudzes.

(Bebru dambju jaukšanas aizliegums ieviests, jo augšpus bebru dambjiem notiek kaut neliels, bet upītes dabiskošanās process – veidojas nelieli likumiņi, kas līdzinās agrākajiem dabiskajiem, tomēr ir paredzēti 3 gadījumi, kad dambjus drīkst jaukt).

11. Zemes vienību sadalīšana atļauta tikai gadījumos, ja katras atsevišķās zemes vienības platība pēc sadalīšanas nav mazāka par 10 hektāriem. Šis nosacījums neattiecas uz zemes vienībām, kas tiek atdalītas infrastruktūras un inženierkomunikāciju būvniecībai vai uzturēšanai un kuru apbūves nosacījumus nosaka vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā, kā arī uz gadījumiem, ja no īpašuma tiek atdalīta zemes vienība ar dzīvojamām un saimniecības ēkām, pagalmu un zemi, kas nepieciešama saimniecības uzturēšanai.

12. Dabas liegumā atļauta valsts vietējā autoceļa V1108, kā arī AS „Latvijas valsts meži” ceļa no autoceļa V1108 uz atpūtas vietu uzturēšana un rekonstrukcija, ja nepieciešams, papildus mainot zemes lietošanas kategoriju posmos, kuru plāna, garenprofila vai šķērspofila ģeometriskie rādītāji neatbilst Latvijas valsts standartu prasībām. *(saglabāts, kā pašreizējos individuālajos noteikumos)*

13. Meža zemēs aizliegts:

~~18.1. veikt mežsaimniecisko darbību no 15. marta līdz 31. jūlijam, izņemot: *(skat. pa zonām)*~~

~~18.1.1. meža ugunsdrošības un ugunsdzēsības pasākumus;~~

~~18.1.2. bīstamo koku ciršanu un novākšanu;~~

13.1. cirst kokus galvenajā cirtē un rekonstruktīvajā cirtē; *(pārējo skat. tālāk pa zonām)*

18.3. cirst kokus kopšanas cirtē (izņemot sausos kokus), ja valdaudzes vecums pārsniedz:

18.3.1. priežu un ozolu audzēm — 60 gadu;

18.3.2. egļu, bērzu, melnalkšņu, ošu un liepu audzēm — 50 gadu;

18.3.3. apšu audzēm — 30 gadu; *(skat. tālāk pa zonām)*

13.2. atzarot augošus kokus mežaudzēs, izņemot koku atzarošanu skatu punktu ierīkošanai un uzturēšanai, elektropārvades un citu lineāro komunikāciju uzturēšanai, kā arī satiksmes drošībai uz ceļiem;

18.5. ierīkot jaunus mežsaimniecības (komersantu) ceļus; *(skat. pa zonām)*

18.6. atjaunot mežu stādot vai sējot;

18.7. lai samazinātu dzīvnieku bojāeju — uzturēt esošus sietveida nožogojumus mežā, kuri nav apzīmēti redzamības palielināšanai (piemēram, izmantojot zarus, lentes vai citus dzīvniekiem pamanāmus materiālus);

13.3. iegūt sūnas un ķērpjus, bojājot vai iznīcinot zemsedzi;

13.5. bojāt vai iznīcināt (arī uzarot vai kultivējot) meža pļavas un lauces, izņemot Meža valsts reģistrā reģistrētās medījamo dzīvnieku piebarošanas lauces; *(precizēts tālāk)*

13.4. bojāt vai iznīcināt meža lauces (uzarot, kultivējot, mākslīgi apstādot vai ļaujot tām dabiski apmežoties).

13.5. ierīkot jaunas medījamo dzīvnieku piebarošanas lauces, kā arī ievest un izgāzt dabas lieguma teritorijā lauksaimniecības un pārtikas produktus. Ja tas nepieciešams dzīvnieku skaita regulēšanai, ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju un sertificēta eksperta biotopu un ornitoloģijas jomā atzinumu pieļaujama automātisko barotavu izmantošana vietās, kur tas neapdraud dabisko biotopu vai īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu saglabāšanu.

19. Ja slimību inficētie, kaitēkļu invadētie vai citādi bojātie koki rada masveidīgas kaitēkļu savairošanās draudus un var izraisīt audžu bojāeju ārpus dabas lieguma, bojātos kokus atļauts cirst sanitārajā cirtē pēc Valsts meža dienesta sanitārā atzinuma, kurā noteikts konkrēts apjoms šo bojāto koku izvākšanai. *(skat. pa zonām)*

14. Uz mežaudzēm, kurās vējgāzes, vējlauzes, slimību infekcijas vai kaitēkļu invāzijas dēļ mežaudzes šķērslaukums kļuvis mazāks par kritisko šķērslaukumu, un vēja gāztie, bojātie, sausie stāvošie koki un kritālas netiek izvākti, neattiecināta meža atjaunošanas un jaunaudžu kopšanas prasības. *(neattiecināta arī tad, ja izvāc)*

15. Kopšanas cirtē uz cirstas hektāru saglabā vismaz 15 dzīvotspējīgus vecākos un lielāko izmēru kokus (ekoloģiskos kokus), vispirms saglabājot resnākos (koku caurmērs lielāks par valdošās koku sugas koku vidējo caurmēru) ozolus, liepas, priedes, ošus, gobas, vīksnas, melnalkšņus un kļavas. Ja šādu koku mežaudzē nav, vispirms saglabā apses un bērzus, kā arī kokus ar lieliem un resniem zariem, dobumainus kokus un kokus ar deguma rētām.

16. Kvartālstīgu uzturēšana atļauta no 1. septembra līdz 1. martam.

III Regulējamā režīma zona

17. Regulējamā režīma zona izveidota, lai saglabātu Eiropas Savienības nozīmes mežu biotopus, veicinātu to dabisku attīstību, kā arī lai aizsargātu dabas liegumā ligzdojošo īpaši aizsargājamo putnu dzīvotnes.

18. Regulējamā režīma zonā ir aizliegta saimnieciskā un cita veida darbība, izņemot šādas darbības:

18.1. teritorijas aizsardzības režīma ievērošanas kontrole;

18.2. ugunsdzēsības un ugunsdrošības pasākumu īstenošana, kā arī cilvēku glābšana un meklēšana;

18.3. ~~kājāmgājēju pārvietošanās pa ceļiem un dabā norādītiem maršrutiem; (pārvietošanās ar mehāniskiem transporta līdzekļiem aizliegta II daļā pie Vispārīgajiem aprobežojumiem)~~

9.4. ~~būvju un infrastruktūras objektu uzturēšana, kā arī renovācija būvniecību regulējošajos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā;~~

9.5. ~~ceļu ikdienas un periodiskā uzturēšana; (skat. II daļā pie Vispārīgajiem aprobežojumiem)~~

9.6. ~~regulējamā režīma zonas zemes īpašniekiem, tiesiskajiem valdītājiem un lietotājiem, kā arī regulējamā režīma zonas iedzīvotājiem:~~

9.6.1. ~~makšķerēšana;~~

18.4. ~~savvaļas sēņu, augu un to produktu ievākšana un iegūšana.~~

18.5. ~~medības laika periodā no 1. augusta līdz 1. martam.~~

9.6.3. ~~lauksaimnieciskā darbība lauksaimniecības zemēs, neizmantojot ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļus un neuzarot palienu un terašu pļavas;~~

18.6. ~~ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju:~~

18.6.1. ~~zinātniskās pētniecības darbi, monitorings un meža inventarizācija;~~

18.6.2. ~~ekosistēmu, īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai un saglabāšanai nepieciešamo pasākumu īstenošana no 1. septembra oktobra līdz 1. martam (ar sugu un biotopu jomā sertificēta eksperta atzinumu);~~

9.7.3. ~~medības vai nemedājamo sugu dzīvnieku skaita regulēšana, ja dzīvnieku populāciju blīvums regulējamā režīma zonas teritorijā pārsniedz ekosistēmu dabisko ietilpību, izraisot īpaši aizsargājamo biotopu vai īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu degradāciju vai mainot dabisko procesu norisi, kā arī lai nepieļautu epizootiju izplatīšanos;~~

9.7.4. ~~ceļu rekonstrukcija; (skat. II daļā pie Vispārīgajiem aprobežojumiem)~~

19. ~~Aizliegts mainīt zemes lietošanas kategoriju.~~

IV Dabas lieguma zona

20. ~~Dabas lieguma zona izveidota, lai veicinātu Zemgales līdzenumam raksturīgo Eiropas platlapju mežu atjaunošanos un īpaši aizsargājamo sugu atradņu veidošanos.~~

21. ~~Dabas lieguma zonā aizliegts mainīt zemes lietošanas kategoriju, izņemot ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju:~~

21.1.1. dabiski apmežojušās vai pirms aizsargājamās teritorijas izveidošanas apmežotas lauksaimniecības zemes lietošanas kategorijas maiņu uz kategoriju "mežs" vai "krūmājs".

21.1. upju dabiskā tecējuma atjaunošana;

~~16.16.3.1. nacionālo parku dabas lieguma zonā;~~

21.2. īpaši aizsargājamo biotopu un īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu atjaunošana;

21.3. publiski pieejamu dabas tūrisma un izziņas infrastruktūras objektu (piemēram, taku, skatu torņi, telšu vietu, stāvlaukumu, apmeklētāju centru un informācijas centru) ierīkošana;

~~16.16.3.4. kuģošanas līdzekļu bāzu paplašināšanu vai piestātņu ierīkošanu;~~

~~16.16.3.5. ceļu (arī sliežu ceļu), inženierkomunikāciju un citu inženierbūvju restaurāciju un rekonstrukciju, ja tiek mainīts trases platums un novietojums; (*skat. II daļā pie Vispārīgajiem aprobežojumiem*).~~

22. Dabas lieguma zonā aizliegts:

22.1. veikt mežsaimniecisko darbību **un krūmu ciršanu** no ~~15.1.~~ marta līdz 31.jūlijam **augustam**, izņemot:

22.1.1. meža ugunsdrošības un ugunsdzēsības pasākumus;

22.1.2. bīstamo koku ciršanu un novākšanu;

22.1.3. izziņas takas, meža lauču un meža dzīvnieku barošanās lauču pļaušanu no 15. jūnija.

22.2. cirst kokus galvenajā cirtē ~~un rekonstruktīvajā cirtē~~; (*rekonstruktīvā cirtē aizliegta visā dabas liegumā*)

22.3. cirst platlapu kokus (ozols, osis, liepa, goba, vīksna, kļava);

22.4. cirst kokus kopšanas cirtē (~~izņemot sausus kokus~~), ja valdaudzes vecums pārsniedz:

22.4.1. priežu, **egļu** un ozolu audzēm – 60 gadu; (*egļu vecums mainīts, ņemot vērā stādītās egļu audzes, kuras ir jāizkopj*)

22.4.2. ~~egļu~~, bērzu, melnalkšņu, ošu un liepu audzēm – 50 gadu;

22.4.3. apšu un baltalkšņu audzēm – 30 gadu;

22.5. ierīkot jaunus mežsaimniecības (komersantu) ceļus;

22.6. atjaunot mežu stādot vai sējot.

23. Mežaudzēs uz hektāru saglabā ne mazāk kā 20 kubikmetru sausu stāvošu koku, svaigi vēja gāztu koku un kritalu, kuru diametrs resnākajā vietā pārsniedz 25 centimetrus. Ja to kopējais apjoms ir lielāks, vispirms saglabā resnākos kokus. (Pieļaujams izvākt svaigi vēja gāztas egles, kuru apjoms pārsniedz piecus kubikmetrus uz hektāru un kuras saskaņā ar Valsts meža dienesta atzinumu var izraisīt mežaudžu bojāeju masveidīgas kaitēkļu savairošanās dēļ.) *pārcelts tālāk uz 26. punktu.*

24. Sausos kokus un kritalas šo noteikumu 23. punktā minētajā apjomā, kā arī nocirstos bīstamos kokus un nocirsto koku celmus atstāj mežaudzē, lai nodrošinātu trūdošo (atmirušo) koksni kā dzīvesvietu meža ekosistēmā svarīgām sugām.

25. Lai mērķtiecīgi veidotu mistrotas audzes, kopšanas cirtēs vispirms izcērt skuju kokus, saglabājot lapu kokus.

~~21. Ja slimību inficētie, kaitēkļu invadētie vai citādi bojātie koki rada masveidīgas kaitēkļu savairošanās draudus un var izraisīt audžu bojāeju ārpus dabas lieguma, bojātos kokus atļauts cirst sanitārajā cirtē pēc Valsts meža dienesta sanitārā atzinuma, kurā noteikts konkrēts apjoms šo bojāto koku izvākšanai. *(precizēts teksts tālāk)*~~

26. Sanitārā cirte atļauta tikai gadījumos, ja meža slimību, kaitēkļu, dzīvnieku vai citādi bojātie koki rada masveidīgas egļu kaitēkļu savairošanās draudus un var izraisīt mežaudžu bojāeju ārpus dabas lieguma zonas un ir saņemts Valsts meža dienesta sanitārais atzinums. Veicot sanitāro cirti, saglabā visus augtspējīgos kokus.

Pieļaujams izvākt svaigi vēja gāztas egles, kuru apjoms pārsniedz piecus kubikmetrus uz hektāru un kuras saskaņā ar Valsts meža dienesta atzinumu var izraisīt mežaudžu bojāeju masveidīgas kaitēkļu savairošanās dēļ. *(pārcelts no 23. punkta)*

27. Medības no 1. marta līdz 31. jūlijam ir aizliegtas.

V Dabas parka zona

28. Dabas parka zona izveidota, lai sekmētu apvidus dabas un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanos un zālāju biotopu ilgtspējīgu apsaimniekošanu.

29. Dabas parka ~~teritorijā~~ **zonā** aizliegts:

29.1. veikt mežsaimniecisko darbību no 1. 45.marta līdz 31.jūlijam **augustam**, izņemot:

29.1.1. meža ugunsdrošības un ugunsdzēsības pasākumus;

29.1.2. bīstamo koku ciršanu un novākšanu;

29.1.3. meža atjaunošanu ar rokas darbarīkiem bez motora;

29.1.4. jaunaudžu kopšanu, kur vidējais augstums skuju kokiem ir līdz 0,7 metriem, bet lapu kokiem – līdz vienam metram;

29.2. cirst kokus kailcirtē un rekonstruktīvajā cirtē; (*rekonstruktīvā cirte aizliegta visā dabas liegumā, skat. II daļu*)

29.3. veicot koku ciršanu kopšanas vai galvenajā izlases cirtē:

29.3.1. cirst platlapu kokus (ozols, osis, liepa, goba, vīksna, kļava);

29.3.2. samazināt mežaudzes pirmā stāva biezību zem 0,4, neskaitot stāvošus sausus kokus;

29.3.3. veidot mežaudzē par 0,1 hektāru lielākus atvērumus.

27.4. iegūt sūnas un ķērpjus, bojājot vai iznīcinot zemsedzi. (*ir jau II daļā pie Vispārīgajiem aprobežojumiem*).

29.4. bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas mainīt zemes lietošanas kategoriju.

30. Mežaudzēs uz hektāru saglabā ne mazāk kā 20 kubikmetru sausu stāvošu koku, svaigi vēja gāztu koku un kritalu, kuru diametrs resnākajā vietā pārsniedz 25 centimetrus. Ja to kopējais apjoms ir lielāks, vispirms saglabā resnākos kokus. Pieļaujams izvākt svaigi vēja gāztas egles, kuru apjoms pārsniedz piecus kubikmetrus uz hektāru un kuras saskaņā ar Valsts meža dienesta atzinumu var izraisīt mežaudžu bojāeju masveidīgas kaitēkļu savairošanās dēļ.

31. Galvenajā un kopšanas cirtē saglabā vismaz 15 dzīvotspējīgus vecākos un lielāko izmēru kokus (ekoloģiskos kokus) uz eirsmas hektāru, vispirms saglabājot resnākos (koku caurmērs lielāks par valdošās koku sugas koku vidējo caurmēru) ozolus, liepas, priedes, ošus, gobas, vīksnas, melnalkšņus un kļavas. Ja šādu koku mežaudzē nav, vispirms saglabā apses un bērzus, kā arī kokus ar lieliem un resniem zariem, dobumainus kokus un kokus ar deguma rētām.

32. Sausos kokus un kritalas šo noteikumu 30. punktā minētajā apjomā, kā arī nocirstos bīstamos kokus un nocirsto koku celmus atstāj mežaudzē, lai nodrošinātu trūdošo (atmirušo) koksni kā dzīvesvietu meža ekosistēmā svarīgām sugām.

VI Aizsargājamie koki

(*Aktuāli, jo dabas liegumā ir daudz dižkoku un potenciālo dižkoku*)

33. Aizsargājamie koki – vietējo un citzemju sugu dižkokiem (koki, kuru apkārtmērs 1,3 metru augstumā virs koka sakņu kakla vai augstums nav mazāks par šo noteikumu 3. pielikumā minētajiem izmēriem) un teritorija ap kokiem vainagu projekcijas platībā, kā arī 10 metru platā joslā no tās (mērot no aizsargājamā koka vainaga projekcijas ārējās malas);

34. Aizsargājamā koka teritorijā aizliegts:

34.1. veikt darbības, kas var negatīvi ietekmēt aizsargājamā koka augšanu un dabisko attīstību; Ja aizsargājamais koks atrodas pilsētā vai apdzīvotā vietā, ir pieļaujama

infrastruktūras vai inženierkomunikāciju izbūve vai atjaunošana, kā arī ēku rekonstrukcija;

34.2. novietot lietas (piemēram, būvmateriālus vai malku), kas aizsedz skatu uz koku, ierobežo piekļuvi tam vai mazina tā estētisko vērtību;

34.3. mainīt vides apstākļus – ūdens režīmu un koka barošanās režīmu;

34.4. iznīcināt dabisko zemsedzi.

35. Ja aizsargājamo koku nomāc vai apēno jaunāki koki un krūmi, saskaņā ar normatīvajiem aktiem, kas regulē koku ciršanu meža zemēs vai ārpus tām, atļauta to izciršana kopšanas vai citā cirtē aizsargājamā koka vainaga projekcijā un tai piegulošā zonā, izveidojot no kokiem brīvu 10 metru platu joslu (mērot no aizsargājamā koka vainaga projekcijas līdz apkārtējo koku vainagu projekcijām).

36. Aizsargājamā koka nociršana (novākšana) pieļaujama tikai gadījumos, ja tas kļuvis bīstams un nav citu iespēju novērst bīstamības situāciju (piemēram, apzāgēt zarus, izveidot atbalstus), un saņemta Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiska atļauja.

37. Ja aizsargājamais koks ir nolūzis vai nozāgēts, koka stumbrs un zari, kuru diametrs ir lielāks par 50 centimetriem, meža zemēs ir saglabājami koka augšanas vietā vai tuvākajā apkārtnē.

2. pielikums

Informatīvā zīme dabas lieguma aizsargājamo teritoriju apzīmēšanai un tās lietošanas kārtība

1. Informatīvā zīme dabas lieguma aizsargājamo teritoriju apzīmēšanai (turpmāk – zīme) ir zaļš kvadrātveida laukums baltā ietvarā ar stilizētu ozollapas piktogrammu.

2. Zīmes krāsas (krāsu standarti norādīti *PANTONE*, *CMYK* un *ORACAL* sistēmās) ir šādas:

2.1. kvadrātveida laukums (ozollapas piktogrammas fons) - gaiši zaļā krāsā (*PANTONE 362C* vai *C70 M0 Y100 K0*, vai *ORACAL ECONOMY 064 (yellow green)*);

2.2. ozollapas piktogramma - baltā krāsā;

2.3. ozollapas piktogrammas kontūra un ozollapas dzīslējums - tumši zaļā krāsā (PANTONE 3425C vai C100 M0 Y78 K42, vai ORACAL ECONOMY 060 (dark green));

2.4. zīmes ietvars - baltā krāsā.

3. Zīmes lietošanas kārtība:

3.1. uzstādot zīmi dabā, izvēlas vienu no šādiem izmēriem:

3.1.1. 300 x 300 mm;

3.1.2. 150 x 150 mm;

3.1.3. 75 x 75 mm;

3.2. poligrāfiskajos izdevumos zīmes izmēru, saglabājot kvadrāta proporcijas, izvēlas atbilstoši lietotajam mērogam, bet ne mazāku kā 5 x 5 mm;

3.3. pārējos gadījumos, kas nav minēti šī pielikuma 3.1. un 3.2.apakšpunktā, var lietot dažādu izmēru zīmes, saglabājot kvadrāta proporcijas;

3.4. zīme nav uzstādāma uz ceļiem (arī sliežu ceļiem).

3.pielikums

Aizsargājамie koki – vietējo un citzemju sugu dižkoki (pēc apkārtmēra vai augstuma)

Nr.p.k.	Nosaukums latviešu valodā	Nosaukums latīņu valodā	Apkārtmērs 1,3 metru augstumā (metros)	Augstums (metros)
I. Vietējās sugas				
1.	Āra bērzs (kārpainais) bērzs	<i>Betula pendula (Betula verrucosa)</i>	3,0	33
2.	Baltalksnis	<i>Alnus incana</i>	1,6	25
3.	Blīgzna (pūpolvītols)	<i>Salix caprea</i>	1,9	22
4.	Eiropas segliņš	<i>Euonymus europaeus</i>	1,0	6
5.	Hibrīdais alksnis	<i>Alnus x pubescens</i>	1,5	32
6.	Melnalksnis	<i>Alnus glutinosa</i>	2,5	30
7.	Meža bumbiere	<i>Pyrus pyraeaster</i>	1,5	13
8.	Meža ābele	<i>Malus sylvestris</i>	1,5	14
9.	Parastā apse	<i>Populus tremula</i>	3,5	35
10.	Parastā egle	<i>Picea abies</i>	3,0	37
11.	Parastā goba	<i>Ulmus glabra</i>	4,0	28
12.	Parastā ieva	<i>Padus avium</i>	1,7	22
13.	Parastā (ogu) īve	<i>Taxus baccata</i>	0,6	8
14.	Parastā kļava	<i>Acer platanooides</i>	3,5	27

15.	Parastā liepa	<i>Tilia cordata</i>	3,5	33
16.	Parastais osis	<i>Fraxinus excelsior</i>	3,5	34
17.	Parastais ozols	<i>Quercus robur</i>	4,0	32
18.	Parastais pīlādzis	<i>Sorbus aucuparia</i>	1,5	21
19.	Parastā priede	<i>Pinus sylvestris</i>	2,5	38
20.	Parastais skābārdis	<i>Carpinus betulus</i>	1,5	20
21.	Parastā vīksna	<i>Ulmus laevis</i>	4,0	30
22.	Purva bērzs (pūkainais bērzs)	<i>Betula pubescens (Betula alba)</i>	3,0	32
23.	Šķetra	<i>Salix pentandra</i>	1,6	22
24.	Trauslais vītols	<i>Salix fragilis</i>		
25.	Parastais kadiķis	<i>Juniperus communis</i>	0,8	11
II. Citzemju sugas				
26.	Baltais vītols	<i>Salix alba</i>	4,5	20
27.	Baltā robīnija	<i>Robinia pseudoacacia</i>	1,9	20
28.	Balzama baltegle	<i>Abies balsamea</i>	1,5	24
29.	Eiropas baltegle	<i>Abies alba</i>	2,7	32
30.	Eiropas ciedrupriede	<i>Pinus cembra</i>	1,6	22
31.	Eiropas lapegle	<i>Larix decidua</i>	3,2	39
32.	Holandes liepa	<i>Tilia x europaea</i>	2,8	26
33.	Kalnu kļava	<i>Acer pseudoplatanus</i>	2,2	20
34.	Lēdebūra lapegle	<i>Larix ledebourii</i>	3,0	34
35.	Krimas liepa	<i>Tilia x euchlora</i>	1,9	20
36.	Lauku kļava	<i>Acer campestre</i>	1,5	18
37.	Mandžūrijas riekstkoks	<i>Juglans mandshurica</i>	1,6	18
38.	Melnā priede	<i>Pinus nigra</i>	1,9	23
39.	Menzīsa duglāzija	<i>Pseudotsuga menziesii</i>	2,4	30
40.	Papele	<i>Populus spp.</i>	5,0	35
41.	Parastā zirgkastaņa	<i>Aesculus hippocastanum</i>	3,0	23
42.	Eiropas dižskābārdis	<i>Fagus sylvatica</i>	3,8	30
43.	Pensilvānijas osis	<i>Fraxinus pennsylvanica</i>	2,0	23
44.	Platlapu liepa	<i>Tilia platyphyllos</i>	3,1	27
45.	Pelēkais riekstkoks	<i>Juglans cinerea</i>	2,8	20
46.	Rietumu tūja	<i>Thuja occidentalis</i>	1,5	16

47.	Saldais ķirsis	<i>Cerasus avium</i>	1,6	12
48.	Sarkanais ozols	<i>Quercus rubra</i>	1,9	27
49.	Sarkstošais vītols	<i>Salix x rubens</i>	3,1	25
50.	Sibīrijas baltegle	<i>Abies sibirica</i>	1,8	30
51.	Sibīrijas ciedrupriede	<i>Pinus sibirica</i>	1,9	22
52.	Sudraba kļava	<i>Acer saccharinum</i>	3,2	26
53.	Veimuta priede	<i>Pinus strobus</i>	2,7	36
54.	Vienkrāsas baltegle	<i>Abies concolor</i>	1,7	32